

วารสารวิชาการ

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
Ubon Ratchathani Rajabhat Law Journal

ISSN (Print): 3056-9079

ISSN (Online): 3056-9087

ปีที่ 13 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2568 vol. 13 no. 1 January - June 2025

บทความวิชาการ

- ความรับผิดชอบอื่นในทางปกครองเทียบกับการกระทำละเมิด กัญญาพัชร ดุลยพัชร, ยุทธชัย ดั่งสวัสดิ์
- ความผิดลักทรัพย์: ทบทวนหลักแนวคิดและปัญหาบางประการ ในทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ ดิเรก ควรสมาคม
- ปัญหากฎหมายการกำกับดูแลด้านงบประมาณและรายจ่ายที่กระทบ ต่อความเป็นอิสระทางด้านการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สัญลักษณ์ ปัญวัฒนลิขิต

บทความวิจัย

- มาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมการประกอบธุรกิจโฮมสเตย์ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย กัณณพงศ์ ศิริเขตต์
- การจำกัดความรับผิดในทางอาญาของผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด ในความผิดฐานช่วยเหลือผู้อื่นมิให้ต้องรับโทษหรือมิให้ถูกจับ ณิชากร พงษ์ภักดี
- ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาของผู้มีอำนาจจัดการ แทนนิติบุคคล ธัญชนก ทวีกาญจน์
- การพัฒนากรุงเทพมหานครสู่เมืองปลอดภัยจากอาชญากรรม สำหรับผู้หญิง ศิริธร สมสุวรรณ
- ปัญหาการกำหนดโทษตามมาตรการการลงโทษในคดีความผิดตาม กฎหมายเกี่ยวกับอาชญากรรมข้ามชาติ ศิริเพ็ญ จันทน์นิยม, เสี่ยงม บุษบาบาน และญาติมา นุชแดง

คำพิพากษาฎีกา 759/2567

ปรัชญาคณะนิติศาสตร์: ยึดมั่นหลักนิติธรรม เป็นผู้นำด้านการพัฒนา สร้างเสริมคุณค่าประชาธิปไตยให้ยั่งยืน

ผ่านการรับรองคุณภาพ
TCI
กลุ่มที่ 2

คนของพระราชา ข้าของแผ่นดิน
ขอเป็นข้าราชการพระบาททุกชาติไป

แหล่งที่มา: ภาพจากงานประชาสัมพันธ์และสื่อสารองค์กร มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

พระบรมราโชบายด้านการศึกษา ๔ ประการ
ของ พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ
มหิศรภูมิพลราชวรางกูร กิติสิริสมบูรณอดุลยเดช สยามินทราธิเบศรราชวโรดม
บรมนาถบพิตร พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๑๐

๑. มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง
๓. มีงานทำ มีอาชีพสุจริต

๒. มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง มีคุณธรรม
๔. เป็นพลเมืองดี

นายแพทย์เกษม วัฒนชัย สักขี

วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ปีที่ 13 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2568

เจ้าของ

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นฐานเผยแพร่และถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านกฎหมาย และด้านที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมสู่สาธารณชนอย่างเป็นรูปธรรม
2. เพื่อเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความรู้และสร้างความร่วมมือทางด้านกฎหมาย และด้านที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมระหว่างมหาวิทยาลัยกับหน่วยงานภายนอก
3. เพื่อพัฒนาและส่งเสริมให้เกิดผลงานทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้จริง อันก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมโดยรวม

สาขาที่รับตีพิมพ์

1. สาขาวิชานิติศาสตร์
2. สาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม

กำหนดการตีพิมพ์

ปีละ 2 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน
ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม

ข้อตกลง

- บทความได้รับการตรวจทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) จำนวน 3 ท่าน เป็นอย่างน้อย ก่อนลงตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
- การตรวจทางวิชาการจะปกปิดชื่อระหว่างกัน กล่าวคือ ผู้ทรงคุณวุฒิจะไม่ทราบชื่อผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความจะไม่ทราบชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ (Double-blind Peer Review)
- ความเห็นใด ๆ ของผู้เขียนบทความ กองบรรณาธิการไม่มีข้อผูกพันด้วย และผู้เขียนบทความจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อผลทางกฎหมายใด ๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากบทความ
- กองบรรณาธิการไม่สงวนสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ต้องอ้างอิงแหล่งที่มาให้ครบถ้วนสมบูรณ์
- บทความที่เสนอเพื่อตีพิมพ์จะต้องไม่เคยถูกตีพิมพ์เผยแพร่ หรือพิมพ์ซ้ำ หรือพิมพ์ซ้ำซ้อน หรืออยู่ในระหว่างกระบวนการพิจารณาเพื่อลงตีพิมพ์ของวารสารอื่นใด
- บทความที่อยู่ในกระบวนการของวารสารจะเป็นไปตามจริยธรรม จรรยาบรรณ และมาตรฐานของการจัดการวารสาร

วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ปีที่ 13 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2568

ที่ปรึกษา

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

บรรณาธิการ

อาจารย์มานพ สารธิเสน

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์จันตรี สิ้นศุภฤกษ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.สุรเดช สำราญจิตต์	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
รองศาสตราจารย์ธีระ สิงห์พันธุ์	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
รองศาสตราจารย์อมรรัตน์ อริยะชัยประดิษฐ์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย วรรณเลิศสกุล	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทริรักษ์ โล่ห์พัฒนานนท์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ดร.นัทธี จิตสว่าง	สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย
นายกิตติพัฒน์ เดชะพหล	กรมราชทัณฑ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วลัยพร พรพงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เลอพร ศุภสร	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
อาจารย์ ดร.ไวภูณัฐ ครองยุทธ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
อาจารย์มานัส สมสวย	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

กองบริหารงานวารสาร

นายชวนากร โพธิมงคล
นางสาวธนพร มั่นธรรมกุล

บทบรรณาธิการ

วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ปีที่ 13 เล่มที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2568 ได้รวบรวมบทความวิชาการและบทความวิจัยด้านกฎหมายที่หลากหลาย อาทิ กฎหมายมหาชน กฎหมายอาญา กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตลอดจนประเด็นร่วมสมัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการภาครัฐ การพัฒนาท้องถิ่น และการเสริมสร้างความปลอดภัยในสังคม ผลงานต่าง ๆ ในฉบับนี้สะท้อนความมุ่งมั่นของนักวิชาการในการวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายและนำเสนอแนวคิดเพื่อพัฒนากฎหมายไทยให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน

วารสารฉบับนี้ ยังคงดำเนินการตามมาตรฐานวิชาการด้วยกระบวนการประเมินบทความโดยผู้ทรงคุณวุฒิแบบ Double-blind Peer Review เพื่อให้ผลงานที่ตีพิมพ์มีคุณภาพและความน่าเชื่อถือ กองบรรณาธิการ วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ขอขอบคุณผู้เขียนบทความ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้อ่านทุกท่านที่ให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ความร่วมมือดังกล่าวถือเป็นแรงสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาความรู้ด้านกฎหมายของประเทศไทย

กองบรรณาธิการ วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี หวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์แก่แวดวงวิชาการ นักศึกษา ผู้ปฏิบัติงานด้านกฎหมาย และผู้สนใจทั่วไปในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้และต่อยอดงานวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมและระบบยุติธรรมไทยในอนาคต

อาจารย์มานพ สารธิเสน

บรรณาธิการ

บทความวิชาการ

- ความรับผิดชอบอื่นในทางปกครองเทียบกับการกระทำละเมิด
Other Administrative Liabilities Compared to Torts
กัญญาพัชร ดุลยพัชร และ ยุทธชัย ดั่งสวัสดิ์
Kanyapach Dulyapach and Yutthachai Duangawat 1
- ความผิดลักทรัพย์: ทบทวนหลักแนวคิดและปัญหาบางประการในทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ
Theft Offense: Reviewing Concepts with Theoretical and Practical Issues
ดิเรก ควรสมาคม
Direk Kounsamakom..... 15
- ปัญหากฎหมายการกำกับดูแลด้านงบประมาณและรายจ่ายที่กระทบต่อความเป็นอิสระ
ทางด้านการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
Budget and Expenditure Supervisions Issues Affect the Fiscal Independence
of Local Administrative Organizations
สัณยลักษณ์ ปัญวัฒนลิขิต
Sanyalux Panwattanalikit..... 29

บทความวิจัย

- มาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมการประกอบธุรกิจโฮมสเตย์เพื่อการท่องเที่ยวเชิง
สร้างสรรค์ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย
Legal Measures to Promote Homestay Business Operations For Creative
Tourism in Chiang Rai Province
กัณณพงศ์ ศิริเขตต์
Kannapongse Sirikate..... 45

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

• การจำกัดความรับผิดในทางอาญาของผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดในความผิดฐานช่วยเหลือผู้อื่นมิให้ต้องรับโทษหรือมิให้ถูกจับ Limitation of Criminal Liability for Close Relatives in the Offense of Assisting Others to Evade Punishment or Arrest นิชากร พงษ์ภักดี Nichakorn Pongpakdee.....	59
• ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาของผู้มีอำนาจจัดการแทนนิติบุคคล Legal Problems Regarding Criminal Proceedings of Representatives of Juristic Persons ธัญชนก ทวีกาญจน์ Thunchanok Taweekarn.....	71
• การพัฒนากรุงเทพมหานครสู่เมืองปลอดภัยจากอาชญากรรมสำหรับผู้หญิง Developing Bangkok Metropolitan to Crime Safe City for Women ศิริธร สมสุวรรณ Sirithorn Somsuwan.....	87
• ปัญหาการกำหนดโทษตามมาตรการการลงโทษในคดีความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ตามมาตรา 52 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 Problems of Determining Punishment According to the Punishment Measures Human Trafficking Cases Under Section 52 of the Prevention and Suppression of Human Trafficking Act B.E. 2551 ศิริเพ็ญ จันทรนิยม, เสงี่ยม บุษบาบาน และ ญาติมา นุชแดง Siripen Junniyom, Sangiam Boossababarn and Yatima Nutdaeng.....	101
คำพิพากษาฎีกา • คำพิพากษาฎีกาที่ 759/2567.....	115

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

คำแนะนำสำหรับการเขียนบทความ.....	116
การส่งบทความ.....	139
ขั้นตอนการตีพิมพ์.....	140
แบบเสนอต้นฉบับเพื่อลงตีพิมพ์.....	141
จริยธรรมในการตีพิมพ์.....	142

ความรับผิดอย่างอื่นในทางปกครองเทียบกับการกระทำละเมิด

Other Administrative Liabilities Compared to Torts

กัญญาพัชร ดุลยพัชร¹

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

140 หมู่ 4 ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา 90000, ประเทศไทย

อีเมลติดต่อ: kanyapach.d@tsu.ac.th

Kanyapach Dulyapach²

Faculty of Law, Thaksin University

140 Moo 4 Khao Rup Chang, Mueang, Songkhla 90000, Thailand

Email: kanyapach.d@tsu.ac.th

ยุทธชัย ดวงสวัสดิ์³

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

140 หมู่ 4 ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา 90000, ประเทศไทย

อีเมลติดต่อ: yutthachai.d@tsu.ac.th

Yutthachai Duangsawat⁴

Faculty of Law, Thaksin University

140 Moo 4 Khao Rup Chang, Mueang, Songkhla 90000, Thailand

Email: yutthachai.d@tsu.ac.th

Received: January 07, 2025 Revised: April 08, 2025 Accepted: April 11, 2025

---

¹ อาจารย์.

² Lecturer.

³ อาจารย์.

⁴ Lecturer.

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักการ และแนววินิจฉัยของศาลเกี่ยวกับความรับผิดอย่างอื่นในทางปกครอง เพื่อนำไปสู่การหาคำตอบของเจตนารมณ์ตามกฎหมายของความรับผิดอย่างอื่นในทางปกครองว่ามีการตีความเจตนาโดยมีวัตถุประสงค์นำไปใช้ในการพิจารณาทางปกครองเพียงใด และพัฒนาปรับปรุงกฎหมายให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้นโดยไม่ต้องอาศัยการตีความตามกฎหมาย

จากการศึกษาพบว่า ความรับผิดอย่างอื่นในทางปกครอง เป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมายของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ แต่ได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง มีลักษณะเป็นไปตามหลักความรับผิดโดยปราศจากความผิด ซึ่งเป็นหลักการคุ้มครองประชาชนที่ได้รับความเสียหายหรือได้รับผลกระทบจากการจัดทำบริการสาธารณะหรือการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทั้งการรับภาระสาธารณะเกินสมควรกว่าบุคคลทั่วไป และการรับความเสี่ยงภัยเป็นกรณีพิเศษ แม้ว่ารัฐจะกระทำโดยชอบหรือไม่ได้กระทำ ความผิดใด ๆ ก็ตาม รัฐก็ต้องรับผลในการกระทำนั้น รวมทั้งต้องเยียวยาความเสียหายอันเกิดจากการดำเนินการที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงภัยนั้นด้วย โดยเมื่อพิจารณาตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 3 ไม่ได้บัญญัตินิยามของคำว่า ความรับผิดอย่างอื่นในทางปกครองไว้ จึงต้องอาศัยการตีความตามแนววินิจฉัยของศาลปกครอง แต่ในขณะที่ยังคงประกอบของการทำละเมิด ได้บัญญัติไว้ตามมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กล่าวคือ เป็นการกระทำโดยผิดกฎหมาย

คำสำคัญ: ความรับผิด; ปกครอง; การเปรียบเทียบ; ละเมิด

Abstract

This article aims to study the principles and court rulings on other administrative liabilities in order to find the answer to the legal intention of other administrative liabilities, to what extent the intention has been interpreted with the purpose of being applied in administrative considerations, and to develop and improve the law to be clearer without relying on legal interpretation.

The study found that other administrative liabilities are legal actions of an administrative agency or government official, but have caused damage to a person. They are in accordance with the principle of liability without fault, which is the principle of protecting people who have been damaged or affected by the provision of public services or the performance of duties of government officials, including the burden of public burdens that are more than the general public and the acceptance of special risks. Even if the state acts properly or does not commit any wrongdoing, the state must accept the consequences of such actions, including compensating for the damages caused by the actions that caused the risk. When considering

the Administrative Court Act and Procedure B.E. 2542, Section 3 does not define the term “other administrative liabilities”. Therefore, the interpretation must be based on the rulings of the Administrative Court. However, the elements of a tort are stipulated in Section 420 of the Civil and Commercial Code, which means that it is an illegal act.

Keywords: Liability; Administrative; Compared; Torts

1. บทนำ

ความรับผิดอย่างอื่นในทางปกครองเป็นเรื่องที่สำคัญ เพราะเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงานทางปกครอง มีโอกาสที่จะใช้อำนาจตามกฎหมายโดยชอบ แต่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง จึงนำไปสู่ “ความรับผิดอย่างอื่นในทางปกครอง” ซึ่งจะแตกต่างจากการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ ซึ่งการกระทำละเมิดเป็นการกระทำโดยผิดกฎหมาย และถ้าเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงานทางปกครองได้กระทำความผิดหรือประมาทเลินเล่อ จะอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 โดยหลักความรับผิดโดยปราศจากความผิด เป็นหลักการคุ้มครองประชาชนที่ได้รับความเสียหายหรือได้รับผลกระทบจากการจัดทำบริการสาธารณะหรือการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทั้งการรับภาระสาธารณะเกินสมควรกว่าบุคคลทั่วไป และการรับความเสี่ยงภัยเป็นกรณีพิเศษ แม้ว่ารัฐจะกระทำโดยชอบหรือไม่ได้กระทำความผิดใด ๆ ก็ตาม รัฐก็ต้องรับผลในการกระทำนั้น รวมทั้งต้องเยียวยาความเสียหายอันเกิดจากการดำเนินการที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงภัยนั้นด้วย เป็นไปตามแนววินิจฉัยของศาลปกครองตามคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.969/2566 ที่ศาลปกครองได้วางหลักไว้ แต่เมื่อพิจารณาถึงพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 3 ไม่ได้บัญญัตินิยามของคำว่า ความรับผิดอย่างอื่นในทางปกครองไว้

ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 9 วรรคหนึ่ง (3) กำหนดว่า ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งในเรื่องดังต่อไปนี้ คดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิด หรือความรับผิดอย่างอื่นของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอันเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมาย หรือจากกฎ คำสั่งทางปกครอง หรือคำสั่งอื่น หรือจากการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ หรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร ซึ่งความแตกต่างระหว่างการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่กับความรับผิดอย่างอื่นในทางปกครอง มีดังนี้

2. การกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่

จากการศึกษาเรื่องความรับผิดอย่างอื่นในทางปกครองเทียบกับการกระทำละเมิด พบว่ามีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ ดังต่อไปนี้

2.1 ลักษณะสำคัญของการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 กำหนดว่า ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิต แกร่งกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น ซึ่งการกระทำละเมิดเป็นการกระทำโดย

ผิดกฎหมาย อันเป็นการล่วงเกินหรือฝ่าฝืนจารีตประเพณีหรือกฎหมายที่มีบัญญัติไว้ และถ้าเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงานทางปกครองได้กระทำจงใจหรือประมาทเลินเล่อจะอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 โดยมีองค์ประกอบ ดังนี้

2.1.1 มีการกระทำละเมิดเกิดขึ้น ซึ่งการกระทำ หมายความว่า ทำการใด ๆ ที่เกิดผลในทางกฎหมาย แต่การเว้นการกระทำใด ๆ ที่กฎหมายกำหนดให้ต้องกระทำก็ถือว่าเป็นการกระทำด้วย เช่น บิดามารดา มีหน้าที่ดูแลบุตรซึ่งยังเล็กอยู่ การที่บิดามารดาอยู่เฉยไม่หาอาหารให้ก็อาจถือว่าเป็นการกระทำได้ โดยการกระทำนั้นต้องจงใจ ซึ่งเป็นการเจตนา หรือประมาทเลินเล่อ โดยบุคคลที่จะต้องรับผิดในผลแห่งการกระทำละเมิด “บุคคลใดกระทำความผิด บุคคลนั้นต้องรับผิด” จึงเป็นความรับผิดเฉพาะตัว (Personal liability) เป็นหลักทั่วไปในทางละเมิดที่กำหนดให้ผู้กระทำต้องรับผิดในสิ่งที่ตนเองกระทำไป ไม่สามารถผลักภาระให้ผู้อื่นได้⁵ ความรับผิดทางละเมิดนี้แยกจากความรับผิดในกรณีอื่น เช่น ความรับผิดตามสัญญาจ้างแรงงานระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง กล่าวคือ นายจ้างต้องรับผิดในผลแห่งละเมิดที่ลูกจ้างได้กระทำลงในการที่จ้างนั้นด้วย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 425⁶

สำหรับการกระทำโดยเจตนา หมายความว่า กระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำและในขณะเดียวกันผู้กระทำประสงค์ต่อผลหรือย่อมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้น ส่วนการกระทำโดยประมาท หมายความว่า กระทำความผิดมิใช่เจตนา แต่กระทำโดยปราศจากความระมัดระวังซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นจักต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์ และผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังเช่นนั้นได้ แต่หาได้ใช้ให้เพียงพอไม่ ซึ่งสอดคล้องกับนิยามตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 วรรคสี่ โดยในการดำเนินคดีอาญานั้น ในการดำเนินการสืบเสาะข้อเท็จจริงจะเป็นเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจซึ่งจะใช้วิธีการสอบข้อเท็จจริงจากผู้กระทำความผิดและบุคคลที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการตรวจสอบพยานหลักฐานต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงอันครบองค์ประกอบความผิดทางอาญา⁷

2.1.2 เป็นการกระทำละเมิดโดยเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 มาตรา 4 กำหนดว่า “เจ้าหน้าที่” หมายความว่า ข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้าง หรือผู้ปฏิบัติงานประเภทอื่น ไม่ว่าจะเป็นการแต่งตั้งในฐานะเป็นกรรมการหรือฐานอื่นใด⁸

2.1.3 เป็นการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 9 วรรคหนึ่ง (3) กำหนดว่า ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งในเรื่องดังต่อไปนี้ คดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิด หรือความรับผิดอย่างอื่นของหน่วยงานทางปกครอง หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอันเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมาย หรือจากกฎ คำสั่งทางปกครอง หรือคำสั่งอื่น

⁵ ศันสน์ภรณ์ โสถิพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง และลามิควรได้, พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2563), 57.

⁶ อริยพร ปักษา, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด (กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2566), 66.

⁷ ปพนธิ์ ธีระพันธ์, “แนวทางการพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการสืบเสาะข้อเท็จจริงในคดีอาญาที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิด,” วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 53, ฉ. 4 (ตุลาคม-ธันวาคม 2567): 1291-1334.

⁸ พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539, มาตรา 4, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 113 ตอนที่ 60 ก (14 พฤศจิกายน 2539): 25-26.

หรือจากการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ หรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร จะเห็นได้ว่าการกระทำละเมิดของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอันเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมาย หรือจากกฎ คำสั่งทางปกครอง หรือคำสั่งอื่น หรือจากการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ หรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร ซึ่งที่กล่าวมานั้น ต้องเป็นการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ จึงจะเข้าองค์ประกอบของการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 ประกอบพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 9 วรรคหนึ่ง (3)

2.2 คดีพิพาทเกี่ยวกับพินัยกรรมของยายตกเป็นโมฆะเพราะเจ้าหน้าที่กระทำละเมิด

ข้อเท็จจริงมีอยู่ว่า ยายของผู้ฟ้องคดีได้ไปทำพินัยกรรมแบบเอกสารฝ่ายเมืองยกกรรมสิทธิ์ในที่ดินโฉนดแปลงหนึ่ง โดยมีปลัดอำเภอรักษาการแทนนายอำเภอเป็นผู้ทำพินัยกรรม ต่อมาเมื่อยายถึงแก่ความตาย ผู้ฟ้องคดีไปที่ว่าการอำเภอเพื่อเปิดพินัยกรรม ปรากฏว่าพินัยกรรมดังกล่าวไม่มีลายมือชื่อหรือลายพิมพ์นิ้วมือของผู้ทำพินัยกรรม เนื่องจากความบกพร่องของผู้ถูกฟ้องคดีที่ไม่ตรวจสอบความถูกต้องของพินัยกรรมว่ามีการลงลายมือชื่อครบถ้วนหรือไม่ก่อนฉีกปิดของพินัยกรรม กรณีนี้ ศาลปกครองสูงสุดจึงมีประเด็นที่จะต้องพิจารณาว่าการที่พินัยกรรมของยายตกเป็นโมฆะ ถือเป็นการกระทำละเมิดต่อผู้ฟ้องคดีหรือไม่ และหากเป็นการกระทำละเมิดดังกล่าวต้องชดเชยค่าเสียหายเพียงใด

ในคดีนี้ ศาลปกครองสูงสุดได้วินิจฉัยว่า การที่ปลัดอำเภอรักษาการแทนนายอำเภอซึ่งเป็นผู้ทำพินัยกรรมนั้น ไม่ได้ตรวจสอบอย่างละเอียดถี่ถ้วนก่อนที่จะฉีกปิดของพินัยกรรม เป็นผลให้พินัยกรรมดังกล่าวเป็นโมฆะ ตามมาตรา 1705 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กรณีจึงถือได้ว่าเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อในการปฏิบัติหน้าที่อันเป็นเหตุให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเสียหายโดยไม่ได้รับที่ดินตามที่ระบุไว้ในพินัยกรรม จึงเป็นการละเมิดต่อผู้ฟ้องคดีจากการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (3) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ผู้ฟ้องคดีทั้งสองจึงมีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้ ประกอบกับผู้ฟ้องคดีจึงเป็นผู้เดือดร้อนหรือเสียหายและมีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้ ตามมาตรา 42 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติเดียวกัน ดังนั้น หน่วยงานของรัฐต้นสังกัดของผู้ถูกฟ้องคดี ตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 จึงต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้ฟ้องคดี

สำหรับคดีนี้ แสดงให้เห็นว่า การกระทำละเมิดเป็นการกระทำโดยผิดกฎหมาย เมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงานทางปกครองได้กระทำในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่โดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ อันเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมาย หรือจากกฎ คำสั่งทางปกครอง หรือคำสั่งอื่น หรือจากการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ หรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร เป็นการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 ประกอบพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 9 วรรคหนึ่ง (3) ทั้งนี้ หน่วยงานของรัฐจะต้องรับผิดชอบผู้เสียหายในผลแห่งละเมิดที่เจ้าหน้าที่ของตนได้กระทำในการปฏิบัติหน้าที่ ในกรณีนี้ ผู้เสียหายอาจฟ้องหน่วยงานของรัฐดังกล่าวได้โดยตรง แต่จะฟ้องเจ้าหน้าที่ไม่ได้ ตามมาตรา 5 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539

2.3 คดีพิพาทเกี่ยวกับเสาไฟโค่นล้มทับรถยนต์เพราะผู้รับจ้างรื้อถอนสายไฟ

ข้อเท็จจริงมีอยู่ว่า นายฟ้าและนายม่วงซึ่งเป็นผู้รับจ้างตามสัญญาจ้างเหมาบริการของเทศบาลแห่งหนึ่ง (เดิมเคยเป็นลูกจ้าง ตามภารกิจของเทศบาล) ได้ทำการรื้อถอนสายไฟฟ้าและสายสื่อสารที่เชื่อมโยงระหว่างสำนักงานเทศบาลกับเสาไฟฟ้าหน้าที่ว่าการอำเภอ ส่งผลให้เกิดแรงเหวี่ยงเป็นเหตุให้เสาไฟฟ้าหน้าที่ว่าการอำเภอล้มลงแล้วดึงเอาเสาไฟฟ้าอีกต้นหักโค่นล้มตาม และล้มทับใส่รถยนต์ของผู้ฟ้องคดี (เจ้าของรถยนต์) ที่จอดอยู่บริเวณดังกล่าว จึงเป็นเหตุให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเดือดร้อนเสียหายจากเหตุดังกล่าว ผู้ฟ้องคดีได้นำรถยนต์เข้าซ่อมและมีหนังสือเรียกร้องค่าเสียหายต่อการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ซึ่งได้รับแจ้งว่าต้องเรียกค่าเสียหายกับเทศบาลผู้ว่าจ้าง แต่เทศบาลเพิกเฉยต่อหนังสือเรียกร้องค่าเสียหายของผู้ฟ้องคดี ผู้ฟ้องคดีจึงนำคดีนี้มาฟ้องต่อศาลปกครองเพื่อขอให้ศาลปกครองมีคำพิพากษาให้เทศบาล (ผู้ถูกฟ้องคดี) ชดใช้ค่าเสียหายพร้อมดอกเบี้ยตามกฎหมาย โดยเทศบาลโต้แย้งว่า นายฟ้าและนายม่วงมิได้เป็นลูกจ้างในสังกัดของตน เทศบาลจึงไม่ต้องรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดที่บุคคลทั้งสองได้กระทำ

ในคดีนี้ ศาลปกครองสูงสุดได้วินิจฉัยว่า เทศบาลเป็นราชการส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย ในการจัดให้มีและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่นภายในเขตพื้นที่ และแม้นายฟ้าและนายม่วงจะเป็นเพียงผู้รับจ้างเหมาบริการ แต่เมื่อพิจารณาตามสัญญาจ้างและรายละเอียดขอบเขตงานจ้าง (TOR) นั้น ได้กำหนดให้บุคคลทั้งสองปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งช่างไฟฟ้า กรณีจึงถือว่าบุคคลทั้งสองเป็นผู้ปฏิบัติงานประเภทอื่นซึ่งมีฐานะเป็นเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 การที่บุคคลทั้งสองได้รับมอบหมายจากเทศบาลให้รื้อถอนสายไฟฟ้าและสายสื่อสาร จนเป็นเหตุให้เสาไฟฟ้ามล้มทับรถยนต์ของผู้ฟ้องคดีจนได้รับความเสียหาย เทศบาลจึงต้องรับผิดชอบผู้เสียหายในผลแห่งละเมิดที่เจ้าหน้าที่ของตนได้กระทำในการปฏิบัติหน้าที่ ตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 การที่เทศบาลมิได้แจ้งประสานไปยังการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคซึ่งมีความเชี่ยวชาญในการติดตั้งและรื้อถอนระบบไฟฟ้าสาธารณะ และเป็นเจ้าของทรัพย์สินดังกล่าวให้เข้าตรวจสอบก่อนทำการรื้อถอน แต่กลับดำเนินการไปโดยพลการ กรณีจึงถือว่า เจ้าหน้าที่ของเทศบาลไม่ได้ใช้ความระมัดระวังอย่างเพียงพอ อันเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อเป็นเหตุให้รถยนต์ของผู้ฟ้องคดีได้รับความเสียหาย และเป็นการกระทำละเมิดที่เทศบาลต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเป็นค่าซ่อมแซมรถยนต์ ค่าขาดประโยชน์ใช้สอย และค่าเสื่อมสภาพรถยนต์ให้แก่ผู้ฟ้องคดี พร้อมทั้งดอกเบี้ยตามกฎหมาย (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อผ. 23/2567)

สำหรับคดีนี้ แสดงให้เห็นว่า เมื่อพิจารณาตามสัญญาจ้างและขอบเขตของงานจ้างได้กำหนดหรือมอบหมายให้ผู้รับจ้างดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามอำนาจหน้าที่ของเทศบาลหรือหน่วยงานของรัฐแห่งนั้น แม้ผู้รับจ้างตามสัญญาจ้างเหมาบริการของเทศบาลจะมีใช้ลูกจ้างของเทศบาล แต่กรณีถือว่าผู้รับจ้างดังกล่าวเป็น “ผู้ปฏิบัติงานประเภทอื่น” จึงมีฐานะเป็น “เจ้าหน้าที่” ตามความหมายที่กำหนดในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 ซึ่งหากเจ้าหน้าที่ (ผู้รับจ้าง) กระทำละเมิดต่อบุคคลภายนอกในการปฏิบัติหน้าที่ เทศบาลซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐต้นสังกัดและเป็นราชการส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นหน่วยงานของ

รัฐที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย ในการจัดให้มีและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่นภายในเขตพื้นที่ จึงไม่อาจปฏิเสธความรับผิดชอบในการต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลภายนอกผู้เสียหายได้ ทั้งนี้ เทศบาล จะต้องรับผิดชอบผู้เสียหายในผลแห่งละเมิดที่เจ้าหน้าที่ของตนได้กระทำการปฏิบัติหน้าที่ ในกรณีนี้ ผู้เสียหาย อาจฟ้องหน่วยงานของรัฐดังกล่าวได้โดยตรง แต่จะฟ้องเจ้าหน้าที่ไม่ได้ ตามมาตรา 5 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539

2.4 คดีพิพาทเกี่ยวกับพินัยกรรมของยายตกเป็นโมฆะเพราะเจ้าหน้าที่กระทำละเมิด

ข้อเท็จจริงมีอยู่ว่า ยายของผู้ฟ้องคดีได้ไปทำพินัยกรรมแบบเอกสารฝ่ายเมืองยกกรรมสิทธิ์ในที่ดินโฉนดแปลงหนึ่ง โดยมีปลัดอำเภอรักษาการแทนนายอำเภอเป็นผู้ทำพินัยกรรม ต่อมาเมื่อยายถึงแก่ความตาย ผู้ฟ้องคดีไปฟ้องการอำเภอเพื่อเปิดพินัยกรรม ปรากฏว่าพินัยกรรมดังกล่าวไม่มีลายมือชื่อหรือลายพิมพ์นิ้วมือของผู้ทำพินัยกรรม เนื่องจากความบกพร่องของผู้ถูกฟ้องคดีที่ไม่ตรวจสอบความถูกต้องของพินัยกรรมว่ามีการลงลายมือชื่อครบถ้วนหรือไม่ก่อนฉีกปิดซองพินัยกรรม กรณีนี้ ศาลปกครองสูงสุดจึงมีประเด็นที่จะต้องพิจารณาว่าการที่พินัยกรรมของยายตกเป็นโมฆะ ถือเป็นการกระทำละเมิดต่อผู้ฟ้องคดีหรือไม่ และหากเป็นการกระทำละเมิดดังกล่าวต้องชดเชยค่าเสียหายเพียงใด

ในคดีนี้ ศาลปกครองสูงสุดได้วินิจฉัยว่า การที่ปลัดอำเภอรักษาการแทนนายอำเภอซึ่งเป็นผู้ทำพินัยกรรมนั้น ไม่ได้ตรวจสอบอย่างละเอียดถี่ถ้วนก่อนที่จะฉีกปิดซองพินัยกรรม เป็นผลให้พินัยกรรมดังกล่าวเป็นโมฆะ ตามมาตรา 1705 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กรณีจึงถือได้ว่าเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อในการปฏิบัติหน้าที่อันเป็นเหตุให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเสียหายโดยไม่ได้รับที่ดินตามที่ระบุไว้ในพินัยกรรม จึงเป็นการละเมิดต่อผู้ฟ้องคดีจากการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (3) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ผู้ฟ้องคดีทั้งสองจึงมีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้ ประกอบกับผู้ฟ้องคดีจึงเป็นผู้เดือดร้อนหรือเสียหายและมีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้ ตามมาตรา 42 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติเดียวกัน ดังนั้น หน่วยงานของรัฐต้นสังกัดของผู้ถูกฟ้องคดี ตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 จึงต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้ฟ้องคดี (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.214/2550)

สำหรับคดีนี้ แสดงให้เห็นว่า การกระทำละเมิดเป็นการกระทำโดยผิดกฎหมาย เมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงานทางปกครองได้กระทำการในขณะปฏิบัติหน้าที่โดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ อันเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมาย หรือจากกฎ คำสั่งทางปกครอง หรือคำสั่งอื่น หรือจากการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ หรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร เป็นการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 ประกอบพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 9 วรรคหนึ่ง (3) ทั้งนี้ หน่วยงานของรัฐจะต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหาย

⁹ ลุงถูกต้อง, “เสาไฟโค่นล้มทับรถ เหตุจากผู้รับจ้างรื้อถอนสายไฟ... ใครต้องรับผิด?”, แก้วครั้งล่าสุด 2568, สืบค้นเมื่อ 23 เมษายน 2568, https://www.admircourt.go.th/admircourt/upload/webcms/Academic/Academic_210225_131049.pdf

ในผลแห่งละเมิดที่เจ้าหน้าที่ของตนได้กระทำในการปฏิบัติหน้าที่ ในกรณีนี้ ผู้เสียหายอาจฟ้องหน่วยงานของรัฐดังกล่าวได้โดยตรง แต่จะฟ้องเจ้าหน้าที่ไม่ได้ ตามมาตรา 5 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539

2.5 นิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรและการบริหารจัดการสาธารณูปโภคส่วนกลางตามกฎหมายของประเทศไทย

พระราชบัญญัติจัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543 ให้หมู่บ้านจัดสรรทำการจดทะเบียนเพื่อจัดตั้งเป็นนิติบุคคลได้ และผู้ซื้อที่ดินถือเป็นสมาชิกของนิติบุคคลนั้น มีคณะกรรมการเป็นผู้ดำเนินการต่าง ๆ ให้เป็นไปตามกฎหมายและระเบียบกำหนด โดยนิติบุคคลมีอำนาจออกระเบียบเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการอยู่อาศัย การใช้สาธารณูปโภค การจราจร หรือการเรียกเก็บค่าบำรุงและการจัดการสาธารณูปโภค¹⁰ โดยข้อดี เช่น ได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมการโอนและภาษีเป็นกรณีพิเศษ หรือได้รับเงินสมทบที่ผู้จัดสรรที่ดินมอบให้ เพื่อใช้ในการซ่อมแซมปรับปรุงสาธารณูปโภคส่วนรวม¹¹

ในคดีนี้ ศาลปกครองสูงสุดได้วินิจฉัยว่า การที่ปลัดอำเภอรักษาการแทนนายอำเภอซึ่งเป็นผู้ทำพินัยกรรมนั้น ไม่ได้ตรวจสอบอย่างละเอียดถี่ถ้วนก่อนที่จะฉีกปิดซองพินัยกรรม เป็นผลให้พินัยกรรมดังกล่าวเป็นโมฆะ ตามมาตรา 1705 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กรณีจึงถือได้ว่าเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อในการปฏิบัติหน้าที่อันเป็นเหตุให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเสียหายโดยไม่ได้รับที่ดินตามที่ระบุไว้ในพินัยกรรม จึงเป็นการละเมิดต่อผู้ฟ้องคดีจากการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (3) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ผู้ฟ้องคดีทั้งสองจึงมีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้ ประกอบกับผู้ฟ้องคดีจึงเป็นผู้เดือดร้อนหรือเสียหายและมีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้ ตามมาตรา 42 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติเดียวกัน ดังนั้นหน่วยงานของรัฐต้นสังกัดของผู้ถูกฟ้องคดี ตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 จึงต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้ฟ้องคดี (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.214/2550)

สำหรับคดีนี้ แสดงให้เห็นว่า การกระทำละเมิดเป็นการกระทำโดยผิดกฎหมาย เมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงานทางปกครองได้กระทำในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่โดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ อันเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมาย หรือจากกฎ คำสั่งทางปกครอง หรือคำสั่งอื่น หรือจากการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร เป็นการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 ประกอบพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและ

¹⁰ พระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543, มาตรา 46, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 119 ตอนที่ 102 ก (8 ตุลาคม 2545): 66.

¹¹ ศาลปกครองสูงสุด, “คำพิพากษาอุทธรณ์,” แก้วครั้งล่าสุด 2550, สืบค้นเมื่อ 25 ธันวาคม 2567, <https://www.admincourt.go.th/admincourt/Casefile/admcase/document/signed/pdf/2548/01012-480042-1f-500704-0000044534.pdf/>

วิธีพิจารณาตีปกรอง พ.ศ. 2542 มาตรา 9 วรรคหนึ่ง (3) ทั้งนี้ หน่วยงานของรัฐจะต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหายในผลแห่งละเมิดที่เจ้าหน้าที่ของตนได้กระทำการปฏิบัติหน้าที่ ในกรณีนี้ ผู้เสียหายอาจฟ้องหน่วยงานของรัฐดังกล่าวได้โดยตรง แต่จะฟ้องเจ้าหน้าที่ไม่ได้ ตามมาตรา 5 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539

3. ความรับผิดอย่างอื่นในทางปกครอง

จากการศึกษาเรื่องความรับผิดอย่างอื่นในทางปกครองเทียบกับการกระทำละเมิด พบว่ามีประเด็นที่เกี่ยวกับความรับผิดอย่างอื่นในทางปกครอง ดังต่อไปนี้

3.1 ลักษณะสำคัญของความรับผิดอย่างอื่นในทางปกครอง

ความรับผิดอย่างอื่นในทางปกครอง ซึ่งเป็นความรับผิดของฝ่ายปกครองที่ไม่ได้เกิดขึ้นจากการใช้อำนาจตามกฎหมาย จากกฎ คำสั่งทางปกครอง คำสั่งอื่น หรือจากการละเลยต่อหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร กล่าวคือ เป็นการกระทำที่ขัดด้วยกฎหมายของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ แต่ได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง มีลักษณะเป็นไปตามหลักความรับผิดโดยปราศจากความผิด ตามหลักกฎหมายปกครองฝรั่งเศส¹²

ความรับผิดโดยปราศจากความผิด เป็นกรณีที่หน่วยงานของรัฐจะต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหายที่ได้รับจากการดำเนินการทางปกครองของหน่วยงานของรัฐ ซึ่งแม้ว่าจะไม่ได้จงใจหรือประมาทเลินเล่อรวมถึงไม่ได้กระทำผิดกฎหมายก็ตาม แต่หน่วยงานของรัฐก็ไม่อาจปฏิเสธความรับผิดจากการกระทำทางปกครองได้ ที่ได้จัดทำบริการสาธารณะของรัฐให้บรรลุเป้าหมายอันเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม แต่อาจส่งผลกระทบต่อเอกชนให้ได้รับความเสียหาย หน่วยงานของรัฐจึงต้องรับผิดชอบต่อผลของการกระทำทางปกครองต่อผู้ที่ได้รับความเสียหาย ซึ่งความรับผิดดังกล่าวเรียกว่า “ความรับผิดโดยปราศจากความผิด” ซึ่งจะได้กล่าวต่อไปในส่วนของการถอดบทเรียนคดีความรับผิดอย่างอื่นในทางปกครอง¹³

3.2 คดีพิพาทเกี่ยวกับวัคซีนป้องกันโรคไวรัสโคโรนา 2019

ข้อเท็จจริงมีอยู่ว่า ผู้ฟ้องคดีได้เดินทางไปหน่วยบริการฉีดวัคซีนโรงพยาบาลแห่งหนึ่ง เพื่อรับวัคซีนป้องกันโรคไวรัสโคโรนา 2019 โดยเข็มแรกได้รับการฉีดวัคซีนยี่ห้อซิโนแวค และไม่พบอาการผิดปกติแต่อย่างใด ต่อมาผู้ฟ้องคดีได้เดินทางไปรับวัคซีนเข็มที่สองตามกำหนดนัด ปรากฏว่าไม่มีเจ้าหน้าที่หรือบุคลากรทางการแพทย์คอยอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้มารับวัคซีนและไม่มีการตรวจคัดกรองผู้มารับวัคซีนให้ละเอียดรอบคอบเป็นเหตุให้ผู้ฟ้องคดีได้รับการฉีดวัคซีนเข็มที่สองเป็นยี่ห้อแอสตราเซนเนกา ภายหลังจากรับวัคซีนได้ประมาณ 10 วัน ผู้ฟ้องคดีมีอาการปวดและขาบริเวณแขนซ้ายซึ่งเป็นข้างที่ได้รับวัคซีน จึงไปพบแพทย์โดยแพทย์วินิจฉัยว่าเส้นเลือดใหญ่แขนซ้ายมีอาการอุดตันอย่างรุนแรง และได้ทำการผ่าตัดแล้ว 2 ครั้งแต่อาการไม่ดีขึ้น จนในที่สุดแพทย์ต้องทำการรักษาด้วยการตัดแขนซ้ายของผู้ฟ้องคดีออก ผู้ฟ้องคดีจึงนำคดีมาฟ้องต่อศาลปกครองโดย

¹² วรเจตน์ ภาคีรัตน์, *กฎหมายปกครอง ภาคทั่วไป* (กรุงเทพฯ: นิติราษฎร์, 2554), 455-457.

¹³ สมฤดี ธัญญสิริ, “รับผิดโดยปราศจากความผิด: ทำโดยชอบ แต่ต้องชดเชย,” สืบค้นเมื่อ 9 เมษายน 2568, <https://www.admincourt.go.th/>

ขอให้หน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องชดใช้ค่าเสียหายที่เกิดขึ้น โดยผู้ฟ้องคดีเห็นว่า ข้อ 5 (1) ของประกาศดังกล่าวได้กำหนดจำนวนเงินช่วยเหลือเบื้องต้นไว้ไม่เกิน 400,000 บาท แต่ผู้ฟ้องคดีได้รับเงินช่วยเหลือเพียง 270,000 บาท ซึ่งก่อนนำคดีมาฟ้องต่อศาล ผู้ฟ้องคดีได้มีหนังสืออุทธรณ์ต่อเลขาธิการสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติแล้ว แต่ก็ไม่ได้เพิ่มเติมตามจำนวน 400,000 บาท ผู้ฟ้องคดีจึงขอให้ผู้ถูกฟ้องคดี จ่ายเงินช่วยเหลือไม่เป็นธรรมขอให้จ่ายเงินเพิ่มขึ้นอีก 130,000 บาท กรณีนี้มีประเด็นที่ต้องพิจารณาเกี่ยวกับการจ่ายเงินช่วยเหลือที่ไม่เป็นธรรมกับความเสียหายจากการได้รับวัคซีน เป็นกรณีที่ศาลปกครองมีอำนาจรับไว้พิจารณาหรือไม่

3.2.1 ประเด็นพิจารณาเกี่ยวกับการจ่ายเงินช่วยเหลือที่ไม่เป็นธรรม

อันเป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับความรับผิดชอบอื่นของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (3) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ซึ่งอยู่ในอำนาจการพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง และเป็นไปตามเงื่อนไขการฟ้องคดีตามที่กฎหมายกำหนด

3.2.2 ประเด็นพิจารณาเกี่ยวกับความเสียหายจากการได้รับวัคซีน

การที่ผู้ฟ้องคดีได้รับความเสียหายจากวัคซีนซึ่งมีผลมาจากการปฏิบัติหน้าที่ของแพทย์และบุคลากรทางการแพทย์ในหน่วยบริการฉีดวัคซีนของโรงพยาบาลแห่งหนึ่ง โดยข้อเท็จจริงปรากฏว่า ไม่มีเจ้าหน้าที่หรือบุคลากรทางการแพทย์คอยอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้มารับวัคซีนและไม่มีการตรวจคัดกรองผู้มารับวัคซีนให้ละเอียดรอบคอบ กรณีนี้จึงเป็นการมิได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความระมัดระวัง อันเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง เป็นเหตุให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเดือดร้อนเสียหาย เนื่องจากแขนข้างซ้ายที่ได้รับการฉีดวัคซีนถูกตัดออก ถึงแม้ว่า แพทย์และบุคลากรทางการแพทย์ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยบริการฉีดวัคซีนของโรงพยาบาลจะเป็นเจ้าหน้าที่และอยู่ในสังกัดของโรงพยาบาลซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐ ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 ก็ตาม แต่การให้บริการของแพทย์และบุคลากรทางการแพทย์ในหน่วยบริการฉีดวัคซีนของโรงพยาบาล เป็นการปฏิบัติหน้าที่ทั่วไป มิใช่เป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยอาศัยอำนาจตามกฎหมาย กฎ หรือคำสั่งทางปกครอง อันจะเป็นคดีพิพาทที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง ตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (3) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ดังนั้น ศาลปกครองไม่มีอำนาจรับไว้พิจารณาพิพากษา เนื่องจากอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลยุติธรรม

3.3 คดีพิพาทเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่เป็นเหตุให้มีผู้เสียชีวิต

ในคดีนี้ ผู้ตายซึ่งเป็นบุตรของผู้ฟ้องคดีทั้งสองถูกยิงเสียชีวิตเป็นผลมาจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ชุดปฏิบัติการปิดล้อมตรวจค้นพิสูจน์และจับกุมบุคคลตามหมายจับซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจและทหาร โดยขณะปฏิบัติหน้าที่นั้น ณ พื้นที่เกิดเหตุเป็นป่าละเมาะ โดยเจ้าหน้าที่ได้รับรายงานว่า บุคคลตามหมายจับมีการเคลื่อนไหวเข้ามาในพื้นที่บริเวณดังกล่าว แม้จะรับฟังได้ว่า ผู้ตายไม่ได้ยิงปะทะกับเจ้าหน้าที่ แต่ในสถานการณ์เช่นนั้น เจ้าหน้าที่ย่อมชอบที่จะใช้สิทธิป้องกันตัวโดยการต่อสู้ กรณีนี้จึงไม่อาจถือได้ว่า เป็นการกระทำละเมิดโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อต่อผู้ตาย และถึงแม้ว่าการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวจะเป็นไปตามหมายจับโดยชอบด้วยกฎหมายก็ตาม แต่สำนักนายกรัฐมนตรีในฐานะหน่วยงานต้นสังกัด ยังต้องรับผิดชอบจากการที่เจ้าหน้าที่ได้ผู้ก่อให้เกิดความเสียหายหรืออันตรายแก่ราษฎรได้ใช้อาวุธ อันเป็นความรับผิดชอบอื่น อันเกิดจากการใช้อำนาจตาม

กฎหมาย ซึ่งอยู่ในเขตอำนาจศาลปกครอง ตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (3) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครอง และวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ในส่วนของความรับผิดอย่างอื่น ที่สำนักนายกรัฐมนตรีจึงต้องเยียวยา ความเสียหายให้แก่ผู้ฟ้องคดีทั้งสอง

สำหรับคดีนี้ แสดงให้เห็นได้ว่าสำนักนายกรัฐมนตรี ในฐานะหน่วยงานต้นสังกัดของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งเป็นหน่วยงานทางปกครอง ได้ใช้อำนาจตามกฎหมาย อันมีลักษณะก่อให้เกิดความเสียหายหรืออันตราย แก่ประชาชน แม้จะปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวเป็นไปตามหมายจับโดยชอบด้วยกฎหมายก็ตาม ซึ่งไม่เข้าลักษณะของ การกระทำละเมิด แต่หน่วยงานดังกล่าวยังคงต้องรับผิดชอบในผลที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ เป็นไปตามหลัก “ความรับผิดโดย ปราศจากความผิด” ประกอบกับทฤษฎีเสี่ยงภัย กล่าวคือ เป็นหลักการคุ้มครองประชาชนที่ได้รับความเสียหาย หรือได้รับผลกระทบจากการจัดทำบริการสาธารณะหรือการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทั้งการรับภาระ สาธารณะเกินสมควรกว่าบุคคลทั่วไป และการรับความเสี่ยงภัยเป็นกรณีพิเศษ แม้ว่ารัฐจะกระทำโดยชอบหรือไม่ได้กระทำความผิดใด ๆ ก็ตาม รัฐก็ต้องรับผลในการกระทำนั้น รวมทั้งต้องเยียวยาความเสียหายอันเกิดจาก การดำเนินการที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงภัยนั้นด้วย กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เมื่อฝ่ายปกครองใช้วิธีหรือเครื่องมือเพื่อให้บรรลุ วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจการทางปกครองแต่ก่อให้เกิดอันตรายโดยสภาพ หากราษฎรได้รับความเสียหาย จากวิธีการหรือเครื่องมือ นั้น โดยฝ่ายปกครองก็ต้องรับผิดชอบซึ่งผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์ว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐได้กระทำ โดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ ดังนั้น หลักความรับผิดโดยปราศจากความผิด จึงเป็นความรับผิดของรัฐที่ กำหนดให้รัฐต้องรับผิด แม้การดำเนินการของรัฐนั้นจะเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายและไม่มีกฎหมายใดบัญญัติ ให้รัฐต้องจ่ายค่าชดเชยให้แก่เอกชนก็ตาม¹⁴

4. สรุปผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องความรับผิดอย่างอื่นในทางปกครองเทียบกับการกระทำละเมิด ผู้เขียนสามารถ สรุปผลและมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

4.1 สรุปผล

จากการศึกษาเรื่องความรับผิดอย่างอื่นในทางปกครองเทียบกับการกระทำละเมิด ผู้เขียนสามารถ สรุปได้ว่า ผลการศึกษาพบว่า “ความรับผิดอย่างอื่นในทางปกครอง” เป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมายของ หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ แต่ได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง มีลักษณะเป็น ไปตามหลักความรับผิดโดยปราศจากความผิด ซึ่งเป็นหลักการคุ้มครองประชาชนที่ได้รับความเสียหายหรือได้รับ ผลกระทบจากการจัดทำบริการสาธารณะหรือการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทั้งการรับภาระสาธารณะ เกินสมควรกว่าบุคคลทั่วไป และการรับความเสี่ยงภัยเป็นกรณีพิเศษ แม้ว่ารัฐจะกระทำโดยชอบหรือไม่ได้กระทำ ความผิดใด ๆ ก็ตาม รัฐก็ต้องรับผลในการกระทำนั้น รวมทั้งต้องเยียวยาความเสียหายอันเกิดจากการดำเนินการ

¹⁴ ลุงถูกต้อง, “ปฏิบัติหน้าที่เป็นเหตุให้ผู้มีเสียชีวิต แม้ไม่ละเมิดแต่รัฐยังต้องรับผิด,” แก๊ซครั้งล่าสุด 2550, สืบค้นเมื่อ 9 เมษายน 2568, https://www.admincourt.go.th/admincourt/upload/webcms/Academic/Academic_270924_093941.pdf/

ที่ก่อให้เกิดความเสียหายนั้นด้วย ตัวอย่างเช่น คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.969/2566 ที่สำนักงานก
รัฐมนตรี (ผู้ถูกฟ้องคดี) ในฐานะหน่วยงานต้นสังกัดของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งเป็นหน่วยงานทางปกครอง ได้ใช้
อำนาจตามกฎหมาย อันมีลักษณะก่อให้เกิดความเสียหายหรืออันตรายแก่ประชาชน แม้จะปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว
เป็นไปตามหมายจับโดยชอบด้วยกฎหมายก็ตาม ซึ่งไม่เข้าลักษณะของการกระทำละเมิด แต่หน่วยงานดังกล่าวยัง
คงต้องรับผิดชอบในผลที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ เป็นไปตามหลัก “ความรับผิดโดยปราศจากความผิด” โดยเมื่อพิจารณาตาม
พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 3 ไม่ได้บัญญัตินิยามของคำว่า
“ความรับผิดอย่างอื่นในทางปกครอง” ไว้ จึงต้องอาศัยการตีความตามแนววินิจฉัยของศาลปกครอง แต่ในขณะ
ที่องค์ประกอบของการทำละเมิด ได้บัญญัติไว้ตามมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กล่าวคือ
เป็นการกระทำโดยผิดกฎหมาย เมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงานทางปกครองได้กระทำในขณะปฏิบัติหน้าที่
โดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ อันเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมาย หรือจากกฎ คำสั่งทางปกครอง หรือคำสั่ง
อื่น หรือจากการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ หรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร
เป็นการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 ประกอบ
พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 9 วรรคหนึ่ง (3) ทั้งนี้ หน่ว
งานของรัฐจะต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหายในผลแห่งละเมิดที่เจ้าหน้าที่ของตนได้กระทำในการปฏิบัติหน้าที่ ในกรณีนี้
ผู้เสียหายอาจฟ้องหน่วยงานของรัฐดังกล่าวได้โดยตรง แต่จะฟ้องเจ้าหน้าที่ไม่ได้ ตามมาตรา 5 วรรคหนึ่ง แห่ง
พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 ตัวอย่างเช่น คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่
อ.214/2550 การที่ปลัดอำเภอรักษาการแทนนายอำเภอซึ่งเป็นผู้ทำพินัยกรรมนั้น ไม่ได้ตรวจสอบอย่างละเอียด
ถี่ถ้วนก่อนที่จะฉันทนปิดของพินัยกรรม เป็นผลให้พินัยกรรมดังกล่าวเป็นโมฆะ ตามมาตรา 1705 แห่งประมวล
กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กรณีจึงถือได้ว่าเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อในการปฏิบัติหน้าที่อันเป็นเหตุให้
ผู้ฟ้องคดีได้รับความเสียหายโดยไม่ได้รับที่ดินตามที่ระบุไว้ในพินัยกรรม จึงเป็นการละเมิดต่อผู้ฟ้องคดีจากการ
ละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (3) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาล
ปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ผู้ฟ้องคดีทั้งสองจึงมีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้ ประกอบกับ
ผู้ฟ้องคดีจึงเป็นผู้เดือดร้อนหรือเสียหายและมีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้ ตามมาตรา 42 วรรคหนึ่ง แห่งพระราช
บัญญัติเดียวกัน ดังนั้น หน่วยงานของรัฐต้นสังกัดของผู้ถูกฟ้องคดี ตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทาง
ละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 จึงต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้ฟ้องคดี ซึ่งนับว่าเป็นอุทธรณ์ในการ
ปฏิบัติหน้าที่กรณีซึ่งมีกฎหมายหรือระเบียบที่เกี่ยวข้องกำหนด เจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งเป็นผู้มีอำนาจตามกฎหมาย
ย่อมต้องพิจารณาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างรอบคอบ เพื่อป้องกันการกระทำโดยไม่มีอำนาจ
การกระทำโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงในการปฏิบัติหน้าที่อันเป็นเหตุให้ผู้ได้รับความเสียหาย และต้อง
รับผิดทางละเมิดหรือความรับผิดอย่างอื่นในทางปกครองดังเช่นกรณีที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

4.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องความรับผิดอย่างอื่นในทางปกครองเกี่ยวกับการกระทำละเมิด ผู้เขียนมี
ข้อเสนอแนะเห็นควรบัญญัติเพิ่มเติมนิยามของคำว่า “ความรับผิดอย่างอื่นในทางปกครอง” ไว้ในพระราชบัญญัติ
จัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 3 โดยเพิ่มเป็น “ความรับผิดอย่างอื่นในทาง

ปกครอง” หมายความว่า เป็นการกระทำที่ขัดด้วยกฎหมายของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ แต่ประชาชนได้รับความเสียหายหรือได้รับผลกระทบจากการจัดทำบริการสาธารณะหรือการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทั้งการรับภาระสาธารณะเกินสมควรกว่าบุคคลทั่วไป และการรับความเสี่ยงภัยเป็นกรณีพิเศษ แม้ว่ารัฐจะกระทำโดยชอบหรือไม่ได้กระทำความผิดใด ๆ ก็ตาม รัฐจึงต้องรับผลในการกระทำนั้น

References

- Act on Liability for Wrongful Acts of Officials B.E. 2539 (1996), Section 4, *Royal Gazette*, Government Gazette Vol. 113, Part 60 Gor (November 14, 1996): 25–26. [In Thai]
- Papontee Teeraphan. (2023). An Approach to Development of Laws on Pre-Disposition Investigation in Child and Juvenile Delinquency Case. *Thammasat Law Journal* (December 2024), 1291–1334. [In Thai]
- Sanunkorn Sottapan. (2020). *Explanation of Tort Law, Management of Affairs Without Mandate, and Unjust Enrichment*. 9th ed. Bangkok: Winyuchon. [In Thai]
- Somruedee Thanasiri. “Accepting Responsibility Without Fault: Doing Right but must Pay.” Accessed April 9, 2025. <https://www.admincourt.go.th/> [In Thai]
- Supreme Administrative Court. “Appeal Judgment.” Last modified July 5, 2016. Accessed April 9, 2025. <https://www.admincourt.go.th/admincourt/Casefile/admcase/document/signed/pdf/2548/01012-480042-1f-500704-0000044534.pdf/> [In Thai]
- Teerayut Paksa. (2023). *Explanation of the Civil and Commercial Code on Torts*. Bangkok: Nititham. [In Thai]
- Uncle is Correct. “Performing Duties that Cause Death, Even if ot a Violation, the State is Still Liable.” Last modified September 27, 2023. Accessed April 9, 2025. https://www.admincourt.go.th/admincourt/upload/webcms/Academic/Academic_270924_093941.pdf/ [In Thai]
- Uncle is correct. “The electric pole fell on the car because of the contractor who dismantled the electric wires... Who is responsible?,” Accessed April 23, 2025, https://www.admincourt.go.th/admincourt/upload/webcms/Academic/Academic_210225_131049.pdf/ [In Thai]
- Worachet Phakhirattana. *Administrative Law, General*. Bangkok: Nitirat, 2011, 455–457. [In Thai]

ความผิดลักทรัพย์: ทบทวนหลักแนวคิดและปัญหาบางประการในทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ

Theft Offense: Reviewing Concepts with Theoretical and Practical Issues

ดิเรก คุวรสมาคม¹

คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยพายัพ

131 ถนนซูเปอร์ไฮเวย์เชียงใหม่-ลำปาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50000, ประเทศไทย

อีเมลติดต่อ: dk_pyu@hotmail.com

Direk Kounsamakom²

Faculty of Law, Payap University

131 Super Highway Chiang Mai-Lampang Road, Muang, Chiang Mai, 50000, Thailand

Email: dk_pyu@hotmail.com

Received: December 19, 2024 Revised: April 22, 2025 Accepted: April 25, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักแนวคิดและปัญหาบางประการในทางทฤษฎีและทางปฏิบัติเกี่ยวกับความผิดลักทรัพย์ โดยศึกษากฎหมายประเทศไทย และกฎหมายต่างประเทศ อันนำไปสู่ข้อเสนอแนะในการพัฒนาต่อไป

จากการศึกษาพบว่า ความผิดลักทรัพย์เป็นความผิดเก่าแก่ที่มีมาคู่กับมนุษย์ในทุกสังคม การกำหนดสาระของความผิดและบทลงโทษมีความแตกต่างกันไป ในประเทศแบบกฎหมายจารีตประเพณีเกิดจากคำพิพากษาของศาลเดิมเชื่อว่าการลักทรัพย์ต่อมาจึงมีการบัญญัติเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษร คือ พระราชบัญญัติป้องกันการโจรกรรม ทั้งในประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกาได้มีการกำหนดรายละเอียดของความผิดฐานลักทรัพย์ให้ครอบคลุมมากขึ้น และมีการกำหนดบทลงโทษที่หลากหลายระดับพบว่า ในกฎหมายของสหรัฐอเมริกาและของมลรัฐนอร์ทแคโรไลนา ได้กำหนดความผิดนี้ไว้อย่างน่าสนใจ ในแง่รายละเอียดของความผิดนี้ เช่น ชนิดและมูลค่าของทรัพย์ ลักษณะของการกระทำผิดและโทษ ส่วนในกฎหมายไทยพบว่า แนวโน้มการลักทรัพย์มีจำนวนคดีเพิ่มสูงมากขึ้น แม้จะมีบทลงโทษจำคุกและปรับเช่นเดียวกับต่างประเทศ แต่ไม่ทำให้ความผิดนี้ลดลง ในบทความนี้ต้องการศึกษาและเปรียบเทียบหลักและแนวคิดตลอดจนปัญหาทางปฏิบัติของความผิดลักทรัพย์ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนากฎหมายอาญาไทยให้ดีขึ้นต่อไป

คำสำคัญ: ความผิด; ลักทรัพย์; หลักแนวคิด; ปัญหาบางประการ

¹ รองศาสตราจารย์, อาจารย์.

² Associate Professor, Lecturer.

Abstract

This article aims to study the concepts and some problems in theory and practice of theft by studying Thai and foreign laws, leading to suggestions for further development.

The study has shown that old crime that has existed with humans in every society. The definition of the crime and the punishment are different. In common law countries, it originated from the original court judgment called theft, which was later enacted as a written law, the Theft Prevention Act. In both England and the United States, the details of the crime of theft have been defined more comprehensively, and there are various levels of punishment. It was found that the laws of the United States and the State of North Carolina have defined this crime in an interesting way, in terms of the details of this crime, such as the type and value of property, the nature of the offense, and the punishment. In Thai law, it was found that the number of theft cases has increased. Even though there are prison sentences and fines like in other countries, this crime has not decreased. This article aims to study and compare the principles, concepts, and practical problems of theft as a guideline for improving and developing Thai criminal law.

Keywords: Offense; Theft; Concept; Issues

1. บทนำ

ความผิดฐานลักทรัพย์ นับเป็นความผิดที่เก่าแก่มากในบรรดาความผิดอาญาทั้งหลายนับแต่มนุษย์มีอารยธรรมเป็นชุมชนบ้านเมืองในประเทศอังกฤษเดิมเรียกว่า การลักทรัพย์ (Larceny)³ ต่อมาขยายขอบเขตออกไปเป็นการโจรกรรม (Theft) หากพิจารณาหลักในพุทธศาสนามีกำหนดในศีลห้าโดยการลักทรัพย์เป็นความผิดที่มาจากศีลข้อ 2 บัญญัติว่า อทินนา ทานา เวรณั สิกขาปท สมายามิ แปลว่า เว้นจากถือเอาของที่เขาไม่ได้ให้, เว้นจากการลัก โกง ละเมิดกรรมสิทธิ์ทรัพย์สิน (to Abstain from Stealing)⁴ ในอดีตของไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัย พบว่า มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการลักทรัพย์ในกฎหมายลักษณะลักพา พาหนะ ขโมย ลัก ข้อ 6 ว่า ให้เอาผิดกับผู้รู้เห็นเป็นใจหรือร่วมในการลักคน ลักสิ่งของ และเอาโทษปรับไหมกับคนที่ไม่แจ้งแก่ทางการ แต่กลับไปบอกเจ้าบ้านเพื่อเอาสินจ้างให้ปรับไหมผู้นั้น เสมือนว่าเป็นขโมยเสียเอง ส่วนข้อ 7 ความผิดหากมีการชิงทรัพย์โดยมีอาวุธ โดยให้รางวัลแก่คนที่จับตัวมาส่งแก่ทางการ ตลอดจนเอาผิดกับคนที่ไม่ช่วยเหลือในการจับกุมขโมย

---

³ Britannica, "Larceny Law," last modified February 28, 2025, accessed March 20, 2025, <https://www.britannica.com/topic/larceny/>

⁴ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์, "พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม," แก้ไขครั้งสุดท้าย 2564, สืบค้นเมื่อ 6 กุมภาพันธ์ 2568, https://www.watnyanaves.net/uploads/File/books/pdf/dictionary_of_buddhism_pra-muan-dhaama.pdf/

ในสมัยอยุธยา มีกฎหมายคือ พระอัยการลักษณะโจร กำหนดความผิดเกี่ยวกับการลักขโมยและการแย่งชิงเอาทรัพย์สินของผู้อื่น การลักและกระทำต่อทรัพย์สินทางพุทธศาสนาจำพวกพระพุทธรูป และกำหนดลักษณะโจรขโมยแบบต่าง ๆ ไว้ถึง 16 ประเภท⁵ ซึ่งต่อมาได้มีการรวบรวมไว้ในกฎหมายตราสามดวง สมัยรัชกาลที่ 1 ประมวลกฎหมายอาญาของไทยในปัจจุบัน ลักษณะเป็นความผิดมีบัญญัติไว้ในลักษณะ 12 หมวด 1 มาตรา 334 และมาตรา 335 ลักษณะเหตุฉกรรจ์ มาตรา 335 ทวิ ลักษณะพระพุทธรูป เป็นต้น จากสถิติที่รวบรวมโดยระบบสารสนเทศของสำนักงานตำรวจแห่งชาติในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2565 ถึงวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2566 ในเรื่องความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน คดีลักษณะโจรยังคงมีจำนวนมากที่สุด ในฐานข้อมูลพบว่าความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินในภาพรวมต่อประชากร 1 แสนคนคิดเป็น 88.92 % มีการรับแจ้ง 58,765 คดี จับกุมได้ 40,870 คดี จับกุมบุคคลได้ 58,006 คน โดยมีคดีลักษณะโจรมากที่สุดจำนวน 27,148 คดี จับกุมบุคคลได้ 29,363 คน รองลงมาคือ คดีฉ้อโกง 11,874 คดี จับกุมบุคคลได้ 77,774 คน อันดับสามคือ คดียักยอก 6,218 คดี จับกุมบุคคลได้ 5,445 คน⁶ นอกจากนี้ การศึกษาสาเหตุการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินกรณีศึกษาผู้ต้องขัง ได้แก่ 1) การคบหาสมาคมกับกลุ่มเพื่อนหรือบุคคลที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนหรือกระทำความผิดกฎหมายและการอบรมเลี้ยงดูที่มาจากครอบครัวแตกแยก, 2) การให้คำนิยามต่อการกระทำความผิดหรืออาชญากรรมว่ามีทัศนคติเชิงบวกต่อพฤติกรรมอาชญากรรมจะส่งผลให้เกิดการไม่ยอมรับกฎหมายหรือบรรทัดฐานทางสังคม อีกทั้ง เห็นว่าพฤติกรรมการกระทำความผิดกฎหมายสามารถกระทำได้อีก รวมทั้งการหาเหตุผลเข้าข้างตนเองในการกระทำผิดนั้น ๆ, 3) การสนับสนุนในการกระทำความผิดว่าการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินทำให้ร่ำรวยขึ้นและการสนับสนุนว่าผู้กระทำความผิดสามารถหลบหนีการลงโทษทางกฎหมายได้, 4) การเลียนแบบจากกลุ่มเพื่อนที่คบหาอยู่มีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลมากที่สุดทั้งในรูปแบบการทำตามและการคล้อยตาม และ 5) ความกดดันทางสังคมเรื่องค่านิยมความสำเร็จโดยก่อนกระทำความผิดเห็นว่าการมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้ชีวิต ความปรารถนามีทรัพย์สินเงินทองมากจึงทำการเลือกใช้วิธีการไปสู่ความสำเร็จที่สังคมไม่ยอมรับหรือเป็นวิธีที่ผิดกฎหมาย

ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินของประเทศไทย เริ่มจากความผิดฐานลักทรัพย์เป็นพื้นฐานก่อน หากเป็นการลักทรัพย์โดยฉกฉวยเอาซึ่งหน้าจะกลายเป็นความผิดฐานชิงทรัพย์ หากลักทรัพย์โดยใช้กำลังประทุษร้ายหรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย จะเป็นความผิดฐานชิงทรัพย์ และหากชิงทรัพย์โดยร่วมกันตั้งแต่สามคนขึ้นไปจะเป็นความผิดฐานปล้นทรัพย์ในส่วนของบทลงโทษความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินของไทยในปัจจุบันพบว่า ความผิดฐานลักทรัพย์ตามมาตรา 334 กำหนดโทษขั้นสูงไว้แต่ไม่มีโทษขั้นต่ำคือ ระวังโทษจำคุกไม่เกินสามปีและปรับไม่เกินหกหมื่นบาท ส่วนลักษณะเหตุฉกรรจ์ตามมาตรา 335 มีโทษขั้นต่ำและขั้นสูงไว้ คือ ระวังโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงห้าปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท ถ้าความผิดที่มีเหตุฉกรรจ์เป็นการกระทำตั้งแต่สองอนุมาตราขึ้นไป ต้องระวังโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงเจ็ดปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนสี่หมื่นบาท และหากเป็นการกระทำต่อทรัพย์สินที่เป็นโค กระบือ เครื่องกลหรือเครื่องจักรที่มีอาชัปกสิกรรมมีไว้สำหรับประกอบกสิกรรม ต้องระวังโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่หกหมื่นบาทถึงสองแสนบาท จากข้อมูลข้างต้นนั้น

⁵ เสนีย์ ปราโมช, *กฎหมายสมัยอยุธยา*, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพฯ: วิทยุชน, 2559), 49.

⁶ กองแผนงานอาชญากรรม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, “ข้อมูลฐานความผิดคดีอาญา,” แก๊วครั้งล่าสุด 2566, สืบค้นเมื่อ 10 ธันวาคม 2567, <http://www.thaicrimes.org/pdf/crimes/2566.pdf/>

ความผิดลักทรัพย์ของไทย แนวโน้มในปัจจุบันยังคงมีจำนวนสูงมากที่สุดในบรรดาความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินอื่น ๆ นอกจากจะเพิ่มมากขึ้นแล้วยังมีลักษณะของการกระทำที่อุกอาจและมีความซับซ้อนมากขึ้น บางกรณีมีความใกล้เคียงกับความผิดฐานยักยอกและฉ้อโกงอีกด้วย ซึ่งความผิดเหล่านี้ ล้วนมีพื้นฐานมาจากความผิดฐานลักทรัพย์ ในบทความนี้ต้องการศึกษาและเปรียบเทียบว่า ความผิดฐานลักทรัพย์ของไทยกับต่างประเทศว่า มีความเป็นมา มีหลักการแนวคิดอย่างไร ในทางปฏิบัติมีปัญหาอะไรบ้าง แนวคำพิพากษาของศาลเป็นอย่างไร แนวโน้มที่ควรปรับปรุงแก้ไขความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินของไทยมีจุดใดบ้าง เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพสังคมไทยต่อไป

2. ความผิดลักทรัพย์ตามกฎหมายต่างประเทศ

จากการศึกษาเรื่องความผิดลักทรัพย์: ทบทวนหลักแนวคิดและปัญหาบางประการในทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ พบประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความผิดฐานลักทรัพย์ตามกฎหมายต่างประเทศดังนี้

2.1 กฎหมายประเทศอังกฤษ

ในระบบกฎหมายกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) ของประเทศอังกฤษ ลักทรัพย์ (Larceny) เป็นความผิดที่มีพัฒนาการจากประวัติศาสตร์กฎหมายแบบจารีตประเพณี ที่เกิดจากคำพิพากษาของศาลมาเป็นหลักทั่วไปโดยความหมายของลักทรัพย์ คือ ความผิดที่ผู้กระทำความผิดลักเอาการครอบครองในทรัพย์สินของผู้อื่นไปโดยปราศจากยินยอมจากเจ้าของ โดยมีเจตนาพาไปถาวรมีองค์ประกอบ คือ องค์ประกอบภายนอก (Actus Reus) หมายถึง การล่องล่ำเข้าไปในพื้นที่ที่มีผู้อื่นครอบครองอยู่และแย่งการครอบครองในทรัพย์สินของผู้อื่นพาเอาทรัพย์สินเคลื่อนที่ไป และองค์ประกอบภายใน (Mens Rea) คือ เจตนาที่จะแย่งเอาทรัพย์สินนั้นไปโดยถาวร

ลักทรัพย์จัดเป็นความผิดที่ร้ายแรง (Felony) มีโทษถึงประหารชีวิต ถือเป็นการละเมิดความสงบสุขของชุมชน เพราะเป็นการล่องล่ำบุกรุกเข้าไปในสถานที่ที่มีผู้อื่นครอบครองหวงกันทรัพย์สินของนั้น ๆ ซึ่งเป็นเจตนารมณ์ที่ต้องการคุ้มครองความสงบสุขชุมชนในยุคนั้น จุดสำคัญของลักทรัพย์เดิมคือ ต้องเป็นการเอาไปจากการครอบครองของผู้อื่น (Legal Possession) โดยปกติคือเจ้าของทรัพย์สิน ดังนั้นหากทรัพย์สินนั้นไม่อยู่กับเจ้าของ แต่อยู่กับผู้รับฝาก หรือลูกจ้าง หรือผู้เก็บทรัพย์สินที่ตกทอดได้ แล้วบุคคลเหล่านี้เอาไปก็เท่ากับไม่ได้เอาไปจากการครอบครองของเจ้าของ การเอาไปกรณีเหล่านี้จึงไม่มีความผิดลักทรัพย์ ศาลอังกฤษจึงสร้างหลัก การครอบครองตามกฎหมาย (Constructive Possession) โดยให้ถือว่า เจ้าของทรัพย์สินยังมีการครอบครองอยู่ได้แก่ กรณีที่นายจ้างส่งมอบทรัพย์สินให้กับลูกจ้างเพื่อนำไปใช้ในกิจการหรือเพื่อรักษาหรือเพื่อเก็บไว้ส่งให้นายจ้างแล้วลูกจ้างเอาไปเสีย กรณีเจ้าของมอบให้ผู้รับฝากทรัพย์สินที่เป็นนายคลังสินค้าหรือผู้ขนส่งและมีการเปิดหีบห่อสินค้านั้นไป กรณีเจ้าของทำทรัพย์สินหล่นหายหรือลืมทิ้งไว้แล้วมีผู้เก็บ การเอาไปของลูกจ้าง (Servant) ผู้รับฝากสินค้า (Bailee) ผู้เก็บทรัพย์สินที่ตกทอด (Finder) เหล่านี้ กฎหมายคอมมอนลอว์ถือว่าเป็นเพียงผู้ดูแลทรัพย์สิน (Custody) การครอบครองตามกฎหมายยังอยู่กับเจ้าของทรัพย์สิน เมื่อบุคคลเหล่านี้เอาทรัพย์สินไปย่อมถือว่า เอาไปจากการครอบครองของเจ้าของจึงผิดฐานลักทรัพย์ เท่ากับว่าศาลได้ขยายการครอบครองของเจ้าของทรัพย์สินออกไป⁷ ต่อมาได้มีการออก

⁷ เฉลิมพล ช่อโพธิ์ทอง, “ความผิดฐานลักทรัพย์และฉ้อโกง: ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายอังกฤษเยอรมันและไทย,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2538), 22-23.

พระราชบัญญัติลักทรัพย์ ค.ศ.1916 กำหนดนิยามของความผิดลักทรัพย์ว่าผู้ใดโดยไม่ได้ได้รับความยินยอมจากเจ้าของโดยหลอกลวงและไม่มีอาการอ้างสิทธิโดยสุจริตเอาไปและพาไปซึ่งสิ่งของใด ๆ ที่สามารถขโมยได้โดยมีเจตนาในขณะที่เอาไปเพื่อแย่งชิงสิ่งของนั้นไปจากเจ้าของอย่างถาวร⁸

ความหมายดังกล่าว เป็นการแก้ไขปัญหาเรื่องการครอบครอง (Possession) ที่ศาลอังกฤษขยายขอบเขตของความผิดลักทรัพย์ออกไป โดยการเอาไปจากการครอบครองของเจ้าของ (Owner) ให้รวมถึงผู้รับฝากสิ่งของ (by Bailee) และการเอาไป (Takes) รวมถึงการได้มาซึ่งการครอบครองโดยใช้กลอุบายใด ๆ (by Tricks) โดยการข่มขู่ (by Intimidation) โดยการเข้าใจผิดของเจ้าของ (Under Mistake of the Owner) โดยการพบสิ่งของที่ตกหาย (by Finding)⁹ ส่วนการลงโทษในความผิดลักทรัพย์นั้น ไม่มีโทษร้ายแรงระดับความผิดร้ายแรงแต่มีบทลงโทษหลายระดับ อาทิเช่น ในความผิดลักทรัพย์ทั่วไปจะต้องรับโทษจำคุกเป็นระยะเวลาไม่เกินห้าปีและผู้กระทำความผิด ถ้าเป็นชายอายุต่ำกว่า 16 ปี จะมีโทษถูกเขียนตีนที่ลับตาผู้อื่น¹⁰ และอาจถูกจำคุกเป็นระยะเวลาไม่เกินสิบปี¹¹ ต่อมารัฐสภาออกพระราชบัญญัติลักทรัพย์ ค.ศ. 1968 (Theft Act 1968) และยกเลิกพระราชบัญญัติป้องกันการลักทรัพย์ พ.ศ. 2459 (Larceny Act 1916) โดยให้ความหมายของลักทรัพย์ไว้ใน มาตรา 1 (1) ว่า “บุคคลจะถือว่ามีความผิดฐานลักทรัพย์ หากเขาเอาทรัพย์สินของผู้อื่นไปโดยทุจริต โดยมีเจตนาที่จะแย่งเอาทรัพย์สินของผู้อื่นไปอย่างถาวร”¹² หากพิจารณาองค์ประกอบความผิดจะแบ่งออกได้ดังนี้

2.1.1 องค์ประกอบภายนอก (Actus Reus) ได้แก่

- 1) มีการเอาไป (Appropriation)
- 2) ทรัพย์สิน (Property)
- 3) ของผู้อื่น (Belonging to another)

2.1.2 องค์ประกอบภายใน (Mens Rea) ได้แก่

- 1) เจตนาแย่งเอาไปอย่างถาวร (Permanently Depriving)
- 2) โดยทุจริต (Dishonestly)

สิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมคือ การใช้คำว่า “เอาไป” เป็นการจัดสรร (Appropriation) แทนคำที่ใช้เดิมทเรสปาสเซอร์รี่ (Tresspassory) อันเป็นแนวคิดลักทรัพย์ที่มีมาแต่เดิมว่า ต้องบุกรุกล่วงล้ำเข้าไปในแดนหรือสถานที่ที่มีผู้อื่นครอบครองหวงกันทรัพย์สินนั้น ตามกฎหมายใหม่นี้เพียงแต่มีการเอาไปโดยทุจริตก็เป็นความผิดสำเร็จแล้ว แม้ผู้กระทำไม่ได้พาเคลื่อนที่ไป นอกจากนี้ในพระราชบัญญัติการลักทรัพย์ พ.ศ. 2511 (Theft Act 1968) บัญญัติให้มีความผิดลักทรัพย์ประเภทอสังหาริมทรัพย์¹³ ไว้ในกรณีผู้กระทำเป็นผู้ดูแลทรัพย์สิน (Trustee)

⁸ The Larceny Act, 1916, Definition (1).

⁹ Ibid, Definition (2).

¹⁰ Ibid, 2. Simple larceny.

¹¹ Ibid, 37. Punishments.

¹² Theft Act 1968, Definition 1 (1).

¹³ Ibid, Definition 4 (1) Property.

หรือตัวแทนส่วนตัว หรือได้รับมอบอำนาจจากผู้มอบอำนาจ หรือในฐานะผู้ชำระบัญชีของบริษัท หากจัดการ อสังหาริมทรัพย์โดยฝ่าฝืนความไว้วางใจจากเจ้าของ หรือกรณีผู้ที่ไม่ได้ครอบครองที่ดินและได้ยึดครองสิ่งใด ๆ ที่เป็นส่วนหนึ่งของที่ดินโดยการแบ่งแยกหรือทำให้ที่ดินถูกแบ่งแยกหรือหลังจากที่ดินถูกแบ่งแยกแล้ว หรือกรณี เมื่อบุคคลนั้นครอบครองที่ดินตามสัญญาเช่า บุคคลนั้นได้ยึดครองสิ่งติดตั้งหรือสิ่งปลูกสร้างทั้งหมดหรือบางส่วน ที่ให้เช่าเพื่อใช้กับที่ดิน ในทางปฏิบัติศาลอังกฤษวินิจฉัย เจตนาโดยทุจริต (Dishonestly) จากคดี อาร์ วี โฆช (R v Ghosh 1982) จำเลย คือ เด็บ บาร์น โฆช (Deb Baran Ghosh) เป็นศาลแพทยที่ถูกตัดสินว่ามีความผิด ฐานได้มาซึ่งทรัพย์สินโดยหลอกลวง โดยเฉพาะค่าธรรมเนียมที่เขาไม่มีสิทธิ์ได้รับ โดยคณะลูกขุนต้องพิจารณา แบบทดสอบภายนอก (Objective Test) จากพฤติกรรมที่ถูกร้องเรียนนั้นเป็นการไม่ซื่อสัตย์ตามมาตรฐานของ คนทั่วไปที่มีเหตุมีผลและซื่อสัตย์หรือไม่ และจากแบบทดสอบภายใน (Subjective Test) จำเลยต้องตระหนัก หรือไม่ว่าคนซื่อสัตย์ธรรมดาจะมองว่าการกระทำของตนเป็นการไม่ซื่อสัตย์ หากเทียบกับกฎหมายไทย โดยทุจริต คือ เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น ส่วนโทษของการกระทำผิด ฐานลักทรัพย์ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 7 ปี¹⁴

2.2 กฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาได้รับอิทธิพลจากกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) แบบประเทศ อังกฤษที่ใช้การวินิจฉัยความรับผิดชอบอาญา แต่เนื่องจากแต่ละมลรัฐมีสิทธิที่จะตรากฎหมายเป็นของตนเอง ซึ่งใน ขณะเดียวกันก็ยังได้รับอิทธิพลจากหลักการแบ่งแยกอำนาจของยุโรป เมื่อมีการออกประมวลกฎหมายอาญา ต้นแบบ ขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1962 ที่เรียกว่า ประมวลกฎหมายอาญาตัวอย่าง (Model Penal Code) ซึ่งแต่ละมลรัฐ อาจนำมาใช้เป็นแนวทางในการบัญญัติกฎหมาย ทั้งในแบบรับเอามาทั้งหมดหรือรับเอามาเพียงบางส่วนก็ได้ แต่การวินิจฉัยความรับผิดชอบอาญาใช้แบบเดียวกันกับอังกฤษ คือ องค์ประกอบภายนอก (Actus Reus) และองค์ ประกอบภายใน (Mens Rea) แต่ได้มีการบัญญัติเพิ่มเติมในส่วนทั้งองค์ประกอบภายนอก เช่น การกระทำโดย ชัดแจ้ง (Conduct) การกระทำโดยดเว้น (Omission) และองค์ประกอบภายใน แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ เจตนา โดยตรงมุ่งประสงค์จะกระทำผิดนั้น (Purpose) และเจตนาที่รู้สีกว่าจะมีผลใดเกิดขึ้น (Knowledge) การไม่สนใจ ใยดีว่าจะเกิดผลร้ายอะไรแต่ยังฝืนทำลงไป (Recklessness) และการประมาทเลินเล่อ (Negligence)

ในประมวลกฎหมายอาญาตัวอย่าง มิได้มีการบัญญัติความหมายไว้เช่นเดียวกับกฎหมายของอังกฤษ แต่ได้รับการพัฒนาในคำฟ้องสมัยใหม่เพื่อขยายความหมายของการลักทรัพย์ให้กว้างออกไปนอกขอบเขตกฎหมาย ทั่วไปที่เข้มงวด การลักทรัพย์ต้องมีการพิสูจน์องค์ประกอบเฉพาะต่อไปนี้ 1) มีการเอาไปและนำเอาไปโดยผิด กฎหมาย, 2) ไม่มีความยินยอมจากบุคคลหรือองค์กรหรือหน่วยงานรัฐบาลระดับรัฐหรือท้องถิ่น และ 3) มีเจตนา ที่จะแย่งเอาไปซึ่งทรัพย์สินของบุคคล องค์กร หรือหน่วยงานรัฐบาลของรัฐ หรือส่วนท้องถิ่น เมื่อพิจารณา บทบัญญัติลักทรัพย์¹⁵ เป็นการให้คำจำกัดความสำหรับคำศัพท์ที่ใช้ในบทบัญญัติเกี่ยวกับการลักทรัพย์ เช่น แย่ง เอาไป (Deprive) หมายถึง การยึดทรัพย์สินของผู้อื่นเป็นการถาวรหรือเป็นระยะเวลานานจนต้องยึดส่วนใหญ่

¹⁴ ศิริพล กุศลศิลป์พัฒน์, ความรับผิดชอบทางอาญา: เปรียบเทียบไทยกับสหรัฐอเมริกา (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2552), 169-171.

¹⁵ Model Penal Code, § 223.0.

ของมูลค่าทางเศรษฐกิจของทรัพย์สินนั้นไป และการกำจัดทรัพย์สินเพื่อให้เจ้าของไม่ได้รับคืน, ทรัพย์สิน (Property) หมายถึง สิ่งของใด ๆ ที่มีค่ารวมทั้งอสังหาริมทรัพย์ ทรัพย์สินส่วนบุคคลที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ สิทธิตามสัญญา สิทธิในการเลือกและผลประโยชน์อื่น ๆ ในหรือการเรียกร้องในความมั่งคั่ง ตัวเข้าชมหรือตัวเดินทาง สัตว์ที่ถูกจับหรือเลี้ยงไว้ อาหาร และเครื่องมือ ไฟฟ้าหรือพลังงานอื่น ๆ นอกจากนี้มีการจัดแบ่งตามพฤติการณ์ หรือตามวิธีการที่ใช้ในการลัก และมูลค่าทรัพย์สินที่ลัก ทรัพย์สินที่สูญหาย วางผิดที่ หรือส่งมอบโดยผิดพลาด¹⁶ การใช้ทรัพย์สินโดยไม่ได้รับอนุญาตซึ่งจำกัดเฉพาะรถยนต์และยานพาหนะอื่น ๆ ที่ระบุไว้¹⁷ เป็นต้น ส่วนบทลงโทษได้มีการกำหนดโทษผู้กระทำความผิดตามระดับของความร้ายแรง (Felony) คือความผิดที่มีโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีขึ้นไป กับความผิดไม่ร้ายแรง (Misdemeanor) คือความผิดที่มีโทษจำคุกน้อยกว่าหนึ่งปี หรือถูกปรับหรือให้บริการสังคม ความผิดลักทรัพย์สินนั้นหากมูลค่าที่เกี่ยวข้องเกิน 500 ดอลลาร์หรือหากทรัพย์สินที่ถูกลักเป็นอาวุธปืน รถยนต์ เครื่องบิน รถจักรยานยนต์ เรือยนต์ หรือยานยนต์ขับเคลื่อนด้วยเครื่องยนต์อื่น ๆ ถือเป็นความผิดอาญาในระดับที่สาม (Felony of the Third Degree)¹⁸ แต่หากมูลค่าทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องนั้น น้อยกว่า 50 ดอลลาร์ ความผิดดังกล่าวถือเป็นความผิดอาญาเล็กน้อย¹⁹

สำหรับความผิดลักทรัพย์ของมลรัฐนอร์ทแคโรไลนา กำหนดไว้ในกฎหมายอาญาของมลรัฐ²⁰ คำว่า การลักทรัพย์ (Larceny) และ การโจรกรรม (Theft) มักเป็นคำที่ใช้แทนกันเพื่ออธิบายถึงอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินที่บุคคลหนึ่งขโมยและนำทรัพย์สินของผู้อื่นไปโดยไม่ได้รับอนุญาต โดยทั่วไปเมื่อกล่าวถึงการโจรกรรม (Theft) เป็นคำที่รวมถึงการโจรกรรมทุกประเภท เช่น ทรัพย์สินส่วนบุคคล ทรัพย์สินทางปัญญา ข้อมูลส่วนบุคคล รวมถึงการโจรกรรมบริการ (Service) ด้วย ส่วนคำว่า การลักทรัพย์ (Larceny) หมายถึง การลักขโมย ถือเป็น การโจรกรรมประเภทหนึ่งภายใต้หมวดหมู่ทั่วไปของการโจรกรรม หรือการโจรกรรม (Theft) จึงมีความหมายแคบกว่าการโจรกรรมทรัพย์สินส่วนบุคคลที่สามารถครอบครองและพาไปได้ ภายใต้กฎหมายของมลรัฐนอร์ทแคโรไลนา อธิบายว่า การลักทรัพย์ (Larceny) หมายถึง การเอาทรัพย์สินของบุคคลอื่นไปโดยไม่ได้รับความยินยอมและมีเจตนาที่จะแย่งทรัพย์สินนั้นไปจากเจ้าของอย่างถาวร ซึ่งมลรัฐนอร์ทแคโรไลนา ได้กำหนดความผิดลักทรัพย์ (Larceny) นั้น รวมถึงการกระทำผิดซึ่งได้แก่ 1) การรับหรือครอบครองสินค้าที่ถูกขโมยมา, 2) การซ่อนสินค้าในร้านค้า, 3) การลักในร้านค้าจากพ่อค้า, 4) การลักโดยลูกจ้าง, 5) การลักน้ำมันในสถานบริการ และ 6) การลักชิ้นส่วนยานยนต์ และมีการกำหนดประเภทของการลักทรัพย์ไว้ตามมูลค่าของทรัพย์สิน คือ ลักทรัพย์ที่เป็นความผิดเล็กน้อย (Misdemeanor Larceny) นั้นแยกออกเป็น 2 กรณี ได้แก่ 1) กรณีการลักทรัพย์ที่มีมูลค่าไม่เกิน 1,000 ดอลลาร์ จัดเป็นความผิดเล็กน้อยขั้นที่ 1 และกรณีการซ่อนสินค้าในร้านค้าเพื่อจุดประสงค์ในการลักขโมยหรือการลักขโมยในร้านค้าจากพ่อค้าการลักขโมยจากพ่อค้า (Shoplifting from a Merchant) จัดเป็นความผิดเล็กน้อยขั้นที่ 2 หรือ 3 ขึ้นอยู่กับจำนวนครั้งที่ถูกตัดสินว่ามีความผิด ตัวอย่างเช่น นายเอ เข้าไป

¹⁶ Ibid, § 223.6.

¹⁷ Ibid, § 223.9.

¹⁸ Ibid, § 223.1. (2) (a).

¹⁹ Model Penal Code § 223.1. (2) (b).

²⁰ Taylor Manning, "Larceny vs Theft: What the difference," last modified January 1, 2023, accessed December 14, 2024, <https://www.britannica.com/topic/larceny/>

ในห้างสรรพสินค้านำสินค้าที่ต้องการใส่ไว้ในรถเข็นแล้ว นายเอได้แอบหยิบขวดน้ำหอมและนาฬิกาที่วางบนชั้นสินค้ามาใส่ไว้ในกระเป๋าเสื้อโค้ทด้านในที่ตนสวมอยู่ ต่อมาพนักงานของร้านได้เชิญตัวนายเอ มาพบผู้จัดการและถามว่านำขวดน้ำหอมและนาฬิกาใส่ไว้ในเสื้อโค้ททำไมมีหลักฐานที่บันทึกได้โดยกล้องวงจรปิดแล้ว เช่นนี้ แม้จะถือว่านายเอ ยังไม่ได้กระทำความผิดฐานลักทรัพย์เนื่องจากความผิดยังไม่สำเร็จ เพราะยังมิได้ออกไปจากห้างหรือร้านค้าก็ตาม แต่กฎหมายของมลรัฐนอร์ทแคโรไลนา หากผู้จัดการห้างฯ โทรแจ้งเรียกตำรวจมาจับกุมจะถือว่านายเอ ถูกตั้งข้อหาแล้ว หากกรณี นายเอ สามารถเดินออกมาจากห้างฯ กำลังจะขึ้นรถของตนโดยไม่ถูกตรวจพบสินค้าในกระเป๋าเสื้อโค้ทก็ตาม หากตำรวจตามมาและเข้ามาจับกุมขณะนั่งอยู่ในรถ เช่นนี้ นายเอจะไม่ถูกตั้งข้อหาการซ่อนสินค้าหรือการลักขโมยในร้านจากพ้อยต์ แต่จะมีความผิดฐานลักทรัพย์ (Larceny) และ 2) กรณีลักทรัพย์ที่เป็นความผิดร้ายแรง (Felony Larceny) ได้แก่ การลักทรัพย์ที่มีมูลค่ามากกว่า 1,000 ดอลลาร์ หรือการลักทรัพย์นั้นต้องเป็นไปตามข้อกำหนดเฉพาะอื่น ๆ เช่น การปล้นทรัพย์ การโจรกรรม การลักทรัพย์วัตถุระเบิดหรืออาวุธปืน หรือบันทึกที่อยู่ในความดูแลของหอจดหมายเหตุแห่งรัฐนอร์ทแคโรไลนา รวมทั้งการลักขโมยโดยถูกจ้างหาทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องมีมูลค่า 100 ดอลลาร์ขึ้นไป การลักทรัพย์จากสถานที่ก่อสร้างหรือชิ้นส่วนยานยนต์

ส่วนอัตราโทษนั้น มลรัฐนอร์ทแคโรไลนาจะพิจารณาประวัติอาชญากรรมของจำเลยและข้อเท็จจริงของคดีความผิดลักทรัพย์มีโทษจำคุกอยู่ระหว่างตั้งแต่ 4 ถึง 25 เดือน

3. ความผิดฐานลักทรัพย์ตามกฎหมายของประเทศไทย

ความผิดลักทรัพย์ในอดีตของประเทศไทย มีบทบัญญัติตั้งแต่สมัยสุโขทัยในศิลาจารึกหลักที่ 38 กฎหมายลักษณะลักพา พาหนี ขโมย ลักเนื่อหากำหนดความผิดในหลายลักษณะที่เกี่ยวกับบุคคลและทรัพย์ เช่น การปิดบังหรือลักพาผู้คน ลักสิ่งของ หรือโจรขโมยต่าง ๆ ให้บุคคลมีหน้าที่ในการช่วยจับกุมขโมย และการให้รางวัลด้วย กำหนดให้การเพิกเฉยหรือปล่อยให้อภัยหนีไป เพราะเป็นญาติพี่น้องกับตนหรือเพราะรับสินจ้างจากขโมย ถือเป็นความผิด²¹ ส่วนบทลงโทษ คือ การปรับไหม ไม่ปรากฏโทษรุนแรง เช่น โทษประหารชีวิต หรือโทษตัดมือตัดเท้า ในสมัยกรุงศรีอยุธยามีกฎหมายชื่อว่า “พระอัยการลักษณะโจร” กำหนดความผิดเกี่ยวกับการลักขโมยและการแย่งชิงเอาทรัพย์สินของผู้อื่น รวมทั้งการลักขโมยและกระทำต่อพระพุทธรูป มีการกำหนดลักษณะของโจรไว้ 10 ประเภท อาทิเช่น โจรย่องสดมภ์ คือ โจรที่มีความรู้ด้านไสยศาสตร์ สะกดให้เจ้าทรัพย์หลับแล้วขึ้นไปลักเอาทรัพย์, โจรลักเลียม คือ โจรที่เอาทรัพย์สิ่งของของท่านจากเรือเกวียน ที่จอดไว้ ณ ท่า/บ้าน ไปไม่บอกเจ้าของ หากเจ้าของมาพบ จะบอกว่า หยอกเย้ย สิ่งของที่ท่านบ้าน, สาธารณโจร คือ โจรที่ไปกับเจ้าทรัพย์หรือเฝ้าให้เขา แต่กลับเอาทรัพย์เขาไป, วิสาสคาโจร คือ เป็นโจรลักทรัพย์สิ่งของจากญาติพี่น้องบิดามารดาสามีภริยา เขย สะใภ้, สารโจรหรือโจรสาระ คือ โจรพวกลักพระพุทธรูป ลอกทองเจดีย์ ถือเป็นอกุศลโทษ โดยการลักพระพุทธรูปการเฝ้าลอกเอาทองจากองค์พระพุทธรูป ให้ลงโทษโดยเอาตัวไปตะแคงแล้วเอาเหล็กเผาไฟจนแดง ประทับตัวผู้ลอกเอาทองนั้น ความผิดฐานลักทรัพย์พระสงฆ์ให้ลงโทษเสมอลักทรัพย์ เอาขึ้นหาหยั่ง

²¹ กัธธ กำประเสริฐ และ สุเมธ จานประดับ, *ประวัติศาสตร์กฎหมายไทยและระบบกฎหมายหลัก* (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2543), 17.

ประจาน และทวนด้วยลวดหนั่ง หรือให้ตัดนิ้วมือ การชุดพระสฎูปเจดีย์พระวิหาร ให้ลงโทษสามประการ คือ ให้ประหาร ให้ตัดนิ้วมือ ให้ทวนด้วยลวดหนั่ง 60 ที่²² แต่ความผิดลักทรัพย์ระหว่างญาติสนิท ท่านให้ใช้คืนทรัพย์นั้นแก่กัน และหากผู้เฝ้าทรัพย์กันเองท่านมิให้เอาโทษ

ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 1 กรุงรัตนโกสินทร์จึงได้มีการชำระรวบรวมไว้ในกฎหมายตราสามดวง และเมื่อมีการตราประมวลกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ในรัชกาลที่ 5 ความผิดลักทรัพย์ตามกฎหมายเก่าจึงถูกยกเลิก และได้กำหนดไว้ส่วนที่ 9 ว่าด้วยความผิดที่ประทุษร้ายแก่ทรัพย์ หมวดที่ 1 ความผิดฐานลักทรัพย์ ตั้งแต่มาตรา 288 บัญญัติว่า “ผู้ใดบังอาจเอาทรัพย์ของผู้อื่นไปโดยการทุจริต ทรัพย์นั้นจะเป็นของผู้หนึ่งผู้ใดทั้งนั้นก็ตาม หรือผู้หนึ่งผู้ใดเป็นเจ้าของนั้นแม้แต่ส่วนหนึ่งก็ตาม ถ้าแลมันบังอาจเอาไปโดยเจ้าของเขามีได้อนุญาตไซ้ ท่านว่ามั่นคงคือ โจรลักทรัพย์ มีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินกว่าสามปี และให้ปรับไม่เกินกว่าห้าร้อยบาท อีกโสดหนึ่ง” หากเป็นการลักทรัพย์จากผู้ที่มีหุ้นส่วนด้วยกันไปหรือไปจากผู้อื่น โดยเจตนาทุจริตประการหนึ่ง หรือผู้เป็นเจ้าของทรัพย์อย่างใด ๆ ด้วยกัน บังอาจเอาทรัพย์นั้นไปเสียจากผู้เป็นเจ้าของทรัพย์ร่วมกับมันหรือเอาไปเสียจากผู้อื่นที่เก็บรักษาทรัพย์นั้นโดยเจตนาทุจริตประการหนึ่งเป็นความผิดลักทรัพย์ ส่วนลักทรัพย์เหตุฉกรรจ์บัญญัติไว้ในมาตรา 293 ได้แก่ การลักทรัพย์ในเวลาค่าคืน การลักทรัพย์โดยปีนป่ายหรือตัดช่องเข้าไปลักภายในบริเวณที่เขาป้องกันอันตรายแก่คนหรือแก่ทรัพย์ การลักทรัพย์โดยย่องเบาเข้าทางช่องทางอันมิใช่ให้คนไปมา หรือช่องทางที่พรรคพวกเปิดไว้ให้ การลักทรัพย์โดยลอบไขกุญแจด้วยลูกกุญแจที่มีอยู่โดยผิดกฎหมาย การลักทรัพย์โดยงัดผ่าหรือพาเอาสิ่งของที่เขายใช้บรรจุทรัพย์ไป การลักทรัพย์โดยอาศัยโอกาสที่เกิดเหตุอันตราย การลักทรัพย์โดยมีอาวุธติดตัวไปด้วย การลักทรัพย์โดยปลอมตัวหรือแปลงหน้าเข้าไปลัก การลักทรัพย์โดยปลอมตัวเป็นผู้อื่น การลักทรัพย์โดยปลอมว่าทำการตามอำนาจอันชอบด้วยกฎหมาย การลักทรัพย์โดยมีพรรคพวกร่วมกัน ตั้งแต่สองคนขึ้นไป เหล่านี้มีโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนขึ้นไปจนถึงห้าปี และปรับห้าสิบบาทขึ้นไปจนถึงพันบาท นอกจากนี้ มาตรา 294 ยังได้บัญญัติการลักทรัพย์เหตุฉกรรจ์ในกรณีสถานที่บูชาทางศาสนา ลักทรัพย์ในที่จอดรถไป ทำเรือ ที่รับส่งสินค้า ลักทรัพย์ที่จะใช้สำหรับราชการหรือที่ใช้ประโยชน์สาธารณะ ลักทรัพย์ของนายจ้าง ลูกพี่ลื้อหรือสัวพาหนะ มีโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนขึ้นไปจนถึงห้าปี และปรับร้อยบาทขึ้นไปจนถึงพันบาท มาตรา 295การลักทรัพย์ในเคหสถาน หรือเวลาค่าคืนประกอบเหตุตามมาตรา 293 มีโทษจำคุกตั้งแต่สองปีจนถึงเจ็ดปีและปรับร้อยบาทขึ้นไปจนถึงพันบาท หากลักข้างหนึ่งเชือกหรือลูกพี่ลื้อหรือสัวพาหนะตั้งแต่สามตัวขึ้นไปมีโทษจำคุกตั้งแต่สามปีไปจนถึงเจ็ดปี กฎหมายลักษณะอาญาได้กำหนดนิยามของคำว่า “ทรัพย์” ว่าหมายถึงบรรดาสิ่งของอันบุคคลสามารถมีกรรมสิทธิ์หรือถืออำนาจเป็นเจ้าของได้ เป็นต้นว่า เงินตราและบรรดาสิ่งของที่อันพึงเคลื่อนจากที่ได้ก็ดีและเคลื่อนจากที่ได้ก็ดี

ปัจจุบันประมวลกฎหมายอาญา เมื่อมีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายอาญาเมื่อปี พ.ศ. 2499 ได้มีการแก้ไขอัตราโทษความผิดฐานลักทรัพย์ในมาตรา 335 โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพย์ที่เป็นโค กระบือ เครื่องกลหรือเครื่องจักรที่มีอาชีพกสิกรรมไว้สำหรับประกอบกสิกรรมหลายครั้ง คือ ในปี พ.ศ. 2525 แก้ไขเป็นจำคุก

²² เรื่องเดียวกัน, 66.

ตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปีและปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสองหมื่นบาท ต่อมาในปี พ.ศ. 2530 แก้ไขเป็นจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบปีและปรับตั้งแต่หกพันบาทถึงสองหมื่นบาท และปัจจุบันผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบปีและปรับตั้งแต่หกหมื่นบาทถึงสองแสนบาท ต่อมาในปี พ.ศ. 2560 ได้มีการแก้ไขอัตราโทษความผิดลักทรัพย์ทั่วไปมาตรา 334 เพิ่มเฉพาะโทษปรับเป็นไม่เกินหกหมื่นบาท เนื่องจากเห็นว่าอัตราโทษปรับไม่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ส่วนการแก้ไขโทษในมาตรา 335 โดยเฉพาะทรัพย์ที่เป็น โค กระบือ เครื่องกลหรือเครื่องจักรที่มีอาชัปกสิกรรมนั้น เนื่องจากอาชญากรรมประเภทนี้เพิ่มมากขึ้น ทำให้เกษตรกรเดือดร้อน แม้จะจับกุมมาลงโทษเป็นจำนวนมากแล้วก็ตาม แต่ก็ไม่สามารถกักขังอาชญาแผ่นดิน เพราะกฎหมายกำหนดโทษไว้ต่ำ ทั้งนี้เป็นที่น่าสังเกตว่า ความผิดลักทรัพย์เหตุฉกรรจ์ตามมาตรา 335 วรรคท้ายมีการกำหนดไว้ว่า หากเป็นการกระทำความผิดด้วยความจำใจหรือความยากจนเหลือทนทาน และทรัพย์นั้นมีราคาเล็กน้อย ศาลจะลงโทษผู้กระทำความผิดตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 334 ก็ได้

4. สรุปผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องความผิดลักทรัพย์: ทบทวนหลักแนวคิดและปัญหาบางประการในทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ ผู้เขียนสามารถสรุปผลและมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

4.1 สรุปผล

จากการศึกษาหลักแนวคิดและปัญหาบางประการในทางทฤษฎีและทางปฏิบัติเกี่ยวกับความผิดลักทรัพย์ โดยศึกษากฎหมายประเทศไทย และกฎหมายต่างประเทศ สรุปผลตามประเด็นที่กำหนดไว้ดังนี้

4.1.1 เจตนารมณ์ของความผิดฐานลักทรัพย์กับการวินิจฉัยความรับผิด

ความผิดฐานลักทรัพย์เป็นความผิดในแบบที่เรียกว่า ความผิดในตัวของมันเอง (Mala in Se) มีพื้นฐานมาจากหลักศีลธรรมทางศาสนา ทุกประเทศกำหนดให้เป็นความผิดอาญามีรายละเอียดคล้าย ๆ กัน คือ ในกลุ่มประเทศคอมมอนลอว์ เกิดจากคำพิพากษาของศาล เรียกการลักทรัพย์ว่า การลักทรัพย์ (Larceny) ได้แก่ ความผิดที่ผู้กระทำความผิดแย่งเอาการครอบครองในทรัพย์ของผู้อื่นไปโดยปราศจากยินยอมจากเจ้าของ โดยมีเจตนาพรางไปถาวร จึงมีบทลงโทษรุนแรงถึงขั้นประหารชีวิตเพราะเป็นการทำลายความสงบสุขของชุมชนจากการบุกรุกเข้าไป (Tresspassory Taking) ก้าวล่วงเข้าไปในความยึดถือครอบครองของผู้อื่น ในพื้นที่ที่มีผู้อื่นครอบครองหวงกันทรัพย์สิ่งของนั้นๆ เช่น ในบ้านเรือน ถือเป็นการผิดร้ายแรง (Felony) การตัดสินของศาลจึงมีโทษถึงประหารชีวิต ต่อมาเมื่อมีการออกกฎหมายเป็นพระราชบัญญัติลักทรัพย์ พ.ศ.2459 และ พระราชบัญญัติลักทรัพย์ พ.ศ.2511 (ปัจจุบันปรับปรุงเป็นฉบับ พ.ศ.2556) ประกอบกับแนวคิดด้านสิทธิมนุษยชน เมื่อมีการกำหนดความผิดลักทรัพย์ไว้ในกฎหมายดังกล่าว ได้ยกเลิกโทษประหารชีวิตออกไป และกำหนดให้มีโทษเป็นจำคุกและปรับ ทำให้เห็นได้ว่าแนวคิดทางกฎหมายเปลี่ยนเป็นมุ่งคุ้มครองตัวทรัพย์เจ้าของและผู้ครอบครองทรัพย์ แทนการคุ้มครองความสงบสุขของสังคม ต่อมาพัฒนามาเป็นพระราชบัญญัติการลักทรัพย์ พ.ศ. 2511 (Theft Act 1968) บัญญัติว่า บุคคลจะถือว่ามีความผิดฐานลักทรัพย์ หากเขาเอาทรัพย์สินของผู้อื่นไปโดยทุจริต โดยมีเจตนาที่จะแย่งเอาทรัพย์สินของผู้อื่นไปอย่างถาวร มีโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปีในสหรัฐอเมริกา มีบทบัญญัติลักทรัพย์ในมาตรามีการกำหนดให้เป็นทั้งความผิดร้ายแรงและไม่ร้ายแรง โดยกำหนดเรื่องชนิดและมูลค่าของทรัพย์ที่ถูก

ลักเป็นเกณฑ์กำหนดความผิดกฎหมาย รวมทั้งกฎหมายอาญาของมลรัฐนอร์ทแคโรไลนา ได้กำหนดรายละเอียดของการลักทรัพย์ไว้ค่อนข้างกว้างกว่ากฎหมายอาญาของไทย ตามสภาพของสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไป เช่น ถือว่าเป็นความผิดได้หากมีการซ่อนสินค้าในร้านค้า การลักในร้านค้าจากพ่อค้า การลักน้ำมันในสถานีบริการ การลักชิ้นส่วนยานพาหนะ เหล่านี้ทำให้เห็นได้ว่า มีความแตกต่างจากบทบัญญัติการลักทรัพย์ของไทยอย่างมาก กฎหมายอาญาของไทยไม่มีบทบัญญัติเรื่องมูลค่าของทรัพย์ที่ถูกลักหรือการลักทรัพย์ มีเพียงมาตรา 335 วรรคท้ายที่ระบุว่า “ทรัพย์นั้นมีราคาเล็กน้อย” เพื่อลงโทษบทเบาตามมาตรา 334 เท่านั้น จึงเป็นการให้ศาลใช้ดุลพินิจ ซึ่งอาจไม่เหมาะสมกับยุคสมัย

ในกฎหมายเก่าของไทย ความผิดลักทรัพย์ ตั้งแต่กฎหมายลักษณะลักพา พาหนะ โขมัย ลัก และพระอัยการลักษณะโจร พบว่า มีลักษณะกำหนดความผิดในรายละเอียดวิธีการในการกระทำความผิด จึงระบุชื่อว่าเป็นลักขโมยสิ่งใด เช่น โจรล้วงลัก โจรลักเลียม โจรย่องสดมภ์ เป็นต้น ทำให้เห็นได้ว่ามุ่งคุ้มครองสิ่งที่เป็นคุณค่าที่เจ้าของหวงแหนของคนในสังคมไทยดั้งเดิม เมื่อมีการร่างกฎหมายลักษณะอาญาและมาเป็นประมวลกฎหมายอาญา พบว่า มุ่งคุ้มครองตัวทรัพย์ต้องเป็นทรัพย์ที่สามารถเอาไปได้หรือเป็นทรัพย์ที่มีรูปร่างลักทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญาปัจจุบัน มุ่งคุ้มครอง กรรมสิทธิ์และการครอบครอง โดยผู้กระทำความผิดมีการเอาไปจากการครอบครองของผู้อื่นหรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยไป ด้วยการตัดกรรมสิทธิ์และแย่งเอาการครอบครอง ซึ่งควรหมายถึงทรัพย์ที่มีรูปร่างเท่านั้น แต่คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 877/2501 โดยที่ประชุมใหญ่ครั้งที่ 8/2501 มีมติว่า การลักกระแสน้ำไฟฟ้าย่อมเป็นผิดตามประมวลกฎหมาย มาตรา 334 หรือ 335 แล้วแต่กรณี โดยมีได้อธิบายเหตุผลไว้ในคำพิพากษาดังกล่าว เพราะหากตีความคำว่า ทรัพย์หมายถึง วัตถุมีรูปร่าง อาจไม่สามารถอธิบายได้ว่า ไฟฟ้ามีรูปร่างอย่างไร แต่มีการอธิบายเพิ่มเติมว่า มีการ “เอาไป” ได้ เนื่องจากจำเลยสามารถควบคุมบังคับทิศทางไหลได้และจำเลยได้เอากระแสไฟฟ้าเข้ามาอยู่ในบ้าน เท่ากับมาอยู่ในความครอบครองแล้ว หากเทียบกับกฎหมายของประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา มีการบัญญัติให้เป็นความผิดลักทรัพย์ แต่ในกฎหมายไทยยังไม่มีบทบัญญัติเช่นว่านี้ ดังนั้น ควรมีการแก้ไขกฎหมายโดยบัญญัติให้ การลักกระแสน้ำไฟฟ้าเป็นความผิดอาญา เพื่อให้เกิดความชัดเจนขึ้น นอกจากนี้แนวคำพิพากษาของศาลบางกรณี เมื่อพิจารณาเทียบกับโครงสร้างความผิดอาญาประกอบกับสิ่งที่กฎหมายคุ้มครองพบว่า ยังไม่ตรงกัน ทั้งนี้ ในทางตำรามีหลักการวินิจฉัยความรับผิดอาญาดังนี้ 1) องค์ประกอบความผิด ได้แก่ องค์ประกอบภายนอก องค์ประกอบภายใน, 2) ความผิด และ 3) ความซ้ำ การวินิจฉัยความผิดตามลำดับ เริ่มจากองค์ประกอบภายนอก โดยในความผิดฐานลักทรัพย์ เช่น มาตรา 334 ที่กำหนดว่า “ผู้ใดเอาทรัพย์ของผู้อื่นหรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยไปโดยทุจริต ผู้นั้นกระทำความผิดฐานลักทรัพย์...” ประเด็นคือ ในตัวบทมาตรา 334 พิจารณาองค์ประกอบภายนอกอย่างไร ในทางตำราจะพิจารณาจากองค์ประกอบภายนอกจาก 1) ผู้กระทำ, 2) การกระทำ และ 3) สิ่งที่ถูกกระทำ หากเปรียบเทียบกับข้อกฎหมายจะได้ว่า 1) ผู้ใด, 2) เอาไป และ 3) ทรัพย์ของผู้อื่นหรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย จากนั้นจึงพิจารณาในส่วนองค์ประกอบภายในของความผิดนี้ คือ เจตนาธรรมดาและเจตนาพิเศษในทางปฏิบัติพบว่า คำพิพากษาของศาลบางกรณีอาจไม่สอดคล้องกับทางตำรา เช่น ในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 443/2515 “จำเลยแอบเอารถของผู้เสียหายออกมาเพื่อจะขับไปกินข้าวต้มแล้วจะเอามาคืน แสดงว่าไม่มีเจตนาจะเอารถนั้นเป็นของตนหรือของผู้อื่น การกระทำของจำเลยยังไม่เป็นความผิดฐานลักทรัพย์” เมื่อพิจารณาตามหลักการวินิจฉัยความรับผิดพบว่า ศาลตัดสินตามตัวบทที่บัญญัติไว้ คือ ผู้กระทำคือ จำเลย การกระทำคือ การแอบเอารถไป และสิ่งที่

ถูกกระทำคือ รถของผู้อื่น ในคำพิพากษานี้ศาลได้วินิจฉัยว่า จำเลยกระทำครอบครองประกอบภายนอกของความผิดแล้ว แต่จำเลยขาดเจตนาลักทรัพย์ เนื่องจาก การที่ศาลวินิจฉัยว่า การเอารถไปใช้แล้วจะนำกลับมาคืน เท่ากับว่าขาดเจตนา นั้น การวินิจฉัยว่ามีเจตนากระทำผิดจะพิจารณาว่า จำเลยรู้ว่าเป็นทรัพย์สินของผู้อื่นหรือไม่ และต้องการเอาไปหรือไม่ ในคดีนี้ต้องถือว่าจำเลยขาดเจตนาลักทรัพย์ เพราะแม้จะรู้ว่าเป็นรถของผู้อื่น แต่การที่จำเลยจะเอามาคืนหลังจากจะขับไปกินข้าวต้ม แสดงว่าจำเลยมิได้มีเจตนาต้องการเอาทรัพย์สินไปเป็นของตนเอง หรือไม่หากพิจารณาอีกแง่หนึ่งโดยอาศัยหลักที่กฎหมายเรื่องนี้คุ้มครอง จะได้ผลว่า จำเลยไม่มีความผิดเช่นกัน กล่าวคือ การที่จำเลยแอบเอารถขับไปกินข้าวต้มแล้วจะเอามาคืน ถือว่าขาดองค์ประกอบภายนอก ในส่วนการกระทำ โดยพิจารณาประกอบกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย กล่าวคือ ไม่ถือว่าเป็นการเอาไปในความผิดลักทรัพย์ เพราะการเอาไปของลักทรัพย์นั้น จะต้องเป็นการกระทำที่ตัดกรรมสิทธิ์และการครอบครองอย่างถาวรเป็นการพิเคราะห์ในสิ่งที่กฎหมายประสงค์จะคุ้มครองของบทบัญญัตินั้น ๆ

4.1.2 มูลค่าของทรัพย์สินกับความรับผิดในกฎหมาย

ความผิดฐานลักทรัพย์กับมูลค่าของทรัพย์สินที่ถูกลักไปนั้น เป็นประเด็นที่น่าพิจารณาว่า มีความเหมาะสมกันหรือไม่ ทั้งนี้ จะสัมพันธ์กับการกำหนดโทษ เพื่อเป็นการยับยั้งการจะกระทำผิดได้หรือไม่นั้น เป็นปัญหามานานแล้ว โดยในสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติสิกขาบท เกี่ยวกับการลักทรัพย์ที่เป็นอาบัติปาราชิก มีผลให้ผู้นั้นขาดจากการเป็นภิกษุทันที ต้องเป็นการลักทรัพย์ที่มีมูลค่าเท่ากับหรือมากกว่า 5 มาสกขึ้นไป โดยมีเจตนารมณ์ในการให้ขาดจากการเป็นภิกษุเพื่อให้ไปรับโทษอาญาของบ้านเมือง ในกฎหมายไทยแต่เดิมทั้งสมัยสุโขทัยและอยุธยา อาทิจ กฎหมายลักษณะลักพา พาหนะ ขโมย ลัก หรือพระอัยการลักษณะโจร ไม่พบว่า มีการกำหนดมูลค่าของทรัพย์สินที่ถูกลัก ในปัจจุบัน ลักทรัพย์ประมวลกฎหมายอาญาตามมาตรา 334 มีโทษจำคุกไม่เกินสามปีและปรับไม่เกินหกหมื่นบาท ส่วนลักทรัพย์เหตุฉกรรจ์ ตามมาตรา 335 มีโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงห้าปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท และหากเป็นการลักโค กระบือ เครื่องกล เครื่องจักรของผู้ที่มีอาชีพการกรรม มีโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบปีและปรับตั้งแต่หกหมื่นบาทถึงสองแสนบาท จะเห็นได้ว่าลักทรัพย์ของไทยนั้นมิได้กำหนดเรื่องมูลค่าของทรัพย์สินที่ถูกลักไปแต่อย่างใด มูลค่าในที่นี้หมายถึง ราคาทรัพย์สินนั้นต่อชิ้น (Value) และควรหมายรวมถึงจำนวนหรือปริมาณของทรัพย์สินที่ลักไปด้วย (Volume) กรณีเช่นนี้ในแง่ของผู้ที่คิดจะลักทรัพย์ย่อมเป็นแรงจูงใจว่า การลักทรัพย์ที่มีมูลค่าหรือราคาสูงจะมีความคุ้มค่ากว่าการลักทรัพย์ที่มีมูลค่าหรือราคาน้อย หรือการลักในจำนวนที่มากกว่าจำนวนที่น้อย เช่น การลักทรัพย์ ชิ้นที่มีราคา 1,000 บาทกับการลักทรัพย์ที่มีราคา 1,000,000 บาท มีระวางโทษเท่ากันตามมาตรา 334 นอกจากนี้ ยังรวมทั้งการลักทรัพย์จำนวนหลายชิ้นหรือมีปริมาณมากโดยการคิดคำนวณเป็นมูลค่ามากขึ้นก็ตาม ในแง่จิตวิทยาของผู้กระทำผิดย่อมมีผลต่อแรงจูงใจ (Motive) เทียบว่า มีความคุ้มค่าต่อความเสี่ยงที่จะลักทรัพย์มูลค่าสูงหรือมีจำนวนมากกว่า หากสามารถหลบหนีการจับกุมได้หรือแม้แต่จะถูกจับกุมดำเนินคดีก็ตาม หากพ้นโทษแล้วผู้กระทำอาจกลับออกมาใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินที่ตนซุกซ่อนหรือแปรสภาพถ่ายโอนทรัพย์สินที่ลักมานั้นได้ในภายหลัง แนวคิดการลงโทษทางอาญาประการหนึ่งคือ เพื่อป้องปรามการทำความผิด (Prevention) การลงโทษมีขึ้นเพื่อยับยั้งผู้กระทำความผิดเกรงกลัวไม่กล้ากระทำความผิดขึ้น โดยเฉพาะในประเทศที่ใช้หลักศาสนาอิสลาม จึงกำหนดโทษลักขโมย (ซารีเกาะห์) รุนแรง เช่น ประเทศบรูไน กำหนดให้การลักทรัพย์สินมูลค่าตั้งแต่ 340 เหรียญบรูไนขึ้นไปให้ตัดข้อมือขวา และแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ที่เกี่ยวกับประโยชน์ที่จะได้รับกับต้นทุนในการ

กระทำผิด หากการลักทรัพย์ที่มีมูลค่าสูงกับต้นทุนคือโทษที่จะได้รับ มีความคุ้มค่ากันแล้ว ผู้กระทำความผิดไม่เกรงกลัวในการกระทำความผิดนั้น ๆ ดังนั้นในการลักทรัพย์ที่มีมูลค่ามากย่อมคุ้มค่ากว่าการลักที่มีมูลค่าน้อย เมื่อเทียบกับโทษที่จะได้รับคือจำคุกไม่เกิน 3 ปี หากเปรียบเทียบกับประมวลกฎหมายอาญาตัวอย่างของสหรัฐอเมริกา กำหนดให้การลักทรัพย์ที่มีมูลค่าเกิน 500 ดอลลาร์ และมลรัฐนอร์ทแคโรไลนามีการกำหนดให้การลักทรัพย์ที่มีมูลค่ามากกว่า 1,000 ดอลลาร์ จัดเป็นความผิดที่ร้ายแรง (Felony)

แนวคำพิพากษาของศาลไทย พบว่าการกระทำผิดฐานลักทรัพย์ไม่มีการกำหนดโทษตามมูลค่าของทรัพย์แต่อย่างใด แต่มีบางคำพิพากษาที่ระบุว่า เป็นทรัพย์ที่มีมูลค่าสูง เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 4898/2565 “สร้อยคอทองคำหนัก 3 บาท มีราคาประมาณ 70,800 บาท ส่วนเหรียญกรมหลวงชุมพรฯ เลี่ยมทองคำมีราคาประมาณ 18,000 บาท นับเป็นทรัพย์ที่มีมูลค่าสูง...” มีหลายคำพิพากษาของศาลที่คิดมูลค่าของทรัพย์ที่ลักไปเพื่อกำหนดให้จำเลยร่วมกันใช้ราคาทรัพย์เท่านั้น เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 8520/2556 ลักท่อนเหล็กวางเครื่องจักรของผู้เสียหายไปขายให้ร้านรับซื้อของเก่าได้ราคา 2,055 บาท ศาลให้ชดใช้ราคาตามมูลค่าของท่อนเหล็กที่ผู้เสียหายได้รับความเสียหายตามความเป็นจริง คือ 16,000 บาท หรือคำพิพากษาฎีกาที่ 2588/2565 จำเลยร่วมกันเข้าไปขุดทรายในป่าสงวนแห่งชาติปริมาณ 195,989.58 ลูกบาศก์เมตร ราคา 5,7697,366.56 บาท เป็นความผิดฐานลักทรัพย์ที่ใช้หรือมีไว้เพื่อสาธารณประโยชน์, คำพิพากษาฎีกาที่ 1664/2565 ลักเอาฮาร์ดดิสก์ของโจทก์ร่วมไปเพื่อไม่ให้โจทก์ร่วมมีหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำความผิดของตน ศาลให้ชดใช้ราคาทรัพย์ที่ยังไม่ได้คืน 13,000 บาท, คำพิพากษาฎีกาที่ 8816/2563 แม้จำเลยไม่ผิดลักทรัพย์หรือรับของโจร แต่จำเลยมิได้ซื้อทองจากร้านค้า เพราะซื้อจาก ว. ที่นำมาขาย ถือไม่ได้ว่าซื้อทองคำในท้องตลาด จำเลยต้องคืนทองคำ มีความบริสุทธิ์ 99.3 เปอร์เซ็นต์ น้ำหนัก 4,308.2 กรัม แก้วทองคำ หากคืนไม่ได้ให้ใช้ราคาทองคำดังกล่าวตามราคาขายโดยเฉลี่ยของสมาคมค้าทองคำในวันฟ้อง, คำพิพากษาฎีกาที่ 12681/2558 ลักสร้อยคอทองคำหนัก 3 บาท 1 เส้น พร้อมพระสมเด็จหลวงพ่อโสธร 1 องค์ ของ อ. ผู้เสียหายไป ศาลให้คืนหรือใช้ราคาเป็นเงิน 42,000 บาท นอกจากนี้ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 335 วรรคท้ายกำหนดว่า “ถ้าการกระทำความผิดดังกล่าวในมาตรานี้ เป็นการกระทำโดยความจำใจหรือความยากจนเหลือทนทาน และทรัพย์นั้นมีราคาเล็กน้อย ศาลจะลงโทษผู้กระทำความผิดดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 334 ก็ได้” คำว่า “ทรัพย์นั้นมีราคาเล็กน้อย” แสดงให้เห็นว่า กฎหมายต้องการให้เป็นเรื่องของศาลในการใช้ดุลพินิจเพื่อกำหนดโทษตามข้อเท็จจริงแห่งพยานหลักฐานในคดี เช่นนี้ เมื่อเป็นดุลพินิจแล้ว ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ก็อาจทำให้เกิดความไม่ชัดเจนแน่นอนลงไปได้ ดังนั้นประเด็นการกำหนดมูลค่าของทรัพย์ ควรได้รับการพิจารณาโดยเปรียบเทียบกับกฎหมายของสหรัฐอเมริกาหรือมลรัฐนอร์ทแคโรไลนา มาเป็นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายต่อไป

4.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง ความผิดลักทรัพย์: ทบทวนหลักแนวคิดและปัญหาบางประการในทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ ผู้เขียนเห็นว่านอกจากจะควรแก้ไขเรื่องการลักกระแสรั่วไฟฟ้าแล้ว ควรมีการเพิ่มเติมบทบัญญัติเรื่องมูลค่าของทรัพย์ที่ถูกลักหรือการลักทรัพย์ โดยแก้ไขปรับปรุงความผิดฐานลักทรัพย์ ควรนำกฎหมายของสหรัฐอเมริกาหรือของมลรัฐนอร์ทแคโรไลนา มาปรับใช้ให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายและความเจริญทางเศรษฐกิจ และปรับปรุงโทษให้เหมาะสมเพื่อการยับยั้งการกระทำความผิดลักทรัพย์ อันเป็นปัญหาของสังคมไทยที่มีจำนวนปริมาณความผิดฐานลักทรัพย์จำนวนมากจากสถิติและสาเหตุแรงจูงใจที่รวบรวมแสดงมาข้างต้น

References

- Britannica. "Larceny Law." Last modified February 28, 2025. Accessed March 20, 2025. <https://www.britannica.com/topic/larceny/>
- Chalernpol Chopphothong. "The Offence of Theft and Fraud: A Comparative Study of English, German and Thai Laws." Master's Thesis, Faculty of Law, Thammasat University, 1995 [In Thai]
- Crime Planning Division, Royal Thai Police. "Criminal Offense Database." Last modified December 31, 2023. Accessed December 10, 2024. <http://www.thaicrimes.org/pdf/crimes/2566.pdf/> [In Thai]
- Kamthorn Kamprasert and Sumet Janpradub. *Thai Legal History and Major Legal Systems*. Bangkok: Ramkhamhaeng University, 2000. [In Thai]
- Manning, Taylor. "Larceny vs Theft: What the Difference." Last modified January 1, 2023. Accessed December 14, 2024. <https://www.britannica.com/topic/larceny/>
- Senya Pramoj. *Laws of the Ayutthaya Period*. 2nd ed. Bangkok: Winyuchon, 2016. [In Thai]
- Siripol Kusonsilpwutthi. *Criminal Liability: Comparing Thailand and the United States*. Bangkok: October Printing, 2009. [In Thai]
- Somdej Phra Buddhakosajarn. "Dictionary of Buddhism: A Compilation of Dhamma." Last modified January 18, 2021. Accessed February 6, 2025. https://www.watnyanaves.net/uploads/File/books/pdf/dictionary_of_buddhism_pra-muan-dhaama.pdf/ [In Thai]

ปัญหากฎหมายการกำกับดูแลด้านงบประมาณและรายจ่าย
ที่กระทบต่อความเป็นอิสระทางด้านการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Budget and Expenditure Supervisions Issues Affect the Fiscal
Independence of Local Administrative Organizations

สัจฉลักษณ์ ปัญวัฒนลิขิต¹

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

2410/2 แขวงเสนานิคม เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900, ประเทศไทย

อีเมลติดต่อ: drsanyalux@gmail.com

Sanyalux Panwattanalikit²

Faculty of Law, Sripatum University

2410/2 Senanikhom, Chatuchak, Bangkok 10900, Thailand

Email: drsanyalux@gmail.com

Received: November 5, 2024 Revised: March 17, 2025 Accepted: March 21, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหากฎหมายการกำกับดูแลด้านงบประมาณและรายจ่ายที่มีผลกระทบต่อความเป็นอิสระทางด้านการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเทียบเคียงกับหลักการที่สำคัญ และการกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในต่างประเทศ เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ

จากการศึกษาพบว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยปี 2560 กำหนดให้การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นต้องมีอิสระในด้านการเงินและการคลัง การกำกับดูแลต้องทำเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อการคุ้มครองประโยชน์ของประชาชน การป้องกันการทุจริต และเพื่อให้การใช้จ่ายเงินนั้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ แต่จากการศึกษาพบว่า ในกฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและระเบียบกระทรวงมหาดไทยบางฉบับยังคงบัญญัติให้อำนาจแก่ผู้กำกับดูแลเกินกว่าความจำเป็นในการกำกับดูแล โดยเฉพาะในกระบวนการจัดทำร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่าย และการวินิจฉัยชี้ขาดข้อขัดแย้งเกี่ยวกับการทักท้วงของสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินและข้อชี้แจงของท้องถิ่น โดยมีลักษณะเป็นการใช้อำนาจบังคับบัญชาหรือสั่งการในราชการส่วนกลางหรือส่วนภูมิภาค

¹ รองศาสตราจารย์, อาจารย์.

² Associate Professor, Lecturer.

ตามหลักการแบ่งอำนาจปกครองซึ่งการนำมาใช้กับการปกครองส่วนท้องถิ่น นอกจากจะเป็นการใช้อำนาจเกินกว่าการกำกับดูแลตามหลักการกระจายอำนาจปกครองแล้วยังเป็นการจำกัดความเป็นอิสระทางการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอีกด้วย โดยเฉพาะทางด้านงบประมาณและรายจ่าย จึงสมควรต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวให้สอดคล้องกับหลักการกระจายอำนาจต่อไป

คำสำคัญ: การกำกับดูแล; งบประมาณและรายจ่าย; อิสระทางการคลัง; องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

This research article aims to study the problems of laws related to budgetary and expenditure governance that affect the fiscal independence of local administrative organizations by comparing them with important principles and governance of local administrative organizations abroad to provide guidelines for solving such problems to create efficiency in supervisions.

The study has shown that under the 2017 Constitution of the Kingdom of Thailand, local government administrations must have financial and fiscal independence. Supervisions must be carried out only to the extent necessary to protect the public interest, prevent corruption, and ensure that the expenditure of funds is efficient. However, studies have found that some local administrative organization laws and Ministry of Interior regulations still provide supervision with more power than necessary, especially in the process of drafting budget regulations and adjudicating conflicts regarding objections from the State Audit Office and local government statements. This is in the nature of using command power or giving orders to central or regional administration in accordance with the principle of delegation of administrative power, which is applied to local government. In addition to being an exercise of power beyond supervision according to the principle of decentralization of administration, it also limits the fiscal independence of local government organizations, especially in terms of budget and expenditure. Therefore, it is appropriate to amend these provisions to be in line with the principle of decentralization.

Keywords: Supervision; Budget and Expenditure; Fiscal Independence; Local Administrative Organization

1. บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปี พ. ศ. 2540 จนถึงฉบับปี พ. ศ. 2560 หลักการที่สำคัญและเจตนารมณ์ในการกระจายอำนาจสู่การปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นไม่เคยเปลี่ยนแปลงไป โดยกำหนดให้ท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการดูแลและจัดทำบริการและกิจการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน กำหนดให้ท้องถิ่นต้องมีอิสระในการบริหาร การจัดทำบริการสาธารณะ และด้านการเงินและการคลัง โดยการกำกับดูแลท้องถิ่นนั้นต้องทำเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อเป็นการคุ้มครองประโยชน์ของประชาชน การป้องกันการทุจริต หรือเพื่อให้การใช้จ่ายเงินนั้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 ได้มีการตรากฎหมายใหม่

และแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเดิมให้สอดคล้องกับหลักการกระจายอำนาจทางปกครองตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด เช่น พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 เป็นต้น โดยได้ขยายความเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของท้องถิ่นในการจัดทำบริการและกิจกรรมสาธารณะตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ เช่น การสาธารณสุขโรค การจัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก การกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล การป้องกันโรคติดต่อ การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การสังคมสงเคราะห์ การส่งเสริมการพัฒนาสตรี ผู้สูงอายุ และผู้พิการ การบำรุงรักษาจารีตประเพณี การสนับสนุนการป้องกันและรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เป็นต้น เพื่อให้เป็นไปตามหลักการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น และให้ท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำบริการและกิจกรรมสาธารณะดังกล่าว และให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ไข ปัญหาในพื้นที่ของตน ซึ่งแม้ว่าท้องถิ่นจะมีความเป็นอิสระในการจัดทำบริการและกิจกรรมสาธารณะตามหลักการกระจายอำนาจปกครองและตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น แต่ยังคงต้องอยู่ในการกำกับดูแล โดยกฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและระเบียบกระทรวงมหาดไทยบางฉบับได้กำหนดให้มีการกำกับดูแล การดำเนินงานของท้องถิ่น ทั้งจากนายอำเภอ ผู้ว่าราชการจังหวัด และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย โดยให้มีหน้าที่ในการกำกับดูแลการปฏิบัติราชการ การดำเนินงาน และให้มีอำนาจควบคุมตรวจสอบการใช้จ่ายเงิน ของท้องถิ่นให้เป็นไปตาม ที่กฎหมายหรือระเบียบกำหนด เพื่อให้มีประสิทธิภาพและมีความคุ้มค่าของการใช้ จ่ายเงินมากที่สุด แต่ผู้เขียนเห็นว่า จากบทบัญญัติของกฎหมายการกำหนดให้อำนาจแก่ผู้กำกับดูแลเป็นการให้อำนาจ เกินกว่าความจำเป็นและมีลักษณะเป็นอำนาจสั่งการหรือการควบคุมบังคับบัญชามากกว่าเป็นการกำกับ ดูแลโดยเฉพะบทบัญญัติเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาและอนุมัติงบประมาณรายจ่ายของท้องถิ่น เช่น ในมาตรา 54 มาตรา 55 และมาตรา 55/1 แห่งพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 มาตรา 62 มาตรา 62 ตรี และมาตรา 62 จัตวา แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 มาตรา 87 มาตรา 87/1 และมาตรา 87/2 แห่งพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และมาตรา 77 แห่งพระราชบัญญัติ ระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2542 ที่ให้นายอำเภอและผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจในการพิจารณา อนุมัติและ ให้ความเห็นชอบในร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีหรืองบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมให้มี อำนาจตั้งคณะกรรมการเพื่อทำการพิจารณาหาข้อยุติความขัดแย้งกรณีที่สภาท้องถิ่นไม่รับหลักการแห่งร่างข้อ บัญญัติงบประมาณรายจ่ายและให้สามารถแก้ไขปรับปรุงสาระสำคัญในร่างงบประมาณรายจ่ายนั้นได้ และให้ อำนาจรายงานเสนอต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเพื่อส่งนายกท้องถิ่นให้พ้นออกจากตำแหน่งได้กรณีที่ไม่ เสนอร่างงบประมาณรายจ่ายที่ได้มีการแก้ไขปรับปรุงนั้นภายในเวลาที่กำหนด หรือส่งยุบสภาท้องถิ่นได้ในกรณี ที่พิจารณาไม่แล้วเสร็จภายในกำหนดหรือมีมติไม่เห็นชอบ หรือให้ร่างข้อบัญญัตินั้นตกไปในกรณีที่ผู้ว่าราชการ จังหวัดไม่เห็นชอบด้วยกับร่างข้อบัญญัติขององค์การบริหารส่วนตำบลที่นายอำเภอไม่อนุมัติ แต่สภายังคงมีมติ ยืนยันตามร่างเดิม และในมาตรา 76 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2542 ถ้าสภา ยังไม่เห็นชอบด้วยกับผลการพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาหาข้อยุติความขัดแย้งฯ ให้รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงมหาดไทยสั่งยุบสภาเมืองพัทยาได้ หรือในมาตรา 105 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ กรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 ที่กำหนดให้กรณีที่สภากรุงเทพมหานครยังไม่เห็นด้วยกับผลการพิจารณาของ คณะกรรมการร่วม ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยสั่งยุบสภากรุงเทพมหานครได้ รวมถึงตามข้อ 103 แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการรับเงิน การเบิกจ่ายเงิน การฝากเงิน การเก็บรักษาเงิน และการตรวจเงิน

ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ. ศ. 2547 ที่ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดกรณีมีข้อขัดแย้งเกี่ยวกับการหักหัวของสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินและข้อชี้แจงของท้องถิ่นและกำหนดให้ท้องถิ่นจะต้องปฏิบัติตามคำวินิจฉัยนั้นโดยไม่ได้กำหนดเงื่อนไขหรือข้อยกเว้นใด ๆ ไว้

จากบทบัญญัติดังกล่าว การให้อำนาจแก่ผู้กำกับดูแลในการพิจารณาและอนุมัติหรือเห็นชอบ และให้ตั้งคณะกรรมการเข้าไปแก้ไขปรับปรุงในสาระสำคัญของร่างงบประมาณรายจ่ายของท้องถิ่นได้นั้น เป็นการให้อำนาจแก่ผู้กำกับดูแลเข้าไปแทรกแซงในกระบวนการทำงานของนายกท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้เสนอร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่าย และเป็นการเข้าไปก้าวก้าวการตัดสินใจของสภาท้องถิ่นที่ได้พิจารณาและมีมติอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว ซึ่งเป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามอำนาจที่ได้รับมอบมาในฐานะตัวแทนของประชาชนในพื้นที่ตามหลักการปกครองในระบบประชาธิปไตยแบบตัวแทนและหลักการกระจายอำนาจปกครอง โดยการกำหนดบังคับให้นายกท้องถิ่นและสภาท้องถิ่นต้องเสนอและพิจารณาตามร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายที่มีการแก้ไขปรับปรุงในสาระสำคัญ และกำหนดบทลงโทษโดยการให้นายกท้องถิ่นพ้นจากตำแหน่งหรือการสั่งให้ยุบสภาท้องถิ่นหากไม่ปฏิบัติตาม ยิ่งเป็นการจำกัดหรือตัดอิสระทางด้านการเสนอหรือพิจารณางบประมาณรายจ่ายของท้องถิ่นโดยเด็ดขาด แม้ในกรณีขององค์กรบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลและเมืองพัทยาจะสามารถให้สภาท้องถิ่นพิจารณาและลงมติยืนยันได้อีกครั้งในร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายที่ผู้ว่าราชการจังหวัดไม่อนุมัติหรือไม่เห็นชอบก็ตาม แต่กระบวนการดังกล่าวอาจต้องใช้เวลาอันยาวนานกว่าจะเสร็จสิ้น นอกจากจะเป็นการสร้างขั้นตอนเพิ่มขึ้น การล่าช้าอาจทำให้เกิดผลกระทบต่อความจำเป็นในการจัดทำบริการและกิจกรรมสาธารณะได้ รวมถึงการกำหนดให้ท้องถิ่นจะต้องปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของผู้ว่าราชการจังหวัดโดยไม่มีการกำหนดเงื่อนไขหรือข้อยกเว้นใด ๆ ไว้ ในกรณีที่มีข้อขัดแย้งทางด้านเหตุผลในการใช้จ่ายงบประมาณกับสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน เป็นการให้อำนาจในการเข้าไปควบคุมหรือแทรกแซงในส่วนที่เป็นการใช้ดุลพินิจในเรื่องความเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม และเป็นการให้ใช้อำนาจในการบังคับบัญชาที่ไม่ใช่เพียงแค่การกำกับดูแล ดังนั้น การให้อำนาจแก่ผู้กำกับดูแลในการอนุมัติให้ความเห็นชอบ วินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทและส่งลงโทษได้นั้น จึงไม่ได้เป็นไปเพื่อการตรวจสอบเพื่อให้การดำเนินการของท้องถิ่นเป็นไปอย่างถูกต้องตามกฎหมายและระเบียบ เพื่อให้การใช้จ่ายเงินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อการป้องกันการทุจริต แต่มีลักษณะเป็นการให้อำนาจในการบังคับบัญชาหรือสั่งการซึ่งให้อยู่ในราชการส่วนกลางหรือส่วนภูมิภาคตามหลักการรวมอำนาจปกครองหรือหลักการแบ่งอำนาจปกครอง เมื่อนำมาใช้กับส่วนท้องถิ่นจึงเป็นการให้อำนาจเกินกว่ากำกับดูแลตามหลักการกระจายอำนาจปกครอง ดังนั้นจึงจำเป็นต้องศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อเสนอแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับกรณีดังกล่าวต่อไป

2. แนวคิดและหลักการที่สำคัญเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่นและการกำกับดูแล

จากการศึกษาเรื่อง ปัญหากฎหมายการกำกับดูแลด้านงบประมาณและรายจ่ายที่กระทบต่อความเป็นอิสระทางด้านการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่ามีประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

2.1 การกำกับดูแลและความเป็นอิสระทางด้านการคลังของท้องถิ่นนั้นมีแนวคิดและหลักการที่สำคัญ

จากการศึกษาเรื่อง ปัญหากฎหมายการกำกับดูแลด้านงบประมาณและรายจ่ายที่กระทบต่อความเป็นอิสระทางด้านการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่ามีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลและความเป็นอิสระทางด้านการคลังของท้องถิ่นนั้นมีแนวคิดและหลักการที่สำคัญดังต่อไปนี้

2.1.1 หลักการรวมอำนาจปกครองและหลักการแบ่งอำนาจปกครอง

หลักการรวมอำนาจปกครอง (Centralization) เป็นหลักที่อำนาจในการปกครองอยู่ที่ราชการส่วนกลางของรัฐ ได้แก่ กระทรวง ทบวง กรม และมีเจ้าหน้าที่ที่ขึ้นตรงต่อกันตามลำดับชั้นการบังคับบัญชาเป็นผู้ดำเนินการ มีการรวมกำลังในการบังคับและอำนาจวินิจฉัยสั่งการขึ้นสุดท้ายไว้ที่ส่วนกลางและมีลำดับชั้นในการบังคับบัญชาโดยมีวินัยและบทลงโทษเป็นเครื่องบังคับ แต่หลักการนี้ยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างทั่วถึงและมีความล่าช้า เนื่องจากมีแบบแผนและขั้นตอนมาก มีลำดับการบังคับบัญชาและต้องรอการวินิจฉัยสั่งการจากส่วนกลาง จึงมีการขยายหลักการเป็นหลักการแบ่งอำนาจปกครอง (Decentralization) ให้แก่ส่วนภูมิภาคและนำมาใช้ร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยมีลักษณะที่สำคัญ คือ ราชการส่วนกลางเป็นผู้ใช้อำนาจการปกครอง โดยจัดแบ่งอำนาจของตนไปให้แก่ส่วนภูมิภาค มีการจัดส่งเจ้าหน้าที่ไปปฏิบัติหน้าที่ในฐานะตัวแทนประจำอยู่ตามเขตการปกครองท้องถิ่นในส่วนต่าง ๆ เช่น จังหวัด อำเภอ โดยส่วนกลางจะเป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้ง ถอดถอน และบังคับบัญชาเจ้าหน้าที่ดังกล่าว และมีการแบ่งอำนาจให้ภูมิภาคไปดำเนินการเฉพาะบางเรื่องบางขั้นตอน และจะมากน้อยหรือกว้างเพียงใดแล้วแต่ส่วนกลางจะเห็นสมควรและสามารถเรียกคืนได้ตลอดเวลา โดยหลักการแบ่งอำนาจปกครองอาจแก้ไขข้อเสียของหลักการรวมอำนาจปกครองได้แต่ก็ไม่ได้เพียงบางส่วนเท่านั้น แต่ยังไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงทำให้เกิดหลักการกระจายอำนาจปกครองขึ้น³

2.1.2 หลักการกระจายอำนาจปกครอง

หลักการกระจายอำนาจปกครอง (Decentralization) เป็นหลักการที่รัฐมอบอำนาจปกครองบางส่วนให้แก่องค์กรอื่นนอกจากราชการส่วนกลางเพื่อให้ดำเนินการจัดทำบริการสาธารณะบางอย่างหรือบางเรื่อง โดยให้มีความเป็นอิสระตามสมควรและไม่ต้องขึ้นอยู่กับอำนาจการบังคับบัญชาของราชการส่วนกลางเพียงแต่ขึ้นอยู่กับอำนาจกำกับดูแลเท่านั้น⁴ โดยมีลักษณะสำคัญ เช่น มีการแบ่งแยกหน่วยงานออกไปเป็นองค์กรนิติบุคคลต่างหาก โดยมีงบประมาณและเจ้าหน้าที่เป็นของตนเอง มีอิสระในการจัดทำบริการสาธารณะที่ได้รับมอบหมาย และราชการส่วนกลางเพียงแต่คอยควบคุมกำกับดูแลให้ปฏิบัติหน้าที่โดยถูกต้องเท่านั้น โดยไม่ได้เข้าไปบังคับบัญชา สั่งการหรืออำนวยการเสียเอง มีการเลือกตั้งเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วม มีอำนาจวินิจฉัยสั่งการและดำเนินการได้ด้วยงบประมาณและด้วยเจ้าหน้าที่ของตนเองที่ไม่ใช่ของราชการส่วนกลาง โดยการกระจายอำนาจปกครองมี 2 ลักษณะ คือ การกระจายอำนาจทางพื้นที่หรือทางเขตแดน เป็นการที่รัฐมอบอำนาจในการจัดทำบริการสาธารณะให้แก่จะถูกจำกัดขอบเขตโดยพื้นที่ของท้องถิ่นนั้น ๆ เรียกว่าการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น และการกระจายอำนาจทางบริการ เป็นการที่รัฐได้มอบอำนาจในการจัดทำบริการสาธารณะบางเรื่องให้แก่องค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดยเฉพาะ โดยการมอบให้ไปจัดทำบริการสาธารณะแต่ไม่ใช่การกระจายอำนาจปกครอง แยกมาเป็นนิติบุคคลต่างหาก มีทรัพย์สินและผู้บริหารของตนเอง แต่จะต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐด้วยเช่นกัน ซึ่งมีอยู่ 2 รูปแบบ คือ รัฐวิสาหกิจและองค์กรมหาชน⁵

³ สมคิด เลิศไพฑูรย์, *กฎหมายปกครองท้องถิ่น* (กรุงเทพฯ: คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา, 2547), 35.

⁴ ประยูร กาญจนดุล, *คำบรรยายกฎหมายปกครอง*, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549), 30.

⁵ สมคิด เลิศไพฑูรย์, *กฎหมายปกครองท้องถิ่น*, 36.

2.1.3 หลักความเป็นอิสระของการปกครองส่วนท้องถิ่น

ความเป็นอิสระ (Autonomy) ของการปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นเกิดจากบทบัญญัติของกฎหมาย และมีความหมายภายใต้องค์ประกอบ 5 ประการซึ่งสัมพันธ์กัน ดังนี้

1) ต้องมีสถานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย โดยความเป็นนิติบุคคลทำให้ท้องถิ่นนั้นเป็นอีกบุคคลหนึ่ง แยกออกมาต่างหาก และถือเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ท้องถิ่นเกิดความเป็นอิสระในการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่

2) ต้องมีขอบเขตพื้นที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน คือท้องถิ่นเกิดจากการกระจายอำนาจทางพื้นที่จึงสามารถดำเนินการต่าง ๆ ตามอำนาจหน้าที่ได้เฉพาะแต่ภายในเขตพื้นที่รับผิดชอบเท่านั้น

3) ต้องมีองค์กรของตนเองและมาจากการเลือกตั้งโดยเสรี คือท้องถิ่นมีสาระสำคัญอยู่ที่การให้คนในท้องถิ่นมีอิสระในการปกครองตนเอง และจะต้องมีผู้แทนเป็นของตนเองที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงต่อประชาชน

4) ต้องมีขอบเขตอำนาจหน้าที่ของตนเอง คือ ท้องถิ่นจะต้องมีขอบเขตอำนาจหน้าที่แยกต่างหากจากรัฐ โดยจะมีอำนาจหน้าที่ที่มีผลกระทบเพียงประชาชนกลุ่มหนึ่งเท่านั้น เป็นกิจการที่ไม่ซับซ้อนและใช้งบประมาณน้อย

5) ต้องมีการคลังเป็นของตนเอง คือมีอำนาจในการกำหนดรายได้และรายจ่ายของตนเอง โดยการมีอิสระทางการเงินการคลังของท้องถิ่นเป็นหลักประกันที่สำคัญของการปกครองตนเอง

หากมีองค์ประกอบครบ 5 ประการดังกล่าว ย่อมทำให้ท้องถิ่นนั้นมีความเป็นอิสระในการปกครองตนเองมากขึ้นเท่านั้น⁶

2.1.4 หลักการกระจายอำนาจทางการคลังและหลักความเป็นอิสระทางการคลัง

การกระจายอำนาจทางการคลังให้แก่ท้องถิ่นจะสามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างแท้จริงจะต้องคำนึงถึงหลักความเป็นอิสระทางการคลัง หลักการพึ่งพาตนเองทางการคลัง หลักความรับผิดชอบต่อทางการคลัง และหลักความเสมอภาคทางการคลัง โดยหลักความเป็นอิสระทางการคลังถือเป็นองค์ประกอบสำคัญซึ่งได้แก่ การจัดงบประมาณ การจัดเก็บภาษี และการแสวงหารายได้อื่น ๆ โดยท้องถิ่นจะสามารถจัดทำบริการสาธารณะเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้ดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับกระจายอำนาจทางการคลัง เป็นสำคัญ โดยหลักความเป็นอิสระทางการคลังนั้นรัฐจะต้องกระจายอำนาจทางการคลังให้แก่ท้องถิ่นทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านรายได้ คือต้องให้มีอำนาจในการจัดเก็บภาษี รวมทั้งการจัดหารายได้อื่น ๆ เป็นของตนเอง ด้านรายจ่าย คือต้องให้สามารถกำหนดลักษณะและขนาดของรายจ่ายในการจัดทำบริการสาธารณะแก่ประชาชน และในด้านงบประมาณ คือต้องให้สามารถกำหนดงบประมาณรายจ่ายได้โดยอิสระตามความต้องการของประชาชนในพื้นที่ โดยที่รัฐส่วนกลางมีหน้าที่เพียงการกำกับดูแลเท่านั้น⁷

⁶ อารุธ วิเชียรฉาย, “การควบคุมของศาลปกครองเกี่ยวกับความชอบด้วยกฎหมายของการกำดับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553), 25-30.

⁷ บรรเจิด สิงคะเนติ และดารุณี พุ่มแก้ว, “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยในมิติปัญหาทางการคลัง,” *วารสารรัฐประศาสนศาสตร์* 15, ฉ. 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2560): 3-25.

2.1.5 หลักการกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

แม้การปกครองท้องถิ่นจะเป็นในรูปแบบของการกระจายอำนาจทางปกครอง แต่ก็จำเป็นต้องมีขอบเขตภายใต้หลักการว่าด้วยความเป็นหนึ่งเดียวของรัฐ การกำกับดูแลจึงจำเป็นและเป็นสิ่งสำคัญ โดยรัฐสามารถเข้าไปตรวจสอบการจัดทำบริการสาธารณะที่ท้องถิ่นได้ดำเนินการไปตามกรอบอำนาจหน้าที่ที่รัฐได้มอบหมายให้ และรัฐจะต้องดูแลให้การดำเนินการดังกล่าวเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย โดยมีนักคิด ได้อธิบายและให้คำนิยามว่า “การกำกับดูแล” คือ อำนาจควบคุมที่มีอยู่อย่างจำกัดตามพระราชบัญญัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สูงกว่าเหนือบุคคลและเหนือการกระทำขององค์กรกระจายอำนาจ โดยมีเป้าหมาย อยู่ที่การปกป้องผลประโยชน์ทั่วไปโดยการกำกับดูแลและการควบคุมเป็นการกระทำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มุ่งตรวจสอบการกระทำของอีกองค์กรหนึ่ง ส่วนวิธีการกำกับดูแลนั้นย่อมผันแปรไปตามความเหมาะสมภายใต้เงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด โดยขอบเขตของการกำกับดูแลจะต้องไม่เป็นการแทรกแซงองค์กรที่ได้มีการกระจายอำนาจไปให้จนทำให้องค์กรนั้นขาดอิสระไป ซึ่งการมีขอบเขตที่จำกัดเช่นนี้ทำให้อำนาจกำกับดูแลแตกต่างกับอำนาจบังคับบัญชา เช่น อำนาจบังคับบัญชาเป็นอำนาจที่ไม่มีขอบเขตจำกัด แม้กฎหมายจะไม่ได้บัญญัติให้ก็สามารถมีได้แต่อำนาจกำกับดูแลเป็นอำนาจที่ต้องมีกฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้เท่านั้น อำนาจบังคับบัญชาทำให้ผู้บังคับบัญชามีอำนาจกำหนดแนวทางการปฏิบัติงาน การเปลี่ยนแปลง หรือแก้ไขการกระทำใด ๆ ของผู้ใต้บังคับบัญชาได้ แต่อำนาจกำกับดูแลนั้นผู้กำกับดูแลไม่มีอำนาจกำหนดแนวทาง การปฏิบัติงาน การแก้ไข หรือการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ขององค์กรกระจายอำนาจที่ปฏิบัติได้โดยการกำกับดูแลมีองค์ประกอบที่สำคัญ เช่น การกำกับดูแลเป็นการควบคุมตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมาย จะมีการกำกับดูแลได้ต่อเมื่อมีกฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้โดยชัดแจ้งเท่านั้น และองค์กรผู้ใช้อำนาจกำกับดูแลจะต้องใช้อำนาจเท่าที่จำเป็น โดยมีวัตถุประสงค์หลักอยู่ที่การตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น ไม่มีอำนาจเข้าไปควบคุมในส่วนที่เป็นการใช้ดุลพินิจในเรื่องความเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมซึ่งจะทำให้กลายเป็นอำนาจบังคับบัญชาไปได้ และการกำกับดูแลเป็นการตรวจสอบเหนือองค์กรและการกระทำของท้องถิ่น โดยการกำกับดูแลเหนือองค์กรนั้นเป็นการตรวจสอบคุณสมบัติและความประพฤติของบุคคลที่ดำรงตำแหน่งให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้ รวมถึงความประพฤติที่อาจส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อองค์กรได้ ส่วนการกำกับดูแลเหนือการกระทำจะเป็นการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำของท้องถิ่น

2.2 การกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของต่างประเทศ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนั้นได้รับอิทธิพลมาจากรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ส่วนหลักการและแนวคิดในกฎหมายปกครองของประเทศไทยนั้นได้รับอิทธิพลมาจากประเทศฝรั่งเศสเป็นหลัก ทั้งสองประเทศจึงน่าสนใจที่จะศึกษาและนำมาเทียบเคียง โดยเฉพาะการกำกับดูแลทางด้านการคลังของท้องถิ่น

2.2.1 ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีแบ่งการปกครองออกเป็น 3 ระดับ คือระดับสหพันธรัฐ ระดับมลรัฐและส่วนท้องถิ่น โดยการปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการปกครองแบบ 2 ชั้น คือ อำเภอและเทศบาล โดยการปกครองท้องถิ่นได้รับการรับรองหลักแห่งการปกครองตนเองไว้ในกฎหมายพื้นฐานแห่งสหพันธ์รัฐ (Basic Law) ซึ่งกำหนดให้ประชาชนต้องมีสิทธิในการเลือกผู้แทนของตนเพื่อมาบริหารจัดการภารกิจในท้องถิ่น และได้รับการประกันอำนาจอิสระของท้องถิ่นไว้ โดยกำหนดให้สิทธิและความรับผิดชอบในการจัดการภารกิจหน้าที่ของตนเองที่

อยู่ภายใต้กรอบกฎหมายบัญญัติ และอำนาจหน้าที่ที่เป็นสิทธิความรับผิดชอบของส่วนท้องถิ่นนั้นรัฐบาลสหพันธรัฐและมลรัฐจะไม่สามารถล่วงละเมิดได้ เช่น ความเป็นอิสระในการเลือกตั้ง การบรรจุ และการถอดถอนให้พ้นจากตำแหน่ง ความเป็นอิสระในการออกกระเปียบ ความเป็นอิสระในการจัดการรายได้และรายจ่ายของตนเอง เป็นต้น ในกฎหมายพื้นฐานแห่งสหพันธรัฐแม้จะไม่ได้กำหนดเรื่องการกำกับดูแลไว้อย่างชัดเจน แต่โดยหลักการและในทางปฏิบัติถือว่าท้องถิ่นนั้นเป็นองค์กรที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของมลรัฐ เช่น มลรัฐบาวาเรียที่ในแต่ละปีเทศบาลจะต้องรายงานและมีการตรวจบัญชีโดยสภาเทศบาล คณะกรรมการตรวจบัญชี และโดยผู้สอบบัญชีภาค โดยการสอบบัญชื่อนั้นจะเป็นเอกเทศจากการตรวจสอบทั่วไป การสอบบัญชีส่วนใหญ่จะดูว่าการใช้เงินได้เป็นไปตามแผนงานงบประมาณหรือไม่ ค่าใช้จ่ายแต่ละรายการเหมาะสมหรือไม่ และมีการจัดเก็บหลักฐานถูกต้องตามระเบียบหรือไม่ การจัดการรายได้และรายจ่ายเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดหรือไม่ และมีการตรวจสอบทรัพย์สินหรือไม่ โดยประเด็นสำคัญในการตรวจสอบคือความเหมาะสมและการประหยัดส่วนมาตรการกำกับดูแลอื่น ๆ เช่น การให้ความเห็นชอบในการออกข้อบังคับการเก็บค่าธรรมเนียมต่าง ๆ การใช้วิธีการกำหนดข้อห้ามดำเนินการจนกว่าจะได้รับอนุญาต หรือการกำหนดให้ต้องมีการแจ้งให้ทราบเพื่อให้หน่วยงานที่กำกับดูแลทำหน้าที่ได้ง่ายขึ้น เป็นต้น โดยมาตรการในการกำกับดูแลนี้ถือเป็นการกระทำทางปกครอง หากท้องถิ่นไม่เห็นด้วยสามารถทำการโต้แย้งและดำเนินการฟ้องร้องเป็นคดีต่อศาลปกครองได้

2.2.2 ประเทศฝรั่งเศส

ประเทศฝรั่งเศสเป็นรัฐเดี่ยว (Unitary State) มีการจัดระบบบริหารราชการแผ่นดินแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น โดยส่วนท้องถิ่นมีการจัดโครงสร้างในแบบ 3 ชั้น คือ ภาค (Région) จังหวัด (Département) และเทศบาล (Commune) มีการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบพิเศษคือเขตนครปารีส และเขตเมืองใหญ่ และการปกครองนอกแผ่นดินใหญ่ (Mainland) โดยระบบการคลังท้องถิ่นในประเทศฝรั่งเศส ท้องถิ่นมีอิสระเป็นอย่างมากในการใช้จ่ายเงินงบประมาณ มีอิสระในการกำหนดอัตราภาษีภายในกรอบที่กำหนดไว้ และมีอิสระในการใช้จ่ายตามความจำเป็น โดยท้องถิ่นต้องวางแผนงบประมาณรายรับและรายจ่ายเป็นประจำทุกปี ซึ่งจัดทำขึ้นโดยฝ่ายบริหารของท้องถิ่นและต้องผ่านการพิจารณาอนุมัติจากสภาท้องถิ่นก่อนเพื่อนำไปบังคับใช้ ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นนั้น หลังการประกาศใช้กฎหมายรัฐบัญญัติ ค.ศ. 1982 ได้มีการยกเลิกอำนาจในการกำกับดูแลทางปกครองที่ส่วนกลางมีอยู่ก่อนการกระทำของส่วนท้องถิ่นมีการยกเลิกอำนาจในการให้ความเห็นชอบที่แต่เดิมหากส่วนท้องถิ่นจะทำนิติกรรมทางการปกครองจะต้องขอความเห็นชอบจากรัฐหรือตัวแทนของรัฐเสียก่อน และยกเลิกการควบคุมทางการคลังที่ผู้ว่าราชการจังหวัดเคยมี โดยปัจจุบันสามารถดูแลท้องถิ่นได้เฉพาะภายหลังการกระทำเท่านั้น โดยการตรวจสอบการปฏิบัติราชการโดยส่วนกลางจะมีลักษณะเป็นการควบคุมให้เป็นไปตามกฎหมายและปกป้องผลประโยชน์ของประชาชนเป็นการทั่วไปมากกว่าที่จะเข้าไปแทรกแซงหรือชี้นำการทำงานของส่วนท้องถิ่นโดยตรง โดยอำนาจในการกำกับดูแลดังกล่าวถูกถ่ายโอนไปให้ศาลปกครองและศาลตรวจเงินแผ่นดินแทน ความขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจะถูกส่งไปให้ศาลปกครองเป็นผู้วินิจฉัย ตีความและตัดสินแทน ศาลปกครองจึงถือเป็นทั้งองค์กรในการควบคุมการประพฤติปฏิบัติของส่วนท้องถิ่นให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่และตามที่กฎหมายกำหนด และเป็นหลักประกันว่าความเป็นอิสระของส่วนท้องถิ่นตามอำนาจหน้าที่เพื่อประโยชน์ของชุมชนจะไม่ถูกลิดรอนโดยอำนาจรัฐส่วนกลาง ส่วนศาลตรวจเงินแผ่นดินภาคถือเป็นกลไกสำหรับควบคุมทางการคลังของส่วนท้องถิ่น ใช้ระบบการควบคุมความชอบด้วยกฎหมาย และทำหน้าที่ควบคุมดูแลด้านการคลังของท้องถิ่นแทนอำนาจในการควบคุมโดยตรงของรัฐบาลกลางที่ถูกยกเลิกไป โดยศาลตรวจเงินแผ่นดินภาคมีภารกิจโดยทั่วไปแบ่งได้เป็น 3 ภารกิจ ได้แก่

1) การตรวจสอบทางการบริหาร โดยตรวจสอบความปกติของการบริหาร ค่าใช้จ่ายและผลประโยชน์ที่จะได้รับในอนาคต โดยจะพิจารณาความเสียหายทางบัญชี ดุลทางการคลัง ความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล แต่จะไม่ก้าวล่วงไปพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ของสภาท้องถิ่น โดยทำการพิจารณาเป็นรูปแบบของรายงาน

2) การตรวจสอบทางบัญชี โดยเป็นการควบคุมและตรวจสอบบัญชีรายรับรายจ่ายของส่วนท้องถิ่นว่าเป็นไปโดยถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ โดยจะตรวจสอบเอกสารหลักฐานการใช้จ่ายทุกชนิดคล้ายกับเป็นผู้สอบบัญชีของท้องถิ่น โดยทำการพิจารณาเป็นรูปแบบของคำพิพากษา

3) การตรวจสอบทางการคลัง โดยเป็นการควบคุมระเบียบวิธีงบประมาณของท้องถิ่นว่าการดำเนินการโดยถูกต้องหรือไม่ ซึ่งจะเป็นการทำงานร่วมกับตัวแทนของรัฐ โดยการยื่นคำร้องของผู้แทนของรัฐหรือผู้มีส่วนได้เสีย โดยทำการพิจารณาเป็นรูปแบบของความเห็น

2.3 วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการกำกับดูแลทางด้านงบประมาณและรายจ่ายที่กระทบต่อความเป็นอิสระทางการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ภายหลังจากการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 การกำหนดให้อำนาจแก่หน่วยงานราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาคทำหน้าที่คอยกำกับดูแลการดำเนินการของท้องถิ่นเพื่อให้การใช้จ่ายเงินนั้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด เพื่อเป็นการป้องปรามและป้องกันการทุจริต และเพื่อเป็นการคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ถือว่าเป็นการเหมาะสมเนื่องจากเป็นช่วงเริ่มต้นของการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นอย่างจริงจัง มีการกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่น และกำหนดเป้าหมายให้มีการถ่ายโอนภารกิจมากกว่าสามร้อยภารกิจไปให้แก่ท้องถิ่นเพื่อดำเนินการแทน มีการยกฐานะของท้องถิ่นขึ้นหลายแห่ง มีการบรรจุแต่งตั้งบุคลากรของท้องถิ่นจำนวนมาก และได้มีการเลือกตั้งคณะผู้บริหารและสมาชิกสภาท้องถิ่นเพื่อให้มาปฏิบัติหน้าที่โดยตรงแทนการปฏิบัติหน้าที่แทนโดยของกำนัลและผู้ใหญ่บ้านจึงทำให้การดำเนินการของท้องถิ่น การปฏิบัติหน้าที่หรือการใช้อำนาจต่าง ๆ ของท้องถิ่นมีความเสี่ยงที่จะเกิดความผิดพลาดหรือไม่เป็นไปตามที่กฎหมายและระเบียบกำหนดทั้งที่โดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ ดังนั้น การกำกับดูแลของราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาคจึงถือเป็นบทบาทหน้าที่ที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งในช่วงเวลาดังกล่าว อย่างไรก็ตาม เป็นเวลาเกือบ 30 ปีแล้วนับจากรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 จนถึงปัจจุบัน และได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญอีกสองฉบับคือปี พ.ศ. 2550 และปี พ.ศ. 2560 โดยช่วงเวลาดังกล่าวท้องถิ่นได้มีการเติบโตและพัฒนาองค์กรขึ้นมาเป็นอย่างมาก ผ่านการเลือกตั้งคณะผู้บริหารและสมาชิกสภาท้องถิ่นไม่น้อยกว่า 6 ครั้ง บุคลากรมีประสบการณ์ในการทำงานและได้ผ่านการปฏิบัติงาน ฝึกอบรม และพัฒนาศักยภาพเพื่อการปฏิบัติหน้าที่มานานพอสมควร และมีแหล่งความรู้และข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางออนไลน์จำนวนมาก ทำให้ปัจจุบันท้องถิ่นมีความพร้อมและมีศักยภาพในการดำเนินงานมากขึ้นกว่าเดิม และยังมีหน่วยงานและองค์กรที่เข้ามาร่วมตรวจสอบการดำเนินงานของท้องถิ่น เช่น สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ หรือคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ รวมทั้งการกำหนดให้มีกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในกิจกรรมหรือกิจการต่าง ๆ ของท้องถิ่น จึงทำให้ท้องถิ่นต้องใช้อำนาจหรือปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามที่ระเบียบกฎหมายกำหนด และต้องมุ่งเน้นถึงประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นเป็นสำคัญ ดังนั้น การกำกับดูแลท้องถิ่นในปัจจุบันจึงต้องมีความแตกต่างไปจากเดิมเพื่อให้ท้องถิ่นมีอิสระและเป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำบริการและกิจกรรมสาธารณะ และให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อแก้ไขปัญหาของตนตามเจตนารมณ์ของประชาชนในพื้นที่ โดยเฉพาะทางด้านงบประมาณและรายจ่ายที่ต้องให้ท้องถิ่นสามารถ

จัดทำงบประมาณและกำหนดลักษณะ และขนาดของรายจ่ายได้โดยอิสระตามความต้องการของประชาชนในพื้นที่ แต่หลักการกำกับดูแลยังคงเป็นไปตามหลักการเดิม คือการต้องทำเพียงเท่าที่จำเป็นและต้องเป็นไปเพื่อการคุ้มครองประโยชน์ของประชาชน การป้องกันการทุจริตและเพื่อให้การใช้จ่ายเงินนั้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติของระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง นอกจากพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 ที่ได้มีการตัดขั้นตอนการกำกับดูแลจากกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างไปแล้วบางส่วน พบว่าในกระบวนการจัดทำร่างงบประมาณรายจ่ายและการใช้จ่ายเงินงบประมาณของท้องถิ่นยังมีบทบัญญัติที่ให้อำนาจแก่ผู้กำกับดูแลเกินกว่าความจำเป็น และมีลักษณะเป็นการให้อำนาจสั่งการหรือการควบคุมบังคับบัญชามากกว่าเป็นการกำกับดูแล และส่งผลกระทบต่อความเป็นอิสระทางด้านการคลังของท้องถิ่น

กรณีกระบวนการจัดทำร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีและร่างงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาและอนุมัติงบประมาณรายจ่ายของท้องถิ่น เช่น มาตรา 54 มาตรา 55 และมาตรา 55/1 แห่งพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 มาตรา 62 มาตรา 62 ตรี และมาตรา 62 จัตวา แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 มาตรา 87 มาตรา 87/1 และมาตรา 87/2 แห่งพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และมาตรา 77 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้นายอำเภอและผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจในการอนุมัติและให้ความเห็นชอบในร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีและงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมและกำหนดให้อำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อทำการพิจารณาหาข้อยุติความขัดแย้งกรณีที่สภาท้องถิ่นไม่รับหลักการแห่งร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายและให้อำนาจแก้ไขปรับปรุงสาระสำคัญของร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายนั้นได้รวมทั้งให้อำนาจรายงานเสนอต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเพื่อสั่งให้นายกท้องถิ่นพ้นจากตำแหน่งได้ในกรณีที่เสนอร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายที่ได้มีการแก้ไขปรับปรุงโดยคณะกรรมการที่ผู้กำกับดูแลตั้งขึ้นหรือสั่งให้ยุบสภาท้องถิ่นได้ในกรณีที่สภาท้องถิ่นพิจารณาไม่แล้วเสร็จภายในกำหนด หรือพิจารณาและมีมติไม่เห็นชอบด้วยกับร่างที่ได้มีการแก้ไขนั้น รวมถึงการกำหนดให้ร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเป็นอันตกไปในกรณีที่ผู้ว่าราชการจังหวัดไม่เห็นชอบด้วยกับร่างข้อบัญญัติขององค์การบริหารส่วนตำบลที่นายอำเภอไม่อนุมัติ แต่สภายังคงมีมติยืนยันตามร่างเดิม เป็นต้น

จากบทบัญญัตินี้ดังกล่าว การให้อำนาจแก่ผู้กำกับดูแลในการพิจารณาและอนุมัติหรือไม่อนุมัติเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบ หรือให้ตั้งคณะกรรมการเพื่อเข้าไปแก้ไขปรับปรุงในสาระสำคัญของร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายของท้องถิ่นได้นั้น เป็นการให้อำนาจในการเข้าไปแทรกแซงหรือควบคุมในส่วนที่เป็นการใช้ดุลพินิจในกระบวนการทำงานของนายกท้องถิ่นที่เป็นผู้เสนอร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายดังกล่าวซึ่งเป็นการปฏิบัติไปตามอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมาตามหลักการกระจายอำนาจปกครองและในฐานะตัวแทนของประชาชนในพื้นที่ เพราะการจัดทำร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่าย นอกจากรายจ่ายประจำแล้ว โครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ นั้นส่วนมากได้นำมาจากผลการประชุมของประชาชนในชุมชนและนำมาจากแผนพัฒนาท้องถิ่น 5 ปี ที่ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการที่ประกอบไปด้วยหลายภาคส่วน เช่น คณะผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนภาคราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ผู้แทนประชาคมท้องถิ่น และบุคลากรของท้องถิ่น เป็นต้น อีกทั้งยังถูกกำหนดให้ต้องสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ยุทธศาสตร์จังหวัด และรวมถึงนโยบายของรัฐบาล จึงเป็นร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายที่เกี่ยวกับความต้องการและความจำเป็นของประชาชนในพื้นที่ ทั้งกรณีเร่งด่วนและกรณีที่ต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และเป็นไปตามแนวนโยบายแห่งรัฐ

นอกจากนี้ ยังเป็นการให้อำนาจในการเข้าไปก้าวก้าวต่อการตัดสินใจของสภาท้องถิ่นที่ได้พิจารณา และมีมติอย่างใดอย่างหนึ่งต่อร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายดังกล่าว ซึ่งเป็นการทำหน้าที่และใช้ดุลพินิจตามที่กฎหมายให้อำนาจ และเป็นการใช้อำนาจแทนประชาชนในพื้นที่ที่ได้เลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นให้มาปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวแทนตามหลักการของการปกครองในระบบประชาธิปไตยแบบตัวแทน โดยจะมีการส่งร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายให้แก่สมาชิกสภาเพื่อให้ทำการตรวจสอบก่อนที่จะมีการประชุมทุกครั้ง และการประชุมจะมีขั้นตอนการแปรญัตติและการตั้งกระทู้ถามเพื่อตรวจสอบถึงหลักการ เหตุผลและความจำเป็นในแต่ละโครงการหรือกิจกรรมก่อนที่จะมีการลงมติในที่ประชุม ดังนั้น ร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายที่ผ่านมติที่ประชุมสภาท้องถิ่นแล้วจึงได้ผ่านกระบวนการพิจารณาและตัดสินใจโดยตัวแทนของประชาชนและเป็นฉันทามติของประชาชนในพื้นที่ที่จะกำหนดทิศทางในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนของตนเองโดยการบริหารจัดการงบประมาณของท้องถิ่นตามสัดส่วนรายจ่ายที่กำหนดไว้ในร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่าย ส่วนกรณีความขัดแย้งที่สภาท้องถิ่นไม่รับหลักการแห่งร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายที่นายกท้องถิ่นเสนอมา การกำหนดให้ผู้กำกับดูแลสามารถตั้งคณะกรรมการเพื่อทำการพิจารณาหาข้อยุตินั้น แม้จะทำให้กระบวนการแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นสามารถทำได้โดยเร็ว แต่ไม่ควรให้อำนาจแก่คณะกรรมการเข้าไปแก้ไขปรับปรุงสาระสำคัญในร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายนั้นได้ เพราะในสาระสำคัญนั้นควรเป็นอำนาจหน้าที่ของนายกท้องถิ่นและสภาท้องถิ่นซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนโดยตรง ส่วนการบังคับให้นายกท้องถิ่นและสภาท้องถิ่นต้องเสนอและพิจารณาตามร่างข้อบัญญัติที่มีการแก้ไขปรับปรุงในสาระสำคัญโดยคณะกรรมการ พร้อมทั้งกำหนดบทลงโทษโดยการให้นายกท้องถิ่นพ้นออกจากตำแหน่งและการให้ยุบสภาท้องถิ่นได้หากไม่ปฏิบัติตาม ยังเป็นการจำกัดหรือตัดอิสระทางด้านการเสนอหรือพิจารณาข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายของท้องถิ่นโดยเด็ดขาด รวมถึงการกำหนดให้ผลของร่างข้อบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป ถ้านายอำเภอไม่อนุมัติและผู้ว่าราชการจังหวัดไม่เห็นชอบด้วย แม้สภาท้องถิ่นจะมีมติยืนยันตามร่างเดิมก็ตาม แม้ในกรณีขององค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลและเมืองพัทยา จะกำหนดให้สภาท้องถิ่นสามารถพิจารณาและลงมติยืนยันได้อีกครั้งในร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายที่ผู้ว่าราชการจังหวัดไม่อนุมัติหรือไม่เห็นชอบด้วยก็ตาม แต่กว่ากระบวนการดังกล่าวจะเสร็จสิ้นอาจต้องใช้เวลาอันนาน ซึ่งนอกจากจะเป็นการสร้างขั้นตอนเพิ่มขึ้นแล้ว ความล่าช้าอาจทำให้เกิดผลกระทบต่อความจำเป็นเร่งด่วนในการจัดทำบริการและกิจกรรมสาธารณะตามอำนาจหน้าที่ของท้องถิ่นได้ ดังนั้น การกำหนดอำนาจดังกล่าวให้แก่ผู้กำกับดูแลจึงเกินกว่าความจำเป็นและมีลักษณะเป็นการให้อำนาจในการสั่งการหรือการควบคุมบังคับบัญชา มากกว่าเป็นการกำกับดูแล และส่งผลกระทบต่อความเป็นอิสระทางด้านการคลังของท้องถิ่นได้ นอกจากนี้ การที่อำเภอและจังหวัดสามารถขอรับเงินอุดหนุนจากท้องถิ่นเพื่อนำไปดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้ ถือเป็นผลประโยชน์ทับซ้อนของผู้กำกับดูแลที่มีอำนาจพิจารณาอนุมัติหรือไม่เห็นชอบ และขณะเดียวกันก็เป็นผู้ที่มีส่วนได้เสียในเรื่องที่ต้องพิจารณาและให้ความเห็นนั้นด้วย กรณีจึงอาจนำไปสู่การต่อรองผลประโยชน์หรืออาจทำให้ท้องถิ่นเกิดความเกรงใจและจำใจต้องแบ่งงบประมาณบางส่วนให้ และโดยส่วนมากกิจกรรมดังกล่าวประชาชนในท้องถิ่นนั้นจะไม่ค่อยได้รับประโยชน์ด้วย ซึ่งนอกจากจะทำให้ท้องถิ่นขาดความเป็นอิสระในการจัดสรรงบประมาณเพื่อทำข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายแล้ว ยังทำให้งบประมาณในการบริหารงานของท้องถิ่นลดลง และอาจไม่เพียงพอต่อความจำเป็นในการพัฒนาในพื้นที่ได้เช่นกัน

กรณีมีข้อขัดแย้งด้านเหตุผลในการใช้จ่ายเงินระหว่างท้องถิ่นกับสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน บทบัญญัติข้อ 103 แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการรับเงิน การเบิกจ่ายเงิน การฝากเงิน การเก็บรักษาเงิน และการตรวจเงินขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2547 ที่กำหนดให้ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดในกรณีที่มีข้อขัดแย้งเกี่ยวกับการหักหักของสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินและข้อชี้แจงของท้องถิ่นและกำหนด

ให้ท้องถิ่นจะต้องปฏิบัติตามคำวินิจฉัยดังกล่าว โดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2542 ให้สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินมีอำนาจหน้าที่ตรวจสอบการรับจ่าย การเก็บรักษาและการใช้จ่ายเงินของท้องถิ่นว่าเป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับและมติคณะรัฐมนตรีหรือไม่ ตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้างตามแผนงาน งาน หรือโครงการของท้องถิ่น และแสดงความเห็นได้ว่าการนั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ประหยัด ได้ผลตามเป้าหมายและมีผลคุ้มค่าหรือไม่ และหากท้องถิ่นได้รับข้อทักท้วงในกรณี ที่ไม่ใช่พฤติการณ์ อันน่าเชื่อว่าเป็นการทุจริตหรือมีการใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่เงินหรือทรัพย์สินของราชการแล้ว ท้องถิ่นมีสิทธิที่จะปฏิบัติตามคำทักท้วงหรือสามารถชี้แจงแสดงเหตุผลเพื่อที่จะหักล้างข้อทักท้วงนั้นได้ หากเห็นมีเหตุผลตามระเบียบกฎหมายหรือตามข้อเท็จจริงใดที่สามารถทำได้โดยชอบ ซึ่งถือเป็นดุลพินิจตามหลักการกระจายอำนาจทางการคลังและหลักความเป็นอิสระทางการคลัง

อย่างไรก็ตาม การที่ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยเรื่องดังกล่าวกำหนดให้ผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งเป็น ผู้กำกับดูแลมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดกรณีมีข้อขัดแย้งเกี่ยวกับกรณีดังกล่าว และกำหนดให้ท้องถิ่นจะต้องปฏิบัติตามโดยไม่ได้อำนาจวินิจฉัยชี้ขาดกรณีมีข้อขัดแย้งเกี่ยวกับกรณีดังกล่าว และกำหนดให้ท้องถิ่นจะต้องปฏิบัติตามโดยไม่ได้อำนาจวินิจฉัยชี้ขาดกรณีมีข้อขัดแย้งเกี่ยวกับกรณีดังกล่าว นั้น จึงมีลักษณะเป็นการให้อำนาจแก่ผู้กำกับดูแลในการเข้าไปควบคุมหรือแทรกแซงการใช้ดุลพินิจในเรื่องของความเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมในการใช้จ่ายงบประมาณของท้องถิ่น โดยเฉพาะกรณีที่เกี่ยวข้องกับการที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ เป็นไปโดยประหยัด ได้ผลตามเป้าหมาย และมีผลคุ้มค่าหรือไม่ เพราะถือเป็นอำนาจหน้าที่ของท้องถิ่นที่จะต้องบริหารจัดการรายจ่ายของตนเองตามหลัก ความเป็นอิสระทางการคลังที่รัฐจะต้องกระจายอำนาจทางการคลังให้แก่ท้องถิ่นในด้านรายจ่ายเพื่อให้ท้องถิ่นสามารถกำหนดลักษณะและขนาดของรายจ่ายในการจัดทำบริการสาธารณะแก่ประชาชนได้เองโดยอิสระตามความต้องการของประชาชนในพื้นที่ และรัฐมีหน้าที่เพียงการกำกับดูแลเท่านั้น และยังมีลักษณะเป็นการให้อำนาจในการบังคับบัญชาที่ไม่ใช่เพียงแค่การกำกับดูแลเท่านั้น เพราะให้ผู้กำกับดูแลมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดและสามารถกำหนดแนวทางการปฏิบัติงาน การเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขการกระทำการใด ๆ ของท้องถิ่นได้ กรณีดังกล่าว นอกจากจะขัดกับหลักการกำกับดูแลที่มีวัตถุประสงค์หลักอยู่ที่การตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของท้องถิ่นเท่านั้น ไม่มีอำนาจเข้าไปควบคุมในส่วนที่เป็นการใช้ดุลพินิจในเรื่องความเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมแล้ว ยังขัดกับหลักการกระจายอำนาจปกครอง หลักการกระจายอำนาจทางการคลังและหลักความเป็นอิสระทางการคลังที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ และส่งผลกระทบต่อความเป็นอิสระทางด้านการคลังของท้องถิ่นได้ โดยเฉพาะทางด้านรายจ่าย หากพิจารณาจากแนวทางการกำกับดูแลของต่างประเทศจะพบว่า ผู้กำกับดูแลจะไม่เข้าไปแทรกแซงองค์กรที่ได้มีการกระจายอำนาจไปให้จนทำให้องค์กรนั้นขาดอิสระ แต่จะมุ่งเน้นการควบคุมความชอบด้วยกฎหมายเป็นหลัก ดังเช่นในมลรัฐบาวาเรียของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี การตรวจบัญชีโดยคณะกรรมการตรวจบัญชีและโดยผู้สอบบัญชีภาคถือเป็นมาตรการกำกับดูแลที่สำคัญ โดยการสอบบัญชียังจะเป็นเอกเทศจากการตรวจสอบทั่วไปของรัฐ และการสอบบัญชีส่วนใหญ่จะดูว่าการใช้จ่ายเงินของท้องถิ่นนั้นเป็นไปตามแผนงานงบประมาณหรือไม่ ค่าใช้จ่ายแต่ละรายการเหมาะสมหรือไม่ การจัดรายการรายได้และรายจ่ายเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดหรือไม่ ส่วนการกำกับดูแลอื่น เช่น การให้ความเห็นชอบในการออกข้อบังคับการเก็บค่าธรรมเนียมต่าง ๆ หรือการกำหนดให้ต้องแจ้งให้หน่วยงานที่กำกับดูแลทราบ ซึ่งมาตรการเหล่านี้ถูกกำหนดให้เป็นการกระทำทางปกครองท้องถิ่นสามารถทำได้แย่งและฟ้องร้องเป็นคดีต่อศาลปกครองได้โดยตรง หรือในประเทศฝรั่งเศส ที่ได้มีการยกเลิกอำนาจในการกำกับดูแลที่มีอยู่ก่อนการกระทำและเหลือเพียงการตรวจสอบเฉพาะภายหลังการกระทำเท่านั้น และเป็นการตรวจสอบให้เป็นไปตามกฎหมายและเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของประชาชนเป็นการทั่วไป ส่วนอำนาจในการกำกับดูแลจะถูกถ่ายโอนไปอยู่ในอำนาจของศาลปกครองและศาลตรวจเงินแผ่นดินแทน

ดังนั้น การควบคุมหรือกำกับดูแลท้องถิ่นของทั้งสองประเทศดังกล่าว รัฐส่วนกลางจะมีอำนาจหน้าที่เพียงแค่ช่วยตรวจสอบให้การดำเนินการของท้องถิ่นเป็นไปตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น และไม่ใช่หน่วยงานหลัก โดยจะไม่เข้าไปแทรกแซงหรือชี้นำการทำงานของท้องถิ่นโดยตรง ซึ่งเป็นไปตามหลักการกระจายอำนาจปกครองและหลักความเป็นอิสระของการปกครองท้องถิ่น ส่วนหน่วยงานหลักในการกำกับดูแลหรือการควบคุมตรวจสอบการดำเนินการของท้องถิ่นเพื่อให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดและให้เป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย โดยเฉพาะทางด้านการเงินและการคลังของท้องถิ่นนั้น ถูกกำหนดให้เป็นอำนาจและหน้าที่ขององค์กรอิสระอื่น เช่น คณะกรรมการตรวจบัญชี ผู้สอบบัญชีภาค ศาลปกครองหรือศาลตรวจเงินแผ่นดินภาค เป็นต้น โดยองค์กรดังกล่าวตั้งขึ้นและมีอำนาจหน้าที่เป็นการเฉพาะและไม่ได้เป็นองค์กรที่มีการแบ่งถ่ายหรือกระจายภารกิจหรืออำนาจหน้าที่มาให้แก่ท้องถิ่น นอกจากนี้จะทำให้ไม่เกิดปัญหาเกี่ยวกับการทับซ้อนหรือเกี่ยวข้องกันของภารกิจหรืออำนาจหน้าที่และผลประโยชน์แล้ว ยังทำให้ปัญหาการเข้าไปแทรกแซงหรือชี้นำการทำงาน หรือการก้าวล่วงต่อการใช้ดุลพินิจหรือการตัดสินใจของท้องถิ่นในลักษณะที่เป็นการใช้อำนาจสั่งการหรือการควบคุมบังคับบัญชามากกว่าเป็นการกำกับดูแลและส่งผลกระทบต่อความเป็นอิสระโดยเฉพาะทางด้านงบประมาณและการเงินการคลังของท้องถิ่นลดลง ซึ่งเป็นไปตามหลักการเกี่ยวกับการกำกับดูแลท้องถิ่น และเมื่อพบว่ามีการกระทำของท้องถิ่นใดที่ไม่ถูกต้องตามอำนาจหน้าที่หรือไม่ชอบด้วยกฎหมายจะมีกระบวนการให้ท้องถิ่นได้ต่อสู้หรือชี้แจงแสดงหลักฐานต่าง ๆ ตามขั้นตอนของกฎหมายปกครอง และให้เป็นอำนาจของฝ่ายตุลาการที่จะทำหน้าที่ในการพิจารณาและวินิจฉัยลงโทษ ซึ่งเป็นไปตามหลักการของกฎหมายปกครองและหลักการถ่วงดุลอำนาจ ดังนั้น บทบัญญัติของกฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการรับเงิน การเบิกจ่ายเงิน การฝากเงิน การเก็บรักษาเงิน และการตรวจเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2547 ที่เกี่ยวกับการกำกับดูแลท้องถิ่นทั้งในกระบวนการจัดทำร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี และรายจ่ายเพิ่มเติม และในกรณีที่มีข้อขัดแย้งทางด้านเหตุผลในการใช้จ่ายเงินงบประมาณระหว่างท้องถิ่นกับสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน จึงยังคงมีปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดให้อำนาจแก่ผู้กำกับดูแลเกินกว่าความจำเป็นและมีลักษณะเป็นการให้อำนาจสั่งการหรือการควบคุมบังคับบัญชามากกว่าเป็นการกำกับดูแล โดยเฉพาะทางด้านงบประมาณและรายจ่ายที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นอิสระทางด้านการคลังของท้องถิ่น และจำเป็นต้องมีการแก้ไข

3. สรุปผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง ปัญหากฎหมายการกำกับดูแลด้านงบประมาณและรายจ่ายที่กระทบต่อความเป็นอิสระทางด้านการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้เขียนสามารถสรุปผลและมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

3.1 สรุปผล

จากการศึกษาเรื่องปัญหากฎหมายการกำกับดูแลด้านงบประมาณและรายจ่ายที่กระทบต่อความเป็นอิสระทางด้านการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้เขียนสามารถสรุปได้ว่า จากการศึกษาบทบัญญัติของพระราชบัญญัติจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและระเบียบกระทรวงมหาดไทยที่เกี่ยวกับการกำกับดูแลท้องถิ่น โดยเทียบเคียงกับหลักการที่สำคัญและการกำกับดูแลส่วนท้องถิ่นในต่างประเทศสรุปได้ว่า ในกระบวนการจัดทำร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีและรายจ่ายเพิ่มเติม เช่น มาตรา 54 มาตรา 55 และมาตรา 55/1 แห่งพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 มาตรา 62 มาตรา 62 ตรี และมาตรา 62 จัตวา แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 มาตรา 87 มาตรา 87/1 และมาตรา 87/2 แห่งพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และมาตรา 77 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2542 ที่กำหนดให้ผู้กำกับดูแลมีอำนาจในการอนุมัติและเห็นชอบในร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายให้มีอำนาจตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาหาข้อยุติความขัดแย้งกรณีที่สภาท้องถิ่นไม่รับหลักการแห่งร่างข้อบัญญัติงบประมาณและให้มีอำนาจแก้ไขปรับปรุงสาระสำคัญในร่างข้อบัญญัติงบประมาณดังกล่าวได้ให้ผู้กำกับดูแล

รายงานเสนอต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเพื่อส่งให้นายกท้องถิ่นพ้นออกจากตำแหน่งกรณีที่ไม่เสนอร่างข้อบัญญัติงบประมาณที่ได้มีการแก้ไขปรับปรุงโดยคณะกรรมการที่ผู้กำกับดูแลตั้งขึ้น และสั่งให้ยุบสภาท้องถิ่นกรณีที่ไม่พิจารณาแล้วเสร็จภายในกำหนดหรือพิจารณาและมีมติไม่เห็นชอบด้วยกับร่างข้อบัญญัติงบประมาณที่ได้มีการแก้ไขดังกล่าว รวมถึงกำหนดให้ร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายขององค์กรบริหารส่วนตำบลเป็นอันตกไป ในกรณีที่นายอำเภอไม่อนุมัติและผู้ว่าราชการจังหวัดไม่เห็นชอบด้วย แม้สภาท้องถิ่นจะยังคงมีมติยืนยันตามร่างเดิมก็ตาม รวมทั้งการใช้จ่ายเงินงบประมาณของท้องถิ่นในบทบัญญัติข้อ 103 แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการรับเงิน การเบิกจ่ายเงิน การฝากเงิน การเก็บรักษาเงินและการตรวจเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2547 ที่กำหนดให้ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดในกรณีที่มีข้อขัดแย้งเกี่ยวกับการหักทวงของสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินและข้อชี้แจงของท้องถิ่น และกำหนดให้ท้องถิ่นจะต้องปฏิบัติตามคำวินิจฉัยนั้นโดยไม่ได้อำนาจเหนือใจ หรือข้อยกเว้นเอาไว้ เป็นการให้อำนาจแก่ผู้กำกับดูแลในการเข้าไปแทรกแซงหรือควบคุมในส่วนที่เป็นการใช้ดุลพินิจหรือการตัดสินใจในการทำงานของท้องถิ่น เป็นการให้อำนาจในการบังคับบัญชาที่ไม่ใช่เพียงแต่การกำกับดูแลเท่านั้น และให้ผู้กำกับดูแลมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดและกำหนด แนวทางการปฏิบัติงาน เปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขการกระทำใด ๆ ของท้องถิ่นได้ ซึ่งนอกจากจะขัดกับหลักการกำกับดูแลที่มีวัตถุประสงค์หลักอยู่ที่การตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายแล้วยังขัดกับหลักการกระจายอำนาจปกครองหลักการกระจายอำนาจทางการคลังและหลักความเป็นอิสระทางการคลังที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดเอาไว้และส่งผลกระทบต่อความเป็นอิสระทางด้านการคลังของท้องถิ่น โดยเฉพาะทางด้านงบประมาณและรายจ่าย

ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการแก้ไขหรือเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น และระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการ รับเงิน การเบิกจ่ายเงิน การฝากเงิน การเก็บรักษาเงิน และการตรวจเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2547 เพื่อให้การใช้อำนาจของผู้กำกับดูแลเป็นไปตามหลักการกำกับดูแล หลักการกระจายอำนาจปกครอง หลักการกระจายอำนาจทางการคลังและหลักความเป็นอิสระทางการคลัง และเพื่อให้ท้องถิ่นได้เป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำบริการและกิจกรรมสาธารณะและได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาตามเจตนารมณ์ของประชาชนในพื้นที่ โดยเฉพาะในด้านงบประมาณและด้านรายจ่ายที่ต้องให้ท้องถิ่นสามารถกำหนดงบประมาณรายจ่ายของตนเอง กำหนดลักษณะ และขนาดของรายจ่ายได้โดยอิสระตามความต้องการของประชาชนในพื้นที่ โดยให้การกำกับดูแลต้องทำเพียงเท่าที่จำเป็นและต้องเป็นไปเพื่อการคุ้มครองประโยชน์ของประชาชน การป้องกันการทุจริต และเพื่อให้การใช้จ่ายเงินนั้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเท่านั้น

3.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องปัญหากฎหมายการกำกับดูแลด้านงบประมาณและรายจ่ายที่กระทบต่อความเป็นอิสระทางด้านการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะดังนี้

3.2.1 เห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในกระบวนการจัดทำร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีและรายจ่ายเพิ่มเติม ดังต่อไปนี้

1) กรณีอำนาจในการอนุมัติและเห็นชอบในร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายขององค์กรบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์กรบริหารส่วนตำบลและเมืองพัทยา เมื่อสภาท้องถิ่นได้พิจารณาและได้ลงมติเห็นชอบ ในร่างข้อบัญญัตินั้นแล้ว ควรกำหนดให้ประธานสภาท้องถิ่นส่งให้นายกท้องถิ่นลงนามและให้สามารถ

ประกาศใช้ร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายดังกล่าวได้เลย โดยไม่ต้องส่งให้นายอำเภอหรือผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาเพื่ออนุมัติและเห็นชอบอีก โดยกำหนดให้ท้องถิ่นมีหน้าที่เพียงส่งเรื่องแจ้งไปยังนายอำเภอหรือผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อทราบเท่านั้น

2) กรณีอำนาจในการตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาหาข้อยุติความขัดแย้งกรณีที่สภาท้องถิ่นไม่รับหลักการแห่งร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายขององค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล ควรกำหนดให้เป็นอำนาจของสภาท้องถิ่นและนายกท้องถิ่นที่จะตั้งคณะกรรมการดังกล่าวขึ้นมา โดยให้ประกอบด้วยสมาชิกซึ่งสภาท้องถิ่นแต่งตั้งมาและบุคคลซึ่งนายกท้องถิ่นเสนอมาอีกจำนวนเท่ากัน และให้กรรมการที่ตั้งขึ้นร่วมกันปรึกษาและเสนอบุคคลซึ่งไม่ได้เป็นกรรมการและไม่ได้เป็นสมาชิกอีกหนึ่งคนเพื่อทำหน้าที่เป็นประธานคณะกรรมการ โดยกำหนดให้คณะกรรมการมีหน้าที่ในการพิจารณาหาข้อยุติความขัดแย้งและสามารถแก้ไข ปรับปรุง หรือยืนยันสาระสำคัญในร่างข้อบัญญัตินั้นได้ และให้รายงานผลการพิจารณาต่อสภาท้องถิ่นเพื่อพิจารณาต่อไป

3) กรณีที่นายกท้องถิ่นไม่ลงนามหรือไม่ประกาศใช้ร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายภายในกำหนดเวลา หรือกรณีที่สภาท้องถิ่นยังคงมีมติไม่เห็นชอบด้วยกับผลการพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาหาข้อยุติความขัดแย้ง ควรกำหนดให้นายอำเภอและผู้ว่าราชการจังหวัดมีหน้าที่สอบสวนข้อเท็จจริงและส่งเรื่องให้อัยการฟ้องต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเพื่อพิจารณาและมีคำสั่งให้นายกท้องถิ่นพ้นออกจากตำแหน่ง หรือสั่งให้ยุบสภาท้องถิ่นนั้น

3.2.2 เห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการรับเงิน การเบิกจ่ายเงิน การฝากเงิน การเก็บรักษาเงินและการตรวจเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2547 กรณีที่ท้องถิ่นชี้แจงข้อทักท้วงไปยังสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน แต่สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินยืนยันว่า ยังไม่มีเหตุผลที่จะล้างข้อทักท้วงได้ และเมื่อท้องถิ่นชี้แจงเหตุผลและรายงานให้ผู้ว่าราชการจังหวัดทราบควรกำหนดให้ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจในการพิจารณาและแจ้งข้อแนะนำไปยังท้องถิ่นเพื่อพิจารณาดำเนินการ หากท้องถิ่นยังไม่ปฏิบัติตามข้อแนะนำ ควรกำหนดให้เฉพาะกรณีที่เห็นว่าทำให้รัฐเสียหายหรือทำให้ประชาชนส่วนมากเสียประโยชน์ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดสอบสวนข้อเท็จจริงและส่งเรื่องให้อัยการฟ้องต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเพื่อพิจารณาและมีคำสั่งอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไป

References

- Awuth Wichianchai. "The Administrative Court's Control of the Legality of Local Government Organization Administration." Master's thesis, Faculty of Law, Thammasat University, 2010. [In Thai]
- Banjerd Singkaneti and Darunee Phumkaew. "Thai Local Administrative Organizations in the Fiscal Dimension." *Journal of Public Administration* 15, no. 2 (July-December 2017): 3-25. [In Thai]
- Prayoon Kanchanadul. *Administrative Law Lecture*. 5th ed. Bangkok: Chulalongkorn University, 2006. [In Thai]
- Somkid Lertpaiboon. *Local Administrative Law*. Bangkok: Cabinet and Government Gazette, 2004. [In Thai]

มาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมการประกอบธุรกิจโฮมสเตย์
เพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย
Legal Measures to Promote Homestay Business Operations
for Creative Tourism in Chiang Rai Province

กัณณพงศ์ ศิริเขตต์¹

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
80 หมู่ 9 ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย 57100, ประเทศไทย
อีเมลติดต่อ: Dodgey_Quantum@hotmail.com

Kannapongse Sirikate²

Faculty of Political Science and Public Administration, Chiang Rai Rajabhat University
80 Moo 9 Bandu, Muang, Chiang Rai 57100, Thailand
Email: Dodgey_Quantum@hotmail.com

Received: January 19, 2025 Revised: April 29, 2025 Accepted: May 02, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการประกอบธุรกิจโฮมสเตย์ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจโฮมสเตย์ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย และเสนอแนวทางกฎหมายในการประกอบธุรกิจโฮมสเตย์ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย

จากการศึกษาพบว่า สภาพปัญหาที่สำคัญในการประกอบธุรกิจโฮมสเตย์ในเชียงราย ซึ่งรวมถึงปัญหาด้านการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่เข้มงวดเพียงพอ ขาดการควบคุมมาตรฐานความปลอดภัยและสุขอนามัย และการขาดแคลนทรัพยากรสนับสนุนจากภาครัฐ การศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กฎหมายว่าด้วยธุรกิจโฮมสเตย์ กฎหมายความปลอดภัยและสุขอนามัย และระเบียบข้อบังคับท้องถิ่น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงกรอบการดำเนินงานที่มีข้อบกพร่องหลายด้าน ขาดความชัดเจนในการบังคับใช้ ดังนั้น การศึกษาวิจัยนี้จึงเสนอแนวทางในการ

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, อาจารย์.

² Assistant Professor, Lecturer.

ปรับปรุงและพัฒนามาตรการทางกฎหมาย ได้แก่ การปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้ชัดเจนและสอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่โฮมสเตย์ และการสร้างกลไกการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่สามารถช่วยเหลือและส่งเสริมผู้ประกอบการธุรกิจโฮมสเตย์อย่างเป็นรูปธรรม

คำสำคัญ: กฎหมาย; โฮมสเตย์; การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

Abstract

This research article aims to the problems in running a homestay business in Chiang Rai Province, laws related to running a homestay business in Chiang Rai Province, and propose legal guidelines for running a homestay business in Chiang Rai Province.

The study has shown that important problems in the homestay business in Chiang Rai. These include insufficiently stringent law enforcement, a lack of control over safety and health standards, and a lack of government resources. Studying related laws includes: Homestay business laws, safety and health laws, and local regulations this shows an operational framework that has various regulations but lacks clarity in enforcement. Therefore, the research proposes guidelines for improving and developing legal measures, including improving relevant laws to be clear and consistent with the current situation. Development of infrastructure and facilities in homestay areas and creating support mechanisms from government and private agencies that can concretely assist and promote homestay business operators.

Keywords: Law; Homestay; Creative tourism

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ให้ความหมายของโฮมสเตย์ว่าเป็นการท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสวัฒนธรรมชนบท ซึ่งหมายถึงการที่นักท่องเที่ยวได้เข้าไปพักอาศัยอยู่ร่วมกันกับเจ้าของบ้าน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเข้ามาศึกษาถึง วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชาวบ้าน ซึ่งเจ้าของบ้านเต็มใจที่จะถ่ายทอดวัฒนธรรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน รวมทั้งมีการจัดเตรียมที่พักและอาหารสำหรับให้บริการนักท่องเที่ยว โดยได้รับค่าตอบแทนตามความเหมาะสม³ จากแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13

---

³ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2557), 4.

กฎหมายที่ 2 พ.ศ. 2566-2570 ประเทศไทยเป็นจุดหมายของการท่องเที่ยวที่เน้นคุณภาพและความยั่งยืน ที่เน้นบทบาทการพัฒนาชุมชน และการที่รัฐบาลออกกฎหมาย การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เป็นการส่งเสริมให้องค์กรส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานต่าง ๆ ให้ความสำคัญในการสร้างรายได้ให้กับชุมชนโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นจุดเด่นจึงทำให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวหลายรูปแบบในชุมชน ซึ่งการจัดกิจกรรมของโฮมสเตย์ (Home Stay) ก็เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมมาก ทั้งจากองค์กรท้องถิ่น องค์กรเอกชน และหน่วยงานภาครัฐ จึงทำให้โฮมสเตย์ในประเทศไทยเป็นอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับการสร้างรายได้ให้กับชุมชนและสามารถสร้างอาชีพและสร้างงานให้แก่คนในท้องถิ่นนั้น ๆ ได้⁴ เป็นต้น ในปัจจุบันโฮมสเตย์ได้พัฒนารูปแบบตามการท่องเที่ยวโดยประเภทของโฮมสเตย์นั้น ก็ถูกพัฒนาและเปลี่ยนแปลงตามความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยรูปแบบโฮมสเตย์นั้นจะต้องอยู่ภายใต้รูปแบบของการท่องเที่ยว เพื่อให้สอดคล้องกับพื้นที่ เช่น ประเภทโฮมสเตย์ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์, โฮมสเตย์ในแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และประเภทโฮมสเตย์แหล่งท่องเที่ยววิถีชุมชน เป็นต้น ปัญหาในการประกอบธุรกิจโฮมสเตย์ในประเทศไทยส่วนหนึ่งเกิดจากการที่ประชาชนไม่เข้าใจในการทำธุรกิจประเภทนี้ ทั้งในเรื่องขององค์ความรู้ และการปรับเปลี่ยนที่มักให้เป็นโฮมสเตย์เพื่อนำมาใช้ประโยชน์เพื่อสร้างรายได้ อีกช่องทางหนึ่ง โดยสภาพปัญหาที่พบ คือ ปัญหาในการควบคุมธุรกิจโฮมสเตย์, ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการธุรกิจ โฮมสเตย์ในชุมชนและปัญหาโฮมสเตย์ที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

เนื่องจากที่พักแรมโฮมสเตย์ในบางพื้นที่มีการสร้างขึ้นในพื้นที่หรืออาจเป็นชุมชนที่อาศัยอยู่ท่ามกลางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น ชุมชนบนเขา เป็นต้น เมื่อปรากฏว่ามีจำนวนผู้พักอาศัยเพิ่มขึ้นจากเดิมโดยไม่มีระบบการจัดการที่ดีก็อาจส่งผลกระทบในทางลบแก่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบริเวณดังกล่าวได้ ซึ่งอาจทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถูกทำลาย และสร้างมลพิษที่ย่ำแย่อย่างต่อเนื่อง จนทำให้เกิดผลกระทบแก่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้มากกว่าโรงแรม⁵ โฮมสเตย์ถือเป็นที่พักแรมประเภทอื่นที่ไม่ใช่โรงแรม ปรากฏตามกฎหมายกระทรวงกำหนดประเภทและหลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจโรงแรม พ.ศ. 2551 ข้อ 1 ได้กำหนดโฮมสเตย์ไม่เป็นโรงแรมตามพระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2547 จึงเป็นผลทำให้ไม่มีกฎหมายที่เข้ามากำกับดูแลควบคุมธุรกิจโฮมสเตย์โดยเฉพาะ⁶ เพราะโดยปกติแล้วกฎหมายที่ใช้บังคับและควบคุมการประกอบธุรกิจที่พักแรมส่วนใหญ่จะเป็นที่พักแรมประเภทโรงแรมซึ่งเป็นกฎหมายที่มีมาตรฐานจัดการทางด้านสิ่งแวดล้อมได้ดีพอสมควร

ด้วยเหตุดังกล่าวการศึกษาว่าสภาพปัญหาในการประกอบธุรกิจโฮมสเตย์ในพื้นที่จังหวัดเชียงรายว่าเป็นอย่างไร กฎหมายที่เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจโฮมสเตย์ในพื้นที่จังหวัดเชียงรายมีอะไรบ้าง และนำเสนอแนวทางการพัฒนากฎหมายในการประกอบธุรกิจโฮมสเตย์ อันเป็นการบริการการท่องเที่ยวประเภทหนึ่งที่น่ารายได้เข้าสู่ประเทศได้ ทั้งยังเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชน ในขณะเดียวกันผู้เขียนเห็นว่า ควรมีการตรา

⁴ อนันต์ วงศ์เบญจรัตน์, สัมภาษณ์โดย ประสิทธิ์ ปิวาวัฒนพานิช, กรมการท่องเที่ยว, 26 ตุลาคม 2561.

⁵ พัทธธีรา ศรีประทีป, “มาตรการทางกฎหมายเพื่อความปลอดภัย สุขอนามัย และสิ่งแวดล้อม ในการประกอบธุรกิจเพื่อการพักแรมที่ไม่ใช่โรงแรม,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2558), 158.

⁶ กฎกระทรวงกำหนดประเภทและหลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจโรงแรม พ.ศ. 2551, ข้อ 1, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม 125 ตอนที่ 70 ก (23 พฤษภาคม 2551): 1.

กฎหมายเฉพาะเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจโฮมสเตย์ เพื่อการควบคุมกิจการอันอาจนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำสิทธิชุมชนจากนักธุรกิจ การกระจายรายได้ การควบคุมกิจการให้คงความเป็นการท่องเที่ยวชุมชน การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การควบคุมการก่อให้เกิดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

1.2 วัตถุประสงค์

- 1.2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการประกอบธุรกิจโฮมสเตย์ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย
- 1.2.2 เพื่อศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจโฮมสเตย์ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย
- 1.2.3 เพื่อเสนอแนวทางกฎหมายในการประกอบธุรกิจโฮมสเตย์ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้มุ่งศึกษาปัญหาในการประกอบธุรกิจโฮมสเตย์ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย การวิเคราะห์กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจโฮมสเตย์ รวมถึงการเสนอแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนามาตรการทางกฎหมายเพื่อส่งเสริมการประกอบธุรกิจโฮมสเตย์อย่างมีประสิทธิภาพ จากผู้ประกอบการโฮมสเตย์ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง รวมถึงผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการที่มีความรู้และประสบการณ์ในด้านการท่องเที่ยวและการพัฒนาชุมชน

1.4 ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เพื่อการค้นคว้า (Documentary Research) โดยศึกษาทั้งในด้านแนวคิด ทฤษฎี กฎหมายที่เกี่ยวข้องจากหนังสือ บทความ รายงานการประชุมสัมมนา บทสัมภาษณ์ และศึกษาในทางด้านข้อเท็จจริงจากสื่อข่าวสารต่าง ๆ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ อินเทอร์เน็ต ประกอบกับการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องในพื้นที่จังหวัดเชียงราย เพื่อนำมาวิเคราะห์หามาตรการที่เหมาะสมในการส่งเสริมการประกอบธุรกิจโฮมสเตย์ในพื้นที่ดังกล่าว

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.5.1 ทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาในการประกอบธุรกิจโฮมสเตย์ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย
- 1.5.2 ทำให้ทราบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจโฮมสเตย์ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย
- 1.5.3 เสนอแนวทางกฎหมายในการประกอบธุรกิจโฮมสเตย์ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย

2. ผลการศึกษาวิจัย

จากการศึกษาเรื่องมาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมการประกอบธุรกิจโฮมสเตย์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ผู้เขียนพบประเด็นที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

2.1 สภาพปัญหาหลักที่พบในการประกอบธุรกิจโฮมสเตย์ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย

ธุรกิจโฮมสเตย์เป็นการให้บริการที่พักที่ไม่ใช่ที่พักขนาดใหญ่ และอัตราการก่อกมลพิษมีน้อยเมื่อเทียบกับโรงแรมขนาดใหญ่ แต่ปัญหาของการทำโฮมสเตย์ในจังหวัดเชียงรายคือ การปรับเปลี่ยนธุรกิจโฮมสเตย์ที่นิยมอยู่กับธรรมชาติมากเกินไปจนก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม และปัญหาที่เกิดจากการจัดการที่ขาด

องค์ความรู้ในชุมชน เช่น ในเรื่องการบำบัดของเสียและสิ่งปฏิกูลก่อนทิ้งลงในแม่น้ำ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาน้ำเน่าเสีย และปัญหาการลักลอบการทำโฮมสเตย์ที่ผิดกฎหมาย เนื่องจากสถานประกอบการธุรกิจโฮมสเตย์ตั้งอยู่ในพื้นที่ป่าสงวน ซึ่งตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 กำหนดเป็นพื้นที่ที่ไม่สามารถตั้งกิจการโรงแรมได้ โดยการขอประกอบกิจการจะต้องได้รับการอนุญาตจากหน่วยงานผู้รับผิดชอบในพื้นที่ เช่น พื้นที่ดอยตุง อย่างไรก็ตาม เมื่อได้รับอนุญาตในการประกอบกิจการแล้ว ยังมีปัญหาเรื่องการสร้างรูล้ำพื้นที่ป่าสงวน และการให้นายทุนเข้าลงทุน โดยมีชาวบ้านเป็นตัวแทน หรือที่เรียกกันทั่วไปว่านามินี ด้วยความต้องการที่เปลี่ยนไปทำให้เกิดโฮมสเตย์ที่ผิดกฎหมายมากขึ้น เนื่องจากมีข้อจำกัดในเรื่องการใช้ประโยชน์ที่ดินหรือมีข้อจำกัดตามกฎหมายอื่น เช่น กฎหมายป่าไม้ กฎหมายป่าสงวน กฎหมายปฏิรูปที่ดิน เป็นต้น และปัญหาผู้ประกอบการโรงแรมขาดแรงจูงใจในการเข้าระบบให้ถูกต้องตามกฎหมาย เพราะที่ผ่านมาฝ่ายปกครองไม่ได้มีการลงโทษผู้กระทำความผิดกรณีไม่มีใบอนุญาตประกอบธุรกิจโรงแรมที่เข้มงวดมากนัก รวมถึงผู้ประกอบการในบางพื้นที่ต้องจ่ายค่าธรรมเนียมและค่าภาษีโรงแรม หรือที่พัก ให้กับหน่วยงานในท้องถิ่นหลายหน่วยงาน หรือถูกเรียกเก็บภาษีซ้ำซ้อนอีกด้วย

2.2 ปัญหาและอุปสรรคต่อการประกอบธุรกิจอันเกิดจากกฎหมายที่บังคับใช้

จากการศึกษา ผู้เขียนพบประเด็นปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมการประกอบธุรกิจโฮมสเตย์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่จังหวัดเชียงรายดังนี้

2.2.1 ปัญหากฎหมายและกฎระเบียบในการกำกับดูแลการประกอบธุรกิจโรงแรม รีสอร์ท และโฮมสเตย์

ธุรกิจโรงแรม รีสอร์ท และโฮมสเตย์ อยู่ภายใต้กฎหมายหลายฉบับและหลายหน่วยงานเป็นผู้รับผิดชอบ แม้กระทั่งการกำหนดคำนิยามของ “โรงแรม” ภายใต้พระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2547 ทำให้โรงแรม และที่พักหลายแห่งไม่อยู่ภายใต้ขอบเขตของคำจำกัดความดังกล่าว ประกอบกับกฎหมายเกี่ยวกับผังเมืองหรือแม้แต่กฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคารทำให้ที่พักกระจัดกระจายหลายแห่ง ไม่สามารถประกอบกิจการได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย

ประการแรก การแบ่งประเภทโรงแรมออกเป็น 4 ประเภท โดยจำแนกตามจำนวนห้องพักและกิจกรรมที่ให้บริการ ได้แก่ ห้องอาหาร สถานบริการ ห้องประชุมสัมมนาตามกฎหมายโรงแรม ในทางปฏิบัติแล้ว ประเภทโรงแรมทั้ง 4 ประเภทดังกล่าวไม่ครอบคลุมสถานที่พักทุกประเภทที่ให้บริการอยู่จริงในปัจจุบัน เช่น ที่พักประเภท โฮสเทล เกสต์เฮาส์ โฮมสเตย์ เป็นต้น ทำให้โรงแรมเหล่านี้เข้าระบบตามกฎหมายไม่ได้ เนื่องจากลักษณะอาคารไม่เป็นไปตามข้อกำหนดของกฎหมายว่าด้วยโรงแรม เช่น ข้อกำหนดขนาดห้องพักจะต้องไม่น้อยกว่า 8 และ 14 ตารางเมตร ทำให้โรงแรมขนาดเล็กเข้าระบบไม่ได้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับลักษณะโรงแรมในปัจจุบันที่มีขนาดของห้องพักเล็กลง

ประการที่สอง สถานที่พักที่ไม่เป็นโรงแรมหรือโฮมสเตย์มีแนวทางในการจัดแจ้งกับนายทะเบียนที่ไม่ชัดเจน ทั้งนี้เนื่องเพราะการตีความสถานที่พักที่ไม่เป็นโรงแรมมีความคลุมเครือ ฝ่ายปกครองพิจารณาว่าสถานที่พักที่ไม่เป็นโรงแรมต้องตรงกับเงื่อนไข 4 ประการ คือ

- 1) มีห้องพักไม่เกิน 4 ห้อง
- 2) ผู้พักไม่เกิน 20 คน

3) ต้องประกอบกิจการเพื่อหารายได้เสริม

4) ต้องจัดแจ้งกับนายทะเบียน

ดังนั้น สถานที่พักที่ไม่อยู่ในเกณฑ์นี้ถือว่าต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยโรงแรม บ่อยครั้งที่ต้องใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ในการวินิจฉัย เช่น การนับจำนวนห้องพัก และการแสดงหลักฐานรายได้หลักของผู้ประกอบการ เป็นต้น และในบางพื้นที่ดำเนินการจัดแจ้งสถานที่พักที่ไม่เป็นโรงแรมให้เฉพาะที่พักแบบโฮมสเตย์เท่านั้น⁷ กระทรวงมหาดไทยตระหนักถึงปัญหานี้จึงได้ออกหนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0307.6/7693 เรื่อง แนวทางการรับแจ้งสถานที่พักที่ไม่เป็นโรงแรม ลงวันที่ 28 ธันวาคม 2561 ให้เป็นแนวทางสำหรับเจ้าหน้าที่ในการรับแจ้งสถานที่พักที่ไม่เป็นโรงแรมใน ข้อ 1 กำหนดลักษณะของที่พักที่เป็นสถานที่พักที่ไม่เป็นโรงแรม และ ข้อ 2 กำหนดเอกสารหลักฐานที่แสดงถึงการนำสถานที่พักมาประกอบกิจการ เช่น หลักฐานรับรองรายได้ที่ได้รับการรับรองจากบุคคลน่าเชื่อถือที่เป็นเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งหนังสือกระทรวงมหาดไทยนี้ช่วยให้การตีความสถานที่พักที่ไม่ใช่โรงแรมได้ชัดเจน ทำให้เจ้าหน้าที่พิจารณาจัดแจ้งได้ง่ายขึ้น ขณะที่การแจ้งสถานที่พักที่ไม่เป็นโรงแรมในบางพื้นที่กำหนดว่าต้องใช้เอกสารสิทธิ์ในที่ดิน ซึ่งผู้ประกอบการโฮมสเตย์ที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน โดยเฉพาะผู้ที่อาศัยบริเวณพื้นที่ป่า หรือพื้นที่ทับซ้อนอุทยานแห่งชาติไม่สามารถจัดแจ้งได้แม้จะดำเนินการมาหลายปีแล้วก็ตาม เช่น กรณีโฮมสเตย์ บ้านแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่⁸

2.2.2 ปัญหากฎหมายด้านความปลอดภัยของทรัพย์สินของผู้ที่เข้ามาพักอาศัย

ตามพระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2547 เมื่อธุรกิจเพื่อการพักแรมอื่น ๆ อันได้แก่ เกสต์เฮ้าส์ (Guest House) เซอร์วิสอพาร์ทเม้นท์ (Serviced Apartment) รีสอร์ท (Resort) หรือโฮมสเตย์ (Homestay) ไม่ได้อยู่ในความหมายของคำว่า “โรงแรม” และไม่มีสถานะเป็นโรงแรม จะส่งผลให้มีมาตรการทางกฎหมายด้านความปลอดภัยสำหรับควบคุม กำกับ และดูแล ธุรกิจให้บริการที่พักรายวันที่ไม่เป็นโรงแรมเหล่านั้น ปัญหาที่พบ มีดังต่อไปนี้

1) ปัญหาเรื่องใบอนุญาตประกอบธุรกิจที่พักแรม การที่ขาดกลไกเรื่องใบอนุญาตประกอบธุรกิจที่พักแรม จะส่งผลให้นายทะเบียนไม่อาจควบคุมเรื่องความมั่นคงแข็งแรง สุขลักษณะ หรือความปลอดภัยของสถานที่ตั้ง สิ่งอำนวยความสะดวกของสถานที่พักแรมที่ไม่อยู่ภายใต้บังคับของมาตรา 18 แห่งพระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2547 ได้ ซึ่งผู้ประกอบการที่ไม่มีใบอนุญาตประกอบธุรกิจที่พักแรมอาจทำการสร้างจำนวนห้องพักเพิ่ม โดยไม่ได้มีการคำนึงถึงผลกระทบของโครงสร้างที่พักแรม

2) ปัญหาเรื่องผู้จัดการที่พักแรม ในกรณีธุรกิจเพื่อการพักแรมใดมีสถานะเป็นโรงแรมตามพระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2547 กำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจโรงแรมต้องจัดให้มีผู้จัดการโรงแรมซึ่งอาจเป็นคนเดียวกับผู้ประกอบการหรือไม่ก็ได้ ซึ่งความสำคัญและจำเป็นที่ต้องมีผู้จัดการโรงแรมจะเห็นได้จากกรณี

⁷ จักรี อดุลนิรัตน์, “ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการนำห้องชุดคอนโดมิเนียม ให้เช่าระยะสั้น,” วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร 11, น. 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2561): 55-78.

⁸ มติชนออนไลน์, “ดอยหลวงเชียงดาว หลังโฮมสเตย์-รีสอร์ท รุกที่ป่าเพิ่มหวนซ้ำรอยทุบเบิก,” แก้วไขครั้งล่าสุด 2559, สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2566, https://www.matichon.co.th/region/news_346806/

ผู้จัดการโรงแรมไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้เกิน 7 วัน ผู้ประกอบธุรกิจจะต้องบริหารจัดการมอบหมายให้บุคคลที่มีคุณสมบัติ และไม่มีลักษณะต้องห้ามตาม มาตรา 33 มาปฏิบัติหน้าที่แทน หรือในกรณีผู้จัดการโรงแรมพ้นจากหน้าที่ให้ผู้ประกอบธุรกิจโรงแรมมีหน้าที่ต้องแต่งตั้งบุคคลหนึ่งเป็นผู้จัดการโรงแรมและแจ้งให้นายทะเบียนทราบต่อไปตาม มาตรา 32 ววรรค 1 และวรรค 2 โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาความจำเป็นด้านความปลอดภัยแล้ว หากโรงแรมใดไม่มีผู้จัดการโรงแรมก็จะทำให้ขาดผู้ทำหน้าที่ระมัดระวังสอดส่องความผิดปกติภายในโรงแรม และในมาตรา 33 ยังกำหนดว่าผู้จัดการโรงแรมจะต้องมีลักษณะไม่ต้องห้าม คือ ไม่เป็นโรคพิษสุราเรื้อรัง ติดยาเสพติดให้โทษ หรือเป็นโรคติดต่อที่คณะกรรมการส่งเสริมและกำกับธุรกิจโรงแรมกำหนดไว้ และจะต้องไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำความผิดในความผิดเกี่ยวกับเพศตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดเกี่ยวกับกฎหมายยาเสพติด ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ และความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี จึงมีผลทำให้ไม่มีมาตรการทางกฎหมายที่กำหนดเรื่องผู้จัดการที่พักโรงแรมมาบังคับใช้ในธุรกิจให้บริการที่พักรายวันที่ไม่เป็นโรงแรม

3) ปัญหาเรื่องทะเบียนผู้พัก ตามพระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2547 นั้น กำหนดให้ผู้จัดการโรงแรมต้องจัดให้มีการบันทึกการต่าง ๆ เกี่ยวกับผู้พักและจำนวนผู้มาพักใน แต่ละวันลงใน “บัตรทะเบียนผู้พัก (Registration Card)” ซึ่งใช้แบบ รร.3 ในทันทีที่รับเข้าพัก และนำข้อมูลดังกล่าวบันทึกลงใน “ทะเบียนผู้พัก (Registered Guest)” ซึ่งใช้แบบ รร.4 ให้แล้วเสร็จภายใน 24 ชั่วโมง ภายหลังจากมีการลงทะเบียนเข้าพักมีประโยชน์ต่อการป้องกันอันตรายที่อาจเกิดขึ้น ในที่พักแรมได้ในแง่ของการจดแจ้งชื่อและนามสกุล รวมถึงการเก็บสำเนาบัตรประชาชนของนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการไว้ อันจะทำให้ผู้จัดการที่พักแรมสามารถทราบประวัติและรายละเอียดของนักท่องเที่ยวได้ในเบื้องต้น และสามารถใช้เป็นพยานหลักฐานในการแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจท้องที่ ในกรณีที่นักท่องเที่ยวกระทำความผิดอาญาขึ้นในโรงแรม และมาตรา 36 กำหนดให้ผู้จัดการโรงแรมมีหน้าที่ต้องส่งสำเนาทะเบียนผู้พักในแต่ละวัน ไปให้นายทะเบียนทุกสัปดาห์แล้วให้นายทะเบียนรับมอบไว้เป็นสำคัญนั้น อาจเห็นได้ว่าการกำหนดให้ส่งแบบ รร.3 และแบบ รร.4 ย่อมทำให้นายทะเบียนสามารถตรวจสอบ และใช้เป็นประโยชน์ กรณีการจับกุมคนร้ายที่แฝงตัวในกลุ่มนักท่องเที่ยว ด้วยเหตุนี้เมื่อธุรกิจให้บริการที่พักรายวันที่ไม่เป็นโรงแรม ไม่ได้อยู่ในบังคับของมาตรา 35 และมาตรา 36 แห่ง พระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2547

4) ปัญหาเรื่องหน้าที่ใช้ความระมัดระวังสอดส่องของผู้จัดการที่พักแรม เนื่องจากผู้จัดการโรงแรมจะเป็นผู้ทำหน้าที่รับนักท่องเที่ยวเข้าพัก ทราบจำนวน และตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้นของนักท่องเที่ยวจากบัตรทะเบียนผู้เข้าพัก และเป็นบุคคลที่มีประสบการณ์ในการตรวจตราความผิดปกติภายในโรงแรมได้ดีที่สุด อันจะทำให้ผู้จัดการที่พักแรมสามารถพิจารณาข้อมูลส่วนตัวของนักท่องเที่ยว สังเกตพิรุธ ท่าทาง และพฤติกรรมที่เสี่ยงต่ออันตราย หรือไม่ปกติของนักท่องเที่ยว เพื่อจะได้ทำการแจ้งเตือน แก่เจ้าหน้าที่อื่นที่จะช่วยป้องกันเหตุร้ายไม่ให้เกิดขึ้นภายในโรงแรมได้ ทั้งนี้ การที่ธุรกิจให้บริการที่พักรายวันที่ไม่เป็นโรงแรมไม่อยู่ภายใต้บังคับของ มาตรา 38 (1) (2) และมาตรา 39 (3) ย่อมทำให้ขาดมาตรการระมัดระวังสอดส่องดูแลภายในที่พักแรม

5) ปัญหาเรื่องมาตรการควบคุมอาคาร สิ่งปลูกสร้าง และสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งในช่วงเทศกาลท่องเที่ยวจะมีนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากนิยมเดินทางไปพักผ่อนตากอากาศ เช่นนี้สถานที่ที่พักแรม และสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ จึงต้องมีความมั่นคงแข็งแรง และสิ่งอำนวยความสะดวก อุปกรณ์ไฟฟ้า ระบบพลังงาน ในที่พักแรมจะต้องมีความปลอดภัยเพื่อใช้รองรับนักท่องเที่ยวผู้มาใช้บริการเป็นสำคัญ

6) ปัญหามาตรการป้องกันอัคคีภัย มาตรา 34 (5) แห่งพระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2547 กำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจโรงแรมและผู้จัดการโรงแรมต้องจัดให้มีแผนผังแสดงทางหนีไฟไว้ในห้องพักทุกห้อง และป้ายทางออกฉุกเฉินไว้แต่ละชั้นของโรงแรม รวมถึงข้อ 12 ข้อ 13 และข้อ 15 แห่งกฎกระทรวงกำหนดประเภทและหลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจโรงแรม พ.ศ. 2551 ให้อาคารที่มีลักษณะเป็นห้องแถว บ้านแถว ตึกแถว บ้านเดี่ยวที่มีความสูงไม่เกิน 2 ชั้นจะต้องติดตั้งเครื่องดับเพลิง ติดตั้งสัญญาณเตือนเพลิงไหม้ และเส้นทางหนีไฟ ซึ่งในธุรกิจให้บริการที่พักรายวันที่ไม่เป็นโรงแรมบางแห่งไม่มีการติดตั้งอุปกรณ์ป้องกันอัคคีภัย เช่น ถังดับเพลิง หรือสัญญาณเตือนภัย แต่อย่างใด และไม่พบว่ามีคำแนะนำพื้นฐานเพื่อให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติตนขณะที่เกิดเพลิงไหม้และแผนผังแสดงทางหนีไฟ หรือเส้นทางอพยพที่ชัดเจนไว้ในห้องพักแต่ละห้อง รวมทั้งไม่มีการติดตั้งป้ายทางออกฉุกเฉินไว้ในแต่ละส่วนของที่พักรวมทั้งอาคารเหล่านี้มักมีส่วนประกอบของไม้เป็นส่วนใหญ่⁹

2.2.3 ปัญหาเกี่ยวกับมาตรการด้านภาษีของการประกอบธุรกิจการโฮมสเตย์

การประกอบธุรกิจให้บริการที่พักรายวันที่ไม่เป็นโรงแรมนั้น มีมาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมด้านการเงินซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่จูงใจที่จะทำให้ผู้ประกอบการให้บริการที่พักรายวันที่ไม่เป็นโรงแรม จะดำเนินการจดทะเบียนเพื่อได้รับการยกเว้นไม่ต้องเสียภาษีดังนี้ ภาษีเงินได้ ภาษีโรงเรือนและที่ดิน โดยผู้ประกอบการให้บริการที่พักรายวันที่ไม่เป็นโรงแรมจะต้องเป็นบุคคลธรรมดา ไม่ใช่ในรูปแบบของนิติบุคคล ซึ่งในกรณีที่ได้รับเงินค่าที่พักจากผู้เข้าพักอาศัย เงินค่าที่พักที่ได้รับจะถือว่าเป็นเงินได้พึงประเมินประเภทที่ 5 ตามประมวลกฎหมายรัษฎากร มาตรา 40 (5) กรณีจึงจะต้องนำเงินได้พึงประเมินประเภทนี้มารวมคำนวณเป็นเงินได้เพื่อเสียภาษี ดังนั้น การประกอบธุรกิจการให้บริการที่พักที่ไม่ใช่โรงแรม ไม่เข้าเงื่อนไข การประกอบกิจการตามพระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ.2547 ผู้ประกอบการในรูปแบบบุคคลธรรมดาเป็นการแบ่งบ้านให้เช่าอันมีลักษณะเป็นการประกอบกิจการเพื่อหารายได้เสริมไม่ต้องเสียภาษี

2.2.4 ปัญหาเรื่ององค์กรที่กำกับดูแลการประกอบธุรกิจให้บริการที่พักรายวัน

หน่วยงานของรัฐในฐานะผู้มีหน้าที่โดยตรงในการอำนวยความสะดวกและการดำเนินการให้บุคคลได้รับสิทธิหรือประโยชน์ที่กฎหมายรับรองไว้ จะต้องเป็นหน่วยงานของรัฐหรือองค์กร ที่เกี่ยวข้องกับการควบคุม การกำกับหรือการดูแลการประกอบธุรกิจการให้บริการที่พักรายวันที่ต้องมีบทบาทเข้ามาแทรกแซงการแสดงเจตนาและการทำสัญญาธุรกิจที่พักแรม เพื่อคุ้มครองนักท่องเที่ยวแต่ละบุคคลที่เข้ามาพักในที่พักรายวันของผู้ประกอบการ

1) ตามพระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2547 รัฐมนตรีจะดำเนินการแต่งตั้ง “นายทะเบียน” ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ควบคุมกำกับ และดูแลความปลอดภัยของธุรกิจโรงแรมในทุกขั้นตอนตั้งแต่เริ่มต้นในการยื่นเรื่องขอจดทะเบียนโรงแรม จนไปถึงการออกใบอนุญาตประกอบธุรกิจโรงแรมจัดตั้งโรงแรม และจะรวมไปถึงความปลอดภัยของโรงแรม พร้อมทั้งมีอำนาจในการสั่งให้ระงับการกระทำ หรือการดำเนินการแก้ไข ทำคำสั่งพักใช้

⁹ อดุลย์ ทานาราช และคณะ, “ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมสถานที่พักที่ไม่เป็นโรงแรม,” วารสารวิชาการ สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก 6, ฉ. 3 (กันยายน-ธันวาคม 2563): 428-434.

หรือเพิกถอนใบอนุญาตสำหรับกรณีที่ผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรม หรือผู้จัดการโรงแรมฝ่าฝืนบทบัญญัติตาม พระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2547 และโรงแรมจะต้องทำการจดทะเบียนต่อกรมการปกครอง ตามมาตรา 34 แห่งพระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2547 ด้วย ซึ่งกรมการปกครองจะทำหน้าที่ตรวจสอบเกี่ยวกับที่พักแรมดังกล่าวก่อน จึงจะดำเนินการออกใบอนุญาตประกอบกิจการโรงแรม ให้แก่ผู้ประกอบการธุรกิจเพื่อที่นักท่องเที่ยวจะได้รับทราบข้อมูลที่เป็นการรับรองความถูกต้องในการจัดตั้งโรงแรมนั้นได้อีกทางหนึ่ง โฮมสเตย์ (Homestay) จึงไม่อยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ออกโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และคณะกรรมการส่งเสริมและกำกับธุรกิจโรงแรม อันทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ ไม่มีอำนาจหน้าที่ที่จะเข้าไปตรวจสอบ ควบคุม และใช้บทลงโทษในการดำเนินงานในการประกอบธุรกิจที่พักรายวันได้เลย

ทั้งนี้ การประกอบธุรกิจการให้บริการที่พักรายวันที่ไม่ใช่โรงแรม ยังไม่อยู่ภายใต้อำนาจหน้าที่การกำกับดูแลที่พักแรมที่ดำเนินการโดยภาคเอกชน คือ สมาคมโรงแรมไทย หรือ สรท. (Thai Hotel Association:THA) เนื่องจากองค์กรดังกล่าวจะดำเนินการควบคุมและกำกับดูแล มาตรฐานและคุณภาพของธุรกิจที่พักแรมประเภทโรงแรมเท่านั้น¹⁰

2.2.5 ปัญหาเรื่องบทลงโทษ

พระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2547 ธุรกิจที่พักแรมที่ไม่ใช่โรงแรม เมื่อไม่อยู่ในบังคับใช้ของมาตรการทางกฎหมายของพระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2547 จึงทำให้ขาดมาตรการทางกฎหมายในหลายด้านที่จะเป็นบทลงโทษสำหรับใช้บังคับกับธุรกิจดังต่อไปนี้

1) ขาดมาตรการลงโทษปรับตามมาตรา 50 กรณีผู้ประกอบการให้บริการที่พักรายวันที่ไม่เป็นโรงแรม เปลี่ยนแปลงประเภทหรือเพิ่มลดจำนวนห้องพักตามอำเภอใจ โดยไม่ได้รับอนุญาตซึ่งอาจมีผลกระทบต่อโครงสร้างของที่พักด้วย

2) ขาดกลไกในมาตรา 49 ของพระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2547 ที่ให้ “นายทะเบียนมีอำนาจลงโทษปรับ” โดยคำนึงถึงความร้ายแรงแห่งพฤติกรรมที่กระทำผิด ซึ่งจะทำให้นายทะเบียนมีโอกาสพิจารณาว่าจะมีคำสั่งให้ผู้นั้นดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้องก่อนที่จะลงโทษปรับหรือไม่

3) ขาดมาตรการลงโทษปรับตามมาตรา 54 กรณีที่ไม่ปฏิบัติตามในเรื่อง ของการจัดให้มีผู้จัดการที่พักแรม และขาดมาตรการตามมาตรา 38 ที่กำหนดหน้าที่ในการใช้ความระมัดระวังสอดส่อง และดูแลจัดการความปลอดภัย สุขอนามัย และสิ่งแวดล้อมภายในที่พักแรมของ ผู้จัดการที่พักแรม

4) ขาดมาตรการลงโทษปรับตามมาตรา 56 และมาตรา 57 ที่ได้กำหนดให้ ธุรกิจที่พักมีการบันทึกข้อมูลนักท่องเที่ยวผู้มาพักไว้ใน “บัตรทะเบียนผู้พัก (Registration Card)” และ “ทะเบียนผู้พัก (Registered Guest)” ตามแบบที่รัฐมนตรีกำหนดไว้ในรูปแบบของแบบ รร.3 และ แบบ รร.4 และมาตรการลงโทษกรณีไม่มีการส่งสำเนาทะเบียนผู้พักให้แก่นายทะเบียนทุกสัปดาห์

¹⁰ อรญา สอาดจิตต์, “ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับสถานที่พักที่ไม่เป็นโรงแรม: ศึกษากรณีอำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา, 2566), 67-75.

5) ขาดมาตรการลงโทษปรับตามมาตรา 55 สำหรับในกรณีผู้จัดการที่พัก หรือผู้ประกอบการธุรกิจไม่จัดให้มีแผนผังทางหนีไฟแสดงไว้ และมาตรการตามมาตรา 56 ที่กำหนดให้ ธุรกิจที่พักแรมต้องดูแลอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้พักในกรณีเกิดอันตรายใด ๆ ขึ้นภายในโรงแรม ฉะนั้นจึงทำให้ขาดกลไกเรื่องสภาพบังคับแห่งโทษในเรื่องของการฝ่าฝืนในกรณี การดำเนินการเปลี่ยนแปลงประเภท เพิ่ม หรือลดจำนวนห้องพักอันอาจทำให้มี ผลกระทบต่อโครงสร้างอาคาร โดยไม่ได้รับอนุญาตกรณีที่ฝ่าฝืนหน้าที่และคุณสมบัติของผู้จัดการที่พักแรม กรณีที่ฝ่าฝืนเรื่องมาตรการป้องกันและระงับอัคคีภัย ตลอดจนกรณีที่ฝ่าฝืนไม่จัดระบบ ทะเบียนผู้พัก ซึ่งหากขาดกลไกดังกล่าวก็จะทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจอาศัยเป็นช่องว่างทางกฎหมายใน การเพิกเฉยไม่จัดมาตรการดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวผู้เข้าพักได้

2.3 แนวทางกฎหมายในการประกอบธุรกิจโฮมสเตย์ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย

จากปัญหาอุปสรรคในการประกอบธุรกิจบริการโรงแรม รีสอร์ท และโฮมสเตย์ ทั้งปัญหาอันเกิดจากกฎหมายและกฎระเบียบของภาครัฐ และปัญหาในการประกอบธุรกิจอื่น ๆ ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น การช่วยเหลือและส่งเสริมเพื่อลดอุปสรรคและเอื้อต่อการประกอบธุรกิจบริการโรงแรม รีสอร์ท และโฮมสเตย์ อาจแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่

ระยะแรก เนื่องจากการแก้ไขกฎหมายเป็นการแก้ไขปัญหาคอขวดที่ต้องใช้เวลานาน และต้องเกี่ยวกับหน่วยงานต้นสังกัดผู้บังคับใช้กฎหมายฉบับนั้น ๆ แต่เพื่อให้การประกอบธุรกิจสามารถดำเนินไปได้ และเพื่อเป็นการลดอุปสรรคในการประกอบธุรกิจบริการโรงแรม รีสอร์ท และโฮมสเตย์ ในระยะแรก อาจดำเนินการดังนี้

1) ต้องเสนอให้มีการขยายเวลาการขอใบอนุญาตเพื่อประกอบกิจการโรงแรม และที่พักที่ไม่ใช่โรงแรม ให้กับกลุ่มผู้ประกอบการที่ได้รับการยกเว้นภายใต้กฎกระทรวง กำหนดลักษณะอาคารประเภทอื่นที่ใช้ประกอบธุรกิจโรงแรม พ.ศ. 2559 ซึ่งกำหนดให้มีการดัดแปลงอาคารเพื่อเป็นโรงแรมสามารถดำเนินการได้ ดังนั้นเพื่อให้ผู้ประกอบการที่มีการดัดแปลงอาคารเหล่านี้ยังสามารถประกอบธุรกิจแบบถูกต้องตามกฎหมายได้ จึงเห็นสมควรให้มีการขยายระยะเวลาใบอนุญาตการประกอบธุรกิจโรงแรมออกไปเป็นวาระละ 5 ปี หรือจนกว่าจะมีการปรับปรุงพระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2547 ที่แยกประเภทที่พักให้ครอบคลุมและมีการกำกับดูแลที่พักแต่ละประเภทให้ชัดเจนที่เป็น ร่างกฎกระทรวงสถานที่พักที่ไม่เป็นโรงแรม หรือร่างกฎกระทรวงสถานที่พักแรมระยะสั้น และร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการนำที่พักส่วนบุคคลให้เช่าระยะสั้นออกมาบังคับใช้

2) ควรมีมาตรการจูงใจให้ผู้ประกอบการลงทะเบียนเข้าระบบเป็นโรงแรมที่ถูกต้องตามกฎหมาย เช่น รัฐบาลให้ตัวแทนขายห้องพัก (Online Travel Agents: OTAs) ต่าง ๆ รับขายเฉพาะห้องพักที่ถูกต้องตามกฎหมายเท่านั้น สนับสนุนให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนให้บริการโรงแรมที่มีใบอนุญาตถูกต้องตามกฎหมาย หรือโรงแรมที่ได้รับมาตรฐานโรงแรมของกรมการท่องเที่ยว

3) ควรมีการเพิ่มศักยภาพผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรม โดยเฉพาะโรงแรมขนาดเล็กให้ปรับตัวและนำเทคโนโลยีมาใช้ในการดำเนินธุรกิจ จัดให้มีหน่วยงานที่ปรึกษาการทำธุรกิจ และจัดอบรมให้ความรู้ผู้ประกอบการโฮมสเตย์

4) ควรพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวมาเที่ยวในพื้นที่ เพื่อสร้างอาชีพและรายได้แก่ผู้ประกอบการในท้องถิ่น

ระยะที่สอง การแก้ไขปัญหาลดอุปสรรคในระยะยาว เนื่องจากการปรับแก้กฎหมาย และกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องในการประกอบธุรกิจบริการโรงแรม รีสอร์ท และโฮมสเตย์ ทั้งกิจการที่เป็นโรงแรม และสถานที่พักที่ไม่เป็นโรงแรม ควรดำเนินการดังต่อไปนี้

1) รัฐควรปรับปรุงพระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2547 และกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะเรื่องความหมายของโรงแรม สถานที่พักที่ไม่เป็นโรงแรมประเภทโรงแรม และหลักเกณฑ์เงื่อนไขสำหรับโรงแรม แต่ละประเภท โดยควรมีการจัดแยกประเภทที่พักให้ครอบคลุมทุกชนิด และกำหนดให้มีการกำกับดูแลที่พัก แต่ละประเภทให้ชัดเจน หรือออกเป็น “กฎกระทรวงสำหรับสถานที่พักที่ไม่เป็นโรงแรม ที่กำหนดประเภท หลักเกณฑ์และวิธีการแจ้ง และมาตรฐานสถานที่พักที่ไม่เป็นโรงแรม” มาใช้บังคับภายใต้พระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2547

2) กรมการปกครองควรเพิ่มอัตราค่าจ้างแก่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานการออกใบอนุญาตและตรวจสภาพอาคาร เพื่อแก้ไขปัญหาการออกใบอนุญาตล่าช้า และฝึกอบรมและให้ความรู้กับเจ้าหน้าที่เพื่อการปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยโรงแรม โดยเฉพาะเรื่องหลักเกณฑ์ แนวทางการตรวจสภาพอาคาร และการตีความสถานที่พักที่ไม่เป็นโรงแรม เพื่อให้ระยะเวลาในการพิจารณาเป็นไปตามที่กำหนดไว้

3) ควรกำหนดให้อาคารขนาดเล็กไม่เกิน 3 ชั้น สามารถใช้ใบรับรองการตรวจสภาพอาคาร ออกโดยภาคเอกชนที่ได้รับการรับรอง หรือให้วิศวกรรับรอง ตลอดจนหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัย อาคารและอัคคีภัย เช่น กรมธรรม์อัคคีภัย เป็นหลักฐาน ประกอบการยื่นขอใบอนุญาต แทนใบ อ. 5 และ อ. 6

4) ควรมีการปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการจัดสรรที่ดินสำหรับอาคารที่ดัดแปลงมาทำโรงแรม ให้สามารถขึ้นทะเบียนโรงแรมได้หรืออาจใช้ช่องทางคำสั่ง คสช. ที่ 6/2562 ข้อ 5 ให้องค์กรที่รับผิดชอบตามกฎหมายรวบรวมปัญหาข้อเท็จจริงเสนอคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ เพื่อเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรี

5) กระทรวงสาธารณสุขควรนำธุรกิจโรงแรมและสถานที่พักที่ไม่เป็นโรงแรมออกจากรายชื่อกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ เพื่อลดอุปสรรคในการประกอบธุรกิจ

ระยะที่สาม เป็นการออกกฎหมายฉบับใหม่ เพื่อใช้ในการส่งเสริมและกำกับดูแลธุรกิจที่พักแรม ระยะสั้นประเภทใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะประเภทที่พักที่ไม่เป็นโรงแรม อาจเสนอให้รัฐบาลดำเนินการดังต่อไปนี้

1) ควรออกกฎหมายรับรองการดำเนินธุรกิจให้เข้าบ้าน โฮมสเตย์ รายวันหรือรายสัปดาห์ ให้ธุรกิจเหล่านี้ทำธุรกิจได้ถูกต้องตามกฎหมาย โดยอาจออกเป็น “กฎกระทรวงว่าด้วยการนำที่พักส่วนบุคคลออกให้เช่าระยะสั้น”

2) การนำบ้านที่อยู่บ้านจัดสรร หรือโฮมสเตย์มาให้เช่า ควรดำเนินการดังนี้

2.1) กรณีหมู่บ้าน จัดสรรหรือโฮมสเตย์ที่เปิดดำเนินการแล้ว จะต้องขอมติคะแนนเสียงของลูกบ้าน โดยกำหนด สัดส่วนคะแนนเสียงที่เหมาะสม หรือใช้ข้อบังคับนิติบุคคล

2.2) กรณีเป็นบ้านจัดสรร สร้างใหม่หรือโฮมสเตย์สร้างใหม่ ต้องแจ้งให้ลูกค้าทราบก่อนว่าสามารถนำบ้านหรือห้อง ปล่อยเช่ารายวันได้

2.3) การทำธุรกิจบ้านเช่าหรือห้องเช่ารายวันที่เป็นธุรกิจแบบ Home Sharing จะต้องมีเงื่อนไขในการดำเนินการดังนี้

2.3.1) ปล่อยเช่าได้ไม่เกิน 180 วันต่อปี ทั้งนี้ เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อผู้พักอาศัยข้างเคียง และเพื่อมิให้เป็นการประกอบกิจการโรงแรมเต็มรูปแบบ

2.3.2) ผู้ให้เช่า 1 คน ปล่อยเช่าได้ 1 ห้อง หรือ 1 หลัง

2.3.3) ต้องขึ้นทะเบียนกับหน่วยงานกำกับดูแล

2.3.4) การขึ้นทะเบียนต้องมีหนังสือยินยอมจากนิติบุคคล

2.3.5) ต้องรายงานผู้เข้าพัก และ จำนวนวันพักให้หน่วยงานกำกับดูแล

2.4) หากมีการจัดประเภทที่พักแบบใหม่ให้ครอบคลุมที่พัก และมีกฎหมายกำกับดูแลที่พัก แต่ละประเภทที่ชัดเจนแล้ว ควรมีการพิจารณากำหนดค่าธรรมเนียมใบอนุญาต ค่าต่อใบอนุญาต ค่าประกอบธุรกิจต่อห้องรายปีให้เหมาะสมตามประเภทของที่พักและจำนวนห้องพัก เช่นในกรณีของมลรัฐฟลอริดา การยื่นขอใบอนุญาตการประกอบกิจการที่พัก รายวันจะมีค่าธรรมเนียมใบอนุญาตที่กำหนดโดยแต่ละท้องถิ่น โดยคำนวณจากประเภทของที่พักว่าเป็นโรงแรม โมเต็ล อพาร์ทเมนต์ หรือห้องเช่า และ จำนวนห้องโดยการสมัครออนไลน์ จะมีการคำนวณค่าธรรมเนียมให้โดยอัตโนมัติเมื่อมีการ กรอกข้อมูลเพื่อให้ค่าธรรมเนียมสะท้อนระดับรายได้จากการประกอบกิจการโรงแรมที่มากขึ้น

นอกจากนี้ จากการศึกษาพบว่า มีแนวโน้มที่จะมีการใช้ “พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507” มาตรา 19⁵ เพื่อประโยชน์ในการควบคุม ดูแลรักษาหรือบำรุงป่าสงวนแห่งชาติ อธิบดีมีอำนาจสั่งเป็นหนังสือให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือเจ้าหน้าที่ของกรมป่าไม้กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดในเขตป่าสงวนแห่งชาติได้ จะทำให้เกิดสภาพคล่องในการบริหารจัดการพื้นที่ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้ประกอบการ

3. สรุปผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องมาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมการประกอบธุรกิจโฮมสเตย์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ผู้เขียนสามารถสรุปผลและเสนอแนะดังต่อไปนี้

3.1 สรุปผล

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่จังหวัดเชียงรายได้กลายเป็นแนวทางที่สำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจท้องถิ่น โดยการประกอบธุรกิจโฮมสเตย์เป็นหนึ่งในกลยุทธ์หลักที่ช่วยให้ผู้เข้าพักได้สัมผัสประสบการณ์ที่แท้จริงของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น การวิจัยเรื่อง มาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมการประกอบธุรกิจโฮมสเตย์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการประกอบธุรกิจโฮมสเตย์ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย และเสนอแนวทางการปรับปรุงและพัฒนามาตรการทางกฎหมายที่สามารถสนับสนุนและส่งเสริมการประกอบธุรกิจโฮมสเตย์อย่างมีประสิทธิภาพ สภาพปัญหาที่สำคัญในการประกอบธุรกิจโฮมสเตย์ในเชียงราย ซึ่งรวมถึงปัญหาด้านการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่เข้มงวดเพียงพอ ขาดการควบคุมมาตรฐานความปลอดภัยและสุขอนามัย และการขาดแคลน

ทรัพยากรสนับสนุนจากภาครัฐ การศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องได้แก่ กฎหมายว่าด้วยธุรกิจโฮมสเตย์ กฎหมายความปลอดภัยและสุขอนามัย และระเบียบข้อบังคับท้องถิ่น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการอบการดำเนินงานที่มีข้อบังคับหลากหลายแต่ยังขาดความชัดเจนในการบังคับใช้

3.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องการจำกัดความรับผิดชอบในทางอาญาของผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดในความผิดฐานช่วยเหลือผู้อื่นมิให้ต้องรับโทษหรือมิให้ถูกจับ ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

3.2.1 เห็นควรมีการพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้องในการควบคุมการทำโฮมสเตย์เป็นการเฉพาะ เช่น การจัดทำพระราชบัญญัติโฮมสเตย์สำหรับประเทศไทย เพื่อลดปัญหาในการประกอบธุรกิจประเภทนี้ภายหลังจากสิ้นสุดคำสั่งตามมาตรา 44 ของหัวหน้าคณะรักษา ความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่ 6/2562 เรื่อง “มาตรการส่งเสริมและพัฒนามาตรฐานการประกอบธุรกิจโรงแรมบางประเภท” และสะดวกต่อผู้ที่มีความสนใจในการดำเนินการเพื่อทำโฮมสเตย์

References

- Adul Tanarach, Kumpol Wantha, Yannakorn Warakulak, and Yadanant Kuayraksa. “Legal Problems Regarding the Control of Non-hotel Accommodations.” *The Journal of Pacific Institute of Management Science of Management Science* 6, no. 3 (September-December 2020): 428-434. [In Thai]
- Araya Sa-adjit. “Problems of Law Enforcement Regarding Non-Hotel Accommodation: A Case Study of Mueang Phayao District, Phayao Province.” Master’s thesis, Faculty of Law, Phayao University, 2023. [In Thai]
- Jakkree Adulnirat. “Legal Problems Regarding Short-Term Lease of Condominium Units.” *Naresuan University Law Journal* 11, no. 2 (July-December 2018): 55-78. [In Thai]
- Matichon Online. “Doi Luang Chiang Dao After Homestay-resort Encroached on Forest Land, Fear of Repeating Phu Thap Boek.” Last modified November 3, 2016. Accessed November 20, 2023. https://www.matichon.co.th/region/news_346806/ [In Thai]
- Ministry of Tourism and Sports. *Guide to the Assessment of Cultural Tourism Quality Standards*. Bangkok: Ministry of Tourism and Sports, 2014. [In Thai]
- Pattathira Sriprathak. “Legal Measures for Safety, Hygiene, and Environment in Non-Hotel Accommodation Businesses.” Master’s thesis, Pridi Banomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University, 2015. [In Thai]

การจำกัดความรับผิดในทางอาญาของผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด
ในความผิดฐานช่วยเหลือผู้อื่นมิให้ต้องรับโทษหรือมิให้ถูกจับ

Limitation of Criminal Liability for Close Relatives
in the Offense of Assisting Others to Evade Punishment or Arrest

ณิชากร พงษ์ภักดี¹

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

254 ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330, ประเทศไทย

อีเมลติดต่อ: Punchja42@gmail.com

Nichakorn Pongpakdee²

Faculty of Law, Chulalongkorn University

254 Phayathai Road, Wangmai, Pathumwan, Bangkok 10330, Thailand

Email: Punchja42@gmail.com

Received: August 29, 2024 Revised: December 09, 2024 Accepted: December 13, 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมา แนวคิดทฤษฎี เปรียบเทียบเหตุยกเว้นโทษทางอาญาของบุคคลผู้มีความสัมพันธ์ในความผิดเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้อื่นในเรื่องพยานหลักฐานเพื่อมิให้ต้องรับโทษ หรือช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อมิให้ถูกจับของกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศ และวิเคราะห์ถึงปัญหาและแนวทางการแก้ไขขอบเขตบุคคลผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดในความผิดเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้อื่นในเรื่องพยานหลักฐานเพื่อมิให้ต้องรับโทษ หรือช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อมิให้ถูกจับตามประมวลกฎหมายอาญา

จากการศึกษาพบว่า การกระทำความผิดดังกล่าวกำหนดขอบเขตของผู้ที่ให้ศาลใช้ดุลยพินิจในการยกเว้นโทษไว้เพียง บิดา มารดา บุตร สามี ภริยา อย่างไรก็ตาม ตามความเห็นของนักวิชาการและตำรากฎหมายไม่ได้รวมถึงบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือบุตรที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายของบิดา นอกจากนี้ ผู้รับบุตรบุญธรรมก็ไม่ได้รับยกเว้นโทษเช่นกัน ซึ่งหากพิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีการรับรองสิทธิของบุคคลดังกล่าว และกฎหมายอาญาไม่มีการกำหนดนิยามของบุคคลในครอบครัวไว้ ส่งผลให้ขอบเขตการ

¹ นักวิจัยอิสระด้านกฎหมาย.

² Independent Legal Researcher.

ยกเว้นโทษจำคุกและอาจจำคุกดูलयพินิจของศาลในการพิจารณายกเว้นโทษให้แก่บุคคลในครอบครัวที่มีความสัมพันธ์ตามความเป็นจริง บทความนี้จึงมีข้อเสนอแนะให้แก้ไขและเพิ่มเติมขอบเขตของบุคคลผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดในการยกเว้นโทษทางอาญาในความผิดเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้อื่นในเรื่องพยานหลักฐานเพื่อมิให้ต้องรับโทษหรือช่วยเหลือผู้อื่นมิให้ถูกจับเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างครอบครัวในปัจจุบันโดยศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมาย สหพันธรัฐสวิส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส และสาธารณรัฐเกาหลีใต้

คำสำคัญ: จำกัดความรับผิด; อาญา; ความสัมพันธ์; ความผิดฐานช่วยเหลือผู้อื่น

Abstract

This research article aims to the background, theoretical concepts, and compare the exemption from criminal punishment for persons involved in crimes related to helping others with evidence to avoid punishment or helping others to avoid arrest under Thai law and foreign law, and analyze the problems and solutions for the scope of persons involved in crimes related to helping others with evidence to avoid punishment or helping others to avoid arrest under the Criminal Code.

The study has shown that the scope of such offenses is limited to only fathers, mothers, children, husbands, and wives. However, according to the opinions of academics and legal texts, it does not include illegitimate fathers or illegitimate children of the father. In addition, adoptive parents are also exempted from punishment. If we consider the Civil and Commercial Code, the rights of such persons are guaranteed, and the Criminal Code does not define family members. As a result, the scope of exemption from punishment is limited and may limit the court's discretion in considering exemption from punishment for family members who are actually related. This thesis proposes to amend and expand the scope of close relatives exempting themselves from criminal punishment for crimes related to helping others with evidence to avoid punishment or helping others avoid arrest in order to be consistent with the current social conditions and changes in family structures. The study is conducted in comparison with the laws of the Swiss Confederation, the Federal Republic of Germany, the French Republic, and the Republic of South Korea.

Keywords: Limitation; Criminal; Relationship; Offence of helping others

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความผิดเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้อื่นมิให้ต้องรับโทษหรือมิให้ถูกจับกุม เป็นการกระทำความผิดในทางอาญาฐานหนึ่งที่ถูกกฎหมายเปิดโอกาสให้ศาลมีดุลยพินิจที่จะลงโทษหรือไม่ลงโทษผู้กระทำความผิด โดยลักษณะของความผิดดังกล่าวครอบคลุมถึงการทำลายพยานหลักฐาน การซ่อนเร้น ทำลาย หรือทำให้หลักฐานสูญหาย หรือไร้ประโยชน์จนส่งผลกระทบต่อรูปคดี รวมถึงการช่วยให้พยาน ซ่อนเร้น หรือดำเนินการใด ๆ เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องหาถูกจับกุม ทั้งนี้ ยังครอบคลุมถึงการช่วยเหลือผู้ที่หลบหนีจากการคุมขังเพื่อมิให้ถูกจับกุมอีกด้วย³

อย่างไรก็ตาม หากการกระทำความผิดดังกล่าวมีมูลเหตุมาจากความสัมพันธ์ทางครอบครัว เช่น การช่วยเหลือบิดา มารดา บุตร สามี หรือภริยา กฎหมายได้ให้อำนาจศาลในการพิจารณาใช้ดุลยพินิจว่าจะลงโทษหรือไม่ ทั้งนี้ไม่ใช่เหตุยกเว้นโทษโดยเด็ดขาดเช่นกรณีการกระทำด้วยความจำเป็นหลักการนี้สะท้อนให้เห็นว่า แม้การกระทำที่ครอบงำประกอบตามที่กฎหมายบัญญัติไว้สมควรได้รับโทษ แต่กฎหมายก็ได้กำหนดข้อยกเว้นบางประการเพื่อลดความเคร่งครัดของการบังคับใช้กฎหมาย โดยคำนึงถึงความสัมพันธ์ใกล้ชิดในครอบครัว ซึ่งถือเป็นเหตุที่ศาลอาจไม่ลงโทษเนื่องจากเล็งเห็นถึงธรรมชาติของความเป็นครอบครัวที่มีหน้าที่ช่วยเหลือและดูแลกัน

ความผิดเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้อื่นในเรื่องพยานหลักฐานเพื่อมิให้ต้องรับโทษหรือช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อมิให้ถูกจับตามมาตรา 193 เป็นบทบัญญัติให้ศาลใช้ดุลยพินิจที่จะไม่ลงโทษผู้กระทำความผิดได้ ถ้าหากได้กระทำเพื่อช่วยเหลือบิดา มารดา บุตร สามีหรือภริยาของผู้กระทำความผิด ซึ่งการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในบทบัญญัติดังกล่าวตามความเห็นของนักวิชาการ และในทางดำริไม่รวมถึงบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย บุตรไม่ชอบด้วยกฎหมายของบิดา ซึ่งด้วยความผูกพันและสัญชาตญาณบุตรย่อมช่วยเหลือบิดา บิดาย่อมช่วยเหลือบุตร ดังนั้น การที่กฎหมายให้ความสำคัญเฉพาะความสัมพันธ์ที่ชอบด้วยกฎหมายเท่านั้นเพื่อเป็นข้อพิจารณาที่ศาลจะใช้ดุลยพินิจว่าผู้กระทำความผิดสมควรได้รับยกเว้นโทษหรือไม่⁴ จึงไม่ครอบคลุมความสัมพันธ์บางประการ ส่วนคำว่าบิดา มารดา และบุตรตามบทบัญญัตินี้ มิได้ครอบคลุมถึงผู้รับบุตรบุญธรรมและบุตรบุญธรรมด้วย เนื่องจากความหมายของคำว่า “ผู้สืบสันดาน” หมายถึง ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงเท่านั้นและในทางกลับกัน “ผู้บุพการี” ก็หมายถึง ผู้บุพการีโดยตรงทางสายโลหิตเช่นเดียวกันดังนั้น “บุตรบุญธรรม” ไม่อยู่ในความหมายของผู้สืบสันดาน ซึ่งหากพิจารณาตามความเป็นจริงเมื่อมีการจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรมย่อมมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมาย ผู้รับบุตรบุญธรรมย่อมมีสิทธิหน้าที่เช่นเดียวกับบิดา มารดาผู้ให้กำเนิด⁵

เมื่อพิจารณากฎหมายอาญาของไทยในความผิดที่คล้ายคลึงกันเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ ขอบเขตของบุคคลผู้กระทำความผิดแต่ได้รับประโยชน์เนื่องจากความสัมพันธ์กำหนดไว้ค่อนข้างกว้างกว่าประเทศไทย โดยครอบคลุมไปถึงญาติใกล้ชิดไม่ว่าจะมีความสัมพันธ์ทางสายโลหิตหรือไม่ เช่น สหพันธ์

³ หยุต แสงอุทัย, *กฎหมายอาญา ภาค 2-3*, พิมพ์ครั้งที่ 11 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553), 106.

⁴ คณพล จันทร์หอม, *คำอธิบายกฎหมายอาญาภาคความผิด*, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2566), 272.

⁵ ไพโรจน์ กัมพูสิริ, *ย่อหลักกฎหมายครอบครัว*, พิมพ์ครั้งที่ 20 (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2566), 216-217.

สาธารณรัฐเยอรมนี กำหนดความชอบเขตของคำว่า “ญาติ” ให้รวมถึงบุคคลผู้มีความสัมพันธ์ทางสายโลหิต และทางการสมรส พี่น้องของคู่สมรส ความสัมพันธ์ทางสายโลหิต หรือทางการสมรสที่ได้ยุติแล้ว รวมถึงผู้รับบุตรบุญธรรมและบุตรบุญธรรม สมาชิกของรัฐสวิส ไม่ได้ระบุนความสัมพันธ์ไว้โดยชัดเจน แต่หากผู้ช่วยเหลือมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดจนถึงขนาดยกเว้นโทษให้ศาลก็มีอำนาจยกเว้นโทษได้ สาธารณรัฐเกาหลีใต้ กฎหมายไม่ให้นำบทลงโทษมาใช้แก่ผู้ให้ความช่วยเหลือโดยยกเว้นโทษให้แก่เครือญาติหรือบุคคลที่อาศัยอยู่ร่วมกัน และสาธารณรัฐฝรั่งเศสกำหนดความชอบเขตของบุคคลที่ได้รับยกเว้นโทษครอบคลุมไปถึงญาติสายตรง คู่สมรส พี่น้องคู่สมรส จะเห็นได้ว่าความชอบเขตของความผิดเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้อื่นในเรื่องพยานหลักฐานเพื่อมิให้ต้องรับโทษหรือช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อมิให้ถูกจับ ตามประมวลกฎหมายอาญาของไทยกำหนดความชอบเขตของบุคคลผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดค่อนข้างจำกัด ไม่ครอบคลุมถึงผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดที่ไม่มีสถานะทางกฎหมาย ไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไป จึงควรปรับปรุงแก้ไขกฎหมายมาตราดังกล่าว

1.2 วัดอุปสงค์

1.2.1 เพื่อศึกษาความเป็นมา แนวคิดทฤษฎี เหตุผลที่เกี่ยวข้องกับการบัญญัติเหตุยกเว้นโทษสำหรับบุคคลผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดในความผิดเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้อื่นในเรื่องพยานหลักฐานเพื่อมิให้ต้องรับโทษ หรือช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อมิให้ถูกจับตามประมวลกฎหมายอาญา

1.2.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบเหตุยกเว้นโทษทางอาญาของบุคคลผู้มีความสัมพันธ์ในความผิดเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้อื่นในเรื่องพยานหลักฐานเพื่อมิให้ต้องรับโทษ หรือช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อมิให้ถูกจับของกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศ

1.2.3 เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขความชอบเขตบุคคลผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดในความผิดเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้อื่นในเรื่องพยานหลักฐานเพื่อมิให้ต้องรับโทษ หรือช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อมิให้ถูกจับตามประมวลกฎหมายอาญา

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้ มุ่งศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ความเป็นมาของเหตุยกเว้นโทษในการกำหนดความชอบเขตบุคคลผู้มีความใกล้ชิดตามกฎหมายอาญาไทยในความผิดเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้อื่นในเรื่องพยานหลักฐานเพื่อมิให้ต้องรับโทษ หรือช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อมิให้ถูกจับโดยศึกษาเปรียบเทียบแนวความคิดและหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องของประเทศไทยกับกฎหมายอาญาสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส สมาชิกของรัฐสวิส สาธารณรัฐเกาหลีใต้ เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์กำหนดความชอบเขตของบุคคลผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดให้สอดคล้องกับสภาพของสังคมไทยในปัจจุบัน

1.4 ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้ เป็นการศึกษาโดยวิธีวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) กล่าวคือ เป็นการค้นคว้าหาข้อมูลจากเอกสาร ซึ่งเป็นการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ บทบัญญัติกฎหมาย คำพิพากษา บทความ วิทยานิพนธ์ และสืบค้นทางอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ โดยเปรียบเทียบความชอบเขตผู้มีความใกล้ชิดในเหตุยกเว้นโทษในความผิดเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้อื่นในเรื่องพยานหลักฐานเพื่อมิให้ต้องรับโทษ หรือช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อมิให้ถูกจับตามกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศ

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ทราบความเป็นมา แนวคิดทฤษฎี เหตุผลที่เกี่ยวข้องกับการบัญญัติเหตุยกเว้นโทษสำหรับบุคคลผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดในความผิดเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้อื่นในเรื่องพยานหลักฐานเพื่อมิให้ต้องรับโทษหรือช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อมิให้ถูกจับตามประมวลกฎหมายอาญา

1.5.2 ทราบถึงการเปรียบเทียบเหตุยกเว้นโทษทางอาญาของบุคคลผู้มีความสัมพันธ์ในความผิดเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้อื่นในเรื่องพยานหลักฐานเพื่อมิให้ต้องรับโทษ หรือช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อมิให้ถูกจับของกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศ

1.5.3 ทราบถึงแนวทางการแก้ไขขอบเขตบุคคลผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดในความผิดเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้อื่นในเรื่องพยานหลักฐานเพื่อมิให้ต้องรับโทษ หรือช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อมิให้ถูกจับตามประมวลกฎหมายอาญา

2. ผลการศึกษาวิจัย

จากการศึกษาเรื่องการจำกัดความรับผิดชอบในทางอาญาของบุคคลผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดในความผิดฐานช่วยเหลือผู้อื่นมิให้ต้องรับโทษหรือมิให้ถูกจับ ผู้เขียนพบประเด็นที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับขอบเขตของบุคคลผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดในการยกเว้นโทษทางอาญา

ความผิดเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้อื่นในเรื่องพยานหลักฐานเพื่อมิให้ต้องรับโทษหรือช่วยเหลือผู้อื่นมิให้ถูกจับ เป็นเหตุยกเว้นโทษในความผิดเฉพาะ เนื่องจากมีความสัมพันธ์กันบางประการกฎหมายจึงยกเว้นโทษให้ ซึ่งเหตุยกเว้นโทษเฉพาะตัวบางเหตุแสดงให้เห็นถึงการกระทำนั้นไม่สมควรลงโทษตั้งแต่แรก เช่น รัฐส่งเสริมความเป็นเอกภาพของครอบครัวในบางกรณีกฎหมายให้ดุลยพินิจแก่ศาลที่จะไม่ลงโทษผู้กระทำเหล่านี้ถือเป็นเหตุห้ามลงโทษเฉพาะตัวทั้งสิ้น⁶ แม้ว่าการกระทำความผิดนั้นจะครบองค์ประกอบที่กฎหมายบัญญัติเป็นความผิดเนื่องจากวัตถุประสงค์ของการลงโทษทางอาญานั้นมีขึ้นเพื่อแก้แค้น แก้ไข หรือข่มขู่ เพื่อให้สาสมกับความผิดที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำลง และมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันไม่ให้มีการกระทำความผิดขึ้น ให้ผู้กระทำความผิดเกรงกลัวต่อกฎหมาย และโทษนั้นก็มีขึ้นเพื่อผลักดันผู้กระทำความผิดออกจากสังคม เพื่อปิดโอกาสที่จะกลับมากระทำความผิดซ้ำ หรือเกิดการลอกเลียนแบบการกระทำความผิด⁷ และการลงโทษต้องก่อให้เกิดความเป็นธรรม หากมีผู้ใดกระทำการฝ่าฝืนกฎหมายผู้นั้นย่อมระวางโทษตามกฎหมาย โทษที่ผู้กระทำความผิดได้รับจะต้องเท่ากับความเสียหายที่ได้กระทำลงประกอบกับความร้ายแรงของความเสียหายในทางการกระทำและผลต่อสังคมอันเกิดจากการกระทำความผิดนั้น⁸ อย่างไรก็ตาม เหตุยกเว้นโทษมักเกิดกับผู้ที่เกี่ยวข้องภายหลังจากการ

⁶ คณิต ฌ นคร, *รวมบทความด้านวิชาการ* (กรุงเทพฯ: พิมพ์อักษร, 2540), 246-249.

⁷ ชรี วรณสิ และธนพงษ์ วงศ์เสรี, *คำถาม-แนวคำตอบหลักและทฤษฎีกฎหมายอาญา*, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2566), 107.

⁸ ปราโมทย์ เสริมศีลธรรม, *หลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษทางอาญา ภายใต้โครงการสนับสนุนสารสนเทศเพื่อการทำงานของสมาชิกรัฐสภา* (กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า, 2564), 15-16.

กระทำความผิดเสร็จสิ้นไปแล้ว และเป็นการกระทำเพื่อช่วยเหลือบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน ถึงแม้กฎหมายจะกำหนดบทลงโทษอย่างเคร่งครัด แต่ความผูกพันทางครอบครัวอาจทำให้บุคคลเลือกที่จะช่วยเหลือกันตามธรรมชาติ ซึ่งในบางกรณีอาจส่งผลให้กฎหมายไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างสมบูรณ์

สำหรับเหตุบรรเทาโทษหรือเหตุยกเว้นโทษทางอาญามีตั้งแต่ในกฎหมายลักษณะอาญารัตนโกสินทรศก 127 โดยพิจารณาถึงตัวผู้กระทำความผิด ตลอดจนศีลธรรมและลักษณะของผู้ร้ายว่าน่าเกรงกลัวเพียงใด โดยลักษณะเหล่านี้ปรากฏได้จากข้อเท็จจริงแห่งคดีของบุคคลนั้น ซึ่งกฎหมายลักษณะอาญา รตนโกสินทรศก 127 กำหนดข้อแก้ตัวตามกฎหมายในความเป็นญาติไว้ในความผิดเกี่ยวกับการช่วยเหลือให้สำนักแก้ผู้กระทำความผิด ย่อมไม่มีความผิด หากการกระทำนั้นได้กระทำไปเพราะสามิภริยาเสียกันไม่ได้ ความเป็นสามิภரியานั้นต้องชอบด้วยกฎหมาย และนอกจากนี้ กฎหมายยังลดโทษลงกึ่งหนึ่งในความผิดฐานช่วยเหลือคนที่อยู่ในระหว่างคุมขังให้หนีไป เนื่องจากปรานีโทษสำหรับความผิดนั้นเพราะว่าญาตินั้นเสียกันไม่ได้ โดยญาติครอบคลุมถึง พี่น้อง ญาติสืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป ญาติสืบสายโลหิตโดยตรงลง สามิภริยา⁹

เมื่อพิจารณาเหตุยกเว้นโทษในประมวลกฎหมายอาญาปัจจุบัน ในความผิดเกี่ยวกับการทำลายพยานหลักฐานตามมาตรา 184 กฎหมายระบุว่า หากผู้ใดช่วยเหลือผู้อื่นในการไม่ให้ต้องรับโทษ หรือให้รับโทษน้อยลง โดยการทำลาย ซ่อนเร้น หรือทำให้ไร้ประโยชน์ซึ่งพยานหลักฐานในการกระทำความผิด ผู้นั้นต้องระวางโทษตามที่กฎหมายกำหนด นอกจากนี้ ในมาตรา 189 ยังได้บัญญัติถึงความผิดในการช่วยเหลือผู้กระทำความผิด หรือผู้ต้องหาว่ากระทำความผิด เพื่อมิให้ต้องรับโทษ โดยการให้ที่พักพิง ซ่อนเร้น หรือช่วยเหลือด้วยวิธีการใด ๆ และในมาตรา 192 ระบุถึงความผิดในการให้ที่พักพิง ซ่อนเร้น หรือช่วยเหลือผู้หลบหนีจากการคุมขังเพื่อหลีกเลี่ยงการถูกจับกุม อย่างไรก็ตาม หากผู้กระทำความผิดในกรณีเหล่านี้ได้กระทำไปเพื่อช่วยเหลือบิดา มารดา บุตร สามิภริยา หรือภริยา กฎหมายตามมาตรา 193 เปิดโอกาสให้ศาลใช้ดุลยพินิจที่จะไม่ลงโทษผู้กระทำความผิดได้ ซึ่งเหตุนี้ถือเป็นข้อยกเว้นโทษที่กฎหมายอนุญาตให้ใช้อำนาจพิจารณาความเหมาะสมตามความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว¹⁰

เมื่อเปรียบเทียบกฎหมายลักษณะอาญา รตนโกสินทรศก 127 กับกฎหมายอาญาปัจจุบันในความผิดที่ใกล้เคียงกัน พบว่าขอบเขตของบุคคลที่ได้รับยกเว้นโทษในกรณีช่วยเหลือเครือญาติของตนมีความแตกต่างกัน ในกรณีความผิดเกี่ยวกับการทำลายพยานหลักฐาน ขอบเขตของบุคคลที่ได้รับการยกเว้นโทษภายใต้กฎหมายปัจจุบันได้ขยายกว้างขึ้น อย่างไรก็ตาม ในกรณีความผิดเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้หลบหนีจากการคุมขังเพื่อหลีกเลี่ยงการถูกจับกุม ขอบเขตของบุคคลที่ได้รับการยกเว้นโทษกลับแคบลงตามกฎหมายอาญาปัจจุบัน

เหตุยกเว้นโทษตามที่กล่าวมานี้ เปิดโอกาสให้ศาลใช้ดุลยพินิจในการที่จะไม่ลงโทษผู้กระทำความผิด โดยพิจารณาจากความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำความผิดกับผู้ที่ได้รับความช่วยเหลือ ซึ่งบุคคลที่ระบุไว้ในบทบัญญัติคือ บิดา มารดา บุตร สามิภริยา หรือภริยา โดยบุคคลเหล่านี้ต้องเป็นผู้ที่มีสถานะถูกต้องตามกฎหมาย กล่าวคือ ต้องเป็นไปตามที่บัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัว ไม่ใช่เพียงแค่ความสัมพันธ์ตามข้อเท็จจริงที่ไม่ใช่บิดามารดา บุตร หรือสามิภริยาโดยชอบด้วยกฎหมาย¹¹

⁹ อำนวยชัยโท พระอินทปรีชา, คำอธิบายกฎหมายลักษณะอาญา ภาค 2 ตอน 1 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, 2468), 889-891.

¹⁰ คมพล จันทร์หอม, คำอธิบายกฎหมายอาญาภาคความผิด เล่ม 1, 215.

¹¹ หยุต แสงอุทัย, กฎหมายอาญา ภาค 2-3, พิมพ์ครั้งที่ 11 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553), 106.

จะเห็นได้ว่า ขอบเขตของบุคคลที่ได้รับการยกเว้นโทษตามกฎหมายอาญา ไม่ได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่าครอบคลุมถึงบุคคลในลักษณะใดบ้างและขอบเขตที่กว้างแคบเพียงใด ทั้งนี้ อาศัยการตีความจากคำพิพากษาและตำราวิชาการโดยประมวลกฎหมายอาญาไม่ได้กำหนดนิยามของคำว่า บุคคลในครอบครัว อย่างชัดเจน ซึ่งการตีความในปัจจุบันจึงเป็นการตีความอย่างแคบโดยไม่ครอบคลุมถึงบุคคลที่ไม่มีสถานะทางกฎหมายแม้ว่าจะมีความสัมพันธ์ทางสายโลหิต เช่น บุตรนอกกฎหมาย หรือผู้รับบุตรบุญธรรมและบุตรบุญธรรม ในสังคมปัจจุบันครอบครัวมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากจากในอดีต โดยไม่จำกัดเพียงครอบครัวที่ประกอบด้วยบิดา มารดา บุตร หรือสามีภริยาเท่านั้น ปัจจุบัน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ยังได้บัญญัติกฎหมายที่รองรับการอยู่ร่วมกันของบุคคลเพศหลากหลายตาม พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567 (สมรสเท่าเทียม) ที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 24 กันยายน 2567 และจะมีผลบังคับใช้ในวันที่ 22 มกราคม 2568¹² แสดงให้เห็นถึงเปลี่ยนแปลงในกฎหมายที่สะท้อนสภาพสังคมที่มีความหลากหลายทางครอบครัวมากขึ้น ดังนั้น ขอบเขตของบุคคลในครอบครัวจึงควรถูกตีความให้กว้างขึ้นเพื่อสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การที่กฎหมายอาญายังคงจำกัดขอบเขตของบุคคลในการยกเว้นโทษไว้อย่างแคบ เฉพาะบุคคลที่มีสถานะทางกฎหมาย ทำให้กฎหมายไม่สามารถคุ้มครองครอบครัวในรูปแบบที่หลากหลายได้ อีกทั้งยังจำกัดอำนาจของศาลในการใช้ดุลยพินิจ

2.2 ขอบเขตของบุคคลผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดในการยกเว้นโทษทางอาญาของกฎหมายต่างประเทศ

จากการศึกษาเรื่องการจำกัดความรับผิดชอบในทางอาญาของผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดในความผิดฐานช่วยเหลือผู้อื่นมิให้ต้องรับโทษหรือมิให้ถูกจับ ผู้เขียนพบขอบเขตของบุคคลผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดในการยกเว้นโทษทางอาญาของกฎหมายต่างประเทศดังต่อไปนี้

2.2.1 สมาพันธรัฐสวิส

สมาพันธรัฐสวิส ความผิดที่เกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นผิดตามมาตรา 305 ซึ่งคล้ายบทบัญญัติของไทยในความผิดที่เกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้อื่นในเรื่องพยานหลักฐานเพื่อมิให้ต้องรับโทษหรือช่วยเหลือผู้อื่นมิให้ถูกจับ ได้กำหนดว่าหากบุคคลใดช่วยเหลือผู้อื่นในการหลบเลี่ยงการฟ้องร้อง การพิพากษาลงโทษ หรือการดำเนินการตามมาตรการทางอาญา ศาลจะยกเว้นโทษให้ในกรณีที่บุคคลที่กระทำความผิดมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ได้รับการช่วยเหลือ กล่าวคือ ผู้กระทำความผิดจะได้รับการยกเว้นโทษหากผู้กระทำความผิดมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ได้รับการช่วยเหลือทำให้สามารถยกเว้นโทษให้ โดยกำหนดเครือญาติตามที่ระบุไว้ในมาตรา 110 ได้แก่ ญาติสนิท ประกอบด้วย คู่สมรส คู่ชีวิต ญาติสืบสายโลหิต พี่น้องร่วมบิดามารดา พี่น้องร่วมบิดาหรือมารดา ผู้รับบุตรบุญธรรม พี่น้องบุญธรรม บุตรบุญธรรม และบุคคลที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน¹³

¹² ไอลอว์, “สมรสเท่าเทียม เปิดกฎหมายแพ่งแก้ไขใหม่ บุคคล-บุคคล สมรสได้ ไม่จำกัดแค่ชาย-หญิง,” แก๊ซเซตครั้งสุดท้าย 2567, สืบค้นเมื่อ 27 กันยายน 2567, <https://www.ilaw.or.th/articles/43563/>

¹³ Fedlex Die Publikationsplattform des Bundesrechts, “Bundesgesetz Über Die Eingetragene Partnerschaft Gleichgeschlechtlicher Paare,” last modified January 1, 2007, accessed September 7, 2024. <https://www.fedlex.admin.ch/eli/oc/2005/782/de/>

2.2.2 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ความผิดฐานขัดขวางการฟ้องร้องดำเนินคดีหรือการลงโทษ เป็นการรวมเอาความผิดฐานช่วยเหลือหลังการกระทำความผิด มีการแบ่งแยก เป็นความผิดฐานขัดขวางการดำเนินคดี และความผิดฐานขัดขวางการบังคับใช้โทษ โดยกำหนดว่าผู้ใดเจตนาหรือจงใจขัดขวางไม่ว่าทั้งหมดหรือแต่บางส่วนไม่ให้บุคคลอื่นต้องรับโทษตามกฎหมาย ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษในความผิดฐานดังกล่าว ได้มีการกล่าวถึงเหตุยกเว้นโทษไว้ให้กับสมาชิกในครอบครัวที่เป็นตัวการหรือผู้สนับสนุนในการขัดขวางการลงโทษเพื่อสมาชิกในครอบครัว ซึ่งกำหนดว่าหากเป็นการกระทำความผิดนั้นเพื่อประโยชน์ของเครือญาติบุคคลนั้นไม่ต้องรับโทษ กล่าวคือ หากบุคคลใดขัดขวางช่วยเหลือไม่ให้เครือญาติของตนต้องรับโทษหรือถูกลงโทษตามกฎหมาย บุคคลนั้นจะได้รับยกเว้นโทษตามกฎหมายซึ่งแตกต่างกับของประเทศไทยที่เป็นเพียงเหตุให้ศาลใช้ดุลยพินิจในการยกเว้นโทษ โดยให้คำนิยามของคำว่า เครือญาติ ไว้ในมาตรา 11(1) ได้แก่ ญาติสืบสายโลหิตหรือทางการสมรสโดยตรง คู่สมรส คู่ชีวิต ชายคู่หมั้นหรือหญิงคู่หมั้น พี่น้อง คู่สมรสหรือคู่ชีวิตของพี่น้อง พี่น้องของคู่สมรสหรือคู่ชีวิต ถึงแม้ว่าการสมรสหรือความสัมพันธ์ของคู่ชีวิตจะไม่มีอยู่แล้ว หรือเมื่อความสัมพันธ์ทางสายโลหิตหรือทางการสมรสยุติลง รวมถึงผู้รับบุตรบุญธรรมและบุตรบุญธรรม¹⁴

2.2.3 สาธารณรัฐฝรั่งเศส

สาธารณรัฐฝรั่งเศส ไม่ได้กำหนดนิยามไว้ในประมวลกฎหมายอาญาแต่มีการกำหนดขอบเขตของบุคคลในครอบครัวเพื่อใช้ในการพิจารณาคดีอาญาหลายประเภท ในความผิดเกี่ยวกับการให้ที่พักพิง สถาน ที่หลบหนี เงินทุน เครื่องยังชีพ หรือวิธีการใด ๆ แก่ผู้ต้องหาหรือผู้ร่วมกระทำความผิดอาญาที่ก่อการร้ายที่มีโทษจำคุกอย่างน้อยสิบปี เพื่อหลีกเลี่ยงการติดตามจับกุม บุคคลที่ได้รับการยกเว้นโทษตามบทบัญญัตินี้ ได้แก่ บุพการีและคู่สมรสของบุพการี รวมถึงพี่น้องและคู่สมรสของพี่น้อง และอีกกรณีหนึ่งคือคู่สมรสของผู้กระทำความผิดหรือผู้ร่วมกระทำความผิด หรือบุคคลที่อาศัยอยู่กับผู้กระทำความผิดในลักษณะฉันสามีภริยา

2.2.4 สาธารณรัฐเกาหลีใต้

สาธารณรัฐเกาหลีใต้ ความผิดฐานซ่อนเร้นผู้กระทำความผิดในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นญาติกับผู้ถูกซ่อนเร้น เมื่อญาติหรือครอบครัวที่อาศัยอยู่ร่วมกันกระทำความผิดฐานซ่อนเร้นผู้กระทำความผิดเพื่อไม่ให้ถูกลงโทษ โดยหลักการยกเว้นโทษกฎหมายกำหนดว่าหากบุคคลกระทำความผิดฐานซ่อนเร้นผู้กระทำความผิดโดยผู้ที่ถูกซ่อนเร้นเป็นญาติของผู้กระทำความผิดเอง ผู้กระทำความผิดจะต้องรับโทษ และความผิดฐานทำลายหลักฐานในหมู่ญาติ หากญาติหรือบุคคลที่อาศัยอยู่ร่วมกันกระทำความผิดฐานทำลายหลักฐานเพื่อปกป้องญาติของตนจะไม่ต้องรับโทษทางอาญา ขอบเขตของการยกเว้นความรับผิดชอบในความผิดฐานทำลายหลักฐานมีความคล้ายคลึงกับความผิดฐานซ่อนเร้นผู้กระทำความผิดเหตุผลในการยกเว้นโทษ เนื่องจากพิจารณาจากความสัมพันธ์ในครอบครัวโดยคำนึงถึงความยุติธรรมระหว่างญาติ ซึ่งอาจทำให้ผู้กระทำความผิดมีความผูกพันทางอารมณ์ต่อญาติของตน และอาจตัดสินใจช่วยเหลือญาติโดยไม่คำนึงถึงผลทางกฎหมาย การพิจารณาว่าบุคคลมีความ

¹⁴ German Criminal Code, Section 11.

สัมพันธ์ทางครอบครัวกันหรือไม่จะอ้างอิงตามมาตรา 777 ของประมวลกฎหมายแพ่ง ซึ่งกำหนดขอบเขตของความสัมพันธ์ทางครอบครัวไว้ โดยกำหนดขอบเขตของความสัมพันธ์ทางครอบครัวโดยแบ่งออกเป็น 3 ประเภทหลัก ได้แก่ 1) ญาติทางสายโลหิต ซึ่งรวมถึงญาติทางสายโลหิตโดยกำเนิดและญาติที่ได้รับมาตามกฎหมาย 8 รุ่นอายุ, 2) ญาติทางการสมรส 4 รุ่นอายุครอบคลุมทั้งเครือญาติฝ่ายสามีและภรรยา และ 3) คู่สมรส¹⁵

2.3 วิเคราะห์และเปรียบเทียบการขอบเขตของบุคคลผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดในการยกเว้นโทษทางอาญาในความผิดเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้อื่นในเรื่องพยานหลักฐานเพื่อมิให้ต้องรับโทษ หรือช่วยเหลือผู้อื่นมิให้ถูกจับของกฎหมายไทยและต่างประเทศ

เมื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบระหว่างกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศ พบว่าทุกประเทศยอมรับให้มีการยกเว้นโทษสำหรับผู้กระทำความผิดที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ได้รับการช่วยเหลือ ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญของความผูกพันทางครอบครัวและความสัมพันธ์ส่วนบุคคลที่อาจทำให้เกิดการช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่คำนึงถึงผลทางกฎหมาย อย่างไรก็ตาม ขอบเขตของบุคคลที่ได้รับการยกเว้นโทษตามกฎหมายอาญาของไทยในความผิดเดียวกันนั้นแต่ละประเทศนั้นมีความแตกต่างกันไป

สำหรับกฎหมายของสมาพันธรัฐสวิส กำหนดให้การกระทำที่เป็นการช่วยเหลือบุคคลผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด สามารถยกเว้นโทษได้ โดยครอบคลุมคู่สมรส คู่ชีวิต ญาติสายโลหิต พี่น้อง ผู้รับบุตรบุญธรรม บุตรบุญธรรม รวมถึงบุคคลที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน ขอบเขตนี้สะท้อนถึงการคุ้มครองครอบครัวในหลากหลายรูปแบบ ทั้งที่มีความสัมพันธ์ทางกฎหมายและความสัมพันธ์ตามความเป็นจริง

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี กำหนดนิยามของบุคคลในครอบครัวอย่างชัดเจนในประมวลกฎหมายอาญา ครอบคลุมญาติสายโลหิตหรือทางการสมรส คู่สมรส คู่ชีวิต คู่หมั้น พี่น้อง รวมถึงคู่สมรสหรือคู่ชีวิตของพี่น้อง และบุตรบุญธรรม นอกจากนี้ ยังรวมถึงความสัมพันธ์ทางสายโลหิตหรือการสมรสที่สิ้นสุดลง ทำให้ครอบคลุมบุคคลที่อาจไม่มีสถานะทางกฎหมายในปัจจุบัน แต่เคยมีความสัมพันธ์ทางครอบครัวในอดีต

สาธารณรัฐฝรั่งเศส กำหนดให้การช่วยเหลือบุคคลที่กระทำความผิด หากการช่วยเหลือนั้นมีจุดประสงค์เพื่อช่วยเหลือบุคคลในครอบครัว จะได้รับการยกเว้นโทษ โดยขอบเขตของบุคคลที่ได้รับการยกเว้นครอบคลุมถึงบุพการี คู่สมรสของบุพการี พี่น้องและคู่สมรสของพี่น้อง รวมถึงบุคคลที่อยู่ร่วมกันในลักษณะฉันสามีภรรยา ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการคำนึงถึงความสัมพันธ์ที่แท้จริงทางกฎหมายและตามความเป็นจริง

สาธารณรัฐเกาหลีใต้ การช่วยเหลือผู้กระทำความผิด เช่น การซ่อนเร้นหรือทำลายหลักฐานเพื่อปกป้องญาติ จะได้รับการยกเว้นโทษ โดยอ้างอิงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งขยายขอบเขตความสัมพันธ์ทางครอบครัวอย่างกว้าง ครอบคลุมญาติทางสายโลหิตถึง 8 รุ่นอายุ และญาติทางการสมรสถึง 4 รุ่นอายุ รวมถึงคู่สมรสและญาติที่อยู่ร่วมกัน

¹⁵ Qiuju Ling, "A Comparative Study of Kinship Appellation between China and South Korea," *International Journal of Education and Humanities* 13, no. 1 (2024): 1-3.

เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายอาญาของประเทศไทย ขอบเขตของบุคคลที่ได้รับการยกเว้นโทษยังคงจำกัดเพียงบิดา มารดา บุตร และสามีหรือภรรยา ที่มีสถานะทางกฎหมายเท่านั้น ไม่ครอบคลุมถึงผู้ที่มีความสัมพันธ์ทางสายโลหิตแต่ไม่มีสถานะทางกฎหมาย เช่น บุตรนอกสมรส หรือผู้รับบุตรบุญธรรม แม้ว่าครอบครัวในปัจจุบันจะมีความหลากหลายมากขึ้น การจำกัดการยกเว้นโทษเพียงบุคคลที่มีสถานะทางกฎหมายจึงไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงในสังคมปัจจุบัน ขณะที่กฎหมายในหลายประเทศ เช่น สมาพันธรัฐสวิสและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ขยายขอบเขตให้ครอบคลุมบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดทั้งทางกฎหมายและข้อเท็จจริง ทำให้สามารถพิจารณาความสัมพันธ์ในครอบครัวที่ซับซ้อนมากขึ้น

2.4 แนวทางการแก้ไขปัญหา

มาตรา 193 แห่งประมวลกฎหมายอาญา กำหนดให้ศาลมีอำนาจในการใช้ดุลยพินิจเพื่อยกเว้นโทษแก่บุคคลที่กระทำความผิดในการช่วยเหลือผู้อื่นในเรื่องพยานหลักฐานหรือการช่วยเหลือหนี โดยบทบัญญัติดังกล่าวจำกัดขอบเขตของการยกเว้นโทษไว้เฉพาะกรณีที่ผู้กระทำความผิดมีความสัมพันธ์เป็นบิดา มารดา บุตร หรือสามีภริยากับผู้ที่ได้รับความช่วยเหลือเท่านั้น อย่างไรก็ตามเพื่อให้ครอบคลุมถึงบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดในครอบครัวและสมควรได้รับประโยชน์จากการยกเว้นโทษ ควรมีการพิจารณาขยายขอบเขตของบทบัญญัติดังกล่าวให้รวมถึง

(1) บุพการีและผู้สืบสันดาน ได้แก่ บิดา มารดา ปู่ ย่า ตา ยาย ลูก หลาน ซึ่งเป็นญาติสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปและญาติสายโลหิตโดยตรงลงมา แม้ในบางกรณีบุคคลเหล่านี้อาจไม่มีสถานะทางกฎหมายที่ชัดเจน แต่สามารถพิสูจน์ความสัมพันธ์ทางสายโลหิตได้ การพิจารณาความผิดในกรณีนี้ควรคำนึงถึงความสงบเรียบร้อยของรัฐควบคู่กับการเคารพความเป็นมนุษย์ โดยเฉพาะการช่วยเหลือสมาชิกในครอบครัว ซึ่งอาจเกิดขึ้นไม่ใช่เพราะความมั่งร่ำรวย แต่ด้วยความผูกพันทางสายโลหิตและความจำเป็นในสถานการณ์นั้น ๆ ดังนั้น ควรให้ความสำคัญกับการพิจารณาความสัมพันธ์ทางสายโลหิตตามข้อเท็จจริง เพื่อให้การยกเว้นโทษมีความสมดุลและสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย

(2) คู่สมรส ไม่คำนึงถึงเพศของคู่สมรสเนื่องจากการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ.2567 หรือ “สมรสเท่าเทียม” ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 24 กันยายน 2567 และจะมีผลบังคับใช้ในวันที่ 22 มกราคม 2568 การแก้ไขครั้งนี้มีหลักการเพื่อรับรองสิทธิการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวระหว่างบุคคลเพศหลากหลาย จึงได้เปลี่ยนจากคำว่า “สามีภริยา” เป็น “คู่สมรส” เพื่อให้ครอบคลุมสิทธิสมรสที่เท่าเทียม อย่างไรก็ตาม ควรเป็นคู่สมรสที่จดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อส่งเสริมให้การสมรสเป็นไปตามกระบวนการทางกฎหมาย และให้คู่สมรสได้รับสิทธิและความคุ้มครองอย่างครบถ้วน

(3) ผู้รับบุตรบุญธรรมและบุตรบุญธรรม เป็นบุคคลที่มีสิทธิและหน้าที่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เมื่อมีการจดทะเบียนถูกต้อง บุคคลเหล่านี้ย่อมมีสถานะทางกฎหมายเช่นเดียวกับ บิดามารดาและบุตรตามสายโลหิต อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันเหตุยกเว้นโทษตามประมวลกฎหมายอาญา ยังไม่ครอบคลุมบุคคลเหล่านี้อย่างครบถ้วน จึงเสนอให้มีการเพิ่มผู้รับบุตรบุญธรรมและบุตรบุญธรรมในบทบัญญัติเกี่ยวกับความสัมพันธ์ใกล้ชิดที่สามารถนำมาเป็นเหตุยกเว้นโทษ โดยมีเงื่อนไขว่าผู้รับบุตรบุญธรรมและบุตรบุญธรรมจะต้องมีสถานะที่ถูกต้องตามกฎหมาย

3. สรุปผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องการจำกัดความรับผิดชอบในทางอาญาของผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดในความผิดฐานช่วยเหลือผู้อื่นมิให้ต้องรับโทษหรือมิให้ถูกจับ ผู้เขียนสามารถสรุปผลและเสนอแนะดังต่อไปนี้

3.1 สรุปผล

การกระทำความผิดดังกล่าวกำหนดขอบเขตของผู้ที่ศาลใช้ดุลยพินิจในการยกเว้นโทษไว้เพียง บิดา มารดา บุตร สามี ภริยา อย่างไรก็ตาม ตามความเห็นของนักวิชาการและตำรากฎหมายไม่ได้รวมถึงบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือบุตรที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายของบิดา นอกจากนี้ ผู้รับบุตรบุญธรรมก็ไม่ได้รับยกเว้นโทษเช่นกัน ซึ่งหากพิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีการรับรองสิทธิของบุคคลดังกล่าว และกฎหมายอาญาไม่มีการกำหนดนิยามของบุคคลในครอบครัวไว้ ส่งผลให้ขอบเขตการยกเว้นโทษจำกัดและอาจจำกัดดุลยพินิจของศาลในการพิจารณายกเว้นโทษให้แก่บุคคลในครอบครัวที่มีความสัมพันธ์ตามความเป็นจริง บทความฉบับนี้มีข้อเสนอแนะให้แก้ไขและเพิ่มเติมขอบเขตของบุคคลผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดในการยกเว้นโทษทางอาญาในความผิดเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้อื่นในรื่องพยานหลักฐานเพื่อมิให้ต้องรับโทษหรือช่วยเหลือผู้อื่นมิให้ถูกจับเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างครอบครัวในปัจจุบัน โดยศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมาย สหพันธรัฐสวิส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส และสาธารณรัฐเกาหลีใต้

3.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องการจำกัดความรับผิดชอบในทางอาญาของผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดในความผิดฐานช่วยเหลือผู้อื่นมิให้ต้องรับโทษหรือมิให้ถูกจับ ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

3.2.1 เห็นควรแก้ไขมาตรา 193 แห่งประมวลกฎหมายอาญา กำหนดให้ศาลมีอำนาจในการใช้ดุลยพินิจเพื่อยกเว้นโทษแก่บุคคลที่กระทำความผิดในการช่วยเหลือผู้อื่นในรื่องพยานหลักฐานหรือการช่วยเหลือหนี โดยบทบัญญัติดังกล่าวจำกัดขอบเขตของการยกเว้นโทษไว้เฉพาะกรณีที่ผู้กระทำความผิดมีความสัมพันธ์เป็นบิดา มารดา บุตร หรือสามีภริยากับผู้ที่ได้รับความช่วยเหลือเท่านั้น อย่างไรก็ตาม เพื่อให้ครอบคลุมถึงบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดในครอบครัวและสมควรได้รับประโยชน์จากการยกเว้นโทษ โดยแก้ไขว่า “ถ้าการกระทำความผิดดังกล่าวมาในมาตรา 184 มาตรา 189 หรือ มาตรา 192 เป็นการกระทำเพื่อช่วยบุพการี ผู้สืบสันดาน คู่สมรส ผู้รับบุตรบุญธรรม บุตรบุญธรรมของผู้กระทำ ศาลจะไม่ลงโทษก็ได้”

3.2.2 เห็นควรแก้ไขบทบัญญัติ มาตรา 214 ประมวลกฎหมายอาญา ความผิดเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้กระทำความผิดประพฤติดนเป็นปกติธุระเป็นผู้จัดหาที่พัก ซึ่งการกระทำความผิดตามมาตรานี้ได้กระทำในลักษณะที่คล้ายกับการช่วยเหลือผู้อื่นในรื่องพยานเพื่อมิให้ต้องรับโทษหรือช่วยเหลือผู้อื่นมิให้ถูกจับ ถือเป็นการกระทำความผิดต่อรัฐเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม การกระทำดังกล่าวไม่ได้มีเจตนาพิเศษเพื่อช่วยให้บุคคลไม่ต้องรับโทษหรือหลบหนีการจับกุม แต่ยังคงมีเหตุยกเว้นโทษเช่นเดียวกัน ดังนั้นจึงเสนอให้มีการแก้ไขกฎหมายเพื่อให้มีความสอดคล้องกันโดยแก้ไขว่า “ผู้ใดประพฤติดนเป็นปกติธุระเป็นผู้จัดหาที่พักที่ซ่อนเร้นหรือที่ประชุมให้บุคคลซึ่งตนรู้ว่าเป็นผู้กระทำความผิดที่บัญญัติไว้ในภาค 2 นี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับถ้าการกระทำความผิดนั้น เป็นการกระทำเพื่อช่วยบุพการี ผู้สืบสันดาน คู่สมรส ผู้รับบุตรบุญธรรม บุตรบุญธรรมของผู้กระทำ ศาลจะไม่ลงโทษก็ได้”

References

- Amatho Phra Inthapricha. *Explanation of Penal Law*. Bangkok: Sophonphiphatthanakorn Printing House, 1925. [In Thai]
- Fedlex Die Publikationsplattform des Bundesrechts. “Bundesgesetz Über Die Eingetragene Partnerschaft Gleichgeschlechtlicher Paare.” Last modified January 1, 2007. Accessed September 7, 2024. <https://www.fedlex.admin.ch/eli/oc/2005/782/de/>
- I-Law. “Equal Marriage: New Civil Law Amendments: Individuals Can Marry, Not Limited to Men and Women.” Last modified September 24, 2024. Accessed September 27, 2024. <https://www.ilaw.or.th/articles/43563/> [In Thai]
- Kanapol Chanhom. *Explanation of Criminal Law*. 6th ed. Bangkok: Winyuchon, 2023. [In Thai]
- Kanit Na Nakorn. *Collection of Academic Articles*. Bangkok: Phim Aksorn, 1997. [In Thai]
- Ling, Qiuju. “A Comparative Study of Kinship Appellation between China and South Korea.” *Internatinal Journal of Education and Humanities* 13, no. 1 (2024): 1-3.
- Pairoj Kampusiri. *Summary of Family Law Principles*. 20th ed. Bangkok: Winyuchon, 2023. [In Thai]
- Pramote Sermsila. *Criteria for Determining Criminal Penalties under the Project to Support Information for the Work of Members of Parliament*. Bangkok: King Prajadhipok’s Institute, 2021. [In Thai]
- Watcharee Wanli and Thanapong Wongseri. *Questions-Answers and Criminal Law Theory*. 2nd ed. Bangkok: Winyuchon, 2023. [In Thai]
- Yut Sang Uthai. *Criminal Law, Part 2-3*. 11th ed. Bangkok: Thammasat University Press, 2010. [In Thai]

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาของผู้มีอำนาจจัดการแทนนิติบุคคล

Legal Problems Regarding Criminal Proceedings of Representatives of Juristic Persons

ธัญชนก ทวีกาญจน์¹

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

254 ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10330, ประเทศไทย

อีเมลติดต่อ: thunchanok_p@hotmail.com

Thunchanok Taweeakarn²

Faculty of Law, Chulalongkorn University

254 Phayathai Road, Wangmai, Pathumwan, Bangkok 10330, Thailand

Email: thunchanok_p@hotmail.com

Received: August 6, 2024 Revised: December 11, 2024 Accepted: December 13, 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญาของนิติบุคคล ในกรณีที่ผู้แทนนิติบุคคลกระทำความผิดต่อตัวนิติบุคคลหรือผู้แทนนิติบุคคลมีผลประโยชน์ขัดกันกับนิติบุคคล วิเคราะห์และเปรียบเทียบลักษณะการดำเนินคดีอาญาของนิติบุคคล ในกรณีที่ผู้แทนนิติบุคคลกระทำความผิดต่อตัวนิติบุคคล หรือผู้แทนนิติบุคคลมีผลประโยชน์ขัดกันกับนิติบุคคลของกฎหมายไทยและต่างประเทศ และเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหามหาหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาของผู้มีอำนาจจัดการแทนนิติบุคคล ในกรณีที่ผู้แทนนิติบุคคลกระทำความผิดต่อตัวนิติบุคคลหรือผู้แทนนิติบุคคลมีผลประโยชน์ขัดกันกับนิติบุคคล

จากการศึกษาพบว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 5 (3) กำหนดให้เฉพาะผู้จัดการ หรือผู้แทนนิติบุคคลเท่านั้นที่มีอำนาจดำเนินคดีอาญาแทนนิติบุคคล โดยยังไม่มีบทบัญญัติกฎหมายที่รองรับในกรณีที่ผู้แทนนิติบุคคลไม่ยอมดำเนินคดีอาญา เนื่องจากเป็นบุคคลกระทำความผิดต่อนิติบุคคลเอง หรือมีผลประโยชน์ขัดกันกับนิติบุคคล ส่งผลให้กระบวนการยุติธรรมไม่สามารถดำเนินไปได้อย่างสมบูรณ์และเป็นธรรม ซึ่งอาจนำไปสู่ความเสียหายต่อนิติบุคคลและความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม วิชานินพนธ์ฉบับนี้จึงเสนอแนวทางแก้ไข

¹ นักวิจัยอิสระด้านกฎหมาย.

² Independent Legal Researcher.

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทย เพื่อให้กระบวนการยุติธรรมดำเนินต่อไปได้ โดยการเพิ่มบทบัญญัติเกี่ยวกับการแต่งตั้งผู้แทนเฉพาะคดีในกรณีที่ผู้แทนนิติบุคคลไม่ยอมดำเนินคดีอาญาแทนนิติบุคคล โดยศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศได้แก่ ประเทศเยอรมนี ประเทศแอฟริกาใต้ และประเทศญี่ปุ่น

คำสำคัญ: ปัญหากฎหมาย; การดำเนินคดีอาญา; ผู้มีอำนาจจัดการแทน; นิติบุคคล

Abstract

This research article aims to study concepts and theories related to criminal proceedings of juristic persons in cases where a representative of a juristic person commits an offence against the juristic person or a representative of a juristic person has a conflict of interest with the juristic person. Analyze and compare the characteristics of criminal proceedings of juristic persons in cases where a representative of a juristic person commits an offence against the juristic person or a representative of a juristic person has a conflict of interest with the juristic person under Thai and foreign laws. And propose guidelines for solving legal problems related to criminal proceedings of persons with the authority to act on behalf of a juristic person in cases where a representative of a juristic person commits an offence against the juristic person or a representative of a juristic person has a conflict of interest with the juristic person.

The study has shown that The Criminal Procedure Code, Section 5 (3) stipulates that only managers or representatives of juristic persons have the authority to prosecute criminal cases on behalf of juristic persons. There are no legal provisions to support cases where representatives of juristic persons refuse to prosecute criminal cases because they are individuals who have committed an offense against the juristic person or have conflicting interests with the juristic person. As a result, the justice process cannot proceed completely and fairly, which may lead to damage to the juristic person and confidence in the justice process. This thesis therefore proposes a solution to amend the Criminal Procedure Code of Thailand so that the justice process can continue. This is done by adding a provision regarding the appointment of a special representative in cases where a representative of a juristic person refuses to prosecute criminal cases on behalf of the juristic person. This study compares the laws of other countries, namely Germany, South Africa, and Japan.

Keywords: Legal Problems; Criminal Proceedings; Authorized Representative; Juristic Persons

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นิติบุคคลเป็นบุคคลที่กฎหมายกำหนดให้มีสภาพบุคคล ไม่ได้มีชีวิตจิตใจเหมือนอย่างบุคคลธรรมดา การแสดงออกซึ่งความประสงค์ของนิติบุคคลจึงจำเป็นต้องกระทำโดยผ่านผู้แทนนิติบุคคล หากเกิดการกระทำความผิดอาญาฐานหนึ่งฐานใดขึ้นแล้วไปกระทบต่อสิทธิหรือความมั่นคงปลอดภัยของนิติบุคคล ก็จำเป็นต้องมีบุคคลเข้ามาดำเนินการแทนในการฟ้องร้องคดีอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย มาตรา 5 (3) กำหนดให้ ผู้จัดการหรือผู้แทนอื่น ๆ ของนิติบุคคลเป็นผู้มีอำนาจจัดการแทนนิติบุคคลในการดำเนินคดีอาญาในกรณีที่ความผิดกระทำแก่นิติบุคคลนั้น หมายความว่า บุคคลอื่นที่ไม่ได้มีอำนาจในฐานะผู้จัดการหรือผู้แทนอื่น ๆ ของนิติบุคคลจะไม่สามารถดำเนินการแทนนิติบุคคลได้ เนื่องจากกฎหมายไม่ได้กำหนดให้อำนาจไว้

ในการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทย ไม่ว่าผู้เสียหายจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล มีสิทธิที่จะเลือกฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาเอง หรือขอให้พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีแทนได้ สำหรับนิติบุคคล หากต้องการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาเอง สามารถกระทำผ่านผู้จัดการหรือผู้แทนอื่น ๆ ของนิติบุคคลได้ แต่หากต้องการให้พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ก็จะต้องผ่านขั้นตอนการสอบสวนก่อนเสมอ ซึ่งหากความผิดที่เกิดขึ้นนั้นเป็นความผิดต่อแผ่นดินหรือความผิดที่ยอมความไม่ได้ พนักงานสอบสวนสามารถดำเนินการสอบสวนและส่งสำนวนให้พนักงานอัยการพิจารณาฟ้องได้โดยไม่ต้องรอคำร้องทุกข์จากผู้เสียหาย แต่สำหรับความผิดต่อส่วนตัวหรือความผิดอันยอมความได้ จำเป็นต้องมีการร้องทุกข์จากผู้เสียหายก่อน พนักงานสอบสวนจึงจะสามารถเข้าดำเนินการสอบสวนได้ และเมื่อมีการสอบสวนแล้วจึงจะส่งสำนวนให้พนักงานอัยการพิจารณาฟ้องต่อไป

ปัญหาสำคัญที่พบในการดำเนินคดีอาญาของนิติบุคคล คือ กฎหมายกำหนดให้เพียงผู้จัดการหรือผู้แทนอื่น ๆ เท่านั้นที่มีอำนาจในการดำเนินการแทนนิติบุคคล ซึ่งหากผู้จัดการหรือผู้แทนของนิติบุคคลกลับกลายเป็นผู้กระทำความผิดอนินิติบุคคลนั้นเสียเอง หรือหากผู้กระทำความผิดนั้นมีความเกี่ยวข้องกับผู้จัดการหรือผู้แทนนิติบุคคล เช่น เป็นญาติ หรือมีผลประโยชน์ร่วมกัน ก็อาจเกิดปัญหาในการดำเนินคดีอาญา เพราะผู้จัดการหรือผู้แทนอื่น ๆ ย่อมไม่ดำเนินการฟ้องร้องตามกฎหมาย ซึ่งส่งผลให้นิติบุคคลไม่มีผู้ดำเนินคดีอาญาแทน โดยเฉพาะในกรณีความผิดที่เป็นความผิดต่อส่วนตัวหรือความผิดที่ยอมความได้ ซึ่งต้องอาศัยคำร้องทุกข์ของผู้เสียหายเพื่อเริ่มกระบวนการทางอาญา หากไม่มีคำร้องทุกข์พนักงานสอบสวนจะไม่มีอำนาจสอบสวน และพนักงานอัยการก็ไม่สามารถฟ้องร้องได้ ทำให้ผู้กระทำความผิดหลุดพ้นจากการดำเนินคดี และนิติบุคคลไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเต็มที่

ปัจจุบันมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่เป็นบรรทัดฐานว่า หุ่นส่วนหรือผู้ถือหุ้นสามารถฟ้องร้องหุ้นส่วนผู้จัดการหรือกรรมการเพื่อได้รับผิดทางอาญาได้เมื่อได้รับความเสียหาย อย่างไรก็ตาม แนวคำพิพากษานี้สามารถนำไปใช้ได้เฉพาะในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้จัดการหรือกรรมการของนิติบุคคลเท่านั้น หากผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลภายนอกที่ไม่ใช่ผู้จัดการหรือผู้แทนของนิติบุคคล ก็ยังคงต้องให้ผู้จัดการหรือผู้แทนของนิติบุคคลเป็นผู้ดำเนินการฟ้องร้อง นอกจากนี้ แนวคำพิพากษาดังกล่าวไม่สามารถนำไปใช้กับนิติบุคคลประเภทมหาชน รวมไปถึงสมาคม ซึ่งมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากนิติบุคคลเอกชนประเภทอื่น

ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงได้ดำเนินการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายของประเทศไทยกับประเทศที่มีมาตรการแก้ไขปัญหาในเรื่องนี้ ได้แก่ ประเทศเยอรมนี ประเทศแอฟริกาใต้ และประเทศญี่ปุ่น และได้นำเสนอแนวทางในการปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย เพื่อให้กระบวนการยุติธรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญาของนิติบุคคล ในกรณีที่ผู้แทนนิติบุคคลกระทำความผิดต่อตัวนิติบุคคลหรือผู้แทนนิติบุคคลมีผลประโยชน์ขัดกันกับนิติบุคคล

1.2.2 เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบลักษณะการดำเนินคดีอาญาของนิติบุคคล ในกรณีที่ผู้แทนนิติบุคคลกระทำความผิดต่อตัวนิติบุคคลหรือผู้แทนนิติบุคคลมีผลประโยชน์ขัดกันกับนิติบุคคลของกฎหมายไทยและต่างประเทศ

1.2.3 เพื่อเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาของผู้มีอำนาจจัดการแทนนิติบุคคล ในกรณีที่ผู้แทนนิติบุคคลกระทำความผิดต่อตัวนิติบุคคลหรือผู้แทนนิติบุคคลมีผลประโยชน์ขัดกันกับนิติบุคคล

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้ มุ่งศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาของผู้มีอำนาจจัดการแทนนิติบุคคล โดยศึกษาเปรียบเทียบกับการดำเนินคดีอาญาของนิติบุคคล ในกรณีที่ผู้แทนนิติบุคคลกระทำความผิดต่อตัวนิติบุคคลหรือผู้แทนนิติบุคคลมีผลประโยชน์ขัดกันกับนิติบุคคลตามกฎหมายไทยและต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศเยอรมนี ประเทศแอฟริกาใต้ และประเทศญี่ปุ่น

1.4 ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้ เป็นการศึกษาโดยวิธีวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) กล่าวคือ เป็นการค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร อันประกอบด้วย ตำรากฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตำราทางวิชาการ วารสาร บทความ เอกสารของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ โดยนำข้อมูลทั้งหมดมาดำเนินการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบ และนำแนวทางต่าง ๆ ที่วิเคราะห์มาใช้ในการกำหนดแนวทางเพื่อหาข้อเสนอแนะในการแก้ไขกฎหมายต่อไป

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ทราบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญาของนิติบุคคล ในกรณีที่ผู้แทนนิติบุคคลกระทำความผิดต่อตัวนิติบุคคลหรือผู้แทนนิติบุคคลมีผลประโยชน์ขัดกันกับนิติบุคคล

1.5.2 ทราบผลการวิเคราะห์และเปรียบเทียบลักษณะการดำเนินคดีอาญาของนิติบุคคล ในกรณีที่ผู้แทนนิติบุคคลกระทำความผิดต่อตัวนิติบุคคลหรือผู้แทนนิติบุคคลมีผลประโยชน์ขัดกันกับนิติบุคคลของกฎหมายไทยและต่างประเทศ

1.5.3 ได้ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาของผู้มีอำนาจจัดการแทนนิติบุคคล ในกรณีที่ผู้แทนนิติบุคคลกระทำความผิดต่อตัวนิติบุคคลหรือผู้แทนนิติบุคคลมีผลประโยชน์ขัดกันกับนิติบุคคล

2. ผลการศึกษาวิจัย

จากการศึกษาเรื่องปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาของผู้มีอำนาจจัดการแทนนิติบุคคล ผู้เขียนพบประเด็นที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาของผู้มีอำนาจจัดการแทนนิติบุคคล

จากการศึกษาเรื่องปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาของผู้มีอำนาจจัดการแทนนิติบุคคล พบว่ามีแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

2.1.1 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยเอกชน (Private Prosecution)

รูปแบบของการดำเนินคดีตามหลักการนี้เป็นการดำเนินคดีกันระหว่างเอกชนด้วยกันเอง ซึ่งรูปแบบการดำเนินคดีอาญาจะมีลักษณะของการดำเนินคดีคล้ายคลึงกับรูปแบบของการดำเนินคดีแพ่ง³ หลักการนี้สามารถช่วยให้ผู้เสียหายสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ เพิ่มโอกาสในการลงโทษผู้กระทำความผิด และส่งเสริมให้เอกชนได้มีส่วนร่วมในการรักษาความสงบเรียบร้อย อย่างไรก็ตาม ก็ยังมีข้อวิจารณ์ว่า การที่เอกชนสามารถฟ้องคดีอาญาเองได้นั้นอาจทำให้เกิดการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต เช่น การแกล้งฟ้องคดีอาญาต่อเอกชนอีกคนหนึ่ง ด้วยเหตุนี้ในระบบกฎหมายที่ใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยเอกชน (Private Prosecution) จำเป็นต้องมีการป้องกันปัญหาในเรื่องของการใช้อำนาจฟ้องคดีอาญาของเอกชนในทางที่ไม่ชอบ เช่น การให้อำนาจศาลในการปฏิเสธไม่รับคดีไว้พิจารณาได้หากเห็นว่าไม่มีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะสนับสนุนข้อกล่าวหา อย่างเช่น ในประเทศไทยที่กำหนดให้มีการไต่สวนมูลฟ้องคดีอาญาที่เอกชนเป็นผู้ฟ้องคดี

2.1.2 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน (Popular Prosecution)

หลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชนเป็นแนวคิดดั้งเดิมของประเทศอังกฤษที่ให้ความสำคัญกับบทบาทของประชาชนในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม โดยมองว่าเมื่อเกิดการกระทำความผิดอาญาขึ้น ไม่ใช่เพียงแค่ผู้เสียหายโดยตรงเท่านั้นที่ได้รับผลกระทบ แต่ยังส่งผลกระทบไปถึงสังคมโดยรวมด้วย ดังนั้น ประชาชนทุกคนจึงมีสิทธิในการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาได้ โดยไม่จำเป็นต้องคำนึงว่า ผู้ดำเนินการฟ้องร้องนั้นจะเป็นผู้เสียหายโดยตรงจากการกระทำความผิดอาญาหรือไม่⁴ นอกจากนี้หลักการดังกล่าวไม่ได้จำกัดอยู่แค่การฟ้องร้องคดีเท่านั้น แต่ยังหมายถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนการสืบสวนสอบสวน ฟ้องร้อง หรือการชี้ขาดตัดสิน ซึ่งมีตัวอย่างให้เห็นชัดเจน เช่น บทบาทของคณะลูกขุนที่เป็นตัวแทนของประชาชนในการตัดสินคดี เป็นต้น⁵

³ อุทัย อาทิวะช, คู่มือกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2: สิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา (กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.เจ. พรินต์ติ้ง, 2558), 8.

⁴ คณิต ณ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2561), 91.

⁵ ณรงค์ ใจหาญ, หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1 (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2566), 32.

2.1.3 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (Public Prosecution)

หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (Public Prosecution) เป็นหลักการที่ถือว่าการกระทำ ความผิดอาญาส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมโดยรวม เมื่อเกิดการกระทำความผิดอาญาขึ้น รัฐจึงเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญานั้น โดยให้พนักงานอัยการเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการ ดำเนินคดีอาญา อย่างไรก็ตาม ในหลายประเทศที่ยึดถือหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ก็ไม่ได้กำหนดให้รัฐมี อำนาจผูกขาดในการดำเนินคดีอาญาได้แต่ผู้เดียวอย่างเด็ดขาด แต่ยังมีการผ่อนคลายเป็นเอกชนฟ้องคดีได้บ้าง เช่นกัน เพียงแต่อาจจะกำหนดเงื่อนไขในการให้เอกชนดำเนินการฟ้องคดีอาญาเอาไว้ เช่น มีการจำกัดประเภท และฐานความผิดไว้ เป็นต้น⁶

2.1.4 ทฤษฎีองค์การคัพพ (The Organic Theory)

ทฤษฎีองค์การคัพพ (The Organic Theory) ถือว่า การกระทำของผู้แทนนิติบุคคลในนาม ของนิติบุคคลนั้น เหมือนการกระทำของนิติบุคคลนั่นเอง นิติบุคคลจึงต้องรับผิดชอบต่อผลของการกระทำนั้น แม้ว่าจะอยู่นอกเหนือวัตถุประสงค์ก็ตาม กล่าวคือ หากผู้แทนนิติบุคคลทำนิติกรรมกับบุคคลภายนอกในนาม นิติบุคคล นิติบุคคลก็ต้องผูกพันตามนั้น แนวคิดนี้เปรียบเสมือนว่า นิติบุคคลมีตัวตนจริง ๆ ในสังคม และผู้แทน นิติบุคคลก็เปรียบเสมือนอวัยวะ (Organ) ส่วนหนึ่งของนิติบุคคลที่ไม่อาจแยกออกจากกันได้⁷

2.1.5 หลักความไว้วางใจ (Fiduciary Duties)

หลักความไว้วางใจ (Fiduciary Duties) หมายถึง หน้าที่หรือความรับผิดชอบของบุคคลที่มี หน้าที่ดูแลหรือจัดการทรัพย์สินหรือกิจการของบุคคลอื่นในอันที่จะต้องดูแลทรัพย์สินหรือกิจการของผู้อื่นด้วย เจตนาที่สุจริต กล่าวคือ บุคคลที่ได้รับความไว้วางใจให้ดูแลทรัพย์สินหรือกิจการของผู้อื่นนั้นจะต้องปฏิบัติหน้าที่ ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของอีกฝ่ายเป็นสำคัญ และห้ามมิให้ใช้ประโยชน์จากตำแหน่ง หรือข้อมูลที่ได้รับมาเพื่อประโยชน์ส่วนตัว⁸ หลักการนี้เป็นหลักการของความเป็นธรรมตามกฎหมายเอ็คควิตี้ที่ กำหนดให้บุคคลที่อยู่ในฐานะได้รับความไว้วางใจจะต้องมีหน้าที่ที่จะไม่แสวงหาประโยชน์จากความสัมพันธ์นั้น หรือมิใช่ใช้อำนาจหรืออิทธิพลใดที่จะครอบงำผู้มอบความไว้วางใจให้ในฐานะที่ตนเองมีสถานะที่ดีกว่าหรือได้รับความ ไว้วางใจ แม้ว่าการกระทำนั้นจะยังไม่เกิดขึ้นหรือยังไม่เกิดความเสียหายใด ๆ กับบุคคลที่มอบความไว้วางใจ ก็ตาม⁹ ซึ่งผู้ที่อยู่ในฐานะได้รับความไว้วางใจ (Fiduciary Duty) มีหน้าที่สำคัญ 2 ประการ ประการแรก หน้าที่ ในการใช้ความซื่อสัตย์สุจริต (Duty of Loyalty) กล่าวคือ ผู้ที่ได้รับความไว้วางใจต้องให้ความสำคัญกับ

⁶ คณิต ณ นคร, *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*, 93.

⁷ กิตติศักดิ์ ปรกติ, *คำอธิบายกฎหมายลักษณะบุคคล: บุคคลธรรมดาและนิติบุคคล* (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2564), 202.

⁸ รัชดาพร สังวร, “Fiduciary Duties กับความรับผิดชอบของกรรมการและผู้บริหารในบริษัทจำกัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์,” *วารสารกระบวนการยุติธรรม* 1, ฉ. 1 (มิถุนายน – กันยายน 2551): 59.

⁹ ศักดิ์สิทธิ์ สิงห์, “ความสัมพันธ์ของผู้ที่อยู่ในฐานะได้รับความไว้วางใจและ Fiduciary Duty ตามคำพิพากษาของศาลคอมมอนลอว์,” *บทบัณฑิตย* 67, ฉ. 2 (2554): 162–184.

ผลประโยชน์ของผู้มอบความไว้วางใจเป็นอันดับแรก และหลีกเลี่ยงการกระทำใด ๆ ที่ขัดต่อผลประโยชน์นั้น และต้องไม่แสวงหาประโยชน์ส่วนตัวจากตำแหน่งหรือข้อมูลที่ได้รับมอบหมาย และประการที่สอง หน้าที่ในการระมัดระวัง (Duty of Care) กล่าวคือ ผู้ที่อยู่ในฐานะได้รับความไว้วางใจต้องปฏิบัติหน้าที่ โดยใช้ความรู้ความชำนาญด้วยความระมัดระวัง¹⁰

2.2 การดำเนินคดีอาญาของนิติบุคคล ในกรณีที่ผู้แทนนิติบุคคลกระทำผิดต่อตัวนิติบุคคลหรือผู้แทนนิติบุคคลมีผลประโยชน์ขัดกันกับนิติบุคคลของกฎหมายไทย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 5 (3) ของไทย กำหนดให้เฉพาะผู้จัดการหรือผู้แทนตามกฎหมายของนิติบุคคลเท่านั้นที่มีอำนาจฟ้องร้องคดีอาญาแทนนิติบุคคล ข้อจำกัดนี้อาจก่อให้เกิดช่องว่างในทางกฎหมายและความไม่เป็นธรรมต่อนิติบุคคล โดยเฉพาะในกรณีคดีอาญาที่เป็นความผิดอันยอมความได้ ที่ต้องอาศัยการร้องทุกข์ของผู้เสียหายเป็นเงื่อนไขสำคัญในการเริ่มต้นกระบวนการทางอาญา ซึ่งหากผู้จัดการหรือผู้แทนที่มีอำนาจในการร้องทุกข์ไม่ดำเนินการ เนื่องจากเป็นผู้กระทำผิดเสียเอง หรือมีผลประโยชน์ขัดแย้งกับนิติบุคคล จะทำให้กระบวนการยุติธรรมไม่สามารถเดินหน้าต่อไปได้ ส่งผลให้นิติบุคคลสูญเสียสิทธิในการดำเนินคดีอาญาและไม่ได้รับการคุ้มครองทางกฎหมายอย่างเต็มที่

อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นนิติบุคคลเอกชน มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1041/2558 เป็นกรณีที่ผู้เสียหายเป็นบริษัท ซึ่งกรรมการผู้มีอำนาจกระทำการแทนบริษัทและเป็นกรรมการบริษัทเป็นผู้กระทำผิดต่อบริษัทซึ่งเป็นนิติบุคคลนั้น กรณีเช่นนี้ศาลฎีกาได้วินิจฉัยว่า ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นย่อมได้รับความเสียหาย มีสิทธิฟ้องหุ้นส่วนผู้จัดการหรือกรรมการให้รับผิดชอบทางอาญาได้¹¹ หากพิจารณาตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าว การที่ศาลให้สิทธิแก่ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในการฟ้องคดีอาญาต่อหุ้นส่วนผู้จัดการหรือกรรมการ เป็นการให้สิทธิแก่ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในฐานะที่เป็นผู้เสียหายโดยตรงตามมาตรา 2 (4) มิใช่ในฐานะผู้มีอำนาจจัดการแทนนิติบุคคลตามมาตรา 5 (3) ซึ่งแนวคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวก็ยังสามารถใช้ได้กับเพียงนิติบุคคลในกฎหมายเอกชนบางประเภทเท่านั้น ไม่สามารถนำมาปรับใช้ให้ครอบคลุมถึงนิติบุคคลประเภทมหาชนได้ เนื่องจากสถานะของพนักงานในนิติบุคคลมหาชน กับสถานะของหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในนิติบุคคลเอกชนมีลักษณะที่แตกต่างกัน ในนิติบุคคลเอกชน หุ้นส่วน หรือผู้ถือหุ้นจะมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและมีผลประโยชน์โดยตรงจากการดำเนินกิจการของบริษัท ดังนั้น เมื่อเกิดความเสียหายขึ้น ผู้ถือหุ้นจึงถือได้ว่าเป็นผู้เสียหายโดยตรงได้ในทางตรงกันข้าม สำหรับนิติบุคคลมหาชน เช่น หน่วยงานรัฐ พนักงานในหน่วยงานนั้นอาจไม่มีผลประโยชน์โดยตรงจากการดำเนินกิจการของหน่วยงาน และอาจไม่ได้รับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำผิดโดยตรง การนำหลักการของผู้เสียหายโดยตรงมาใช้กับกรณีของนิติบุคคลมหาชนอาจจะยังไม่สมเหตุสมผล อีกทั้งคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวมีขอบเขตการนำไปใช้กับนิติบุคคลเอกชนอย่างจำกัด โดยนำไปใช้ได้เฉพาะในกรณีที่

¹⁰ นิภาพร วงศ์วัฒนะเดช, “การนำหลัก Fiduciary Duty มาใช้เพื่อเสริมกลไกการคุ้มครองนักลงทุนหรือลูกค้าที่ใช้บริการนายหน้าซื้อขายหลักทรัพย์ในประเทศไทย,” *วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย* 7, ฉ. 1 (มกราคม - มิถุนายน 2558): 101.

¹¹ ธนรัตน์ ทั้งทอง, วิชากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ครั้งที่ 4, แก้วใจครั้งล่าสุด 2563, สืบค้นเมื่อ 5 กันยายน 2567, <https://www.thethaibar.or.th/thaibarweb/download/term2/thanarat/th4.pdf/>

ผู้กระทำความผิดเป็นผู้จัดการหรือกรรมการของนิติบุคคลเอกชนเท่านั้น¹² ซึ่งยังคงมีช่องว่างกฎหมายในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลภายนอกองค์กร แต่มีความสัมพันธ์อันใกล้ชิดหรือมีผลประโยชน์เกี่ยวข้องกันกับผู้จัดการหรือผู้แทนของนิติบุคคลเอกชน ซึ่งอาจทำให้ผู้แทนนิติบุคคลไม่ยอมดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดได้ รวมไปถึงกรณีที่นิติบุคคลนั้นเป็นสมาคม ซึ่งมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากนิติบุคคลเอกชนประเภทอื่น โดยทรัพย์สินในสมาคมถือเป็นของสมาคมเอง สมาชิกไม่มีสิทธิในทรัพย์สินหรือผลกำไรจากสมาคม¹³ และหากผู้แทนของสมาคมกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินของสมาคม ความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นก็จะถือเป็นความเสียหายของสมาคมไม่ใช่ความเสียหายของสมาชิกโดยตรง ดังนั้น จึงไม่สามารถนำหลักการของผู้เสียหายโดยตรงตามแนวคำพิพากษานี้มาใช้ได้เช่นกัน

ในกรณีที่ผู้แทนหน่วยงานรัฐกระทำความผิด แม้กฎหมายไทยจะมีความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการและหน้าที่ในการยุติธรรม โดยให้สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐมีอำนาจดำเนินคดีได้ แต่หากผู้กระทำความผิดไม่มีหน้าที่โดยตรงหรือไม่ได้ใช้อำนาจที่ได้รับมอบหมาย การกระทำความผิดอาจไม่อยู่ในขอบเขตอำนาจของ ป.ป.ช. เช่นเดียวกับความผิดบางประเภท เช่น ฉ้อโกง ที่ไม่ได้อยู่ภายใต้ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการและหน้าที่ในการยุติธรรม อีกทั้ง หากในกรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่ใช่เจ้าพนักงานเองแต่เป็นบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับเจ้าพนักงาน เช่นนี้ ป.ป.ช. ก็ไม่สามารถเข้ามาดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดที่ไม่ใช่เจ้าพนักงานนั้นได้เช่นกัน เนื่องจากขอบเขตอำนาจการดำเนินคดีของ ป.ป.ช. ถูกจำกัดอยู่ในกรอบของการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับตำแหน่งหน้าที่ของเจ้าพนักงานเท่านั้น

ในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นนิติบุคคลมหาชนที่เป็นหน่วยงานของรัฐ สำนักงานอัยการสูงสุดเคยมีหนังสือที่ อส 0017/14144 ลงวันที่ 8 พฤศจิกายน 2537 ซึ่งให้ความเห็นว่า หากการกระทำนั้นเป็นการกระทำความผิดต่อทรัพย์สินของรัฐไม่ถือเป็นความผิดอันยอมความได้ ดังนั้น จึงไม่จำเป็นต้องมีการร้องทุกข์จากผู้แทนนิติบุคคล อย่างไรก็ตาม ศาลฎีกาได้มีคำพิพากษาในกรณีดังกล่าวแตกต่างออกไป ปรากฏในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 11732/2557 โดยศาลฎีกาเห็นว่า แม้ว่าทรัพย์สินที่ถูกกระทำความผิดจะเป็นของรัฐ แต่ตามหลักกฎหมายทั่วไป ความผิดฐานฉ้อโกงยังคงเป็นความผิดต่อส่วนตัว ซึ่งหมายความว่าจำเป็นต้องมีการร้องทุกข์จากผู้เสียหายโดยตรง เนื่องจากกฎหมายอาญาไทยไม่ได้มีการแบ่งแยกประเภทของผู้เสียหายระหว่างนิติบุคคลทั่วไปกับหน่วยงานของรัฐในความผิดฐานฉ้อโกง การตีความกฎหมายให้แตกต่างออกไปจากบทบัญญัติที่มีอยู่นั้นจึงไม่สามารถทำได้ ในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นนิติบุคคลมหาชนที่เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อันได้แก่ เทศบาล ตำบล และจังหวัด แม้จะมีกฎหมายว่าด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละประเภทที่วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจัดระเบียบบริหารของหน่วยงานนั้น ๆ ไว้ พร้อมทั้งกำหนดในเรื่องของการกำกับดูแลหน่วยงานดังกล่าว หากปรากฏว่าบุคคลในฐานะผู้แทนของหน่วยงานนั้น ๆ กระทำการฝ่าฝืนต่อความสงบเรียบร้อยหรือสวัสดิภาพของประชาชน หรือละเลยไม่ปฏิบัติตามหรือปฏิบัติการไม่ชอบด้วยอำนาจหน้าที่ ให้บุคคลที่มีอำนาจกำกับดูแลหน่วยงานนั้นสามารถดำเนินการ

¹² ณรงค์ ใจหาญ, *วิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1*, 29.

¹³ สุพจน์ คุ้มานะชัย, *ย่อหลักกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย บุคคล* (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2546), 179.

สอบสวนและสั่งให้บุคคลในฐานะผู้แทนของหน่วยงานนั้นพ้นจากตำแหน่งได้¹⁴ แต่กลไกดังกล่าวก็เป็นเพียงรูปแบบหนึ่งในทางกฎหมายปกครองที่รัฐใช้ควบคุมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเท่านั้น ไม่ใช่การกำหนดวิธีการดำเนินคดีอาญาในกรณีที่ไม่มีการร้องทุกข์ของผู้มีอำนาจจัดการแทนนิติบุคคล

จะเห็นได้ว่า สำหรับนิติบุคคลมหาชน ยังไม่มีบทบัญญัติทางกฎหมายอาญาใดที่ชัดเจนในการแก้ไขปัญหานี้ ทำให้เมื่อเกิดความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญาขึ้น นิติบุคคลมหาชนต้องพึ่งพาอำนาจของผู้แทนนิติบุคคลในการดำเนินคดีอาญาเพียงทางเดียว และหากผู้แทนนิติบุคคลไม่ยอมดำเนินคดีอาญา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ไม่ยอมร้องทุกข์ในคดีความผิดอันยอมความได้ จะทำให้นิติบุคคลสูญเสียสิทธิในการดำเนินคดีอาญา ปัญหาลักษณะนี้เคยปรากฏชัดในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 11732/2557 เป็นกรณีที่ผู้เสียหายเป็นเทศบาลนครลำปาง ซึ่งเป็นนิติบุคคลมหาชน กรณีนี้ผู้แทนนิติบุคคลไม่แจ้งความร้องทุกข์เพราะมีส่วนร่วมกระทำความผิดในฐานฉ้อโกง ซึ่งเป็นความผิดต่อส่วนตัวจำต้องมีการร้องทุกข์ มิเช่นนั้นเจ้าพนักงานตำรวจไม่สามารถดำเนินคดีได้ กรณีนี้ศาลฎีกาได้วินิจฉัยว่า การที่ผู้แทนนิติบุคคลไม่แจ้งความร้องทุกข์เพราะมีส่วนร่วมกระทำความผิดมิใช่เหตุที่จะยกขึ้นอ้างเพื่อยกเว้นบทบัญญัติในเรื่องผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายได้ เมื่อผู้แทนนิติบุคคลซึ่งเป็นผู้เสียหายที่ 1 มิได้ร้องทุกข์ดังนี้ ก็ต้องถือว่าไม่มีการสอบสวนโดยชอบด้วยกฎหมายและต้องห้ามมิให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีนี้ต่อศาล จะเห็นได้ว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการจำกัดอำนาจในการดำเนินคดีอาญาแทนนิติบุคคลให้เฉพาะผู้จัดการหรือผู้แทนตามกฎหมาย อาจเปิดช่องให้ผู้กระทำความผิดหลบเลี่ยงการถูกดำเนินคดีได้ เพื่อแก้ไขปัญหานี้ประเทศไทยควรพิจารณาปรับปรุงกฎหมายให้เปิดโอกาสให้บุคคลอื่นสามารถดำเนินคดีอาญาแทนนิติบุคคลในกรณีที่ผู้แทนนิติบุคคลไม่ดำเนินการเนื่องจากเป็นผู้กระทำความผิดหรือมีผลประโยชน์ขัดแย้งกับนิติบุคคล เพื่อให้นิติบุคคลทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลมหาชนหรือเอกชน มีโอกาสได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน

นอกจากนั้น ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 6 มีการบัญญัติเพื่อเป็นการอุดช่องว่างในกรณีสำหรับผู้เยาว์ หรือผู้เป็นบุคคลวิกลจริตหรือคนไร้ความสามารถที่ไม่มีผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาล หรือผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาลไม่สามารถกระทำหน้าที่ได้ หรือมีผลประโยชน์ขัดกันกับผู้เยาว์ หรือผู้เป็นบุคคลวิกลจริตหรือคนไร้ความสามารถนั้น ๆ โดยให้ญาติหรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องสามารถร้องขอศาลให้ตั้งผู้แทนเฉพาะคดีดำเนินคดีแทนได้ แต่บทบัญญัตินี้ดังกล่าวบัญญัติไว้เพื่ออุดช่องว่างของกฎหมายกรณีตาม มาตรา 5 (1) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเท่านั้น¹⁵ ซึ่งหากผู้มีอำนาจจัดการแทนนิติบุคคลตามมาตรา 5 (3) ไม่ยอมดำเนินคดีอาญาในความผิดฐานนั้น เนื่องจากเป็นผู้กระทำความผิด หรือมีผลประโยชน์ขัดกันกับนิติบุคคลที่ซึ่งเป็นผู้เสียหายนั่นเองเช่นนี้ ก็ไม่มีบุคคลใดสามารถร้องขอศาลให้ตั้งผู้แทนเฉพาะคดีได้ เนื่องจากมาตรา 6 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติไว้ไม่ครอบคลุมถึงกรณีที่ผู้เสียหายเป็นนิติบุคคล

¹⁴ ชาญชัย แสงศักดิ์, รัฐและนิติบุคคลมหาชน (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2565), 270-279.

¹⁵ ณรงค์ ใจหาญ, วิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, 31.

2.3 การดำเนินคดีอาญาของนิติบุคคล ในกรณีที่ผู้แทนนิติบุคคลกระทำความผิดต่อตัวนิติบุคคลหรือผู้แทนนิติบุคคลมีผลประโยชน์ขัดกันกับนิติบุคคลของกฎหมายต่างประเทศ

จากการศึกษาการดำเนินคดีอาญาของนิติบุคคล ในกรณีที่ผู้แทนนิติบุคคลกระทำความผิดต่อตัวนิติบุคคลหรือผู้แทนนิติบุคคลมีผลประโยชน์ขัดกันกับนิติบุคคลของกฎหมายต่างประเทศพบว่า แต่ละประเทศก็มีกลไกในการแก้ไขปัญหาอย่างหลากหลาย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.3.1 ประเทศญี่ปุ่น

ประเทศญี่ปุ่นใช้ระบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ หน่วยงานรัฐจึงเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินคดีอาญาเป็นหลัก แต่มีข้อจำกัดในบางฐานความผิดโดยในความผิดประเภทนี้ คำร้องทุกข์ของผู้เสียหายจะเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้เจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมอาญาสามารถเริ่มต้นดำเนินคดีได้ หากไม่มีการร้องทุกข์ เจ้าหน้าที่ตำรวจจะไม่สามารถทำการสืบสวน สอบสวน หรือดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดได้¹⁶ อย่างไรก็ตาม กฎหมายของประเทศญี่ปุ่นได้ออกแบบกลไกเพื่อปิดช่องว่างในกรณีที่ไม่มีคำร้องทุกข์จากผู้เสียหาย เพื่อให้สามารถดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดได้ โดยกฎหมายของประเทศญี่ปุ่นได้กำหนดให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถร้องขอพนักงานอัยการให้แต่งตั้งบุคคลอื่นใดเป็นผู้มีอำนาจในการร้องทุกข์แทนนิติบุคคลนั้นได้ ดังที่ปรากฏในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศญี่ปุ่น มาตรา 234 บัญญัติไว้ว่า ในกรณีที่ไม่มีบุคคลใดสามารถร้องทุกข์เกี่ยวกับความผิดที่ต้องร้องทุกข์ พนักงานอัยการสามารถแต่งตั้งบุคคลอื่นให้สามารถร้องทุกข์ได้ตามคำร้องขอของผู้ที่เกี่ยวข้อง¹⁷ ดังนั้นแล้ว ในกรณีที่นิติบุคคลเป็นผู้เสียหายจากความผิดอาญาและจำเป็นต้องมีการร้องทุกข์ หากผู้แทนนิติบุคคลที่มีอำนาจในการร้องทุกข์ไม่ดำเนินการร้องทุกข์เพื่อดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดเนื่องจากเป็นผู้กระทำความผิดต่อตัวนิติบุคคลเองหรือมีผลประโยชน์ขัดกัน ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถร้องขอให้พนักงานอัยการแต่งตั้งบุคคลอื่นให้มีอำนาจในการร้องทุกข์แทนนิติบุคคลนั้นได้

2.3.2 ประเทศเยอรมนี

ประเทศเยอรมนีใช้ระบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ กล่าวคือ หน่วยงานรัฐจะเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการดำเนินคดีอาญา แต่กฎหมายก็ยังเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายสามารถฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาเองได้ในความผิดบางประเภทตามที่กฎหมายกำหนด (Privatklage)¹⁸ อย่างไรก็ตาม การฟ้องร้องคดีของผู้เสียหายมีเงื่อนไขที่จำกัด โดยทั่วไปจะใช้กับความผิดที่มีโทษไม่รุนแรง และผู้เสียหายต้องเป็นผู้เสียหายโดยตรงจากการกระทำความผิดนั้น

ในกรณีที่นิติบุคคลในเยอรมนีตกเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาฐานใดฐานหนึ่ง และการกระทำผิดนั้นเกิดจากการกระทำของผู้แทนนิติบุคคลนั้นเสียเอง หรือเป็นกรณีที่ผู้แทนนิติบุคคลนั้นมีผลประโยชน์ขัดแย้งกับนิติบุคคล ซึ่งส่งผลให้ผู้แทนนิติบุคคลไม่ฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาต่อตนเองหรือบุคคลอื่น

¹⁶ รังสิมา ดาราพงษ์, “การนับอายุความร้องทุกข์ในคดีความผิดอันยอมความได้ กรณีผู้เสียหายเป็นบุคคลผู้หย่อนความสามารถ,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตศึกษาด้านนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2560), 99.

¹⁷ Code of Criminal Procedure (Act No. 131 of 1948), Article 234.

¹⁸ German Code of Criminal Procedure, Sec 374 (1).

ที่อาจมีผลประโยชน์เกี่ยวข้องกัน โดยทั่วไปแล้ว หน่วยงานของรัฐในประเทศเยอรมนีก็ยังมีอำนาจสามารถเข้ามาดำเนินคดีอาญาได้โดยผ่านพนักงานอัยการ ทั้งนี้ อาจยังต้องอาศัยการแจ้งความการร้องทุกข์ต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจในการริเริ่มคดี อย่างไรก็ตาม หากความผิดอาญาที่ได้กระทำลงอันทำให้นิติบุคคลเกิดความเสียหายนั้น เป็นความผิดประเภท (Antragsdelikt) ซึ่งเป็นความผิดที่จะต้องมีการร้องทุกข์จากผู้เสียหายอันเป็นเงื่อนไขสำคัญในการเริ่มต้นการดำเนินคดีอาญา หากไม่มีการร้องทุกข์จากผู้เสียหายคดีนั้นก็ไม่สามารถดำเนินต่อไปได้ ซึ่งในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นนิติบุคคล ผู้มีอำนาจในการร้องทุกข์คือ ผู้แทนนิติบุคคล ดังนั้น หากผู้แทนนิติบุคคลไม่ดำเนินการร้องทุกข์ในความผิดที่ต้องอาศัยการร้องทุกข์ของผู้เสียหายเป็นสำคัญ คดีนั้นก็ไม่สามารถดำเนินต่อไปได้ กฎหมายของเยอรมนีจึงได้ออกแบบกลไกเพื่อปิดช่องว่างในกรณีที่ไม่มีผู้เสียหายร้องทุกข์จากนิติบุคคล ในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นนิติบุคคล เพื่อให้การดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดยังสามารถเกิดขึ้นได้ โดยพระราชบัญญัติบริษัทจำกัด (Act on Limited Liability Companies: GmbHG) มาตรา 85 ของเยอรมนี ได้ระบุถึงความผิดเกี่ยวกับการเปิดเผยความลับของบริษัท ซึ่งเป็นความผิดทางอาญาที่ผู้เสียหายต้องร้องทุกข์ (Antragsdelikt) กล่าวคือ การดำเนินคดีอาญาในความผิดนี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้เสียหายได้ร้องทุกข์ต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจเสียก่อน ซึ่งพระราชบัญญัติบริษัทจำกัด มาตรา 85 (3) ได้บัญญัติถึงกรณีความผิดเกี่ยวกับการเปิดเผยความลับของบริษัทไว้อย่างชัดเจนว่า ความผิดนี้สามารถดำเนินคดีได้เฉพาะเมื่อบริษัทได้ร้องทุกข์เท่านั้น ในกรณีที่กรรมการบริษัทหรือผู้ชำระบัญชีเป็นผู้กระทำความผิด คณะกรรมการหรือหากไม่มีคณะกรรมการ ให้ผู้แทนพิเศษที่แต่งตั้งโดยผู้ถือหุ้น มีสิทธิยื่นคำร้องทุกข์ได้ และในกรณีที่สมาชิกของคณะกรรมการเป็นผู้กระทำความผิด ให้กรรมการหรือผู้ชำระบัญชีมีสิทธิยื่นคำร้องทุกข์¹⁹

ดังนั้น ผู้แทนพิเศษ (Besondere Vertreter) จึงเป็นกลไกสำคัญในกฎหมายของเยอรมนีที่ช่วยให้บริษัทสามารถดำเนินการร้องทุกข์ได้แม้ว่ากรรมการหรือผู้แทนของบริษัทจะไม่สามารถหรือไม่ยินยอมดำเนินการร้องทุกข์ โดยดำเนินการแต่งตั้งผู้แทนพิเศษ ซึ่งจะต้องได้รับการแต่งตั้งจากผู้ถือหุ้นโดยมติพิเศษหรือจากศาลตามคำร้องขอ²⁰

2.2.3 ประเทศแอฟริกาใต้

ประเทศแอฟริกาใต้ใช้ระบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ โดยให้หน่วยงานของรัฐเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการดำเนินคดีอาญา แต่กฎหมายก็ยังเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายสามารถฟ้องคดีเองได้ในบางกรณี ตามมาตรา 7 ของพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา ค.ศ. 1977 (The Criminal Procedure Act 1977) ที่อนุญาตให้ผู้เสียหายดำเนินคดีเองได้หากอัยการสูงสุดไม่ฟ้อง และมาตรา 8 ที่ให้องค์กรรัฐสามารถฟ้องคดีได้โดยอยู่ภายใต้การควบคุมของอัยการ²¹ อย่างไรก็ตาม กฎหมายไม่ได้ขยายสิทธินี้ไปถึงนิติบุคคลเอกชน เช่น บริษัทเอกชน สมาคม

¹⁹ Act on Limited Liability Companies (GmbHG), Sec 85.

²⁰ Eva Nase, "Germany Minority Shareholder Rights Iba Corporate and M&a Law Committee 2022," last modified June 7, 2022, accessed April 11, 2024, <https://www.ibanet.org/document?id=Germany-minority-shareholder-rights-2022/>

²¹ Jamil Ddamulira Mujuzi, "The History and Nature of the Right to Institute a Private Prosecution in South Africa," *Fundamina* 25, no. 1 (January 2019): 132.

หรือองค์กรที่ไม่ใช่หน่วยงานของรัฐ ซึ่งหมายความว่า นิติบุคคลเหล่านี้ไม่สามารถฟ้องร้องคดีอาญาได้โดยตรง²² แม้กฎหมายของประเทศแอฟริกาใต้จะกำหนดเงื่อนไขที่เข้มงวดในการฟ้องร้องคดีอาญา และไม่อนุญาตให้นิติบุคคลเอกชนดำเนินคดีเองได้โดยตรง แต่ผู้เสียหายก็ยังคงมีสิทธิในฐานะผู้เสียหายที่จะร้องทุกข์ต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อให้มีการสืบสวนสอบสวน และดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำความผิด โดยในกรณีที่นิติบุคคลเป็นผู้เสียหายจะต้องดำเนินการร้องทุกข์ผ่านผู้แทนนิติบุคคล ซึ่งหากผู้แทนนิติบุคคลไม่ยอมร้องทุกข์เนื่องจากเป็นผู้กระทำความผิดต่อนิติบุคคลหรือมีผลประโยชน์ขัดแย้งกับนิติบุคคล เจ้าหน้าที่ตำรวจก็ยังคงสามารถดำเนินการสืบสวนคดีอาญาได้เองโดยไม่จำเป็นต้องรอการร้องทุกข์จากผู้แทนนิติบุคคล เพราะในแอฟริกาใต้ การร้องทุกข์ของผู้เสียหายไม่ถือเป็นเงื่อนไขสำคัญในการเริ่มกระบวนการสืบสวนและดำเนินคดีของเจ้าหน้าที่ตำรวจ หากมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น เจ้าหน้าที่ตำรวจมีหน้าที่ในการสืบสวน สอบสวน และดำเนินการในนามของรัฐได้ แม้จะไม่มี การร้องทุกข์จากผู้เสียหายก็ตาม²³

2.4 แนวทางการแก้ไขปัญหาการดำเนินคดีอาญาของนิติบุคคลในกรณีที่ผู้แทนนิติบุคคลกระทำความผิดต่อตัวนิติบุคคลหรือผู้แทนนิติบุคคลมีผลประโยชน์ขัดแย้งกับนิติบุคคล โดยเปรียบเทียบกฎหมายไทยและต่างประเทศ

เมื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบแล้ว ผู้เขียนเห็นว่าการให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจในการสอบสวนคดีโดยไม่จำเป็นต้องมีการร้องทุกข์จากผู้เสียหาย ซึ่งเป็นแนวทางของประเทศแอฟริกาใต้ อาจไม่เหมาะสมสำหรับการนำไปปรับใช้ในประเทศไทย เนื่องจากประเทศไทยมีความผิดอาญาประเภทความผิดอันยอมความได้ ซึ่งกฎหมายเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายตัดสินใจว่าจะร้องทุกข์เพื่อดำเนินคดีหรือจะยอมความกัน ในกรณีที่ความเสียหายไม่ร้ายแรง การยอมความอาจเป็นทางเลือกที่ดีในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด และยังช่วยประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายเมื่อเปรียบเทียบกับ การดำเนินคดีอาญาในชั้นศาล ส่วนกลไกการแต่งตั้งผู้แทนพิเศษ ตามมาตรา 85 ของกฎหมายบริษัทในประเทศเยอรมนี เป็นกลไกที่จำกัดขอบเขตการแต่งตั้งผู้แทนพิเศษไว้เฉพาะในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นกรรมการหรือผู้แทนของบริษัท และความผิดที่กระทำนั้นต้องเป็นความผิดเกี่ยวกับการเปิดเผยความลับของบริษัทเท่านั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่า กฎหมายดังกล่าวมีข้อจำกัดมากจนทำให้ไม่สามารถนำไปปรับใช้เพื่อแก้ไขปัญหาการดำเนินคดีอาญาของนิติบุคคลในกรณีที่ผู้แทนนิติบุคคลกระทำความผิดต่อตัวนิติบุคคลหรือผู้แทนนิติบุคคลมีผลประโยชน์ขัดแย้งกับนิติบุคคลได้อย่างครอบคลุมทุกกรณี จึงยังไม่เหมาะสมหากจะนำมาปรับใช้ในประเทศไทย ผู้เขียนเห็นว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของญี่ปุ่น มาตรา 234 ได้เปิดช่องทางให้บุคคลใดก็ตามที่อาจได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิดอาญาที่เกิดขึ้น สามารถยื่นคำร้องขอต่อพนักงานอัยการเพื่อแต่งตั้งผู้แทนพิเศษในการร้องทุกข์แทนผู้เสียหายได้ โดยกฎหมายนี้ได้ครอบคลุมไปถึงกรณีที่ผู้เสียหายเป็นนิติบุคคลทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลมหาชนหรือเอกชน จึงเห็นสมควรนำมาปรับใช้ในประเทศไทย เพื่อช่วยป้องกันไม่ให้ผู้กระทำความผิดอาศัยช่องว่างทางกฎหมายดังกล่าวมาหลีกเลี่ยงให้ตนเองไม่ต้องถูกดำเนินคดี อย่างไรก็ตาม การนำหลักการของประเทศญี่ปุ่นมาปรับใช้ในประเทศไทย จำเป็นต้องมีการปรับใช้

²² Ibid.

²³ Chris Botha and Johan Burger, "Can the Police Investigate a Case That Hasn't Been Reported?," last modified June 6, 2019, accessed April 11, 2024, <https://www.issafrica.org/iss-today/can-the-police-investigate-a-case-that-hasnt-been-reported/>

กฎหมายให้สอดคล้องกับบริบทของประเทศไทยด้วย ซึ่งมาตรา 6 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไทยได้มีการบัญญัติในเรื่องของการตั้งผู้แทนเฉพาะคดีไว้อยู่แล้ว แต่กำหนดให้ตั้งผู้แทนเฉพาะคดีได้ในกรณีที่ผู้เยาว์ บุคคลวิกลจริต หรือคนไร้ความสามารถที่ไม่มีผู้แทนโดยชอบธรรมหรือเมื่อผู้แทนไม่สามารถทำหน้าที่ได้หรือมีผลประโยชน์ขัดแย้งเท่านั้น ผู้เขียนเห็นว่า ควรนำหลักการของประเทศญี่ปุ่นที่ให้ผู้แทนพิเศษในการร้องทุกข์แทนผู้เสียหายได้ มาปรับใช้กับการตั้งผู้แทนเฉพาะคดี ตามมาตรา 6 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไทย สำหรับในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นนิติบุคคลด้วย

2.5 วิเคราะห์และเปรียบเทียบการดำเนินคดีอาญาของนิติบุคคลในกรณีที่ผู้แทนนิติบุคคลกระทำผิดต่อตัวนิติบุคคลหรือผู้แทนนิติบุคคลมีผลประโยชน์ขัดกันกับนิติบุคคลของกฎหมายไทยและต่างประเทศ

เมื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบแล้วผู้เขียนเห็นว่า การให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจในการสอบสวนคดีโดยไม่จำเป็นต้องมีการร้องทุกข์จากผู้เสียหาย ซึ่งเป็นแนวทางของประเทศแอฟริกาใต้ อาจไม่เหมาะสมสำหรับการนำไปปรับใช้ในประเทศไทย เนื่องจากประเทศไทยมีความผิดอาญาประเภทความผิดอันยอมความได้ ซึ่งกฎหมายเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายตัดสินใจว่าจะร้องทุกข์เพื่อดำเนินคดีหรือจะยอมความกัน ในกรณีที่ความเสียหายไม่ร้ายแรง การยอมความอาจเป็นทางเลือกที่ดีในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด และยังช่วยประหยัดเวลารวมถึงค่าใช้จ่ายเมื่อเปรียบเทียบกับ การดำเนินคดีอาญาในชั้นศาล ส่วนกลไกการแต่งตั้งผู้แทนพิเศษ ตามมาตรา 85 ของกฎหมายบริษัทในประเทศเยอรมนี เป็นกลไกที่จำกัดขอบเขตการแต่งตั้งผู้แทนพิเศษไว้เฉพาะในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นกรรมการหรือผู้แทนของบริษัท และความผิดที่กระทำนั้นต้องเป็นความผิดเกี่ยวกับการเปิดเผยความลับของบริษัทเท่านั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่า กฎหมายดังกล่าวมีข้อจำกัดมากจนทำให้ไม่สามารถนำไปปรับใช้เพื่อแก้ไขปัญหาคดีอาญาของนิติบุคคลในกรณีที่ผู้แทนนิติบุคคลกระทำผิดต่อตัวนิติบุคคลหรือผู้แทนนิติบุคคลมีผลประโยชน์ขัดกันกับนิติบุคคลได้อย่างครอบคลุมทุกกรณี จึงยังไม่เหมาะสมหากจะนำมาปรับใช้ในประเทศไทย ผู้เขียนเห็นว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของญี่ปุ่น มาตรา 234 ได้เปิดช่องทางให้ผู้แทนพิเศษในการร้องทุกข์แทนผู้เสียหายได้ โดยกฎหมายนี้ได้ครอบคลุมไปถึงกรณีที่ผู้เสียหายเป็นนิติบุคคลทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลมหาชนหรือเอกชน จึงเห็นสมควรนำมาปรับใช้ในประเทศไทย เพื่อช่วยป้องกันไม่ให้ผู้กระทำความผิดอาศัยช่องว่างทางกฎหมายดังกล่าวมาหลีกเลี่ยงให้ตนเองไม่ต้องถูกดำเนินคดี อย่างไรก็ตาม การนำหลักการของประเทศญี่ปุ่นมาปรับใช้ในประเทศไทย จำเป็นต้องมีการปรับใช้กฎหมายให้สอดคล้องกับบริบทของประเทศไทยด้วย ซึ่งมาตรา 6 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไทยได้มีการบัญญัติในเรื่องของการตั้งผู้แทนเฉพาะคดีไว้อยู่แล้ว แต่กำหนดให้สำหรับเพียงในกรณีที่ผู้เยาว์ หรือผู้เป็นบุคคลวิกลจริตหรือคนไร้ความสามารถ ที่ไม่มีผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาล หรือผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาล ไม่สามารถกระทำหน้าที่ได้ หรือมีผลประโยชน์ขัดกันกับผู้เยาว์ หรือผู้เป็นบุคคลวิกลจริตหรือคนไร้ความสามารถนั้น ๆ โดยให้ญาติหรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวของสามารถร้องขอศาลให้ตั้งผู้แทนเฉพาะคดีดำเนินคดีแทนได้เท่านั้นผู้เขียนเห็นว่า ควรนำหลักการของประเทศญี่ปุ่นที่ให้ผู้แทนพิเศษในการร้องทุกข์แทนผู้เสียหายได้ มาปรับใช้กับการตั้งผู้แทนเฉพาะคดี ตามมาตรา 6 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไทย สำหรับในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นนิติบุคคลด้วย

3. สรุปผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาของผู้มีอำนาจจัดการแทนนิติบุคคล ผู้เขียนสามารถสรุปผลและเสนอแนะดังต่อไปนี้

3.1 สรุปผล

การดำเนินคดีอาญาของนิติบุคคลในไทยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 5 (3) กำหนดให้เฉพาะผู้จัดการหรือผู้แทนตามกฎหมายของนิติบุคคลเท่านั้นที่มีอำนาจฟ้องร้องคดีอาญาแทนนิติบุคคล ข้อจำกัดนี้อาจทำให้เกิดช่องว่างทางกฎหมายและสร้างความไม่เป็นธรรมแก่นิติบุคคล โดยเฉพาะในกรณีคดีอาญาที่เป็นความผิดอันยอมความได้ ซึ่งต้องอาศัยการร้องทุกข์จากผู้เสียหายเป็นสำคัญ หากผู้แทนที่มีอำนาจไม่ดำเนินการร้องทุกข์เนื่องจากเป็นผู้กระทำผิดหรือมีผลประโยชน์ขัดแย้งกับนิติบุคคล กระบวนการยุติธรรมในคดีนั้นก็จะไม่สามารถดำเนินต่อไปได้ นิติบุคคลจึงสูญเสียสิทธิในการดำเนินคดีอาญาและไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเต็มที่ เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายในประเทศอื่น เช่น ญี่ปุ่น เยอรมนี และแอฟริกาใต้ พบว่ามีมาตรการที่แก้ไขปัญหานี้ โดยในญี่ปุ่นเปิดโอกาสให้บุคคลที่เกี่ยวข้องสามารถยื่นคำร้องต่อพนักงานอัยการเพื่อขอแต่งตั้งผู้แทนพิเศษในการร้องทุกข์ ในกรณีที่ไม่มีบุคคลใดสามารถยื่นร้องทุกข์เกี่ยวกับความผิดที่ต้องการการร้องทุกข์ได้ เยอรมนีมีการแต่งตั้งผู้แทนเฉพาะกรณีความผิดเกี่ยวกับการเปิดเผยความลับของบริษัท ส่วนในแอฟริกาใต้ เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถสืบสวนคดีได้โดยไม่ต้องอาศัยการร้องทุกข์ของผู้เสียหาย ในขณะที่ประเทศไทย ยังไม่มีมาตรการแก้ไขปัญหานี้ จึงควรมีนโยบายของประเทศไทยที่ญี่ปุ่นมาปรับใช้กับประเทศไทย โดยให้มีการแต่งตั้งผู้แทนเฉพาะคดีในกรณีที่ผู้แทนนิติบุคคลเป็นผู้กระทำผิดหรือมีผลประโยชน์ขัดกัน

3.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาของผู้มีอำนาจจัดการแทนนิติบุคคล ผู้เขียนเห็นว่าควรอาศัยหลักการจากกฎหมายของประเทศญี่ปุ่นมาปรับใช้ให้เข้ากับบริบทของกฎหมายไทย เนื่องจากมาตรา 6 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไทยได้มีการบัญญัติในเรื่องของการตั้งผู้แทนเฉพาะคดีไว้อยู่แล้ว แต่กำหนดให้ตั้งผู้แทนเฉพาะคดีได้ในกรณีที่ผู้เยาว์ บุคคลวิกลจริต หรือคนไร้ความสามารถ ที่ไม่มีผู้แทนโดยชอบธรรมหรือเมื่อผู้แทนไม่สามารถทำหน้าที่ได้หรือมีผลประโยชน์ขัดแย้งเท่านั้น ผู้เขียนจึงเสนอให้มีการแก้ไขปรับปรุงมาตรา 6 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยขยายขอบเขตให้ครอบคลุมถึงกรณีที่ผู้มีอำนาจจัดการแทนนิติบุคคลไม่ดำเนินการแทนนิติบุคคล เนื่องจากเป็นบุคคลที่กระทำความผิดต่อตัวนิติบุคคลเสียเอง หรือเป็นบุคคลที่มีผลประโยชน์ขัดกันกับนิติบุคคล โดยอนุญาตให้บุคคลอื่นที่มีส่วนได้เสีย หรือผู้มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการในนิติบุคคล เช่น ผู้ถือหุ้น หรือผู้บริหารระดับสูงในตำแหน่งรองลงมา สามารถร้องขอต่อศาลเพื่อแต่งตั้งผู้แทนเฉพาะคดีในการดำเนินคดีแทนนิติบุคคลได้อีกหนึ่ง ผู้เขียนเห็นว่า บุคคลที่มีอำนาจยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอแต่งตั้งผู้แทนเฉพาะคดีนั้นสมควรเป็นบุคคลผู้มีส่วนได้เสีย หรือผู้มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการในนิติบุคคล เนื่องจากเป็นบุคคลที่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการนิติบุคคล ซึ่งจะมีความเข้าใจในกิจการของนิติบุคคลนั้นเป็นอย่างดี

References

- Botha, Chris, and Johan Burger. “Can the Police Investigate a Case That Hasn’t Been Reported.” Last modified June 6, 2019. Accessed April 11, 2024. <https://www.issafrica.org/iss-today/can-the-police-investigate-a-case-that-hasnt-been-reported/>
- Chanchai Saengsak. *State and Public Legal Entities*. Bangkok: Winyuchon, 2022. [In Thai]
- Kanit Na Nakorn. *Criminal Procedure Law*. Bangkok: Winyuchon, 2018. [In Thai]
- Kittisak Prakad. *Explanation of Personal Law: Natural Persons and Legal Entities*. Bangkok: Winyuchon, 2021. [In Thai]
- Kukrit Singhal. “Fiduciary Relationship and Fiduciary Duty under Common Law Court Judgments.” *Batbandit* 67, no. 2 (2011): 162-184. [In Thai]
- Mujuzi, Jamil Ddamulira. “The History and Nature of the Right to Institute a Private Prosecution in South Africa.” *Fundamina* 25, no. 1 (January 2019): 132.
- Narong Jaihan. *Criminal Procedure Volume 1*. Bangkok: Winyuchon, 1992. [In Thai]
- Nase, Eva. “Germany Minority Shareholder Rights Iba Corporate and M&a Law Committee 2022.” Last modified June 7, 2022. Accessed April 11, 2024. <https://www.ibanet.org/document?id=Germany-minority-shareholder-rights-2022/>
- Nipapat Wongwattanadet. “The Application of Fiduciary Duty Principle to Strengthen the Mechanism for the Protection of Investors or Customers Using Securities Brokerage Services in Thailand.” *Journal of Law, Faculty of Law, University of the Thai Chamber of Commerce* 7, no. 1 (January-June 2015): 101. [In Thai]
- Rangsimma Darapong. “Calculating the Statute of Limitations for Complaints in Compoundable Offences in Cases Where the Injured Party is a Person with Reduced Capacity.” Master’s thesis, Faculty of Law, National Institute of Development Administration, 2017. [In Thai]
- Ratchadaporn Sangwon. “Fiduciary Duties and Liability of Directors and Executives in Limited Companies under the Civil and Commercial Code.” *Journal of Justice Process* 1, no. 1 (June–September 2008): 59. [In Thai]
- Supot Kumanachai. *Summary of Civil and Commercial Law Principles on Persons*. Bangkok: Nititham Publishing, 2003. [In Thai]
- Thanarat Thangthong. “Criminal Procedure Law 4.” Last modified January 3, 2020. Accessed September 5, 2024. <https://www.thethaibar.or.th/thaibarweb/download/term2/thanarat/th4.pdf/> [In Thai]

การพัฒนากรุงเทพมหานครสู่เมืองปลอดภัยจากอาชญากรรมสำหรับผู้หญิง

Developing Bangkok Metropolitan to Crime Safe City for Women

ศิริธร สมสุวรรณ¹

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

3/12 ถนนอุทองนอก แขวงดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300, ประเทศไทย

อีเมลติดต่อ: jangysiri@gmail.com

Sirithorn Somsuwan²

Department of Disaster Prevention and Mitigation

3/12 U-Thong Nok Road, Dusit Subdistrict, Dusit District, Bangkok 10300, Thailand

Email: jangysiri@gmail.com

Received: July 19, 2024 Revised: November 16, 2024 Accepted: November 21, 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาความปลอดภัยจากอาชญากรรมสำหรับผู้หญิงในกรุงเทพมหานคร สาเหตุของปัญหาในการพัฒนากรุงเทพมหานครให้เป็นเมืองปลอดภัยจาก อาชญากรรมสำหรับผู้หญิง และเสนอแนวทางการพัฒนากรุงเทพมหานครสู่เมืองปลอดภัยจากอาชญากรรมสำหรับผู้หญิง

จากการศึกษา พบว่าอาชญากรรมเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นทุกประเทศและทุกสังคมไม่มีสังคมใดที่ปราศจากอาชญากรรม มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่อยู่ร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลาย ซึ่งย่อมเกิดความขัดแย้งระหว่างผู้คนในสังคมเพราะมนุษย์ต่างก็มีความต้องการเอาตัวรอดและมีชีวิตที่สมปรารถนา ดังนั้น ไม่ว่าสังคมจะก้าวหน้าหรือพัฒนาเพียงใด トラบใดที่มนุษย์ยังต้องอาศัยร่วมกันในสังคม อาชญากรรมจึงเป็นสิ่งที่ธรรมชาติจะยังคงดำรงอยู่สิ่งที่ประเทศหรือรัฐควรให้ความสำคัญคือการลดอาชญากรรมและทำให้ประชาชนมีชีวิตอย่างสงบสุขและปลอดภัยมากที่สุด ในส่วนของกรุงเทพมหานครเมืองหลวงของประเทศไทย ซึ่งเป็นศูนย์รวมความเจริญในทุกด้านทั้งเศรษฐกิจ การศึกษา การท่องเที่ยว และการคมนาคม เป็นต้น จากสภาพของกรุงเทพมหานครที่มีความเป็นเมืองสูงและมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว จึงกลายเป็นศูนย์รวมของภัยสังคมรูปแบบต่าง ๆ ทั้งอาชญากรรมทั่วไป อาชญากรรมไซเบอร์ โดยเฉพาะผู้หญิงที่ได้รับผลกระทบจากอาชญากรรมทางเพศ และมักตกเป็นเหยื่อเนื่องด้วยความเปราะบางทางเพศสภาพ

คำสำคัญ: การพัฒนา; เมืองปลอดภัยจากอาชญากรรม; อาชญากรรม; กรุงเทพมหานคร; ผู้หญิง

¹ นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ, หัวหน้าฝ่ายประชาสัมพันธ์.

² Plan and Policy Analyst Senior Professional Level, Chief of Public Relations.

Abstract

This article aims to study the problem of crime safety for women in Bangkok, the causes of the problem in developing Bangkok into a city safe from crime for women, and propose guidelines for developing Bangkok into a city safe from crime for women.

The study has shown that crime is a social phenomenon that occurs in every country and every society. No society is free from crime. Humans are social animals that live together in differences and diversity. Conflicts between people in society will inevitably occur because humans all have the need to survive and have a fulfilling life. Therefore, no matter how advanced or developed society is, as long as humans still live together in society, crime will still exist. What the country or state should give importance to is reducing crime and making people live as peacefully and safely as possible. As for Bangkok, the capital city of Thailand, which is a center of development in all aspects, including economy, education, tourism, and transportation, etc., due to the highly urbanized and rapidly expanding nature of Bangkok, it has become a center for various forms of social threats, including general crimes and cyber-crimes, especially women who are affected by sexual crimes and are often victims due to their gender vulnerability.

Keywords: Development; Safe city; Crime; Bangkok; Women

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กรุงเทพมหานครเป็นเมืองหลวงและศูนย์กลางของประเทศไทยที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจและด้านอื่น ๆ อย่างเช่นการศึกษา การท่องเที่ยว และการคมนาคมขนส่ง นอกจากนี้ ยังมีผู้คนจากทุกภูมิภาคและชาวต่างชาติที่เข้ามาพักอาศัยและทำงานในเมืองนี้อีกด้วย กรุงเทพมหานครยังเป็นเอกราชหรือเมืองที่สำคัญที่สุดในประเทศไทย มีความสำคัญมากกว่าเมืองรองหลายเท่า ในปี พ.ศ. 2565 กรุงเทพมหานครมีประชากรอยู่อาศัยกว่า 10 ล้านคน โดยประชากรทะเบียนราษฎร์มีจำนวน 5,494,932 คน ซึ่งประกอบด้วยเพศชาย 2,571,974 คน และเพศหญิง 2,922,958 คน³ จำนวนเพศหญิงมากกว่าเพศชายคิดเป็นประมาณ 54.39 เปอร์เซ็นต์ สภาพของกรุงเทพมหานครที่เป็นเมืองสูงและเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ทำให้การดำเนินชีวิตในเมืองนี้เป็นเรื่องที่ท้าทายมากขึ้น โดยเฉพาะเรื่องความเสี่ยงต่ออาชญากรรมและภัยสังคมต่าง ๆ ทุกปีมีจำนวนผู้หญิงที่เป็นเหยื่ออาชญากรรมในกรุงเทพมหานครเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง การดูแลและป้องกันความปลอดภัยของผู้หญิงในพื้นที่นี้เป็นเรื่องสำคัญ

---

³ บัลลังก์ โรหิตเสถียร, “ราชกิจจานุเบกษาเผยแพร่ประกาศสำนักทะเบียนกลางเรื่องจำนวนราษฎรทั่วราชอาณาจักรปี 2565,” แก๊ซครั้งล่าสุด 2565, สืบค้นเมื่อ 25 สิงหาคม 2566, <https://www.moe360.blog/2023/01/25/thai-population-2565/>

ที่ต้องได้รับการพิจารณาอย่างสม่ำเสมอและเคร่งครัดมากยิ่งขึ้น การสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเสริมสร้างความตระหนักรู้ให้กับปัญหาด้านความรุนแรงต่อผู้หญิงจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการสร้างสังคมที่ยั่งยืนและเชื่อมั่นได้ในประเทศไทย ยกตัวอย่าง กรณีศึกษาพบศพหญิงสาวในเขตบางขุนเทียน เมื่อประมาณเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2559 เจ้าหน้าที่ตำรวจ สถานีตำรวจนครบาลแสมดำ กรุงเทพมหานคร ได้รับแจ้งว่าพบศพหญิงสาว อายุประมาณ 18 - 23 ปี ผิวขาว ในสภาพเปลือย สภาพศพถูกทำร้ายที่คอเป็นแผลฉกรรจ์ และที่ท้องถูกแทงอีก 2 แผล ตำรวจจึงได้เข้าตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุซึ่งเกิดขึ้นบริเวณซอยสะแกงาม 26 ย่านแสมดำ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร พบเสื้อผ้าถูกทิ้งไว้ใกล้ปากก และจากการตรวจร่างกายมีร่องรอยถูกล่วงละเมิดทางเพศ⁴ ซึ่งกรณีดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาความไม่ปลอดภัยในพื้นที่สาธารณะ โดยเฉพาะสำหรับผู้หญิงในกรุงเทพมหานครที่ต้องเผชิญกับความเสี่ยงจากอาชญากรรม ความรุนแรงของเหตุการณ์นี้เรียกร้องให้มีการปรับปรุงมาตรการป้องกันและการรักษาความปลอดภัย รวมถึงการเพิ่มความเข้มงวดในการตรวจตราป้องกันอาชญากรรมในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูง

อีกกรณีหนึ่ง “แท็กซี่เหิน” เหตุเกิดเมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. 2561 เวลา 01.00 น. นางสาวเอ (นามสมมุติ) อายุ 28 ปี เข้าแจ้งความกับตำรวจ สถานีตำรวจนครบาลสายไหมว่าถูกคนขับแท็กซี่ลวนลาม พยายามจะข่มขืน และลักทรัพย์ โดยตนได้เรียกรถแท็กซี่จากทองหล่อซอย 10 ไปย่านรัชดาภิเษก ระหว่างทางเผลอหลับ และรู้สึกตัวอีกทีพบว่าคนขับมานั่งอยู่เบาะหลังและพยายามลวนลาม จึงต่อสู้ขัดขืนและเปิดประตูรถวิ่งหนีออกไป ตรวจสอบพบว่าเงินสดหายไป 2,000 บาท พร้อมแหวนทอง 1 วง ต่อมาตำรวจจับกุมตัวผู้ต้องหาได้สำเร็จ ซึ่งรับสารภาพว่าลงมือทำจริง โดยอ้างว่าคืนเกิดเหตุผู้เสียหายขึ้นรถมาในสภาพมึนเมา ตนเห็นว่าผู้โดยสารหน้าตาดี จึงจ่อรถลวนลามและขโมยแหวนทอง ก่อนที่ผู้โดยสารจะรู้สึกตัวหนีไป⁵ กรณีนี้สะท้อนถึงปัญหาความไม่ปลอดภัยในการใช้บริการรถแท็กซี่ในเวลากลางคืน โดยเฉพาะสำหรับผู้หญิงที่ต้องเผชิญกับความเสี่ยงจากการถูกลวนลามจากการโดยสารรถสาธารณะ กรณีนี้ทำให้เห็นถึงความจำเป็นในการมีมาตรการป้องกันและควบคุมความปลอดภัยในการให้บริการรถแท็กซี่ ตลอดจนการสร้างระบบการตรวจสอบประวัติและการอบรมจริยธรรมให้กับผู้ขับขี่เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์เช่นนี้ขึ้นอีก

กรณีศึกษาข้างต้นเป็นเพียงส่วนหนึ่งที่นำเสนอให้เห็นได้ว่า การใช้ชีวิตของผู้หญิงที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครมีความเสี่ยงต่อการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ไม่ว่าจะเป็นอาชญากรรมต่อทรัพย์สิน อาชญากรรมต่อชีวิตและร่างกาย และอาชญากรรมทางเพศ สถานการณ์เหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความไม่ปลอดภัยในการใช้ชีวิตของผู้หญิงในเมืองใหญ่แห่งนี้

1.2 วัตถุประสงค์

- 1.2.1 เพื่อศึกษาปัญหาความปลอดภัยจากอาชญากรรมสำหรับผู้หญิงในกรุงเทพมหานคร
- 1.2.2 เพื่อศึกษาสาเหตุของปัญหาในการพัฒนากรุงเทพมหานครให้เป็นเมืองปลอดภัยจากอาชญากรรมสำหรับผู้หญิง
- 1.2.3 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนากรุงเทพมหานครสู่เมืองปลอดภัยจากอาชญากรรมสำหรับผู้หญิง

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนากรุงเทพมหานครสู่เมืองปลอดภัยจากอาชญากรรมสำหรับผู้หญิง โดยมุ่งศึกษาความเสี่ยงของผู้หญิงต่อการตกเป็นเหยื่อในอาชญากรรม แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรม แนวคิดเกี่ยวกับเมืองปลอดภัยจากอาชญากรรมสำหรับผู้หญิง และตัวอย่างเมืองปลอดภัยจากอาชญากรรมสำหรับผู้หญิงของต่างประเทศ ได้แก่ เมืองสิงคโปร์ ประเทศสิงคโปร์, เมืองมอนทรีออล ประเทศแคนาดา และ เมืองโคเปนเฮเกน ประเทศเดนมาร์ก

1.4 ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้ เป็นการศึกษาโดยวิธีวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) กล่าวคือ ศึกษาจากงานวิจัยจากเอกสาร ตำรา บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยศึกษาความเสี่ยงของผู้หญิงต่อการตกเป็นเหยื่อในอาชญากรรม แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรม แนวคิดเกี่ยวกับเมืองปลอดภัยจากอาชญากรรมสำหรับผู้หญิง และตัวอย่างเมืองปลอดภัยจากอาชญากรรมสำหรับผู้หญิงของต่างประเทศ และข้อมูลที่ปรากฏในอินเทอร์เน็ตหรือเว็บไซต์ต่าง ๆ

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ทราบปัญหาความปลอดภัยจากอาชญากรรมสำหรับผู้หญิงในกรุงเทพมหานคร

1.5.2 ทราบสาเหตุของปัญหาในการพัฒนากรุงเทพมหานครให้เป็นเมืองปลอดภัยจากอาชญากรรมสำหรับผู้หญิง

1.5.3 ได้รับแนวทางการพัฒนากรุงเทพมหานครสู่เมืองปลอดภัยจากอาชญากรรมสำหรับผู้หญิง

2. ผลการศึกษาวิจัย

จากการศึกษาเรื่องการพัฒนากรุงเทพมหานครสู่เมืองปลอดภัยจากอาชญากรรมสำหรับผู้หญิง ผู้เขียนพบประเด็นที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

2.1 สาเหตุของปัญหาในการพัฒนากรุงเทพมหานครให้เป็นเมืองปลอดภัยจากอาชญากรรมสำหรับผู้หญิง

การศึกษาของเจมส์ กาโรฟาโล (James Garofalo) ที่สำรวจความคิดเห็นของประชาชนเพื่อทำความเข้าใจเรื่องความหวาดกลัวและการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมในสังคม พบว่าความหวาดกลัวที่แสดงออกมาเป็นการรับรู้ถึงความไม่ปลอดภัย โดยผู้หญิงมีความรู้สึกค่อนข้างไม่ปลอดภัยและมีความเสี่ยงสูงที่จะเป็นเหยื่ออาชญากรรมมากกว่าเพศชายหลายเท่า⁴ ผลการวิจัยนี้ช่วยให้เข้าใจทัศนคติของประชาชนต่อความเสี่ยงของการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม อีกทั้ง ยังเน้นให้เห็นถึงปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้และการตอบสนองต่อความเสี่ยงของการเป็นเหยื่ออาชญากรรม เช่น ลักษณะของสภาพแวดล้อม, ประสบการณ์การเป็นเหยื่ออาชญากรรมในอดีต, และความรู้เกี่ยวกับการเสี่ยงต่ออาชญากรรมในพื้นที่ที่อาศัย เป็นต้น ซึ่งกล่าวได้ว่า “เพศ” เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลอย่างมากในการกำหนด

⁴ Jame Garofalo, “The Fear of Crime: Causes and Consequences,” *Journal of Criminal Law and Criminology* 72, no. 2 (1981): 839-857.

ความเสี่ยง และความเสี่ยงมักเกิดจากสภาพแวดล้อมที่อำนวยการให้เกิดอาชญากรรม อย่างไรก็ตาม มนุษย์จำเป็นต้องแบกรับความเสี่ยงเพื่อมีส่วนร่วมในสังคมและเพื่อดำรงชีพ เช่นที่ เวลสซ์ (Wesz) และคณะ ได้กล่าวถึงความปลอดภัยสำหรับผู้หญิงในพื้นที่เมืองว่า ความปลอดภัยเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้หญิงการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยไม่เพียงแต่ช่วยลดความเสี่ยงจากอาชญากรรม แต่ยังส่งเสริมความมั่นใจและความปลอดภัยที่ดีของผู้หญิงในสังคมเมือง การวางแผนและนโยบายเมืองจึงควรรวมถึงมาตรการเพื่อเพิ่มความปลอดภัย เช่น การออกแบบพื้นที่สาธารณะที่ปลอดภัย⁵

ในปี 2022 ในประเทศท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมมากกว่า 50 ประเทศ พบว่าประเทศแอฟริกาใต้เป็นประเทศที่อันตรายที่สุดสำหรับผู้หญิง ด้วยดัชนีความอันตรายที่มีค่าเต็ม 800 คะแนน ซึ่งปัจจัยที่พิจารณาทั้งหมด 8 ประการ ได้แก่ 1) ความปลอดภัยบนท้องถนนสำหรับผู้หญิง 2) การฆาตกรรมโดยเจตนาต่อผู้หญิง 3) ความรุนแรงทางเพศจากคนไม่รู้จัก 4) ความรุนแรงทางเพศจากคู่รักคนใกล้ชิด 5) การเลือกปฏิบัติทางกฎหมาย 6) ช่องว่างทางเพศทั่วโลก 7) ความไม่เท่าเทียมทางเพศ และ 8) ทศนคติการใช้ความรุนแรงต่อผู้หญิง อีกทั้ง พบว่าประเทศสเปนและประเทศสิงคโปร์เป็นประเทศที่มีความอันตรายต่ำที่สุดสำหรับผู้หญิง ด้วยดัชนีความอันตรายที่ 212.04 และ 245.26 ตามลำดับ ส่วนประเทศไทยมีดัชนีความอันตรายสำหรับผู้หญิงที่ 533.22 และจัดอยู่ในระดับที่มีความอันตรายสำหรับผู้หญิงพอสมควร⁶

นอกจากนี้ ค่าดัชนีด้านทัศนคติเกี่ยวกับการใช้ความรุนแรงต่อผู้หญิง และการใช้ความรุนแรงทางเพศจากคนใกล้ชิด พร้อมทั้งความไม่เท่าเทียมทางเพศ ของประเทศไทยยังคงอยู่ในระดับที่อันตรายสูงมาก ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1: การสำรวจประเทศที่อันตรายที่สุดสำหรับผู้หญิงในปี ค.ศ. 2022

ประเทศ	ดัชนีความอันตรายสำหรับผู้หญิง	ความปลอดภัยบนถนนของผู้หญิง	การฆาตกรรมผู้หญิงโดยเจตนา	ความรุนแรงทางเพศจากคนไม่รู้จัก	ความรุนแรงทางเพศจากคนใกล้ชิด	การเลือกปฏิบัติทางกฎหมาย	ช่องว่างระหว่างเพศ	ความไม่เท่าเทียมกันทางเพศ	ทัศนคติการใช้ความรุนแรงต่อผู้หญิง
แอฟริกาใต้	771.82	100	100	100	56	28	59	74	56
สเปน	212.04	4	5	17	29	15	61	15	16
สิงคโปร์	245.26	9	5	19	14	46	71	13	67
ไทย	533.22	45	13	30	98	41	73	75	100

⁵ Josana Gabriele Bolzan Wesz et al., "Urban Quality of Life: A Systematic Literature Review," *Urban Science* 7, no. 2 (2023): 1-20.

⁶ World Population Review, "Most Dangerous Countries for Women 2023", last modified January 1, 2023. accessed February 9, 2023. <https://www.worldpopulationreview.com/country-rankings/most-dangerous-countries-for-women/>

สอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่า แม้ว่าสังคมไทยจะมีการเปลี่ยนแปลงในค่านิยมเรื่องเพศมากขึ้น แต่บรรทัดฐานสังคมส่วนใหญ่ยังคงไม่เปลี่ยนแปลง การเคารพสิทธิมนุษยชนอาจมีการเพิ่มขึ้น แต่บทบาททางเพศยังคงเดิม สังคมยังคงให้เกียรติแก่อำนาจของผู้ชายมากกว่าผู้หญิงในส่วนใหญ่ของสังคม ซึ่งเป็นเหตุให้เรื่องเพศมักถกเถียงไปทางผู้ชายในหลาย ๆ กรณี ปัญหาความรุนแรงทางเพศที่มาจากผู้ชายส่วนใหญ่ทำให้ผู้หญิงที่เป็นเหยื่อไม่ได้รับการเข้าใจจากสังคม และมักถูกตัดสินใจและวินิจัยอย่างไม่เป็นธรรม นั่นเองเป็นเหตุผลหลักที่เกิดปัญหานี้ในสังคมไทย

นอกจากนี้ สถิติคดีรับแจ้งความฐานความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกายและเพศของกองบัญชาการตำรวจนครบาล ปี พ.ศ. 2561-2565 แสดงให้เห็นว่าคดีความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และเพศ มีความผันผวนในแต่ละปี โดยในปี พ.ศ. 2565 มีจำนวนคดีสูงสุดในรอบ 5 ปีที่ผ่านมา สะท้อนถึงความท้าทายในการจัดการกับปัญหาความปลอดภัยในสังคมเมือง ความสูงขึ้นของจำนวนคดีในปี พ.ศ. 2565 อาจบ่งบอกถึงการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมและการแจ้งความของประชาชน โดยเฉพาะผู้หญิง ที่อาจมีความมั่นใจมากขึ้นในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและการรายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ อาจมีการเพิ่มขึ้นของความรุนแรงทางเพศและความรุนแรงในครอบครัว ดังนั้นการตระหนักเรื่องการสร้างความปลอดภัยในสังคมและให้ความสำคัญกับการจัดการอาชญากรรมเหล่านี้ จึงเป็นเรื่องที่ต้องให้ความสนใจ ปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2: สถิติคดีรับแจ้งความฐานความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกายและเพศของกองบัญชาการตำรวจนครบาล ปี พ.ศ. 2561 – 2565

พ.ศ.	ฐานความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกายและเพศ
2565	2,363 คดี
2564	1,993 คดี
2563	2,119 คดี
2562	2,395 คดี
2561	2,457 คดี
รวม	11,326 คดี

การพัฒนาเมืองเพื่อความปลอดภัยของผู้หญิงเป็นเรื่องที่ได้รับความสนใจจากทั่วโลกและเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนทางสังคมที่สร้างร่วมกันผ่านข้อตกลงที่จะทำให้มีการพัฒนาเกิดขึ้น เช่นเดียวกับ วาระการพัฒนาที่ยั่งยืน (Agenda for Sustainable Development ค.ศ. 2030) ที่สมาชิกต่างมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งการพัฒนานี้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเมือง การยุติการเลือกปฏิบัติ การลดความไม่เท่าเทียมและความเปราะบาง โดยการไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง โดยเฉพาะกลุ่มผู้หญิงที่เป็นกลุ่มเปราะบางของสังคมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน กล่าวได้ว่า ปัญหาความไม่ปลอดภัยจากอาชญากรรมของผู้หญิงในกรุงเทพมหานครเป็นประเด็นท้าทายที่ต้องเร่งแก้ไข เนื่องจากการเจริญเติบโตของเมืองที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วทุกมิติ และกลุ่มประชากรที่อาศัยมีความหลากหลาย ดังนั้นการศึกษาแนวทางการความปลอดภัยจากอาชญากรรมของผู้หญิงในกรุงเทพมหานครเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องทำเพื่อให้เราสามารถนำไปสู่แนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมต่อสภาพการใช้ชีวิตของผู้คนในกรุงเทพมหานคร

2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรม

การป้องกันอาชญากรรม (Prevention of Crime) หมายถึง ความพยายามที่จะสกัดกั้นล่วงหน้าไม่ให้อาชญากรรมเกิดขึ้น หรือลดหรือป้องกันไม่ให้เกิดซ้ำ โดยใช้มาตรการทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ⁷ โดยทฤษฎีที่นำมาอธิบายการป้องกันอาชญากรรมสำหรับผู้หญิงมีความหลากหลาย ตัวอย่างทฤษฎีที่น่าสนใจมีดังนี้

2.2.1 ทฤษฎีป้องกัน (Deterrence Theory) คือ ทฤษฎีที่มีแนวคิดว่าการลงโทษตามกฎหมายมีประสิทธิภาพมากพอจะสามารถลดจำนวนอาชญากรรมและยับยั้งอาชญากรรมไม่ให้เกิดขึ้นอีกได้ แนวคิดนี้มาจากซีซาร์ เบ็คคาเรีย (Cesare Beccaria) นักอาชญาวิทยาคลาสสิก โดยมีหลักการคือ อาชญากรรมจะเลือกฝ่าฝืนกฎหมายหลังจากพิจารณาความเสี่ยงและผลตอบแทนจากการกระทำ หากมีโอกาสถูกลงโทษ ผู้กระทำผิดจะไม่ก่ออาชญากรรม แต่หากการลงโทษรุนแรงน้อยกว่ารางวัลที่ได้รับ ผู้กระทำผิดจะมีแนวโน้มที่จะก่ออาชญากรรม ดังนั้นการลงโทษที่รุนแรงจึงอาจใช้เป็นวิธีการป้องกันอาชญากรรม อาจมีผลยับยั้งอาชญากรรมได้⁸

จากหลักการของทฤษฎีการป้องกัน อาชญากรรมเป็นบุคคลที่เกรงกลัวกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย หรือเกรงกลัวต่อการถูกจับกุมหากกระทำผิด ดังนั้น อาชญากรรมจะไม่กระทำผิดหากมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวด กฎหมายมีบทลงโทษรุนแรง หรือเห็นว่าโอกาสในการกระทำผิดสำเร็จมีน้อย สรุปได้ว่าการป้องกันการกระทำผิดต่อผู้หญิงต้องอาศัยกฎหมายที่มีบทลงโทษรุนแรงเพียงพอที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดเกรงกลัวต่อผลของการกระทำนั้น หากมีมาตรการลงโทษขั้นเด็ดขาด เช่น กำหนดอัตราโทษจำคุกและโทษปรับกรณีที่กระทำผิดทางเพศต่อผู้หญิงหรือเด็กผู้หญิงที่สูงขึ้น และดำเนินการลงโทษอย่างรวดเร็ว การป้องกันการกระทำผิดต่อผู้หญิงจะประสบความสำเร็จได้เมื่อหน่วยงานภาครัฐที่ดูแลเรื่องการบังคับใช้กฎหมายทบทวนกฎหมายหรือมีมาตรการควบคุมที่เข้มข้นและจริงจัง

2.2.2 ทฤษฎีการป้องกันอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม (Crime Prevention Through Environmental Design) เจฟเฟอร์รี ซีเรีย (Jeffery C. Ray) นักอาชญาวิทยา ผู้เขียนหนังสือ “Crime Prevention Through Environmental Design” ได้อธิบายแนวคิดการป้องกันอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อมเพื่อป้องกันความรุนแรงและลดความกลัวให้กับผู้อยู่อาศัย แนวคิดนี้ถูกนำไปใช้ทั่วโลกจนสำเร็จอย่างกว้างขวาง โดยมีพื้นฐานอยู่ที่ว่าสภาพแวดล้อมทางกายภาพสามารถเป็นแรงกระตุ้นให้คนร้ายก่ออาชญากรรม และหากในขณะกระทำความผิดมีโอกาสถูกจับกุมสูง คนร้ายจะไม่กล้าลงมือกระทำผิด

หลักการในการป้องกันอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม ได้แก่ 1) เฝ้าระวังโดยธรรมชาติ (Natural Surveillance) การทำให้พื้นที่มีการเฝ้าระวังโดยธรรมชาติ เช่น การทำพื้นที่ให้ดูโล่ง นำสิ่งบดบังสายตาออก ติดตั้งไฟส่องสว่าง, 2) ควบคุมการเข้าออกโดยธรรมชาติ (Natural Access Control) เป็นการควบคุมไม่ให้ผู้ที่

⁷ Ronald V. Clarke, *The Theory and Practice of Situational Crime Prevention* (Oxford: Oxford University Press, 2018), 9-12.

⁸ Tim Friehe and Thomas J. Miceli, “Celerity of Punishment and Deterrence: The Impacts of Discounting and Present bias,” *Economics Letters* 228, no. 1 (2023): 111-167.

ไม่เกี่ยวข้องเข้ามาในบริเวณ โดยใช้หลักจิตวิทยา คือ หากพื้นที่ใดมีการเข้าออกลำบากคนร้ายจะเปลี่ยนใจไม่เข้า บุกรุก เช่น ติดตั้งประตูแบบสแกนนิ้ว, 3) แบ่งพื้นที่ให้ชัดเจน (Territorial Reinforcement) หลักการนี้ เน้นการออกแบบให้เห็นการแบ่งพื้นที่อย่างชัดเจน ระหว่างพื้นที่หวงห้ามกับพื้นที่สาธารณะ เพื่อให้ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้อง ที่พยายามเข้ามาในพื้นที่รู้สึกบุกรุกหรือละเมิดสิทธิพื้นที่ผู้อื่น และ 4) บริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ (Effective Management and Maintenance) เน้นความร่วมมือของคนในชุมชนในการวางแผนและร่วมสร้างความน่าอยู่ให้ชุมชน

ทฤษฎีการป้องกันอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม อธิบายการพัฒนาเมืองกรุงเทพมหานคร ให้ปลอดภัยสำหรับผู้หญิงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยจำนวนประชากรเพศหญิงที่เพิ่มขึ้นและการขยายตัวของ เมืองที่อาจกลายเป็นแหล่งรวมของมิจฉาชีพ การสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยในเมืองจะช่วยลดโอกาสการ กระทำผิดของอาชญากร และเพิ่มความมั่นใจในการใช้ชีวิตของผู้หญิง

2.2.3 ทฤษฎีสามเหลี่ยมอาชญากรรม (Crime Triangle Theory) การเกิดอาชญากรรมประกอบ ด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่ คนร้าย เหยื่อ และ โอกาส ดังนี้

1) คนร้าย (Offender) หมายถึง ผู้ที่มีความต้องการจะก่ออาชญากรรมหรือลงมือกระทำความผิด ซึ่งหากสามารถควบคุมจำนวนคนร้ายหรือผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่จะกระทำผิดในพื้นที่

2) เหยื่อ (Victim) เป้าหมาย (Target) หมายถึง บุคคล สถานที่ และวัตถุที่คนร้ายมุ่งจะกระทำต่อเหยื่อ หรือเป้าหมายที่คนร้ายต้องการ

3) โอกาส (Opportunity) หมายถึง ช่วงเวลา (Time) และสถานที่ (Place) ที่เหมาะสมที่คนร้ายสามารถที่จะก่ออาชญากรรมหรือลงมือกระทำความผิดได้⁹

หลักการของทฤษฎี คือ หากองค์ประกอบครบทั้ง 3 ด้าน จะทำให้เกิดอาชญากรรม แต่ถ้าหากด้านใดด้านหนึ่งของสามเหลี่ยมอาชญากรรมหายไป อาชญากรรมก็จะไม่เกิดขึ้น ดังนั้นการป้องกันอาชญากรรมที่จะเกิดขึ้นกับผู้หญิง จึงต้องพยายามตัดองค์ประกอบด้านใดด้านหนึ่งออกไปไม่ให้เกิดความสมบูรณ์ขององค์ประกอบของสามเหลี่ยมอาชญากรรม โดยเฉพาะกรุงเทพมหานครที่ต้องใช้ทั้งกลไกของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อยับยั้งอาชญากรรมในพื้นที่ ให้มุ่งไปสู่เป้าหมายการเป็นเมืองปลอดภัยจากอาชญากรรมสำหรับผู้หญิง

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับเมืองปลอดภัยจากอาชญากรรมสำหรับผู้หญิง

องค์การเพื่อสตรีแห่งสหประชาชาติ (UN WOMEN) กำหนดความหมายของ “เมืองที่ปลอดภัยสำหรับผู้หญิงและเด็กผู้หญิง” ว่าเป็นเมืองที่มีลักษณะ ดังนี้ 1) เป็นสถานที่ที่ผู้หญิงและเด็กผู้หญิงใช้ชีวิตในพื้นที่สาธารณะโดยไม่ต้องกังวลเรื่องความปลอดภัย, 2) เป็นสถานที่ที่ไม่มีความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็กผู้หญิงทั้งใน

⁹ Ronald V. Clarke and John Eck. “Become a Problem-Solving Crime Analyst: In 55 Small Steps,” last modified September 29, 2006, accessed August 1, 2023, <https://www.popcenter.asu.edu/sites/default/files/library/reading/PDFs/55stepsUK.pdf/>

บ้านและพื้นที่สาธารณะ, 3) เป็นสถานที่ที่ผู้หญิงและเด็กผู้หญิงไม่ถูกเลือกปฏิบัติ, 4) เป็นสถานที่ที่ผู้หญิงและเด็กผู้หญิงมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่มีผลต่อชุมชนที่อาศัย, 5) เป็นสถานที่ที่รัฐรับประกันสิทธิของมนุษยชนทุกคนอย่างเท่าเทียม, 6) เป็นสถานที่ที่รัฐดำเนินการเพื่อให้ความสนใจ ป้องกัน และลงโทษสำหรับการใช้ความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็กผู้หญิง และ 7) เป็นสถานที่ที่รัฐรับประกันการเข้าถึงความยุติธรรมของผู้หญิงและเด็กหญิง¹⁰

นอกจากนี้ การสร้างเมืองปลอดภัยสำหรับเด็กและผู้หญิง เป็นความท้าทาย เนื่องจากเกี่ยวข้องกับเรื่องความรุนแรงและการคุกคามทางเพศ จึงต้องเน้นการวางผังเมืองที่คำนึงถึงเพศและชุมชนแนวคิดที่ส่งเสริมให้ผู้หญิงมีส่วนร่วมในการสร้างเมืองที่ปลอดภัย โดยต้องอาศัยมาตรฐานสากล เช่น เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ (United Nations: UN) ที่สนับสนุนความเท่าเทียมทางเพศและพื้นที่เมืองที่ปลอดภัย เน้นความสำคัญของการแก้ไขปัญหาการคุกคามทางเพศและการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและการขนส่งสาธารณะสำหรับผู้หญิงและเด็กผู้หญิง¹¹ เมืองปลอดภัย (Safe City) คือ เมืองที่ประชาชนมีความสุขในการดำรงชีวิตประจำวันโดยไม่ต้องกังวลเรื่องความปลอดภัย การที่เมืองมีความปลอดภัยเป็นเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาเมือง โดยมุ่งหวังให้เมืองเป็นที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัยไม่ว่าจะเป็นการป้องกันคดีลัก ปล้น ช่มชู้ และอาชญากรรมพื้นฐานอื่น ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อความรู้สึกปลอดภัยและความกลัวของประชาชนที่อาศัยในเมือง¹² และ เมืองปลอดภัย (Safe City) ว่าเชื่อมโยงกับแนวคิดเมืองอัจฉริยะ (Smart City) โดยมองเมืองปลอดภัยเป็นเงื่อนไขพื้นฐานสำหรับการสร้างเมืองอัจฉริยะ ซึ่งเมืองอัจฉริยะจะใช้เทคโนโลยีในการจัดการกับความเป็นไปได้ต่าง ๆ เพื่อรักษาความปลอดภัยของสังคม ผู้คน ทรัพย์สิน สภาพแวดล้อม และส่วนประกอบของเมือง การเป็นเมืองปลอดภัยไม่ได้เกี่ยวข้องเพียงแค่นวัตกรรมอัจฉริยะ แต่ยังมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาที่เป็นประโยชน์แบบดั้งเดิมโดยไม่จำเป็นต้องขึ้นอยู่กับเทคโนโลยีอัจฉริยะ เพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์วิกฤต ปรับปรุงความปลอดภัยและคุณภาพชีวิต โดยการลดอาชญากรรม การคุกคามของผู้ก่อการร้าย และความรุนแรงในเมือง

2.4 ตัวอย่างเมืองปลอดภัยจากอาชญากรรมสำหรับผู้หญิงของต่างประเทศ

การป้องกันอาชญากรรมสำหรับผู้หญิงเป็นประเด็นที่มีความสำคัญในระดับนานาชาติ เนื่องจากผู้หญิงมักต้องเผชิญความเสี่ยงที่สูงจากการถูกระทำความรุนแรงทั้งในที่สาธารณะและในที่พักอาศัย การสร้างความปลอดภัยให้กับผู้หญิงจึงเป็นหน้าที่สำคัญของรัฐบาลและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้มีการพัฒนานโยบายและโครงการหลากหลายเพื่อเสริมสร้างความปลอดภัยให้แก่ผู้หญิงในสังคม นโยบายเหล่านี้ประกอบไปด้วยการสร้างพื้นที่สาธารณะที่ปลอดภัย การบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น และการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยจากการศึกษาพบประเทศต้นแบบด้านความปลอดภัย 4 ประเทศที่น่าสนใจ ดังนี้

¹⁰ Melanie Lambrick and Liliana Rainero. "Safe Cities," last modified February 1, 2010, accessed July 22, 2023, <https://www.endvawnow.org/uploads/modules/pdf/1304107021.pdf/>

¹¹ Kathryn Travers, Margaret Shaw and Kassandra McCleery. "Making Cities Safer for Women and Girls," last modified March 8, 2017, accessed March 8, 2017. <https://www.urbanet.info/safe-cities-for-women-and-girls/>

¹² นที จิตสง่า. "เมืองปลอดภัย: ปลอดภัยอาชญากรรม," แก๊ซเคร่งล่าสุด 2564, สืบค้นเมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2565. <https://www.gotoknow.org/posts/691407/>

2.4.1 เมืองสิงคโปร์ ประเทศสิงคโปร์

สิงคโปร์ถือเป็นต้นแบบของการพัฒนาเมืองที่ยั่งยืนทั้งในด้านความสะอาด ความเป็นระเบียบ และคุณภาพชีวิตที่ดี โดยเฉพาะด้านความปลอดภัยที่มีอัตราอาชญากรรมต่ำมาก ทำให้สามารถเดินทางคนเดียวได้อย่างปลอดภัยทั้งกลางวันและกลางคืน¹³ ปัจจัยที่ทำให้สิงคโปร์เป็นเมืองที่ปลอดภัย ดังนี้ 1) การใช้เทคโนโลยีเพื่อความปลอดภัย เช่น การติดตั้งกล้องวงจรปิดในพื้นที่สาธารณะทั่วประเทศ ผ่านศูนย์ควบคุมได้ตลอด 24 ชั่วโมง เมื่อต้องการความช่วยเหลือ ตำรวจสามารถเข้าถึงพื้นที่ได้อย่างรวดเร็ว และ 2) บทบาทของตำรวจที่รุนแรง สิงคโปร์มีบทลงโทษที่รุนแรงสำหรับการกระทำความผิด เช่น การฆาตกรรมและการค้ายาเสพติดต้องระวางโทษประหารชีวิต

ประธานสภาป้องกันอาชญากรรมแห่งชาติสิงคโปร์ กล่าวว่า ปัจจัยความสำเร็จของสิงคโปร์ ในการเป็นเมืองปลอดภัยเริ่มต้นจากการได้รับการฝึกฝนอย่างดี มีอุปกรณ์ครบครัน และระบบตุลาการมีคุณภาพสูง กฎหมายที่ชัดเจนและการบังคับใช้อย่างโปร่งใส อีกทั้งการไม่ทุจริต นอกจากนี้ พลเมืองยังมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมโดยมีโปรแกรมเฝ้าระวังและอาสาสมัครตรวจตราในพื้นที่ รวมทั้งรายการทีวี “Crimewatch” ที่นำเสนอปัญหาอาชญากรรมและให้คำแนะนำในการป้องกันซึ่งได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย¹⁴ สรุปได้ว่าการพัฒนาสภาพแวดล้อมให้ปลอดภัย การบังคับใช้กฎหมายที่เข้มงวด และการมีส่วนร่วมของพลเมืองในการป้องกันอาชญากรรมเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สิงคโปร์เป็นเมืองที่ปลอดภัย

2.4.2 เมืองมอนทรีออล ประเทศแคนาดา

ประเทศแคนาดาได้รับการจัดอันดับจากข่าวสหรัฐอเมริกาและรายงานโลก (US News & World Report) ว่าเป็นประเทศที่ผู้หญิงมีความเป็นอยู่ดีเป็นอันดับที่ 6 ของโลกในปี 2023 ซึ่งสอดคล้องกับการสำรวจของการสำรวจประชากรโลก ปี 2023 (World Population Review 2023) ที่ระบุว่า ประเทศแคนาดา มีเกณฑ์ที่ดีมากในการป้องกันการเลือกปฏิบัติทางกฎหมายกับผู้หญิงและทัศนคติการใช้ความรุนแรงต่อผู้หญิง ซึ่งทางเมืองได้เข้าร่วมกับ องค์การสหประชาชาติเพื่อสตรีเมืองปลอดภัยและพื้นที่สาธารณะปลอดภัย ระดับโลก (UN Women Safe Cities and Safe Public Spaces Global FPI) ในปี 2019 เพื่อเสริมสร้างความปลอดภัยของสตรีและเด็กหญิงในพื้นที่สาธารณะ โดยใช้โปรแกรมการประยุกต์ใช้การวิเคราะห์ทางเพศเชิงตัดขวาง (Application of an Intersectional Gender Analysis) สำหรับวิเคราะห์ทัศนคติและความแตกต่างทางเพศ¹⁵ ซึ่งช่วยในการจัดการกับข้อมูลการล่วงละเมิดทางเพศในพื้นที่สาธารณะ โปรแกรมนี้รวมถึงการตั้งคำถามเกี่ยวกับประสบการณ์ของผู้หญิงและความกลัวต่อความรุนแรงทางเพศ โดยคำนึงถึงประสบการณ์ประจำวันของผู้หญิง

¹³ พัทรี บอนคำ, “สิงคโปร์ต้นแบบเมืองปลอดภัย,” แก๊ซเซตวัน 2562, สืบค้นเมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2563. <https://www.urbancreature.co/singapore/>

¹⁴ Mike Tan, “How the NCPC works with the community and Police to prevent crime,” last modified November 21, 2022, accessed March 10, 2023. <https://www.police.gov.sg/Media-Room/Police-Life/2022/11/40-Years-of-Making-Singapore-Safe-and-Secure-for-All/>

¹⁵ International Observatory of Mayer Living Together. “ADS+: an Inclusion Tool to Ensure Women’s Safety,” last modified January 1, 2022, accessed March 10, 2023. <https://www.observatoirevivreensemble.org/en/ads-an-inclusion-tool-to-ensure-womens-safety/>

ในพื้นที่สาธารณะ เพื่อวิเคราะห์และเข้าใจปัญหาและความต้องการที่แท้จริง ตัวอย่างโครงการในเมืองมอนทรีออลที่ผ่านการวิเคราะห์ เช่น การจัดตั้งศูนย์พักพิงคนไร้บ้านในฤดูหนาว โดยแยกสัดส่วนเพื่อความปลอดภัยสำหรับผู้หญิง และการสร้างห้องเปลี่ยนเสื้อผ้าที่ปลอดภัยในโรสมอนต์ อควาติก คอมเพล็กซ์ (Rosemont Aquatic Complex) เป็นต้น

2.4.3 เมืองโคเปนเฮเกน ประเทศเดนมาร์ก

หน่วยข่าวกรองนักเศรษฐศาสตร์ (Economist Intelligence Unit) ได้วิจัยเกี่ยวกับดัชนีเมืองปลอดภัยประจำปี 2021 โดยจัดอันดับ 60 เมืองทั่วโลกจากตัวชี้วัดที่ครอบคลุม 5 มิติด้านความปลอดภัย ได้แก่ ความปลอดภัยทางดิจิทัล ความมั่นคงด้านสุขภาพ ความปลอดภัยของโครงสร้างพื้นฐาน ความปลอดภัยส่วนบุคคล และความมั่นคงด้านสิ่งแวดล้อม โดยเมืองโคเปนเฮเกน ประเทศเดนมาร์ก ได้รับการจัดอันดับให้เป็นเมืองที่ปลอดภัยที่สุดในโลกประจำปี 2021 นายกเทศมนตรีเมืองโคเปนเฮเกน กล่าวไว้ว่า ความปลอดภัยของเมืองมีปัจจัยจากอัตราการก่ออาชญากรรมที่ต่ำ ซึ่งเกิดขึ้นได้จากความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมในท้องถิ่นผ่านระบบตำรวจสังคมโรงเรียน (School Social Police) ระบบนี้เกี่ยวข้องกับโรงเรียน ชุมชน และตำรวจที่มีบทบาทสำคัญในการป้องกันอาชญากรรม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมของเดนมาร์กในเรื่องความไว้วางใจซึ่งกันและกันและความปลอดภัยในเมือง¹⁶

2.5 แนวทางการพัฒนากรุงเทพมหานครสู่เมืองปลอดภัยจากอาชญากรรมสำหรับผู้หญิง

การพัฒนากรุงเทพมหานครให้เป็นเมืองปลอดภัยสำหรับผู้หญิงที่ตรงเน้นที่การป้องกันอาชญากรรมในเมืองโดยจัดการสภาพแวดล้อมเพื่อลดโอกาสที่จะเกิดอาชญากรรม สร้างความรู้สึกหวงแหนชุมชน การบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังและมีบทลงโทษที่รุนแรง การสร้างทัศนคติที่ดีต่อเรื่องเพศ ซึ่งการพิจารณาแนวทางการแก้ไขและพัฒนาควรเริ่มต้นจากความต้องการของผู้หญิงที่อาศัยอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยการสำรวจความคิดเห็นและประสบการณ์ของผู้หญิงที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและความต้องการที่แท้จริง การวิเคราะห์ข้อมูลนี้จะช่วยให้การจัดการปัญหาอาชญากรรมมีความเหมาะสมและตรงกับความต้องการของผู้คนและบริบทของเมืองและการศึกษาแนวทางการพัฒนากรุงเทพมหานครไปสู่เมืองปลอดภัยสำหรับผู้หญิงอย่างมีประสิทธิภาพจะเป็นต้นแบบให้กับเมืองใหญ่อื่น ๆ ในประเทศไทย เนื่องจากการจัดการเมืองให้ผู้หญิงมีความปลอดภัยจากอาชญากรรม ต้องเริ่มต้นจากการขจัดความหวาดกลัวของผู้หญิงต่ออาชญากรรมในเมือง การพัฒนาพื้นที่สาธารณะและส่วนตัวให้มีความปลอดภัยมากขึ้น เนื่องจากความหวาดกลัวสะท้อนถึงความรู้สึกถึงอันตรายในพื้นที่นั้น ๆ ความกลัวอาชญากรรมของผู้หญิงที่อาศัยอยู่ในเมืองสามารถอธิบายได้ผ่าน “ความกลัว” และ “ความไม่ปลอดภัย” โดยประเภทอาชญากรรมที่พบมากที่สุดคือการกระทำเกี่ยวกับเพศ ซึ่งส่งผลให้ผู้หญิงรู้สึกกลัวที่จะเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะที่เปลี่ยวและมีคนตอนกลางคืน เพื่อให้การแก้ไขปัญหานี้มีประสิทธิภาพ มาตรการที่กำหนดควรมาจากความต้องการของผู้หญิงเอง จากการศึกษาชี้ให้เห็นว่าผู้หญิงต้องการให้เกิดการให้ความรู้แก่สังคม โดยเฉพาะเด็กผู้ชายเรื่องเพศเพื่อป้องกันการกระทำผิดทางเพศ นอกจากนี้ ยังต้องการ

¹⁶ The Economist Intelligence Unit, “Safe Cities Index 2021,” last modified December 31, 2021, accessed March 10, 2023. <https://www.impact.economist.com/projects/safe-cities/>

การเพิ่มมาตรการรักษาความปลอดภัยที่เข้มงวดขึ้น การเพิ่มโทษทางอาญากับผู้ก่ออาชญากรรมต่อผู้หญิง และการปรับปรุงแสงสว่างในที่สาธารณะ และการทำให้กรุงเทพมหานครเป็นเมืองที่ปลอดภัยสำหรับผู้หญิงจะต้องพิจารณาแนวทางเหล่านี้ เพื่อลดความหวาดกลัวและเพิ่มความรู้สึกปลอดภัยให้กับผู้หญิงในทุกพื้นที่ของเมือง เพื่อสร้างสังคมที่ปลอดภัยและเป็นมิตรต่อผู้หญิงอย่างแท้จริง

3. สรุปผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องการพัฒนากรุงเทพมหานครสู่เมืองปลอดภัยจากอาชญากรรมสำหรับผู้หญิง ผู้เขียนสามารถสรุปผลและมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

3.1 สรุปผล

การจัดการเมืองให้ผู้หญิงมีความปลอดภัยจากอาชญากรรมต้องเริ่มต้นจากการจัดการความหวาดกลัวของผู้หญิงต่ออาชญากรรมในเมือง การพัฒนาพื้นที่สาธารณะและส่วนตัวให้มีความปลอดภัยมากขึ้น เนื่องจากความหวาดกลัวสะท้อนถึงความรู้สึกถึงอันตรายในพื้นที่นั้น ๆ ความกลัวอาชญากรรมของผู้หญิงที่อาศัยอยู่ในเมืองสามารถอธิบายได้ผ่าน “ความกลัว” และ “ความไม่ปลอดภัย” โดยประเภทอาชญากรรมที่พบมากที่สุดคือการกระทำเกี่ยวกับเพศ ซึ่งส่งผลให้ผู้หญิงรู้สึกกลัวที่จะเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะที่เปลี่ยวและมืดในตอนกลางคืน เพื่อให้การแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพ มาตรการที่กำหนดควรมาจากความต้องการของผู้หญิงเองจากการศึกษา ซึ่งให้ผู้หญิงต้องการให้เกิดการให้ความรู้แก่สังคม โดยเฉพาะเด็กผู้ชายเรื่องเพศเพื่อป้องกันการกระทำผิดทางเพศ นอกจากนี้ ยังต้องการเพิ่มมาตรการรักษาความปลอดภัยที่เข้มงวดขึ้น การเพิ่มโทษทางอาญากับผู้ก่ออาชญากรรมต่อผู้หญิง และการปรับปรุงแสงสว่างในที่สาธารณะ และการทำให้กรุงเทพมหานครเป็นเมืองที่ปลอดภัยสำหรับผู้หญิงจะต้องพิจารณาแนวทางเหล่านี้ เพื่อลดความหวาดกลัวและเพิ่มความรู้สึกปลอดภัยให้กับผู้หญิงในทุกพื้นที่ของเมือง เพื่อสร้างสังคมที่ปลอดภัยและเป็นมิตรต่อผู้หญิงอย่างแท้จริง

3.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องการพัฒนากรุงเทพมหานครสู่เมืองปลอดภัยจากอาชญากรรมสำหรับผู้หญิง ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะ เห็นควรว่าให้มีการพัฒนากรุงเทพมหานครให้เป็นเมืองปลอดภัยสำหรับผู้หญิงที่ต้องเน้นที่การป้องกันอาชญากรรมในเมืองโดยจัดการสภาพแวดล้อมเพื่อลดโอกาสที่จะเกิดอาชญากรรม สร้างความรู้สึกหวงแหนชุมชน การบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังและมีบทลงโทษที่รุนแรง การสร้างทัศนคติที่ดีต่อเรื่องเพศ ซึ่งการพิจารณาแนวทางการแก้ไขและพัฒนาควรเริ่มต้นจากความต้องการของผู้หญิงที่อาศัยอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยการสำรวจความคิดเห็นและประสบการณ์ของผู้หญิงที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและความต้องการที่แท้จริง การวิเคราะห์ข้อมูลนี้จะช่วยให้การจัดการปัญหาอาชญากรรมมีความเหมาะสมและตรงกับความต้องการของผู้คนและบริบทของเมืองและการศึกษาแนวทางการพัฒนากรุงเทพมหานครไปสู่เมืองปลอดภัยสำหรับผู้หญิงอย่างมีประสิทธิภาพจะเป็นต้นแบบให้กับเมืองใหญ่อื่น ๆ ในประเทศไทย

References

- Clarke, Ronald V. and John Eck. "Become a Problem-Solving Crime Analyst: In 55 Small Steps." Last modified September 29, 2006. Accessed August 1, 2023. <https://www.popcenter.asu.edu/sites/default/files/library/reading/PDFs/55stepsUK.pdf/>
- Clarke, Ronald V. *The Theory and Practice of Situational Crime Prevention*. Oxford: Oxford University Press, 2018.
- Friehe, Tim and Thomas J. Miceli. "Celerity of Punishment and Deterrence: The Impacts of Discounting and Present bias." *Economics Letters* 228, no. 1 (2023): 111-167.
- Garofalo, Jame. "The Fear of Crime: Causes and Consequences." *Journal of Criminal Law and Criminology* 72, no. 2 (1981): 839-857.
- International Observatory of Mayer Living Together. "ADS+: an Inclusion Tool to Ensure Women's Safety." Last modified January 1, 2022. Accessed March 10, 2023. <https://www.observatoirevivreensemble.org/en/ads-an-inclusion-tool-to-ensure-womens-safety/>
- Lambrick, Melanie and Liliana Rainero. "Safe Cities." Last modified February 1, 2010. Accessed July 22, 2023. <https://www.endvawnow.org/uploads/modules/pdf/1304107021.pdf/>
- Tan, Mike. "How the NCPC Works with the Community and Police to Prevent Crime." Last modified November 21, 2022. Accessed March 10, 2023. <https://www.police.gov.sg/Media-Room/Police-Life/2022/11/40-Years-of-Making-Singapore-Safe-and-Secure-for-ALL/>
- The Economist Intelligence Unit. "Safe Cities Index 2021." Last modified December 31, 2021. Accessed March 10, 2023. <https://www.impact.economist.com/projects/safe-cities/>
- Travers, Kathryn, Margaret Shaw and Kassandra McCleery. "Making Cities Safer for Women and Girls." Last modified March 8, 2017. Accessed March 8, 2023. <https://www.urbanet.info/safe-cities-for-women-and-girls/>
- Wesz, Josana Gabriele Bolzan, Luciana Ines Gomes Miron, Ioanni Delsante and Patricia Tzortzopoulos. "Urban Quality of Life: A Systematic Literature Review." *Urban Science* 7, no. 2 (2023): 1-20.
- World Population Review. "Most Dangerous Countries for Women 2023." Last modified January 1, 2023. Accessed February 9, 2023. <https://www.worldpopulationreview.com/country-rankings/most-dangerous-countries-for-women/>

ปัญหาการกำหนดโทษตามมาตรการการลงโทษในคดีความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์
ตามมาตรา 52 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551

Problems of Determining Punishment According to the Punishment Measures
Human Trafficking Cases Under Section 52 of the Prevention and
Suppression of Human Trafficking Act B.E. 2551

ศิริเพ็ญ จันทรนิยม¹

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

16/10 แขวงทวีวัฒนา เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร 10170, ประเทศไทย

อีเมลติดต่อ: Kengsong09@gmail.com

Siripen Junniyom²

Faculty of Law, Bangkokthonburi University

16/10 Thawi Watthana, Thawi Watthana, Bangkok 10170, Thailand

Email: Kengsong09@gmail.com

เสงี่ยม บุษบาบาน³

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

16/10 แขวงทวีวัฒนา เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร 10170, ประเทศไทย

อีเมลติดต่อ: boosababarn@gmail.com

Sangiam Boosababarn⁴

Faculty of Law, Bangkokthonburi University

16/10 Thawi Watthana, Thawi Watthana, Bangkok 10170, Thailand

Email: boosababarn@gmail.com

---

¹ อาจารย์.

² Lecturer.

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, อาจารย์.

⁴ Assistant Professor, Lecturer.

ญาติมา นุชแดง⁵

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร

16/10 แขวงทวีวัฒนา เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร 10170, ประเทศไทย

อีเมลติดต่อ: yanuch.40@gmail.com

Yatima Nutdaeng⁶

Faculty of Political Science, Bangkokthonburi University

16/10 Thawi Watthana, Thawi Watthana, Bangkok 10170, Thailand

Email: yanuch.40@gmail.com

Received: December 11, 2024 Revised: April 20, 2025 Accepted: April 25, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหาในการใช้บทกำหนดโทษพื้นฐานคดีเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ตามมาตรา 52 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ของระบบกฎหมายไทย เปรียบเทียบแนวทางการกำหนดโทษในคดีความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ในระบบกฎหมายไทยและต่างประเทศ และวิเคราะห์แนวทางการกำหนดโทษที่สอดคล้องเหมาะสมของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ในระบบกฎหมายไทย และนำเสนอมาปรับใช้ให้สอดคล้องเหมาะสมต่อไป

จากการศึกษาพบว่า สภาพปัญหาในการใช้บทกำหนดโทษพื้นฐานคดีเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ตามมาตรา 52 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ของระบบกฎหมายไทยนั้นใช้แนวคิดหลักการปรัชญากฎหมายปฏิฐานนิยมทางกฎหมายหรือสำนักกฎหมายบ้านเมืองนั้นน่าจะยังคงไม่เพียงพอหรือไม่ เนื่องจากว่า มาตรา 52 กำหนดระวางโทษจำคุกตั้งแต่สี่ปีถึงสิบปีเพียงนั้น เป็นมาตรการการลงโทษขั้นที่ไม่รุนแรง และจากการศึกษาเปรียบเทียบแนวทางการกำหนดโทษในคดีความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ในระบบกฎหมายไทยและต่างประเทศนั้น มีความแตกต่างกันในมาตรการการกำหนดโทษ โดยเฉพาะมาตรการการลงโทษ ซึ่งกำหนดโทษจำคุกไม่เกินสิบปีจนถึงตลอดชีวิต ซึ่งเป็นมาตรการลงโทษขั้นรุนแรง โดยแนวทางการกำหนดโทษที่สอดคล้องเหมาะสมของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ในระบบกฎหมายไทยนั้น เห็นควรนำแนวทางการกำหนดโทษของประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นมาตรการลงโทษขั้นรุนแรงมาปรับใช้ และปรับปรุงแก้ไขตัวบทกฎหมายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มาตรา 52 เพื่อให้เหมาะสมกับการปราบผู้กระทำความผิดค้ามนุษย์ในปัจจุบันโดยเฉพาะผู้กระทำความผิดที่เป็นตัวการใหญ่ในการใช้เหยื่อคอลเซ็นเตอร์ไปหลอกลวงประชาชน

คำสำคัญ: การกำหนดโทษ; มาตรการการลงโทษ; ค้ามนุษย์; พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

⁵ อาจารย์.

⁶ Lecturer.

Abstract

This research article aims to study the problems in the application of basic penalties in human trafficking cases under Section 52 of the Prevention and Suppression of Human Trafficking Act B.E. 2551 in the Thai legal system. Compare the penalties in human trafficking cases in the Thai and foreign legal systems. Analyze the penalties that are consistent with the Prevention and Suppression of Human Trafficking Act B.E. 2551 in the Thai legal system and present them for further appropriate adjustment.

The study has shown that The problem of using the basic penalty for human trafficking cases under Section 52 of the Prevention and Suppression of Human Trafficking Act B.E. 2551 in the Thai legal system is that it uses the concept of legal positivism or the legal school of law, which may still be insufficient or not. Because Section 52 stipulates a prison sentence of only four to ten years, which is a mild punishment measure. And from the comparative study of the punishment measures in human trafficking cases in the Thai and foreign legal systems, there are differences in the punishment measures, especially the punishment measures, which stipulate a prison sentence of no more than twenty years to life imprisonment, which is a severe punishment measure. The appropriate punishment measures of the Prevention and Suppression of Human Trafficking Act B.E. 2551 in the Thai legal system should be adapted from the punishment measures of the United States, which are severe punishment measures, and the text of the Prevention and Suppression of Human Trafficking Act B.E. 2551, Section 52, should be revised to be appropriate for the current suppression of human traffickers, especially the perpetrators who are the main perpetrators of using call center victims to deceive the public.

Keywords: Determining Punishment; Punishment Measures Prevention and Suppression of Human Trafficking Act

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันปัญหาการค้ามนุษย์ในประเทศไทยก็ยังคงไม่ลดลงมาเท่าที่ควรจะเป็นสาเหตุส่วนหนึ่งก็น่าจะเกิดจากผู้กระทำผิดอาจจะมิได้มองว่า อัตราโทษที่ประเทศไทยใช้เป็นเกณฑ์ในการลงโทษนั้นไม่ค่อยสูงมาก และเมื่อผู้กระทำผิดในฐานะจำเลยได้ยอมรับสภาพว่าได้กระทำความผิดตามคำฟ้องของพนักงานอัยการโจทก์แล้ว ก็ย่อมได้รับสิทธิในการลดโทษลงกึ่งหนึ่งตามหลักกฎหมาย ประกอบกับหากให้การเป็นประโยชน์ต่อรูปคดีในการพิจารณาเพิ่มอีกด้วยก็อาจจะได้รับความเมตตาในการกำหนดโทษสถานเบาลงมา เพิ่มขึ้นอีกต่างหาก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพฤติการณ์ลักษณะคดีที่กระทำความผิดในแต่ละคดี ซึ่งหากข้อเท็จจริงในทางพิจารณาของศาลปรากฏว่า ข้อเท็จจริงในคดีนั้นเป็นพฤติการณ์ลักษณะคดีซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่ร้ายแรงจนถึงขั้นไม่สามารถให้โอกาสจำเลยซึ่งเป็น

ผู้กระทำผิดครั้งแรกในชีวิต จำเลยก็อาจจะได้รับความเมตตาในการใช้ดุลพินิจพิจารณากำหนดโทษในสถานเบา เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้กระทำผิดผู้หลงผิดกลับตนเสียใหม่ในอนาคต อันถือว่าเป็นอีกหนึ่งช่องทางของผู้กระทำผิดที่จะเลือกในการดำเนินคดีทางอาญา ซึ่งจากมาตรการการลงโทษพื้นฐานทั่วไปของประเทศไทยตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 พบว่า มาตรา 52 นั้น ได้วางขอบเขตหลักเกณฑ์ที่กำหนดโทษพื้นฐานทั่วไปให้ระวางโทษจำคุกตั้งแต่สี่ปีถึงสิบปี และหากพิจารณาเปรียบเทียบกับมาตรการการลงโทษของต่างประเทศแล้วก็น่าจะยังถือว่าเป็นมาตรการลงโทษที่ยังคงอยู่ในขั้นสถานเบากว่า เนื่องจากว่า มาตรการการลงโทษของประเทศไทยยังมีเหตุในการลดโทษลงมากเพื่อกำหนดโทษสถานเบาให้แก่จำเลยซึ่งให้การรับสารภาพอีกขั้นตอนหนึ่งตามประมวลกฎหมายอาญา เช่น มาตรา 56 เหตุในการรอลงอาญา มาตรา 78 เหตุลดโทษหรือเหตุบรรเทาโทษ เป็นต้น

จากสาเหตุประเด็นดังกล่าวส่งผลให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยหรือผู้ที่คิดจะกระทำผิดไม่น่าจะเกรงกลัวต่อมาตรการการลงโทษ ซึ่งส่งผลทำให้สถานการณ์การค้ามนุษย์ในประเทศไทย⁷ จึงถูกจัดอยู่ในกลุ่ม-tier 2 เป็นบัญชีรายชื่อประเทศที่ต้องจับตามอง (Tier 2 Watch List) จากรายงานการค้ามนุษย์ประจำปี พ.ศ. 2561 ของสถานทูตสหรัฐอเมริกาและสถานกงสุลในประเทศไทย โดยปัจจุบันก็ยังไม่ได้ดีขึ้นเท่าที่ควร และก็ยังมียางานระบุว่าประเทศไทยเป็นทั้งประเทศต้นทาง ประเทศปลายทาง และรวมถึงประเทศทางผ่านสำหรับการค้าประเวณี ไม่ว่าจะเป็นค้าผู้ชาย ค้าผู้หญิง และเด็ก รวมทั้งการบังคับใช้แรงงาน⁸ ซึ่งในปัจจุบันก็ยังมีสถานการณ์ไม่ดีขึ้นอีกทั้ง ยังเพิ่มเติมโดยมีการกระทำผิดรูปแบบใหม่ โดยเป็นลักษณะการค้ามนุษย์ตามชายแดนโดยการหลอกผู้บริสุทธิ์ โดยอาศัยกลหลอกลงในแอปพลิเคชันต่าง ๆ บนโลกออนไลน์ เพื่อให้ผู้บริสุทธิ์หลงเชื่อมาตามนัดพบ และถูกลักพาตัวเข้าไปทำงานคอลเซ็นเตอร์เพื่อหลอกลงดูดเงินจากประชาชนผู้เสียหายซึ่งเป็นผู้บริสุทธิ์อีกขั้นตอนหนึ่ง ซึ่งมีทั้งผู้เสียหายชาวไทยและชาวต่างประเทศในประเทศไทยจำนวนมากที่ได้รับความเสียหาย อันเป็นการสร้างความเสียหายมูลค่าเป็นจำนวนเงินมากมายมหาศาล ไม่ว่าจะเป็นทางเศรษฐกิจของประเทศ และฐานะครอบครัวของทางผู้เสียหายในส่วนตัวโดยเฉพาะเงินจากผู้สูงอายุคนชรา ซึ่งไม่รู้เท่าทันกลโกงออนไลน์ดังกล่าว ซึ่งก็แอปพลิเคชันออนไลน์ฉ้อโกงดูดเงินจนหมดเกลี้ยงทุกบัญชีธนาคาร ฉะนั้น ปัญหาการค้ามนุษย์ในยุคปัจจุบันนี้เป็นปัญหาที่สำคัญและแก้ไขยากมากเพราะว่า กว่าที่จะจับตัวผู้กระทำผิดผู้ต้องหาจำเลยได้ เงินของผู้เสียหายก็ถูกโยกย้ายไปหมดแล้วไม่เหลือเงินคืนให้แก่ผู้เสียหายเลย ซึ่งในเบื้องต้นก็คงมีแต่โทษจำคุกเพียงเท่านั้นที่สามารถลงโทษยับยั้งทำให้แก่ผู้ที่คิดจะกระทำผิดดังกล่าวเกรงกลัวได้ ในส่วนของประเทศไทยนั้น เริ่มแรกเดิมก็ได้มีการร่วมลงนามใช้แนวคิดของอนุสัญญาสหประชาชาติพร้อมกับพิธีสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดในการแก้ไขปัญหามาเพิ่มขึ้นอีกจำนวน 3 ฉบับ โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับเรื่องการค้ามนุษย์โดยเฉพาะสตรีและเด็ก (Trafficking in Persons Especially Woman and Children) กับ พิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปราม และลงโทษ

⁷ สุพิศ ปราณีตพลกรัง, *กฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์* (กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2559), 30.

⁸ Stephanie Hepburn and Rita J. Simon, *Human Trafficking Around the World: Hidden in Plain Sight* (New York: Columbia University, 2013), 27.

การคำนุश्यโดยเฉพาะสตรีและเด็กโดยเฉพาะเป็นพิธีสารที่เพิ่มเติมแนบท้ายอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ซึ่งหลักการตามข้อ 3 กำหนดให้นานาประเทศที่ร่วมลงนามได้ใช้เป็นแนวคิดให้เป็นไปตามความมุ่งหมายของการนำใช้มาตรการทางกฎหมายเพื่อการป้องกันปราบปราม และการลงโทษการคำนุश्यโดยเฉพาะสตรีและเด็กอย่างเป็นสากล ซึ่งแนวคิดสาระสำคัญในข้อบัญญัติในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 นั้นก็ให้ถือว่าแนวคิดนี้เป็นกรอบของความร่วมมือทางกฎหมายที่จะกำหนดให้ประเทศในภาคีตามอนุสัญญานี้สามารถที่จะให้ความร่วมมือกันในรูปแบบลักษณะพหุภาคี เพื่อที่จะส่งเสริมในความร่วมมือกันในระหว่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นทั้งทางด้านนโยบาย ตัวบทกฎหมาย แนวทางในการบริหาร และการบังคับใช้กฎหมายในการที่จะใช้ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กรเพื่อให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีจุดแนวคิดจุดมุ่งหมาย อันได้แก่ 1) เพื่อที่จะจัดความเหลื่อมล้ำของมาตรฐานทางกฎหมายซึ่งสืบเนื่องมาจากระบบกฎหมายของนานาประเทศที่มีความแตกต่างกัน พร้อมกับการส่งเสริมความร่วมมือและการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางกฎหมายของนานาประเทศต่าง ๆ 2) เพื่อที่จะได้กำหนดแนวทางการวางมาตรฐานขั้นต่ำของการยกเว้นกฎหมายภายในประเทศของนานาประเทศเพื่อที่จะได้ดำเนินการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กรให้เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า หากจะหาแนวทางใหม่ในการปรับใช้ที่สมควรเหมาะสม ก็เห็นควรศึกษาถึงการให้หลักการกำหนดโทษในคดีคำนุश्य คือ 1) ศึกษาถึงสภาพปัญหาในการใช้บทกำหนดโทษพื้นฐานคดีเกี่ยวกับการคำนุश्यตามมาตรา 52 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการคำนุश्य พ.ศ. 2551 ของระบบกฎหมายไทย 2) ศึกษาเปรียบเทียบแนวทางการกำหนดโทษในคดีความผิดเกี่ยวกับการคำนุश्यในระบบกฎหมายไทยและต่างประเทศ 3) ศึกษาวิเคราะห์แนวทางการกำหนดโทษที่สอดคล้องเหมาะสมของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการคำนุश्य พ.ศ. 2551 ในระบบกฎหมายไทย 4) ศึกษาแนวทางใหม่ของการกำหนดโทษใหม่ตาม มาตรา 52 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการคำนุश्य พ.ศ. 2551 ของระบบกฎหมายไทยเพื่อนำเสนอมาปรับใช้ให้สอดคล้องเหมาะสมต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหาในการใช้บทกำหนดโทษพื้นฐานคดีเกี่ยวกับการคำนุश्यตามมาตรา 52 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการคำนุश्य พ.ศ. 2551 ของระบบกฎหมายไทย

1.2.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบแนวทางการกำหนดโทษในคดีความผิดเกี่ยวกับการคำนุश्यในระบบกฎหมายไทยและต่างประเทศ

1.2.3 เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวทางการกำหนดโทษที่สอดคล้องเหมาะสมของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการคำนุश्य พ.ศ. 2551 ในระบบกฎหมายไทย

1.2.4 เพื่อศึกษาแนวทางใหม่ของการกำหนดโทษใหม่ตาม มาตรา 52 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการคำนุश्य พ.ศ. 2551 ของระบบกฎหมายไทยเพื่อนำเสนอมาปรับใช้ให้สอดคล้องเหมาะสมต่อไป

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้ มุ่งศึกษาการกำหนดโทษตามมาตรการลงโทษในคดีความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มีการกำหนดโทษตามมาตรการลงโทษในคดีความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมข้ามชาติของประเทศไทยเนื่องจากพบว่า มาตรา 52 มีการกำหนดโทษจำคุกตั้งแต่สี่ปีถึงสิบปีและปรับตั้งแต่สี่แสนบาทถึงล้านสองแสนบาทถือว่าเป็นมาตรการลงโทษขั้นที่ไม่รุนแรง ซึ่งแตกต่างจากประเทศภาคีสมาชิก ประเทศสหรัฐอเมริกา ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเหยื่อการค้ามนุษย์และความรุนแรง พ.ศ. 2543 ที่กำหนดโทษพื้นฐานทั่วไปไว้ในมาตรา 1590 ที่กำหนดโทษจำคุกขอบเขตไม่เกินสิบปีหรือจนถึงตลอดชีวิต ซึ่งถือเป็นมาตรการการลงโทษขั้นรุนแรง ถือเป็นมาตรการแนวใหม่ ที่ประเทศไทยน่าจะนำมาใช้ต่างประเทศภาคีสมาชิก ประเทศสหรัฐอเมริกา ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเหยื่อการค้ามนุษย์และความรุนแรง พ.ศ. 2543 ที่กำหนดโทษพื้นฐานทั่วไปไว้ในมาตรา 1590 ที่กำหนดโทษจำคุกขอบเขตไม่เกินสิบปีหรือจนถึงตลอดชีวิต ซึ่งถือเป็นมาตรการการลงโทษขั้นรุนแรง

1.4 ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้ เป็นการศึกษาโดยวิธีวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) กล่าวคือ ศึกษาจากงานวิจัยจากเอกสาร ตำรา บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หลักการตัวบทกฎหมายและคดีความของต่างประเทศและของประเทศไทย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 อนุสัญญาเพื่อการคุ้มครองของสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน และข้อมูลที่ปรากฏในอินเทอร์เน็ตหรือเว็บไซต์ต่าง ๆ

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ทราบแนวคิด ทฤษฎีและนำเสนอความสำคัญของมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับอุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้นบนรถยนต์ส่วนบุคคล

1.5.2 ทราบกฎหมายและแนวทางมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับอุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้นบนรถยนต์ส่วนบุคคลของต่างประเทศ

1.5.3 ทราบปัญหาการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับอุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้นบนรถยนต์ส่วนบุคคลของประเทศไทย

1.5.4 เสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับอุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้นบนรถยนต์ส่วนบุคคลของประเทศไทย

2. ผลการศึกษาวิจัย

จากการศึกษาเรื่องปัญหาการกำหนดโทษตามมาตรการการลงโทษในคดีความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ตามมาตรา 52 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ผู้เขียนพบประเด็นที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

2.1 สภาพปัญหาในการใช้บทกำหนดโทษพื้นฐานคดีเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ตามมาตรา 52 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ของระบบกฎหมายไทย

จากสภาพปัญหาในการใช้บทกำหนดโทษพื้นฐานคดีเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ตามมาตรา 52 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ของระบบกฎหมายไทยนั้น ก็อาจจะมีมุมมองได้ว่าอัตราโทษที่ประเทศไทยใช้เป็นเกณฑ์ในการลงโทษนั้นไม่ค่อยสูงมาก สืบเนื่องมาจากขั้นตอนกระบวนการพิจารณาตีในการกำหนดอัตราโทษนั้น มีช่องทางในการกำหนดอัตราโทษลดลงมาเป็นสถานเบาหลายขั้นตอน อาทิ มาตรา 56 เหตุในการรอลงอาญา มาตรา 78 เหตุลดโทษหรือเหตุบรรเทาโทษ เป็นต้น ซึ่งในการพิจารณาตีของศาลหากว่าปรากฏว่า ข้อเท็จจริงเมื่อผู้กระทำผิดในฐานะจำเลยได้ยอมรับสภาพว่าได้กระทำความผิดตามคำฟ้องของพนักงานอัยการโจทก์แล้ว ก็ย่อมได้รับสิทธิในการลดโทษลงกึ่งหนึ่งตามหลักกฎหมายประกอบกับหากให้การที่เป็นประโยชน์ต่อรูปคดีในการพิจารณาเพิ่มอีกด้วยก็อาจจะได้รับความเมตตาในการกำหนดโทษสถานเบาลงมาเพิ่มขึ้นอีกต่างหาก ซึ่งหากว่าพฤติการณ์ลักษณะคดีที่กระทำความผิดในแต่ละคดีนั้นสืบพยานให้ศาลเชื่อไม่ได้ว่าเป็นเรื่องร้ายแรงอีก ก็ยังทำให้พฤติการณ์ลักษณะคดีนั้นเป็นเรื่องที่ไม่ร้ายแรง ส่งผลให้จำเลยได้รับโอกาสในการรับโทษสถานเบามากขึ้นอีก ยิ่งหากว่า จำเลยซึ่งเป็นผู้กระทำความผิดครั้งแรกในชีวิต จำเลยก็อาจจะได้รับความเมตตาในการใช้ดุลพินิจพิจารณากำหนดโทษในสถานเบาเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดผู้หลงผิดกลับตนเสียใหม่ในอนาคต จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้มาตรการการลงโทษพื้นฐานทั่วไปโดยกำหนดระหว่างโทษจำคุกตั้งแต่สี่ปีถึงสิบปีของประเทศไทย ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มาตรา 52 นั้น น่าจะเป็นอัตราโทษที่ยังคงอยู่ในสถานเบา หากพิจารณาเปรียบเทียบกับมาตรการการลงโทษของต่างประเทศ

2.2.แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเรื่องปัญหาการกำหนดโทษตามมาตรการการลงโทษในคดีความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ตามมาตรา 52 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ผู้เขียนพบว่า มีแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

2.2.1 แนวคิดทฤษฎีและความเป็นมาของมาตรการการลงโทษในคดีค้ามนุษย์ในระดับนานาชาติ

เดิมแนวคิดทฤษฎีและความเป็นมาของมาตรการการลงโทษในคดีค้ามนุษย์ในระดับนานาชาตินั้นเริ่มมาจาก แนวคิดความเรื่องสิทธิเสรีภาพพื้นฐานตามแนวคิดปรัชญากฎหมายธรรมชาติซึ่งได้เน้นหลักความเหมาะสมและมีความเป็นธรรมอยู่เสมอ ซึ่งถือเป็นหลักการพื้นฐานอันสำคัญในการให้กำเนิดกฎหมาย โดยเฉพาะกฎหมายที่เกี่ยวข้องระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในปัจจุบันมีกฎหมายว่าด้วยเรื่องเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่ได้มุ่งเน้นเป้าหมายของการเป็นอุดมคติเรื่องสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของมวลมนุษยชาติทั่วไป คือ กฎหมายเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ เพราะว่า การกระทำความผิดค้ามนุษย์นั้นถือได้ว่าเป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพความเสมอภาค

ของประชาชนมวลมนุษย์ทั่วไปโดยตรง⁹ ฉะนั้น มาตรการการกำหนดโทษของคดีความผิดค้ำมนุษย์นั้น จึงสามารถถือได้ว่าเป็นสัญลักษณ์เครื่องมือในการต่อสู้เพื่อให้คงไว้ซึ่งความเสมอภาคเท่าเทียมกันอย่างสมบูรณ์ของมนุษย์ เนื่องจากว่า เป็นการปรามให้ผู้กระทำผิดเกรงกลัวต่อบทลงโทษในกฎหมายไม่ให้เกิดการกระทำผิดโดยเฉพาะตัวการใหญ่ ซึ่งก็เคยพบหลายครั้งที่ผู้พิพากษาในกลุ่มประเทศภาคีสมาชิก อาทิสหรัฐอเมริกา เป็นต้น ก็ได้อ้างอิงนำหลักการกฎหมายธรรมชาติมาเป็นเหตุผลเพื่อใช้ในการตีความกฎหมาย โดยเฉพาะในส่วนของกฎหมายเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์นั้นก็จะถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลผู้ตกเป็นเหยื่อการค้ำมนุษย์จากการกระทำผิดทางอาญา ฉะนั้นเพื่อที่จะป้องกันปราบปรามและลงโทษผู้กระทำผิดการค้ำมนุษย์ก็ควรที่จะต้องนำหลักการแนวคิดตามความประสงค์มุ่งหมายของหลักกฎหมายธรรมชาติดังกล่าวมาปรับใช้ด้วย¹⁰ เพื่อให้เหมาะสม โดยเฉพาะการที่จะทำให้ผู้ที่คิดจะกระทำผิดไม่กล้าหรือเกรงกลัวโทษที่จะได้รับหากละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นตามแนวคิดปรัชญากฎหมายธรรมชาติ

2.2.2 แนวคิดทฤษฎีและความเป็นมาของมาตรการการลงโทษในคดีค้ำมนุษย์ของประเทศไทย

แนวคิดทฤษฎีและความเป็นมาของมาตรการการลงโทษในคดีค้ำมนุษย์ของประเทศไทยนั้น มีแนวคิดในการนำแนวคิดของนักปรัชญากฎหมายปฏิฐานนิยมทางกฎหมายหรือสำนักกฎหมายบ้านเมืองมาปรับใช้เป็นหลัก โดยแนวคิดส่วนใหญ่ในการลงโทษก็จะมีมุมมองแนวคิดเน้นในส่วนมาตรฐานที่ศาลควรจะใช้เป็นเหตุผลของคำพิพากษาในการลงโทษซึ่งก็คือ การลงโทษตามตัวบทกฎหมายเป็นหลัก โดยไม่เน้นในส่วนหลักการทางกฎหมาย (Legal Principles) ซึ่งเห็นว่าเป็นเรื่องที่มีความแตกต่างกัน เนื่องจากว่าในการมองแบบแนวคิดของกฎหมายธรรมชาติของนักกฎหมายนั้นมีมุมมองว่า กฎหมายนั้นมิใช่เป็นแต่เพียงเรื่องของกฎเกณฑ์หรือระบบแห่งกฎหมายเท่านั้น แต่ยังมีเนื้อหาสาระของเรื่อง หลักการ ประกอบรวมอยู่ด้วย โดยเฉพาะในประเด็นเรื่องการใช้ดุลพินิจของศาลที่จะตัดสินคดีกำหนดโทษซึ่งมีความยุ่งยากละเอียดซับซ้อน ซึ่งเรียกการใช้ดุลพินิจของศาลที่นอกเหนือจากที่ตัวบทกฎหมายให้ไว้ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับการตรากฎหมายขึ้นใหม่นั้น¹¹ โดยหลักการนี้ก็จะวางอยู่บนพื้นฐานในความคิดของชุมชน ประกอบอยู่ด้วย และหลักการนี้ก็จะยังเป็นเครื่องมือตัวที่จะช่วยกำหนดทิศทางของคำพิพากษาและกำหนดโทษที่ควรที่จะตัดสินเป็นคำพิพากษาอันชอบถูกต้องและเที่ยงธรรม ฉะนั้น ในการพิพากษาศักดิ์ตัดสินคดีซึ่งมีความยุ่งยากละเอียดซับซ้อน โดยเฉพาะคดีค้ำมนุษย์ ซึ่งสร้างความเสียหายอย่างมากมายนั้น ถึงแม้ว่าคำตอบทิศทางของคำพิพากษาของศาลซึ่งถูกต้องแล้ว แต่ก็ยังคงพบว่ายังมีอัตราการกระทำผิดค้ำมนุษย์โดยเฉพาะการละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอยู่ ผู้เสียหายก็ยังคงเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากผู้กระทำผิดไม่เกรงกลัวต่อบทลงโทษ ทำให้เกิดมุมมองว่ามาตรการการกำหนดโทษในคดีค้ำมนุษย์ของประเทศไทยนั้นซึ่งเดิมใช้แนวคิดหลักการปรัชญากฎหมายปฏิฐานนิยมทางกฎหมายหรือสำนักกฎหมายบ้านเมืองนั้นน่าจะยังคงไม่เพียงพอหรือไม่ ซึ่งน่าจะต้องนำแนวคิดของกฎหมายธรรมชาติมาปรับใช้เพื่อให้เหมาะสมสามารถปรามผู้กระทำผิดค้ำมนุษย์ให้ยำเกรงกลัวต่อบทลงโทษไม่กล้าละเมิดสิทธิเสรีภาพผู้อื่นอีก

⁹ Robephiles, "Key Concepts of the Philosophy of Aristotle," last modified November 14, 2023, accessed February 9, 2024, <https://www.owlcation.com/humanities/Key-Concepts-of-the-Philosophy-of-Aristotle/>

¹⁰ จริญญา โฆษณานันท์, *นิติปรัชญา* (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2558), 51.

¹¹ เฉลิมชัย กักเกียรติกุล, "สำนักกฎหมายบ้านเมือง หรือปฏิฐานนิยม," แก้วไขครั้งล่าสุด 2556, สืบค้นเมื่อ 2 กรกฎาคม 2567, <http://www.chalermchai-nbtc.blogspot.com/2013/06/blog-post.html/>

2.2.3 แนวคิดของมาตรการการลงโทษในคดีค้ำมนุษย์ที่เหมาะสมไม่กระทบสิทธิขั้นพื้นฐานของจำเลยในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

แนวคิดของมาตรการการลงโทษในคดีค้ำมนุษย์ที่เหมาะสมไม่กระทบสิทธิขั้นพื้นฐานของจำเลยในกระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้น เริ่มต้นจากตั้งแต่การเริ่มพิจารณาคดีตามแนวคิดอนุสัญญาเพื่อการคุ้มครองของสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานสิทธิในการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม ตามข้อ 6 (Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms ARTICLE 6 Right to a Fair Trial) ซึ่งจะต้องพิจารณาคดีที่ไม่ทำให้เสื่อมเสียต่อสิทธิของจำเลยซึ่งรวมถึงสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองตามหลักนิติรัฐด้วยโดยเฉพาะสิทธิขั้นพื้นฐานตามอนุสัญญาเพื่อการคุ้มครองของสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานสิทธิในการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม¹² ซึ่งสิทธินี้เป็นหลักการสำคัญอันเกิดจากผู้ลงนามของรัฐบาลซึ่งเป็นสมาชิกของสภาของยุโรปซึ่งได้ร่วมกันลงนามและให้ปฏิญญาสากล ว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ซึ่งได้ประกาศใช้มาตั้งแต่เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2491 โดยมุ่งเน้นถึงจุดมุ่งหมายในการที่จะต้องตระหนักถึงสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานอันเป็นรากฐานแห่งความยุติธรรมและสันติภาพในโลกซึ่งอยู่ภายใต้เขตอำนาจของศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป (The European Court of Human Rights) เป็นผู้พิจารณาคดีโดยเฉพาะ ซึ่งจากหลักการนี้ก็เคยเกิดขึ้นที่มีประเด็นปัญหาวิจารณ์กันในการพิจารณาคดีตามพยานทางอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งถูกมองว่ามีละเมิดสิทธิเสรีภาพของจำเลยในคดีที่เกิดขึ้นมาแล้ว ฉะนั้น การในการกำหนดโทษคดีที่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลโดยเฉพาะคดีค้ำมนุษย์นั้น ก็น่าจะต้องพิจารณาคดีดังกล่าวเปรียบเทียบกับในส่วนของคุณลักษณะพฤติการณ์ข้อเท็จจริงที่จะกำหนดโทษผู้กระทำความผิดที่เป็นตัวการที่แท้จริง เพราะว่าการค้ำมนุษย์ในยุคสมัยออนไลน์ปัจจุบันส่วนใหญ่แล้วอยู่ในรูปแบบของคอลเซ็นเตอร์ซึ่งใช้รูปแบบของการหลอกลวงดูดเงินจากการใช้แอปพลิเคชันเป็นหลัก ซึ่งสามารถกระทำความผิดได้หลายครั้งภายในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ และก็สร้างความเสียหายอันมหาศาล ดังนั้น การนำหลักการมุมมองการลงโทษของแนวคิดหลักการปรัชญากฎหมายปฏิฐานนิยมทางกฎหมายหรือสำนักกฎหมายบ้านเมืองมาปรับปรุงแก้ไขโดยนำแนวคิดของกฎหมายธรรมชาติมาปรับใช้เพื่อให้เหมาะสมสามารถปราบผู้กระทำความผิดค้ำมนุษย์ให้ยำเกรงกลัวต่อบทกฎหมายไม่กล้าละเมิดสิทธิเสรีภาพผู้อื่นอีก จึงน่าจะถือว่าเป็นแนวคิดของมาตรการการลงโทษในคดีค้ำมนุษย์ที่เหมาะสมไม่กระทบสิทธิขั้นพื้นฐานของจำเลยในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

2.2.4 แนวคิดและที่มาของการแก้ไขมาตรการการลงโทษในคดีค้ำมนุษย์ของประเทศไทยที่ไม่กระทบสิทธิขั้นพื้นฐานของจำเลยในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

แนวคิดและที่มาของการแก้ไขมาตรการการลงโทษในคดีค้ำมนุษย์ของประเทศไทยที่ไม่กระทบสิทธิขั้นพื้นฐานของจำเลยในกระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้น เดิมประเทศไทยพบว่า มีแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการตัดสินคดีอยู่ โดยเฉพาะคดีความผิดค้ำมนุษย์ซึ่งเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลนั้นว่า การตัดสินคดีลงโทษคดีการค้ำมนุษย์นั้น ก็น่าจะต้องตัดสินคดีด้วยความระมัดระวังในเรื่องเกี่ยวกับความเป็นธรรมโดยยึดแนวคิดของเรื่องหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นหลักสากลทั่วไปตามรัฐธรรมนูญไทย¹³ ซึ่งถือเป็นหลักการเดียว

¹² บุญจมาศ กระจำวงศ์, การคัดแยกเหยื่อในคดีค้ำมนุษย์กับการคุ้มครองสิทธิที่จะไม่ถูกดำเนินคดีอาญา (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554), 18.

¹³ บรรเจิด สิงคนัด, “ข้อพิจารณาเกี่ยวกับหมวดสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย,” แก้ไขครั้งล่าสุด 2559, สืบค้นเมื่อ 5 กรกฎาคม 2567, https://www.isranews.org/isranews-article/44590-peace_44590.html/

กับแนวคิดหลักการของอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่สร้างขึ้นในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 สืบเนื่องจากว่า การกระทำผิดค้ำมนุษย์ในปัจจุบันอยู่ในรูปแบบออนไลน์มีการวางแผนอย่างละเอียด ลึกซึ้งและใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในโลกยุคใหม่เพื่อที่จะดำเนินงานที่หลีกเลี่ยงการรับผิดชอบกฎหมาย เพื่อให้ได้มาซึ่ง ผลกำไรหรือผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะกลุ่มผู้กระทำความผิดจีนเทา ซึ่งส่วนใหญ่ระบบไม่สามารถติดตาม ตัวสั่งการใหญ่ที่กระทำได้โดยตรง¹⁴ ฉะนั้น แนวคิดที่มาตรการการลงโทษในคดีค้ำมนุษย์ของ ประเทศไทยที่ไม่กระทบสิทธิขั้นพื้นฐานของจำเลยในกระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้น น่าจะต้องเป็นการแก้ไข กำหนดโทษให้หนักขึ้นสำหรับผู้กระทำความผิดที่เป็นตัวการใหญ่ในระดับผู้สั่งการ เพื่อให้เกรงกลัวต่อตัวบทกฎหมาย โดยเฉพาะตามมาตรา 52 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 เพราะว่าจากบริบท สมัยสังคมออนไลน์ปัจจุบันหลักการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของจำเลยในคดีค้ำมนุษย์นั้น ก็น่าจะต้องพิจารณาแยก การคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานออกเป็น 2 สิทธิ โดยเฉพาะสิทธิที่จำเลยในฐานะเหยื่อซึ่งถูกจำเลยอีกคนหนึ่งในฐานะ ผู้สั่งการมีคำสั่งให้กระทำความผิดซึ่งสมควรได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย สืบเนื่องจากว่า สิทธิที่จำเลยใน ฐานะเหยื่อนั้นได้รับกระทบสิทธิขั้นพื้นฐานมาตั้งแต่ถูกหลอกลวงจากจำเลยอีกคนหนึ่งในฐานะผู้สั่งการก่อนถูก ควบคุมตัวแล้ว จนมาถึงขั้นตอนการพิจารณาศาลก็ควรที่จะได้รับการคุ้มครองสิทธิอันสืบเนื่องมาจากการ ถูกกระทำละเมิดสิทธิเสรีภาพมาแต่เดิมซึ่งก็คือ ขั้นตอนการคัดกรองเหยื่อค้ำมนุษย์ระหว่างเหยื่อค้ำมนุษย์ที่แท้จริง กับตัวการใหญ่ผู้สั่งการค้ำมนุษย์¹⁵

2.3 การกำหนดโทษตามมาตรการการลงโทษในคดีความผิดเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์ตามกฎหมาย ต่างประเทศกับกฎหมายประเทศไทย และแนวคิดตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์กร อาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000

แนวทางการกำหนดโทษตามมาตรการการลงโทษในคดีความผิดเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์ตามกฎหมาย ต่างประเทศกับกฎหมายประเทศไทย¹⁶ และในคดีศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรปนั้น ในส่วนของประเทศ สหรัฐอเมริกาใช้มาตรการการลงโทษตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองเหยื่อการค้ามนุษย์และความรุนแรง พ.ศ. 2543 (Victims of Trafficking and Violence Protection Act of 2000) โดยวางกำหนดโทษพื้นฐานการค้ำมนุษย์ เพื่อประโยชน์ส่วนตัว การค้าทาส การค้ำมนุษย์โดยสมัครใจ การรับใช้ หรือการใช้แรงงานบังคับ มาตรา 1590 ที่ กำหนดโทษแก่บุคคลผู้ใดจงใจเจตนาเกณฑ์ จัดหา ให้ที่พักพิง ขนส่ง จัดหาให้ หรือ ได้มาโดยวิธีใด ๆ บุคคลใด ๆ สำหรับแรงงานหรือบริการที่ละเมิดการค้ามนุษย์นี้มีการกำหนดโทษจำคุกไม่เกินยี่สิบปีจนถึงตลอดชีวิต ซึ่งมีความ แตกต่างกับประเทศไทยตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มาตรา 52 ซึ่งถือเป็นบทกำหนดโทษพื้นฐานทั่วไปนั้นกำหนดให้บุคคลซึ่งกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์จะต้องระวางโทษ จำคุกตั้งแต่สี่ปีถึงสิบปี ซึ่งมาตรการการกำหนดโทษในส่วนของประเทศไทยนั้นก็น่าโทษเบากว่าของประเทศ สหรัฐอเมริกา ซึ่งก็น่าจะมีความแตกต่างจากแนวคิดการป้องปรามปราบปรามการค้ามนุษย์ อันตรงตามแนวคิด

¹⁴ จริญญา โฆษณานนท์, *นิติปรัชญา*, 51.

¹⁵ ขวัญชนก ศรีภมร, “แนวทางการป้องกันอาชญากรรมที่เกิดจากแก๊งคอลเซ็นเตอร์ออนไลน์โดยมาตรการกำกับดูแลของอุตสาหกรรม โทรคมนาคม,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2565), 86

¹⁶ วรณวิภา เมืองถ้ำ, *อาชญากรรมทางธุรกิจกับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ* (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2563), 73.

ตามหลักการของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 (United Nations Convention against Transnational Organized Crime) ข้อ 11 อนุ 2 และ 3 ที่มีหลักการสำคัญว่า รัฐภาคีแต่ละรัฐจะต้องพยายามเพื่อให้แน่ใจว่า อำนาจในการใช้ดุลพินิจทางกฎหมายภายใต้กฎหมายภายในของตนเกี่ยวกับการฟ้องร้องดำเนินคดีต่อบุคคลสำหรับความผิดที่ครอบคลุมโดยอนุสัญญานี้ (ความผิดข้ามชาย) ได้ใช้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดต่อมาตรการบังคับใช้ทางกฎหมายในความผิดเหล่านั้นและโดยคำนึงถึงความจำเป็นที่จะป้องปรามการกระทำผิดดังกล่าว จึงทำให้เกิดมุมมองของการกำหนดโทษตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 พบว่า มาตรา 52 ซึ่งถือเป็นบทกำหนดโทษพื้นฐานทั่วไปนั้นของประเทศไทย น่าจะยังไม่เพียงพอ เพราะว่า มีอัตราโทษเบากว่าประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งในกรณีที่เป็นการใหญ่เป็นผู้กระทำความผิดแล้ว ก็สมควรต้องมีบทลงโทษในสถานหนักขึ้นเพื่อให้เหมาะสมกับความผิดหรือไม่ เพราะว่า ความผิดข้ามชายในยุคสมัยปัจจุบันนี้สามารถกระทำความผิดโดยใช้ผู้กระทำความผิดที่เป็นเหยื่อให้สามารถกระทำความผิดได้โดยการละเมิดสิทธิเสรีภาพของเหยื่อให้เป็นคอลเซ็นเตอร์หลอกลวงผู้อื่นอันสร้างความเสียหายมหาศาล

2.4 มาตรการการลงโทษในคดีค้ามนุษย์ตามมาตรา 52 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ที่สอดคล้องเหมาะสม

แนวคิดมาตรการการลงโทษในคดีค้ามนุษย์ตามมาตรา 52 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ที่สอดคล้องเหมาะสมนั้น ในส่วนของประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งมีแนวคิดการลงโทษตามแนวคิดปรัชญากฎหมายธรรมชาติ โดยเฉพาะการลงโทษผู้กระทำความผิดที่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของเหยื่อเพื่อที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดไม่กล้าหรือเกรงกลัวโทษที่จะได้รับหากละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ซึ่งมีมาตรการการลงโทษตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเหยื่อการค้ามนุษย์และความรุนแรง พ.ศ. 2543 (Victims of Trafficking and Violence Protection Act of 2000) โดยวางกำหนดโทษพื้นฐานการค้ามนุษย์เพื่อประโยชน์ส่วนตัวการค้า การค้ามนุษย์โดยสมัครใจ การรับใช้ หรือการใช้แรงงานบังคับ มาตรา 1590 ที่กำหนดโทษแก่บุคคลผู้ใดจงใจเจตนาเกณฑ์ จัดหา ให้ที่พักพิง ขนส่ง จัดหาให้ หรือ ได้มาโดยวิธีใด ๆ บุคคลใด ๆ สำหรับแรงงานหรือบริการ ที่ละเมิดการค้ามนุษย์นี้มีการกำหนดโทษจำคุกไม่เกินยี่สิบปีจนถึงตลอดชีวิต ซึ่งถือว่าเป็นมาตรการขั้นรุนแรงโดยน่าจะเป็นมาตรการที่เหมาะสมและสมควรอันสอดคล้องกับการป้องปรามการค้ามนุษย์ตามแนวคิดตามหลักการของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 (United Nations Convention Against Transnational Organized Crime) แล้ว โดยในส่วนของ การแก้ไขปรับปรุงมาตรการการลงโทษในคดีค้ามนุษย์ตามมาตรา 52 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ที่สอดคล้องเหมาะสมของประเทศไทยนั้นก็น่าจะนำอัตราโทษของพระราชบัญญัติคุ้มครองเหยื่อการค้ามนุษย์และความรุนแรง พ.ศ. 2543 มาตรา 1590 โดยเฉพาะในส่วนของ การลงโทษตัวการหลักซึ่งเป็นผู้สั่งการใหญ่มาปรับปรุงเป็นอัตราโทษพื้นฐานของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มาตรา 52 เพื่อให้สอดคล้องเหมาะสมในการใช้มาตรการการลงโทษพื้นฐานการค้ามนุษย์ อันน่าจะทำให้ผู้กระทำความผิดยำเกรงต่อตัวบทกฎหมายไทยโดยเฉพาะผู้กระทำความผิดตัวการใหญ่ที่สั่งการเหยื่อให้กระทำความผิดคอลเซ็นเตอร์หลอกลวงประชาชน

3. สรุปผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องปัญหาการกำหนดโทษตามมาตรการการลงโทษในคดีความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ ตามมาตรา 52 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ผู้เขียนสามารถสรุปผลและมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

3.1 สรุปผล

จากการศึกษาเรื่องปัญหาการกำหนดโทษตามมาตรการการลงโทษในคดีความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ตามมาตรา 52 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ผู้เขียนสามารถสรุปผลได้ว่า สภาพปัญหาในการใช้บทกำหนดโทษพื้นฐานคดีเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ตามมาตรา 52 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 ของระบบกฎหมายไทยนั้น ใช้มาตรการการกำหนดโทษในคดีค้ามนุษย์ของประเทศนั้นซึ่งใช้แนวคิดหลักการปรัชญากฎหมายปฏิฐานนิยมทางกฎหมายหรือสำนักกฎหมายบ้านเมืองนั้นน่าจะยังคงไม่เพียงพอหรือไม่ เนื่องจากว่า มาตรา 52 นั้นถือว่าเป็นบทกำหนดโทษพื้นฐานทั่วไปของความผิดฐานค้ามนุษย์ซึ่งกำหนดระวางโทษจำคุกตั้งแต่สี่ปีถึงสิบปีเพียงนั้น ซึ่งในทางพิจารณาคดีของศาลไทยแล้วอัตราโทษดังกล่าวก็ย่อมได้ลดลงตามหลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจการลงโทษของศาลเพิ่มขึ้นอีก จึงทำให้อัตราโทษที่ได้รับแท้จริงตามคำพิพากษานั้นเป็นโทษสถานเบา แต่เมื่อเปรียบเทียบกับผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นตัวการใหญ่ผู้สั่งการซึ่งสร้างความเสียหายมหาศาลทางเศรษฐกิจแล้ว ก็ย่อมไม่น่าจะสอดคล้องกันกับความผิดที่ควรได้รับและทำให้ไม่ยำเกรงกลัวต่อกฎหมายการค้ามนุษย์ของประเทศไทย อันทำให้มีการกระทำความผิดซ้ำและเพิ่มเติมขึ้นมาเรื่อย ๆ โดยเฉพาะในกลุ่มองค์กรเงินเทาที่เป็นตัวการใหญ่ในการสั่งการเหยื่อให้กระทำความผิด

จากการศึกษาเปรียบเทียบแนวทางการกำหนดโทษในคดีความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ในระบบกฎหมายไทยและต่างประเทศนั้น มีความแตกต่างกันในมาตรการการกำหนดโทษโดยเฉพาะพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ตามมาตรา 52 ซึ่งกำหนดโทษจำคุกตั้งแต่สี่ปีถึงสิบปี ซึ่งเป็นมาตรการการลงโทษขั้นไม่รุนแรง ซึ่งมีความแตกต่างกับประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งมีแนวคิดการลงโทษตามแนวคิดปรัชญากฎหมายธรรมชาติ โดยเฉพาะการลงโทษผู้กระทำความผิดที่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของเหยื่อ เพื่อที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดไม่กล้าหรือเกรงกลัวโทษที่จะได้รับหากละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ซึ่งมีมาตรการการลงโทษตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเหยื่อการค้ามนุษย์และความรุนแรง พ.ศ. 2543 มาตรา 1590 ซึ่งกำหนดโทษจำคุกไม่เกินยี่สิบปีจนถึงตลอดชีวิต ซึ่งเป็นมาตรการลงโทษขั้นรุนแรง

จากผลการวิเคราะห์แนวทางการกำหนดโทษที่สอดคล้องเหมาะสมของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ในระบบกฎหมายไทยนั้น น่าจะนำแนวทางของประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งมีแนวคิดการลงโทษตามแนวคิดปรัชญากฎหมายธรรมชาติ โดยเฉพาะการลงโทษผู้กระทำความผิดที่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของเหยื่อ เพื่อที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดไม่กล้าหรือเกรงกลัวโทษที่จะได้รับหากละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ซึ่งมีมาตรการการลงโทษตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเหยื่อการค้ามนุษย์และความรุนแรง พ.ศ. 2543 (Victims of Trafficking and Violence Protection Act of 2000) มาตรา 1590 ซึ่งกำหนดโทษจำคุกไม่เกินยี่สิบปีจนถึงตลอดชีวิต ซึ่งเป็นมาตรการลงโทษขั้นรุนแรงมาปรับปรุงแก้ไขตัวบทกฎหมายเพื่อให้เหมาะสมกับการปราบปราม

ผู้กระทำความผิดในปัจจุบันโดยเฉพาะผู้กระทำความผิดที่เป็นตัวการใหญ่ในการใช้เหยื่อคอลเซ็นเตอร์ไปหลอกลวงประชาชน อีกทั้งยังเพื่อให้ผู้กระทำความผิดไม่กล้ากระทำความผิดซ้ำอีก เพราะเกรงกลัวต่อบทกฎหมายการป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์ของประเทศไทย

ผลการศึกษาแนวทางใหม่ของการกำหนดโทษใหม่ตาม มาตรา 52 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ของระบบกฎหมายไทยเพื่อนำเสนอมาปรับใช้ให้สอดคล้องเหมาะสมต่อไปนั้นก็น่าจะเห็นได้ว่า ประเทศไทยน่าจะนำมาตราการลงโทษตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเหยื่อการค้ามนุษย์และความรุนแรง พ.ศ. 2543 มาตรา 1590 ซึ่งกำหนดโทษจำคุกไม่เกินยี่สิบปีจนถึงตลอดชีวิต ซึ่งเป็นมาตรการลงโทษขั้นรุนแรง มาปรับปรุงแก้ไขด้วยบทกฎหมายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มาตรา 52 เพื่อให้เหมาะสมกับการปราบผู้กระทำความผิดในปัจจุบันโดยเฉพาะผู้กระทำความผิดที่เป็นตัวการใหญ่ในการใช้เหยื่อคอลเซ็นเตอร์ไปหลอกลวงประชาชน อีกทั้งยังเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์การอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ที่เน้นการป้องกันการละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลทั่วไปอันเป็นหลักสากล

3.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องปัญหาการกำหนดโทษตามมาตรการการลงโทษในคดีความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ตามมาตรา 52 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 เห็นควรนำวิธีการใหม่ที่จะได้โดยน่าจะนำมาตราการลงโทษ พระราชบัญญัติคุ้มครองเหยื่อการค้ามนุษย์และความรุนแรง พ.ศ. 2543 มาตรา 1590 ซึ่งกำหนดโทษจำคุกไม่เกินยี่สิบปีจนถึงตลอดชีวิต ซึ่งเป็นมาตรการลงโทษขั้นรุนแรง มาปรับปรุงแก้ไขด้วยบทกฎหมายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มาตรา 52 เพื่อให้เหมาะสมกับการปราบผู้กระทำความผิดในปัจจุบันโดยเฉพาะผู้กระทำความผิดที่เป็นตัวการใหญ่โดยเฉพาะกลุ่มจีนเทาในการใช้เหยื่อคอลเซ็นเตอร์ไปหลอกลวงประชาชน อันเป็นการใช้มาตรการลงโทษขั้นรุนแรงที่เหมาะสม และสอดคล้องกับหลักการของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์การอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ซึ่งการแก้ไขดังกล่าวมีทั้งข้อดีและข้อเสีย ดังนี้

3.2.1) ข้อดีและประโยชน์ของการกำหนดโทษตามมาตรการการลงโทษในคดีความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ตามมาตรา 52 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 คือ ทำให้ประเทศไทยมีมาตรการการลงโทษพื้นฐานสำหรับผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้สั่งการใหญ่โดยเฉพาะ เพื่อเป็นการปราบผู้กระทำความผิดให้เกรงกลัวและไม่กล้ากระทำความผิดซ้ำและไม่กล้าละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลทั่วไปอีก ซึ่งน่าจะทำให้สถานการณ์การค้ามนุษย์ของประเทศไทยอยู่ในระดับที่ดีขึ้น และทำให้เศรษฐกิจของประเทศน่าจะดีขึ้น ผลสืบเนื่องมาจากว่า ประเทศไทยสามารถปราบปรามแก๊งคอลเซ็นเตอร์ได้มากขึ้น และทำให้อาชญากรรมทางเศรษฐกิจลดน้อยลง เพราะประเทศไทยใช้มาตรการการลงโทษขั้นรุนแรง ซึ่งทำให้ผู้ที่คิดจะกระทำความผิดโดยเฉพาะการละเมิดสิทธิเสรีภาพของแก๊งคอลเซ็นเตอร์ในประเทศไทยต้องกลับมาคิดพิจารณาใหม่ว่า ไม่น่าจะคุ้มค่ากับการกระทำความผิดเพราะมีโทษขั้นรุนแรง

3.2.2) ข้อเสียของการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายในการกำหนดโทษตามมาตรการการลงโทษในคดีความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ ตามมาตรา 52 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 คือ เกิดค่าใช้จ่ายในการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมในประเด็นดังกล่าวนี้ และอาจจะต้องมีหน่วยงานที่ช่วยเหลือในการวิเคราะห์สอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเส้นทางการสั่งการของผู้กระทำผิด

References

- Banjerd Singkaneti. "Considerations on the Rights and Freedoms of the Thai People." Last modified February 10, 2016. Accessed July 5, 2024. https://www.isranews.org/isranews-article/44590-peace_44590.html/ [In Thai]
- Benchamat Krachangpho. *Victim Selection in Human Trafficking Cases and the Protection of the Right to not be Prosecuted*. Bangkok: Thammasat University Press, 2011. [In Thai]
- Chalermchai Kokkiattikul. "The Law Firm of the Country or Patithanism." Last modified June 10, 2013. Accessed July 2, 2024. <http://www.chalermchai-nbtc.blogspot.com/2013/06/blog-post.html/> [In Thai]
- Charan Khonsanan. *Legal Philosophy*. Bangkok: Ramkhamhaeng University Press, 2015. [In Thai]
- Hepburn, Stephanie, and Rita J. Simon. *Human Trafficking Around the World: Hidden in Plain Sight*. New York: Columbia University, 2013.
- Kwanchanok Sriphamorn. "Guidelines for Preventing Crimes from Online Call Center Gangs by the Regulatory Measures of the Telecommunications Industry." Master's thesis, Faculty of Law, Chulalongkorn University, 2022. [In Thai]
- Robephiles. "Key Concepts of the Philosophy of Aristotle." Last modified November 14, 2023. Accessed February 9, 2024. <https://www.owlcation.com/humanities/Key-Concepts-of-the-Philosophy-of-Aristotle/>
- Supit Pranitokphonkrang. *Human Trafficking Prevention and Suppression Law*. Bangkok: Nititham, 2016. [In Thai]
- Wannawipa Muangtham. *Business Crime and Transnational Organized Crime*. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University, 2020. [In Thai]

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 759/2567

หญิงใดได้แสดงตนโดยเปิดเผยให้บุคคลอื่นที่พบเห็นเชื่อว่าตนมีความสัมพันธ์กับสามีผู้อื่นต่อกันในทำนองชู้สาว ภริยาของสามีผู้นั้นย่อมจะเรียกค่าทดแทนจากหญิงนั้นได้โดยไม่ต้องมีพฤติการณ์ที่สามีเลี้ยงดูยกย่องหญิงอื่นเป็นภริยาหรือแยกไปอยู่อาศัยด้วยกัน

แหล่งที่มา: กองผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกา

คำแนะนำสำหรับการเขียนบทความ วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นฐานเผยแพร่และถ่ายทอดองค์ความรู้ในด้านกฎหมาย และด้านที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมสู่สาธารณชนอย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งเพื่อเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความรู้และสร้างความร่วมมือทางด้านกฎหมาย และด้านที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมระหว่างมหาวิทยาลัยกับหน่วยงานภายนอก รวมถึงเพื่อพัฒนาและส่งเสริมให้เกิดผลงานทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้จริง อันก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมโดยรวม

โดยวารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ได้จัดพิมพ์เป็นวารสารราย 6 เดือน ปีละ 2 ฉบับ (ฉบับที่ 1: มกราคม - มิถุนายน และ ฉบับที่ 2: กรกฎาคม - ธันวาคม) ทุกบทความได้รับการตรวจทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) จำนวน 3 ท่าน เป็นอย่างน้อย ก่อนลงตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ทั้งนี้แล้ว บทความที่เสนอเพื่อตีพิมพ์จะต้องไม่เคยถูกตีพิมพ์เผยแพร่หรืออยู่ในระหว่างกระบวนการพิจารณาเพื่อลงตีพิมพ์ของวารสารอื่นใด กองบรรณาธิการไม่สงวนสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ผู้เสนอผลงานต้องอ้างอิงแหล่งที่มาให้ครบถ้วนและสมบูรณ์

1. ประเภทบทความที่รับตีพิมพ์

- 1) บทความวิจัย
- 2) บทความวิชาการ

2. สาขาที่รับตีพิมพ์

- 1) สาขาวิชานิติศาสตร์
- 2) สาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม (บทความในสาขานี้ มีขอบเขตถึงด้านอาชญาวิทยา และการบริหารงานยุติธรรม รวมถึงจิตวิทยา รัฐศาสตร์ หรือสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ในแง่กระบวนการยุติธรรม)

3. การเตรียมต้นฉบับ

ภาษา	ผู้เสนอผลงานสามารถเขียนบทความได้ทั้งบทความภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ แต่หากเป็นบทความภาษาอังกฤษ ควรได้รับการตรวจสอบความถูกต้องด้านไวยากรณ์จากผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษโดยเฉพาะ บทความภาษาอังกฤษควรมีบทคัดย่อเป็นภาษาไทย

3. การเตรียมต้นฉบับ (ต่อ)

การตั้งค่า หน้ากระดาษ	ผู้เสนอผลงานพิมพ์ต้นฉบับด้วยโปรแกรม Microsoft Word เท่านั้น ใช้ขนาดกระดาษ A4 และตั้งค่าหน้ากระดาษดังนี้ ด้านบน ห่างจากขอบกระดาษ 3.81 เซนติเมตร (1.5 นิ้ว) ด้านล่าง ห่างจากขอบกระดาษ 2.54 เซนติเมตร (1 นิ้ว) ด้านขวา ห่างจากขอบกระดาษ 2.54 เซนติเมตร (1 นิ้ว) ด้านซ้าย ห่างจากขอบกระดาษ 2.54 เซนติเมตร (1 นิ้ว)
จำนวนหน้า	ทุกประเภทบทความ ให้มีความยาวทั้งเรื่อง รวมรายการอ้างอิง (footnote) และบรรณานุกรมแล้ว ไม่ควรเกิน 15 หน้ากระดาษ
ลำดับหน้า	ลำดับหน้า ให้พิมพ์เลขหน้ากำกับทุกหน้าไว้ที่มุมด้านบนของกระดาษ โดยเริ่มนับหน้าที่ 1 ในหน้าแรกของบทความ เฉพาะหน้าแรกของบทความไม่ให้ใส่ตัวเลขกำกับไว้ แต่ให้พิมพ์คำว่า หน้า 2 ในหน้าถัดไป และไล่ลำดับเลขหน้าจนจบเนื้อหาของบทความ
ลำดับเนื้อเรื่อง	ลำดับเนื้อเรื่อง ให้ใช้เลขกำกับบทนำเป็นหัวข้อหมายเลข 1 และส่วนหัวข้อย่อยให้ใช้เลขระบบทศนิยมกำกับหัวข้อย่อย แต่ไม่ควรเกิน 3 จุดเลขทศนิยม เช่น 1.1, 1.1.1 เป็นต้น และหัวข้อย่อยลำดับถัดไปให้ใช้วงเล็บกำกับ เช่น 1), 1.1) เป็นต้น และลำดับถัดไป เช่น (1), (2) เป็นต้น
การย่อหน้า	ย่อหน้า ให้เริ่มห่างจากขอบเนื้อเรื่อง 1.5 เซนติเมตร ส่วนรายการอ้างอิง (footnote) และบรรณานุกรมให้ห่างจากขอบเนื้อเรื่อง 1.25 เซนติเมตร
รูปแบบการเขียน	ภาษาไทยและภาษาอังกฤษให้ใช้ตัวอักษร TH sarabunPSK และมีรูปแบบการเขียนดังนี้ - ชื่อเรื่อง ขนาดตัวอักษร 18 แบบตัวอักษร ตัวหนา - ชื่อผู้เขียน ขนาดตัวอักษร 14 แบบตัวอักษร ตัวธรรมดา - ชื่อหัวข้อต่าง ๆ ขนาดตัวอักษร 16 แบบตัวอักษร ตัวหนา - บทคัดย่อ ขนาดตัวอักษร 16 แบบตัวอักษร ตัวธรรมดา - คำสำคัญ ขนาดตัวอักษร 16 แบบตัวอักษร ตัวธรรมดา - เนื้อหาทั้งหมด ขนาดตัวอักษร 16 แบบตัวอักษร ตัวธรรมดา - บรรณานุกรม ขนาดตัวอักษร 16 แบบตัวอักษร ตามคำแนะนำการเขียน - รายการอ้างอิง ขนาดตัวอักษร 12 แบบตัวอักษร ตามคำแนะนำการเขียน

4. ส่วนประกอบของบทความ

4.1 บทความวิจัย

1) **ชื่อเรื่อง:** ชื่อเรื่องให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2) **ชื่อผู้เขียนบทความ:** ชื่อผู้เขียนบทความให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้ระบุที่อยู่ของหน่วยงานที่สังกัดหรือที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และข้อมูลติดต่อทางอีเมล (Email) นอกจากนี้ ให้มีรายการอ้างอิง (footnote) ระบุตำแหน่งทางวิชาการ ระดับชำนาญการยศ (ถ้ามี) และตามด้วยสถานภาพของผู้เขียนบทความ

3) **บทคัดย่อ:** เป็นการกล่าวถึงเนื้อความที่ศึกษาทั้งเรื่องโดยย่อ ซึ่งเริ่มจากจุดมุ่งหมายของการศึกษา ตลอดจนผลของการศึกษาและบทสรุปของการศึกษา โดยให้มีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งจำนวนคำที่ใช้ในบทคัดย่อนี้ จำกัดไม่เกิน 400 คำ

4) **คำสำคัญ:** คำที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อเป็นตัวแทนของเนื้อหาสารสนเทศ โดยมาจากคำที่ปรากฏในบทความ ซึ่งจะระบุไว้ท้ายบทคัดย่อ ให้มีคำสำคัญภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และไม่ควรมีคำสำคัญเกิน 5 คำ

5) **บทนำ:** ประกอบด้วย

5.1) **ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา:** เป็นการกล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ตลอดจนเหตุผลอันมาสู่การศึกษาในเรื่องนี้

5.2) **วัตถุประสงค์:** เป็นการกล่าวถึงเหตุผลและจุดมุ่งหมายอันนำมาสู่การศึกษาในเรื่องนี้ ทั้งนี้ วัตถุประสงค์จะต้องมีความชัดเจนและสอดคล้องกับเรื่องที่ทำการศึกษา

5.3) **สมมติฐาน (ถ้ามี):** เป็นการกล่าวถึงคำตอบสมมติในประเด็นปัญหาของเรื่องที่ทำการศึกษา ซึ่งผู้ทำการศึกษาได้กำหนดขึ้นไว้ล่วงหน้าอย่างมีเหตุผล เพื่อตอบจุดมุ่งหมายของเรื่องที่ทำการศึกษา

5.4) **ขอบเขตการวิจัยหรือการศึกษา:** เป็นการกล่าวถึงขอบเขตของเรื่องที่ทำการศึกษา โดยจะต้องมีการระบุขอบเขต เช่น เชิงพื้นที่ เชิงปริมาณ เป็นต้น

5.5) **ระเบียบวิธีการวิจัยหรือการศึกษา:** เป็นการกล่าวว่าการศึกษาในเรื่องนี้ใช้รูปแบบใด มีการอธิบายและวิเคราะห์วิธีการศึกษา โดยให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

5.6) **ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ:** เป็นการกล่าวถึงผลของการศึกษาในเรื่องนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ใด และในด้านใด

6) **ผลการวิจัยหรือการศึกษา:** เป็นการกล่าวและวิเคราะห์ถึงปัญหาที่ต้องการศึกษา โดยใช้หลักการ แนวคิด ทฤษฎี หรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ เพื่อศึกษาถึงความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ตลอดจนรายงานผลการศึกษาอย่างเป็นลำดับ ชัดเจน และได้ใจความ

7) **สรุปผลและข้อเสนอแนะ:** เป็นการกล่าวให้เห็นว่าผลการศึกษาดังกล่าวตรงกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และกล่าวถึงข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ควรมีประเด็นคำถามเพื่อเป็นแนวทางสานต่อการศึกษาในภายต่อไป

8) ตารางรูปภาพ แผนภูมิ (ถ้ามี): โดยเรียงลำดับให้สอดคล้องกับเนื้อเรื่อง กรณีเป็นตารางให้มีคำอธิบายอยู่ด้านบน หากเป็นกรณีรูปภาพและแผนภูมิให้มีคำอธิบายอยู่ด้านล่าง

9) รายการอ้างอิงและบรรณานุกรม: รายการอ้างอิงและบรรณานุกรมเป็นการแสดงแหล่งที่มาของข้อมูลเพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลในบทความ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านในการติดตามและตรวจสอบแหล่งที่มาได้ โดยใช้รูปแบบตามที่วารสารกำหนด

4.2 บทความวิชาการ

1) ชื่อเรื่อง: ชื่อเรื่องให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2) ชื่อผู้เขียนบทความ: ชื่อผู้เขียนบทความให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้ระบุที่อยู่ของหน่วยงานที่สังกัดหรือที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และข้อมูลติดต่อทางอีเมล (Email) นอกจากนี้ ให้มีรายการอ้างอิง (footnote) ระบุตำแหน่งทางวิชาการ ระดับชำนาญการยศ (ถ้ามี) และตามด้วยสถานภาพของผู้เขียนบทความ

3) บทคัดย่อ: เป็นการกล่าวถึงเนื้อความที่ศึกษาทั้งเรื่องโดยย่อ ซึ่งเริ่มจากจุดมุ่งหมายของการศึกษา ตลอดจนผลการศึกษาและบทสรุปของการศึกษา โดยให้มีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งจำนวนคำที่ใช้ในบทคัดย่อนี้ จำกัดไม่เกิน 400 คำ

4) คำสำคัญ: คำที่ผู้กำหนดขึ้นเพื่อเป็นตัวแทนเนื้อหาสารสนเทศ โดยมาจากคำที่ปรากฏในบทความ ซึ่งจะระบุไว้ท้ายบทคัดย่อ ให้มีคำสำคัญภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และไม่ควรมีคำสำคัญเกิน 5 คำ

5) บทนำ: เป็นการกล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ตลอดจนเหตุผลอันนำมาสู่การศึกษาในเรื่องนี้ รวมถึงข้อมูลเชิงวิชาการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

6) เนื้อหา: เป็นการกล่าวถึงเนื้อหาที่ทำการศึกษาอย่างเป็นลำดับ ชัดเจน และได้ใจความ

7) สรุปผล: เป็นการกล่าวให้เห็นว่าผลการศึกษาดตรงกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และในกรณีที่มีข้อเสนอแนะ ให้กล่าวถึงข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา

8) ตาราง รูปภาพ แผนภูมิ (ถ้ามี): โดยเรียงลำดับให้สอดคล้องกับเนื้อเรื่อง กรณีเป็นตารางให้มีคำอธิบายอยู่ด้านบน หากเป็นกรณีรูปภาพและแผนภูมิให้มีคำอธิบายอยู่ด้านล่าง

9) รายการอ้างอิงและบรรณานุกรม: รายการอ้างอิงและบรรณานุกรมเป็นการแสดงแหล่งที่มาของข้อมูลเพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลในบทความ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านในการติดตามและตรวจสอบแหล่งที่มาได้ โดยใช้รูปแบบตามที่วารสารกำหนด

รูปแบบการเขียนเชิงอรรถ และบรรณานุกรม วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

รายการอ้างอิงและบรรณานุกรมเป็นการแสดงที่มาของข้อมูล เพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลในบทความ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านในการติดตามและตรวจสอบแหล่งที่มาได้

รูปแบบการอ้างอิงตามหลักเกณฑ์ของ Turabian ปัจจุบันมี 2 รูปแบบ คือ

1. การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหา (Parenthetical Citations-Reference List Style) เรียกว่า ระบบนาม-ปี ประกอบด้วย ผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ เลขหน้าที่อ้างอิง ทั้งนี้ การอ้างอิงมักใช้ในสาขาวิทยาศาสตร์ และสังคมศาสตร์ บางสาขา

2. การอ้างอิงแบบเชิงอรรถ (Notes-Bibliography Style) เป็นการอ้างอิงด้วยข้อความไว้ท้ายหน้ากระดาษ ทั้งนี้ การอ้างอิงมักใช้ในสาขานิติศาสตร์ และสังคมศาสตร์

โดยวารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ได้ใช้การอ้างอิงตามหลักเกณฑ์ของ Turabian แบบเชิงอรรถ (Notes-Bibliography Style) เท่านั้น เพื่อให้เหมาะสมกับความเป็นศาสตร์ทางด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม แต่อย่างไรก็ตาม ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อให้สอดคล้องและปรับให้เหมาะสมกับการนำมาใช้สำหรับสิ่งพิมพ์ของไทย

โดยหลักเกณฑ์การเขียนรายการอ้างอิงและบรรณานุกรม ผู้เสนอบทความสามารถเข้าดูหลักเกณฑ์ดังกล่าวได้ที่เว็บไซต์ของวารสาร คือ <http://www.niti.ubru.ac.th/lawjournal/>

เฉพาะบรรณานุกรม (References) ของภาษาไทยนั้น ให้ทำการแปลเป็นภาษาอังกฤษ โดยให้ระบุคำว่า [In Thai] ไว้ท้ายบรรณานุกรมของภาษาไทยที่ทำการแปลนั้น (แต่เชิงอรรถ (Footnote) ภาษาไทยไม่ต้องทำการแปลเป็นภาษาอังกฤษ กล่าวคือ แปลเป็นภาษาอังกฤษเฉพาะในบรรณานุกรม)

ตัวอย่าง: รูปแบบการเขียนรายการอ้างอิงและบรรณานุกรมประเภทต่าง ๆ

1. รายการอ้างอิง

1) หนังสือทั่วไป

รูปแบบ

¹ ผู้แต่ง./ชื่อหนังสือ./เล่มหรือจำนวนเล่ม (ถ้ามี)/ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง)/(สถานที่พิมพ์/สำนักพิมพ์/ปีที่พิมพ์)/เลขหน้า.

ตัวอย่าง: กรณีผู้แต่ง 1 คน

¹ ประภัสสร เทพชาตรี, *สถานการณ์โลกปี 2553 และแนวโน้มปี 2554*, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: สมาธรรม, 2554), 49.

² Duncan Malley, *Globalizing Intellectual Property Rights* (New York: Routledge, 2002), 65.

ตัวอย่าง: กรณีผู้แต่ง 2 คน

¹ บุญศักดิ์ แสงระวี และแวว ศศิธร, *วิวัฒนาการของสิทธิบัตร* (กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ, 2551), 112.

² Robinson M. Garner and Linden Gely, *Clinical Genetics Handbook*, 4th ed. (Boston: Blackell Scientific, 1993), 8.

1) หนังสือทั่วไป (ต่อ)

รูปแบบ

¹ ผู้แต่ง, /ชื่อหนังสือ, /เล่มหรือจำนวนเล่ม (ถ้ามี), /ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง), /สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์, /ปีที่พิมพ์, /เลขหน้า.

ตัวอย่าง: กรณีผู้แต่ง 3 คน

¹ นุสรา เตียงเกตุ, วลัย จักรทิพย์ และบุษบา อินตะพันธ์, *แนวทางการท่องเที่ยวพื้นเมือง* (เชียงใหม่: มีเดียทิม, 2551), 22-23.

² Frederick W. Bener, Page Winery and Mikal Erky, *Ethylene in Plant Biology* (San Diego: Academic Press, 1992), 105.

ตัวอย่าง: กรณีผู้แต่งมากกว่า 3 คน

¹ ยุทธนา สมิตะสิริ และคณะ, *การพัฒนากวาวเครือ* (เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, 2545), 55-62.

² Art Dell et al., *Trees: Benjamin Perkins*, 2nd ed. (London: Grange, 1991), 38.

ตัวอย่าง: กรณีไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง

¹ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์, 2539), 15-16.

² *Symposium on Adult Education and Public Libraries* (London: Library Association, 1980), 27.

2) หนังสือที่มีบรรณาธิการ

รูปแบบ

¹ ชื่อผู้แต่ง, /ชื่อหนังสือ, /บรรณาธิการโดย/ชื่อบรรณาธิการ, /ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง), /ชื่อชุดและลำดับที่ (ถ้ามี), /สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์, /ปีที่พิมพ์, /เลขหน้า.

กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า บรรณาธิการโดย และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า ed. (กรณีคนเดียว) และ eds. (กรณีมากกว่า 1 คน)

ตัวอย่าง

¹ ธมนวรรณ กัญญาหัตถ์ และศรีณยพงศ์ เทียงธรรม, *ความพึงพอใจของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อประโยชน์ของสมาร์ทโฟน*, บรรณาธิการโดย ชนัญชี ภั้งคานนท์ (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, 2554), 119.

² Krongtaew Carton and Fackler Key, *Lignocellulosic Structural Changes After Physico-chemical Pretreatment Monitored by Near Infrared Spectroscopy*, ed. Williams Parner (West Sussex: IMP, 1988), 12.

3) หนังสือแปล

รูปแบบ

¹ ผู้ผู้แต่ง, /ชื่อหนังสือที่แปล, /แปลโดย/ชื่อผู้แปล, /ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง), /ชื่อชุดและลำดับที่ (ถ้ามี), /สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์, /ปีที่พิมพ์, /เลขหน้า.

กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า แปลโดย และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า trans. (กรณีคนเดียว หรือมากกว่า 1 คน)

ตัวอย่าง

¹ เกรย์ เจ, *ผู้ขายมาจากดาวอังคาร ผู้หญิงมาจากดาวศุกร์*, แปลโดย สงกรานต์ จิตสุทธิภากร, ชุดที่ 9 (กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น, 2552), 105.

² Stanislavski K. Robee, *My Life in Art*, trans. Benedetti Jayson (London: Routledge, 2005), 202.

4) หนังสือรวมบทความ

รูปแบบ

¹ชื่อผู้แต่ง, “ชื่อบทความ,” /ใน/ชื่อเรื่อง, /บรรณาธิการโดย หรือรวบรวมโดย/ (สถานที่พิมพ์/สำนักพิมพ์/ปีที่พิมพ์), /เลขหน้า.
กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า ใน และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า in

ตัวอย่าง

¹ กอบกิจ สุวรรณทัต-เพียร, “อารยธรรมตะวันตก,” ใน *สังคมตะวันตกและวิวัฒนาการภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2*, บรรณาธิการ โดย วิจิตรรา แสงหาญ (กรุงเทพฯ: คัมภีร์, 2519), 335.

² Tebbel Jelolie, “The Role of Technology in the Future of Libraries,” in *The Metropolitan Library*, ed. Ralph C. Warner (Cambridge, MA: MIT Press, 1972), 105.

5) หนังสือและวารสารในโอกาสพิเศษ

รูปแบบ

ให้ใช้รูปแบบเช่นเดียวกับหนังสือและวารสาร แล้วแต่กรณี เมื่อจบบรรายการให้ใช้เครื่องหมายวรรคตอน ตามด้วยเครื่องหมายวงเล็บ พิมพ์รายละเอียดในโอกาสพิเศษที่จัดพิมพ์ และใช้เครื่องหมายมหัพภาคต่อท้าย

ตัวอย่าง

¹ เพ็ญดาว สุขพานิช, “วิวัฒนาการภูมิปัญญาทอผ้าของชาวไทย,” *วารสารภูมิปัญญาท้องถิ่น* 2, ฉ. 6 (มกราคม-มิถุนายน 2555): 105, (วารสารฉบับพิเศษ ในโอกาสงานครบรอบ 100 ปี ศิลปวัฒนธรรมบ้านเชียง).

² Wiener R. Loneay, *Capital Punishment in the United States*, 4th ed. (London: Routledge, 2004), 202, (Special Issue Public Policy and Law).

6) หนังสือพิมพ์และนิตยสาร

รูปแบบ

¹ชื่อผู้แต่ง, “ชื่อบทความ,” /ชื่อคอลัมน์ (ถ้ามี), /ชื่อหนังสือพิมพ์, /วัน/เดือน/ปีที่พิมพ์, /เลขหน้า.
กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า วัน เดือน ปี และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้ Month Date, Year

ตัวอย่าง

¹ ปราโมทย์ ทัศนสุวรรณ, “บทบาทของ ท.ท.ท. ในการเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม,” คอลัมน์ เป็นไท, *ไทยรัฐ*, 5 สิงหาคม 2558, 7.

² Elisabetta Povoledo and Laurie Goodstein, “What’s Right with Sight and Sound Journalism,” *Fineday Column, Saturday Review*, October 20, 1976, 19.

7) หนังสือพิมพ์และนิตยสารออนไลน์

รูปแบบ

¹ ผู้แต่ง, “ชื่อบทความ,”/ชื่อคอลัมน์ (ถ้ามี)/ชื่อหนังสือพิมพ์,/วัน/เดือน/ปีที่พิมพ์,/สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี,/URL
กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า สืบค้นเมื่อ ตามด้วย วัน เดือน ปี และ URL
กรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า accessed ตามด้วย Month Date, Year และ URL

ตัวอย่าง

¹ วริษฐ์ ลิ้มทองกุล, “คู่สร้างคู่สมกับจุดจบของโลกสิ่งพิมพ์,” คอลัมน์ พรหมแดนสื่อใหม่, *ผู้จัดการ*, 17 ธันวาคม 2560, สืบค้นเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2561, <https://www.mgonline.com/columnist/detail/9600000126809/>
² Olk Armer, “New Energy Code For Large Buildings,” Business News Column, *Time Post*, February 9, 2017, accessed February 29, 2017, <https://www.bangkokpost.com/business/news/1409766/>

8) บทความในวารสาร

รูปแบบ

¹ ผู้แต่ง, “ชื่อบทความ,”/ชื่อวารสาร/เลขปีที่/ฉบับที่/(เดือน/ปี):/เลขหน้า.
กรณีภาษาไทย ฉบับที่ ให้ใช้คำว่า ฉ. และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า no.

ตัวอย่าง

¹ วรวิทย์ ทวาทสิน, “การนำบริษัทประกันภัยเข้าสู่ระบบการประกันตัวในคดีอาญา: ทางเลือกใหม่ของผู้ต้องหาและจำเลย,” *วารสารบทบัญญัติ* 60, ฉ. 2 (พฤษภาคม 2547): 105.
² Hoclosky Mall, “Political Participation,” *International Encyclopedia of the Social Sciences* 12, no. 6 (May 1968): 252-254.

9) บทความในวารสารออนไลน์

รูปแบบ

¹ ผู้แต่ง, “ชื่อบทความ,”/ชื่อวารสาร/เลขปีที่/ฉบับที่/(เดือน/ปี):/เลขหน้า,/สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี,/URL
กรณีภาษาไทย ฉบับที่ ให้ใช้คำว่า ฉ. และให้ใช้คำว่า สืบค้นเมื่อ ตามด้วย วัน เดือน ปี และ URL
กรณีภาษาต่างประเทศ ฉบับที่ ให้ใช้คำว่า no. และให้ใช้คำว่า accessed ตามด้วย Month Date, Year และ URL

ตัวอย่าง

¹ สวัสดิ์ ประทุมราช, “การวัดผลทางจิตวิทยา,” *จิตพฤติกรรมศาสตร์* 11, ฉ. 1 (มิถุนายน 2557): 6, สืบค้นเมื่อ 25 มกราคม 2561, <https://www.nrct.go.th/e-publish1/moralbehavior/2557no1/mobile/index.html#p=1/>
² Lucy C. Budd, “Selling the Early Air Age: Age: Aviation Advertisements and the Promotion of Civil Flying in Britain,” *Journal of Transport History* 32, no. 2 (December 2011): 125, accessed January 18, 2016, <https://www.journals.sagepub.com/doi/pdf/10.7227/TJTH.32.2.2/>

10) วิทยานิพนธ์

รูปแบบ

¹ ชื่อผู้แต่ง, “ชื่อวิทยานิพนธ์,” (ระดับปริญญา/สาขาวิชาหรือภาควิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย, ปีการศึกษา), /เลขหน้า.

กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า ใช้คำว่า วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต หรือ วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต

กรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า Master’s thesis หรือ PhD diss.

ตัวอย่าง

¹ เกียรติพร อำไพ, “ปัญหาการออกและการบังคับใช้กฎหมายในเขตต่อเนื่องของประเทศไทย: ศึกษากรณีน้ำมันเถื่อน,” (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), 99.

² Arellano L. Aell, “Lynching and the American Past: Violence, Narrative and Identity,” (Master’s thesis, Faculty of Law, Stanford University, 2004), 8.

11) วิทยานิพนธ์ในฐานข้อมูลออนไลน์

รูปแบบ

¹ ชื่อผู้แต่ง, “ชื่อวิทยานิพนธ์,” (ระดับปริญญา/ชื่อสาขาวิชาหรือภาควิชา/ชื่อคณะ/ชื่อมหาวิทยาลัย, ปีพิมพ์), /เลขหน้า, /สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี, /ใน, /URL

กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า ใช้คำว่า วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต หรือ วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต และให้ใช้คำว่า สืบค้นเมื่อ ตามด้วย วัน เดือน ปี ตามด้วย ใน และ URL

กรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า Master’s thesis หรือ PhD diss. และให้ใช้คำว่า accessed ตามด้วย Month Date, Year ตามด้วย in และ URL

ตัวอย่าง

¹ ขวัญนุช แสนสุข, “ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับอำนาจรัฐในการปิดกั้นเว็บไซต์บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต,” (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม, 2555), 26-28, สืบค้นเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2561, ใน สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยศรีปทุม, https://www.tdc.thailis.or.th/tdc/browse.php?option=show&browse_type=title&titleid=279343&query=%A1%AE%CB%C1%D2%C2&s_mode=any&d_field=&d_start=0000-00-00&d_end=2561-02-09&limit_lang=&limited_lang_code=&order=&order_by=&order_type=&result_id=1&maxid=5/

² Dana S. Levin, “Let’s Talk About Sex ... Education: Exploring Youth Perspectives, Implicit Messages, and Unexamined Implications of Sex Education in School,” (PhD diss., University of Michigan, 2010), 101-102, accessed February 9, 2017, in Deepblue, <https://www.deepblue.lib.umich.edu/handle/2027.42/75809/>

12) ระบบเว็บไซต์ออนไลน์

รูปแบบ

¹ ชื่อผู้แต่ง, “ชื่อเรื่อง,”/แก้ไขครั้งสุดท้าย/วัน/เดือน/ปี,/สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี,/URL

กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า แก้ไขครั้งสุดท้าย และใช้ สืบค้นเมื่อ ตามด้วย วัน เดือน ปี และ URL

กรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า last modified และใช้ accessed ตามด้วย Month Date, Year และ URL

ตัวอย่าง

¹ อาทิตย์ โกวิทวรารังกูร, “รถไฟความเร็วสูงจูงจมูกเรา,” แก้ไขครั้งสุดท้าย 2560, สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2561, <https://www.posttoday.com/social/think/550280/>

² Anjali Garg, “Open Budget Survey 2017: Global Comparison of Budget Transparency Comes at a Critical Time,” last modified May 20, 2016, accessed February 9, 2017, <https://www.blog.okfn.org/2018/02/06/open-budget-survey-2017-global-comparison-of-budget-transparency-comes-at-a-critical-time/>

13) รายงานการวิจัย วิชาการ ผลงาน การสรุปผล และเอกสารการสอน

รูปแบบ

¹ ชื่อผู้แต่ง,/ชื่อเอกสาร/(ประเภทเอกสาร)/เลขที่เอกสาร (ถ้ามี)/(สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์,/ปีที่พิมพ์)/,เลขหน้า.

ตัวอย่าง

¹ กมลชัย รัตนสกววงศ์, *ศาลรัฐธรรมนูญและวิธีพิจารณาตุลาการรัฐธรรมนูญ* (รายงานการวิจัย) (กรุงเทพฯ: คณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย, 2538), 86-87.

² Chun S. Youn, *Korean Folk Tales* (Research Report) (Seoul: International Cultural Foundation, 1973), 61.

14) เอกสารประกอบการบรรยาย สัมมนา การประชุม และการบันทึกจากปาฐกถา

รูปแบบ

¹ ชื่อผู้แต่ง,/“ชื่อเอกสาร,”/รายละเอียดเกี่ยวกับการประชุม/สถานที่จัดประชุม/วัน/เดือน/ปี,/เลขหน้า.

กรณีภาษาไทย ให้ใช้ วัน เดือน ปี และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้ Month Date, Year

ตัวอย่าง

¹ สมคิด เลิศไพฑูรย์, “การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนกับองค์กรอิสระในการสร้างธรรมาภิบาล,” เอกสารประกอบการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ประจำปี 2554 โดยคณะกรรมการองค์กรอิสระ, กรุงเทพฯ, 8-10 ตุลาคม 2554, 12.

² Herath P. Belker, “The Prospects and Limits to Statutory Conciliation and Mediation,” Paper Presented at the Seminar on Mediation of Crime Organized by the Asia Crime Prevention Foundation, Sri Lanka, April 12, 1994, 24.

15) การอ้างอิงเอกสารที่ปรากฏในเอกสารอื่น

รูปแบบ

¹ รายละเอียดเชิงอรรถ (footnote) ของเอกสารอันดับแรก,/อ้างอิงใน/รายละเอียดเชิงอรรถ (footnote) ของเอกสารอันดับรอง
กรณีภาษาไทย ให้ใช้ อ้างถึงใน และกรณีภาษาต่างประเทศ ใช้คำว่า quoted in หรือ cited by นำหน้าชื่อผู้แต่งและชื่อเรื่อง
ของเอกสารอันดับรอง

ตัวอย่าง

¹ เรียงศรี กฤษมาตร, *ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการวัยรุ่น*, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: นวนการพิมพ์, 2540), 49, อ้างถึงใน นรากร ใจหาญ, *การพัฒนาของวัยรุ่น* (กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2538), 24.

² Wallis O. Alice, *Introduction to Microcomputers* (New York: Adam Osbarne, 1977), 21, quoted in Hyman Mar, *Automated Library Circulation System* (New York: Knowledge Industry, 1981), 15.

16) สิ่งพิมพ์ของรัฐบาล และเอกสารอื่น ๆ ของทางราชการ

รูปแบบ

¹ ชื่อหน่วยงาน,/“ชื่อเอกสาร,”/วัน/เดือน/ปีที่พิมพ์.

กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า วัน เดือน ปี และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้ Month Date, Year

ตัวอย่าง

¹ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, “ประกาศมหาวิทยาลัยรามคำแหง เรื่อง การสมัครเพื่อสอบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษา ปีการศึกษา 2538,” 28 ธันวาคม 2537.

² Council of Europe, “The Draft Declaration Norway General Civil Penal Code,” June 26, 2005.

17) จุลสาร แผ่นพับ และเอกสารอัดสำเนา

รูปแบบ

¹ ผู้แต่ง,/ชื่อหนังสือ (ประเภทเอกสาร),/ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง)/(สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์,/ปีที่พิมพ์),/เลขหน้า.

กรณีเอกสารเป็นจุลสารให้ใช้คำว่า จุลสาร หรือ Pamphlet กรณีเอกสารเป็นแผ่นพับให้ใช้คำว่า แผ่นพับ หรือ Brochure
กรณีเป็นเอกสารอัดสำเนาให้ใช้คำว่า อัดสำเนา หรือ Mimeograph

ตัวอย่าง

¹ สุดใจ วงษ์เทศ, *เสภาเพลงขับลำของชาวบ้านสุราษฎร์ธานี* (จุลสาร), พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2550), 49.

² Tea Hall, *The Chinese Art of Tea Drinking* (Brochure), 2nd ed. (Taiwan: Shaw Yu-ming, 1990), 3.

18) โสตทัศนวัสดุ และสื่ออื่น ๆ

รูปแบบ

¹ ชื่อผู้จัดทำ/ชื่อเรื่อง (ลักษณะของโสตทัศนวัสดุ)/ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง)/(สถานที่ผลิต:/หน่วยงานที่เผยแพร่,/ปีที่ผลิต)/เลขหน้า.

ตัวอย่าง

¹ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, *แผนที่จังหวัดนครราชสีมา* (แผนที่), พิมพ์ครั้งที่ 2 (นครราชสีมา: สำนักงานนครราชสีมา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2529), 5.

² Mihalji L. Jerlar, *Landscape of Zambia* (Slides) (Santa Barbara, CA: Visual Education, 1999), 3.

19) การสัมภาษณ์

รูปแบบ

¹ ชื่อผู้ที่ถูกสัมภาษณ์./สัมภาษณ์โดย/ชื่อผู้สัมภาษณ์./สถานที่./วัน/เดือน/ปีที่สัมภาษณ์.

กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า สัมภาษณ์โดย และใช้ วัน เดือน ปี

กรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า interview by และใช้ Month Date, Year

ตัวอย่าง

¹ ณัฐวุฒิ วิบูลพัฒน์วงศ์, สัมภาษณ์โดย ยุพวดี รัตนकरण, มหาวิทยาลัยบูรพา, 10 พฤศจิกายน 2553.

² Andrew Macmillan, interview by Mack Callar, San Diego, CA, March 2, 2007.

20) กฎหมาย

รูปแบบ

¹ ชื่อกฎหมาย./มาตรา./ชื่อเอกสาร/เล่มที่/ตอนที่/(วัน/เดือน/ปี)/เลขหน้า.

การอ้างอิงหลักกฎหมาย กรณีไม่ได้อ้างอิงจากเอกสารราชกิจจานุเบกษา ให้ลงรายการเหมือนหนังสือ

เฉพาะการอ้างอิงรัฐธรรมนูญ ประมวลกฎหมายและพระราชบัญญัติของสหรัฐอเมริกา หรือกฎหมายในงานเขียนภาษาต่างประเทศ ใช้รูปแบบ ชื่อกฎหมาย./มาตรา.

ตัวอย่าง

¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560, มาตรา 2, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 134 ตอนที่ 40 ก (6 เมษายน 2560): 3.

² พระราชบัญญัติการถวายความปลอดภัย พ.ศ. 2560, มาตรา 5, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 134 ตอนที่ 126 ก (16 ธันวาคม 2560): 2.

¹ Paris Convention for the Protection of Industrial Property, Article 24.

² United Nations Convention on the Law of the Sea, Article 55 The exclusive economic zone is an area beyond and adjacent to the territorial sea, subject to the specific legal regime established in this Part, under which the rights and jurisdiction of the coastal State and the rights and freedoms of other States are governed by the relevant provisions of this Convention.

21) คำพิพากษา

รูปแบบ

¹ ชื่อคู่ความ,/เลขที่รายงานคำพิพากษา/เลขหน้าที่อ้าง (ถ้ามี)/(ชื่อศาล/ปีที่ตัดสินหรือรายละเอียดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง).

ตัวอย่าง

¹ ภาวิชัยพร เพ็ชรใจแสง กับ กรมสรรพากร, คำพิพากษาที่ 4586 (ศาลฎีกา 2560).

² Profit Sharing Plan v. MBank Dallas, N.A. 683 F. Supp. 592 (N.D. Tex 1988).

22) การขยายคำ

รูปแบบ

¹ ชื่อคำที่ขยายความหมาย/(คำศัพท์ภาษาอังกฤษ)/ความหมาย.

ตัวอย่าง

¹ การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ (Genocide) หมายถึง การกระทำอย่างเป็นระบบและไตร่ตรองไว้ก่อน เพื่อทำลายกลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มเชื้อชาติ กลุ่มชนในชาติ หรือกลุ่มชนทางศาสนาทั้งกลุ่มหรือส่วนใหญ่.

² ค่าเสียหายเชิงลงโทษ (Punitive Damages) หมายถึง ค่าเสียหายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อลงโทษผู้ที่ก่อความเสียหาย มากกว่าที่จะเป็นการชดเชยความเสียหายให้กับผู้ได้รับความเสียหาย.

2. บรรณานุกรม

1) หนังสือทั่วไป

รูปแบบ

ชื่อผู้แต่ง./ชื่อหนังสือ./เล่มหรือจำนวนเล่ม (ถ้ามี)./ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง)./ชื่อชุดหนังสือหรือลำดับที่ (ถ้ามี)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์,/ปีที่พิมพ์.

ตัวอย่าง: กรณีผู้แต่ง 1 คน

กมลชัย รัตนสากวรงค์. *กฎหมายปกครอง*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2546.

Malley, Duncan. *Globalizing Intellectual Property Rights*. New York: Routledge, 2002.

ตัวอย่าง: กรณีผู้แต่ง 2 คน

บุญศักดิ์ แสงระวี, และแหว ศศิธร. *วิวัฒนาการของลัทธิมาร์กซ*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ, 2551.

Garner, Robinson M., and Linden Gely. *Clinical Genetics Handbook*. 4th ed. Boston: Blackell Scientific, 1993.

ตัวอย่าง: กรณีผู้แต่ง 3 คน

ปัจจัย บุนนาค, สุมิตร วิจิตตรา, และสมคิด แก้วสนธิ. *แนวคิดเศรษฐศาสตร์*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.

Bener, Frederick W., Page Winery, and Mikal Erky. *Ethylene in Plant Biology*. San Diego: Academic Press, 1992.

ตัวอย่าง: กรณีผู้แต่งมากกว่า 3 คน

ดำรงศักดิ์ ชับสนิท, แสง รัตนมงคลมาศ, สุภากร มานะยิ่ง, และจันสิริ วัฒนาพร. *การพัฒนาอุตสาหกรรมการตลาด*. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง, 2539.

Dell, Art, Merker Benner, Iken Thervernai, and Susea Namerak. *Trees: Benjamin Perkins*. 2nd ed. London: Grange, 1991.

ตัวอย่าง: กรณีไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์, 2539.

Symposium on Adult Education and Public Libraries. London: Library Association, 1980.

2) หนังสือที่มีบรรณาธิการ

รูปแบบ   ชื่อผู้แต่ง./ชื่อหนังสือ./บรรณาธิการโดย/ชื่อบรรณาธิการ./ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง)/ชื่อชุดและลำดับที่ (ถ้ามี)/สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์,/ปีพิมพ์.   กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า บรรณาธิการโดย และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า edited by
ตัวอย่าง   ธมนวรรณ กัญญาหัตถ์ และศรัณยพงศ์ เทียงธรรม. ความพึงพอใจของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อประโยชน์ของสมาร์ทโฟน. บรรณาธิการโดย ชนัญชี ภั้งคานนท์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, 2554.   Carton, Krongtaew, and Fackler Key. <i>Lignocellulosic Structural Changes After Physico-chemical Pretreatment Monitored by Near Infrared Spectroscopy</i>. edited by Williams Parner. West Sussex: IMP, 1988.

3) หนังสือแปล

รูปแบบ   ชื่อผู้แต่ง./ชื่อหนังสือที่แปล./แปลโดย/ชื่อผู้แปล./ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง)/ชื่อชุดและลำดับที่ (ถ้ามี)/สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์,/ปีที่พิมพ์.   กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า แปลโดย และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า translated by (กรณีคนเดียวหรือมากกว่า 1 คน)
ตัวอย่าง   เกรย์ เจ. ผู้ชายมาจากดาวอังคาร ผู้หญิงมาจากดาวศุกร์. แปลโดย สงกรานต์ จิตสุทธิภากร. ชุดที่ 9. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น, 2552.   Robee, Stanislavski K. <i>My Life in Art</i>. translated by Benedetti Jayson. London: Routledge, 2005.

4) หนังสือรวมบทความ

รูปแบบ

ชื่อผู้แต่ง./“ชื่อบทความ.”/ใน/ชื่อเรื่อง,/บรรณาธิการโดย หรือรวบรวมโดย,/เลขหน้า./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์,/ปีที่พิมพ์.

กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า ใน และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า In

ตัวอย่าง

กอบแก้ว สุวรรณทัต-เพียร. “อารยธรรมตะวันตก.” ใน *สังคมตะวันตกและวิวัฒนาการภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2*, บรรณาธิการโดย กอบแก้ว วิจิตรฯ แสงหาญ, 335. กรุงเทพฯ: คัมภีร์, 2519.

Jelolie, Tebbel. “The Role of Technology in the Future of Libraries.” In *The Metropolitan Library*, edited by Ralph C. Warner, 105. Cambridge, MA: MIT Press, 1972.

5) หนังสือและวารสารในโอกาสพิเศษ

รูปแบบ

ให้ใช้รูปแบบเช่นเดียวกับหนังสือและวารสาร แล้วแต่กรณี เมื่อจบรายการให้ใช้เครื่องหมายวรรคตอน ตามด้วยเครื่องหมายวงเล็บพิมพ์รายละเอียดในโอกาสพิเศษที่จัดพิมพ์ และใช้เครื่องหมายมหัพภาคต่อท้าย

ตัวอย่าง

เพียงดาว สุขพานิช. “วิวัฒนาการภูมิปัญญาทอผ้าของชาวไทย.” *วารสารภูมิปัญญาท้องถิ่น* 2, ฉ. 6 (มกราคม-มิถุนายน 2555): 105. (วารสารฉบับพิเศษ ในโอกาสงานครบรอบ 100 ปี ศิลปวัฒนธรรมบ้านเชียง).

Loneay, Wiener R. *Capital Punishment in the United States*. 4th ed. London: Routledge, 2004, 202. (Special Issue Public Policy and Law).

6) หนังสือพิมพ์และนิตยสาร

รูปแบบ   ชื่อผู้แต่ง./“ชื่อบทความ.”/ชื่อคอลัมน์ (ถ้ามี),/ชื่อหนังสือพิมพ์,/วัน/เดือน/ปีที่พิมพ์,/เลขหน้า.   กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า วัน เดือน ปี และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้ Month Date, Year
ตัวอย่าง   ปราโมทย์ ทศนาสุวรรณ. “บทบาทของ ท.ท.ท. ในการเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม.”   คอลัมน์ เป็นไท, <i>ไทยรัฐ</i>, 5 สิงหาคม 2558, 7.   Povoledo, Elisabetta, and Laurie Goodstein. “What’s Right with Sight and Sound Journalism.”   Fineday Column, <i>Saturday Review</i>, October 20, 1976, 19.

7) หนังสือพิมพ์และนิตยสารออนไลน์

รูปแบบ   ผู้แต่ง./“ชื่อบทความ.”/ชื่อคอลัมน์ (ถ้ามี),/ชื่อหนังสือพิมพ์,/วัน/เดือน/ปีที่พิมพ์./สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี./URL   กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า สืบค้นเมื่อ ตามด้วย วัน เดือน ปี และ URL   กรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า Accessed ตามด้วย Month Date, Year และ URL
ตัวอย่าง   วริษฐ์ ลิ้มทองกุล. “คู่สร้างคู่สมกับจุดจบของโลกสิ่งพิมพ์.” คอลัมน์ พรหมแดนสื่อใหม่, <i>ผู้จัดการ</i>, 17 ธันวาคม 2560. สืบค้นเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2561. https://www.mgronline.com/columnist/detail/9600000126809/   Armer, Olk. “New Energy Code For Large Buildings.” Business News Column, <i>Time Post</i>, February 9, 2017. Accessed February 29, 2017. https://www.bangkokpost.com/business/news/1409766/

8) บทความในวารสาร

รูปแบบ   ผู้แต่ง./“ชื่อบทความ.”/ชื่อวารสาร/เลขปีที่/ฉบับที่/(เดือน/ปี):/เลขหน้า.   กรณีภาษาไทย ฉบับที่ ให้ใช้คำว่า ฉ. และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า no.
ตัวอย่าง   วรวิมล ทวาทสิน. “การนำบริษัทประกันภัยเข้าสู่ระบบการประกันตัวในคดีอาญา: ทางเลือกใหม่ของผู้ต้องหาและจำเลย.” <i>วารสารบทบัญญัติ</i> 60, ฉ. 2 (พฤษภาคม 2547): 105.   Mall, Hoclosky. “Political Participation.” <i>International Encyclopedia of the Social Sciences</i> 12, no. 6 (May 1968): 252-254.

9) บทความในวารสารออนไลน์

รูปแบบ   ผู้แต่ง./“ชื่อบทความ.”/ชื่อวารสาร/เลขปีที่/ฉบับที่/(เดือน/ปี):/เลขหน้า./สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี./URL   กรณีภาษาไทย ฉบับที่ ให้ใช้คำว่า ฉ. และให้ใช้คำว่า สืบค้นเมื่อ ตามด้วย วัน เดือน ปี และ URL   กรณีภาษาต่างประเทศ ฉบับที่ ให้ใช้คำว่า no. และให้ใช้คำว่า Accessed ตามด้วย Month Date, Year และ URL
ตัวอย่าง   สวัสดี ประทุมราช. “การวัดผลทางจิตวิทยา.” <i>จิตพฤติกรรมศาสตร์</i> 11, ฉ. 1 (มิถุนายน 2557): 6. สืบค้นเมื่อ 25 มกราคม 2561. https://www.nrct.go.th/e-publish1/moralbehavior/2557no1/mobile/index.html#p=1/   Budd, Lucy C. “Selling the Early Air Age: Age: Aviation Advertisements and the Promotion of Civil Flying in Britain.” <i>Journal of Transport History</i> 32, no. 2 (December 2011): 125. Accessed January 18, 2016. https://www.journals.sagepub.com/doi/pdf/10.7227/TJTH.32.2.2/

10) วิทยานิพนธ์

รูปแบบ   ชื่อผู้แต่ง./“ชื่อวิทยานิพนธ์.”/ระดับปริญญา/สาขาวิชาหรือภาควิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย,/ปีการศึกษา.   กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า ใช้คำว่า วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต หรือ วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต   กรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า Master’s thesis หรือ PhD diss.
ตัวอย่าง   เกียรติพร อำไพ. “ปัญหาการออกและการบังคับใช้กฎหมายในเขตต่อเนื่องของประเทศไทย: ศึกษากรณีน้ำมัน   ถิ่น.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.   Aell, Arellano L. “Lynching and the American Past: Violence, Narrative and Identity.” Master’s   thesis, Faculty of Law, Stanford University, 2004.

11) วิทยานิพนธ์ในฐานข้อมูลออนไลน์

รูปแบบ   ชื่อผู้แต่ง./“ชื่อวิทยานิพนธ์.”/ระดับปริญญา/ชื่อสาขาวิชาหรือภาควิชา/ชื่อคณะ/ชื่อมหาวิทยาลัย,/ปีพิมพ์./สืบค้น   เมื่อ/วัน/เดือน/ปี./ใน,/URL   กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า ใช้คำว่า วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต หรือ วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต และให้ใช้   คำว่า สืบค้นเมื่อ ตามด้วย วัน เดือน ปี ตามด้วย ใน และ URL   กรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า Master’s thesis หรือ PhD diss. และให้ใช้คำว่า Accessed ตามด้วย Month   Date, Year ตามด้วย In และ URL
ตัวอย่าง   ขวัญนุช แสนสุข. “ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับอำนาจรัฐในการปิดกั้นเว็บไซต์บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต.” วิทยานิพนธ์   ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม 2555. สืบค้นเมื่อ 9   กุมภาพันธ์ 2561. ใน สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยศรีปทุม, https://www.tdc.thailis.or.th/tdc/browse.php?option=show&browse_type=title&titleid=279343&query=%A1%AE%C-B%C1%D2%C2&s_mode=any&d_field=&d_start=0000-00-00&d_end=2561-02-09&limit_lang=&limited_lang_code=&order=&order_by=&order_type=&result_id=1&maxid=5/   Levin, Dana S. “Let’s Talk About Sex ... Education: Exploring Youth Perspectives, Implicit Messages,   and Unexamined Implications of Sex Education in School.” PhD diss., University of   Michigan, 2010. Accessed February 9, 2017. In Deepblue, https://www.deepblue.lib.umich.edu/handle/2027.42/75809/

12) ระบบเว็บไซต์ออนไลน์

รูปแบบ

ชื่อผู้แต่ง./“ชื่อเรื่อง.”/แก้ไขครั้งสุดท้าย/วัน/เดือน/ปี./สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี./URL

กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า แก้ไขครั้งสุดท้าย และใช้ สืบค้นเมื่อ ตามด้วย วัน เดือน ปี และ URL

กรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า Last modified และใช้ Accessed ตามด้วย Month Date, Year และ URL

ตัวอย่าง

อาทิตย์ โกวิทวรังกูร. “รถไฟความเร็วสูงจูงมูมเรา.” แก้ไขครั้งสุดท้าย 2560. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2561.
<https://www.posttoday.com/social/think/550280/>

Garg, Anjali. “Open Budget Survey 2017: Global Comparison of Budget Transparency Comes at a Critical Time.” Last modified May 20, 2016. Accessed February 9, 2017. <https://www.blog.okfn.org/2018/02/06/open-budget-survey-2017-global-comparison-of-budget-transparency-comes-at-a-critical-time/>

13) รายงานการวิจัย วิชาการ ผลงาน การสรุปผล และเอกสารการสอน

รูปแบบ

ชื่อผู้แต่ง./ชื่อเอกสาร/(ประเภทเอกสาร)./เลขที่เอกสาร (ถ้ามี)/สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์,/ปีที่พิมพ์.

ตัวอย่าง

กมลชัย รัตนสกววงศ์. *ศาลรัฐธรรมนูญและวิธีพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญ* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: คณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย, 2538.

Youn, Chun S. *Korean Folk Tales* (Research Report). Seoul: International Cultural Foundation, 1973.

14) เอกสารประกอบการบรรยาย สัมมนา การประชุม และการบันทึกจากปาฐกถา

รูปแบบ

ชื่อผู้แต่ง./“ชื่อเอกสาร.”/รายละเอียดเกี่ยวกับการประชุม,/สถานที่จัดประชุม,/วัน/เดือน/ปี.
 ภาษาไทย ให้ใช้ วัน เดือน ปี และภาษาต่างประเทศ ให้ใช้ Month Date, Year

ตัวอย่าง

สมคิด เลิศไพฑูรย์. “การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนกับองค์กรอิสระในการสร้างธรรมาภิบาล.” เอกสาร
 ประกอบการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ประจำปี 2554 โดยคณะกรรมการองค์กรอิสระ, กรุงเทพฯ,
 8-10 ตุลาคม 2554.

Belker, Herath P. “The Prospects and Limits to Statutory Conciliation and Mediation.” Paper
 Presented at the Seminar on Mediation of Crime Organized by the Asia Crime
 Prevention Foundation, Sri Lanka, April 12, 1994.

15) การอ้างอิงเอกสารที่ปรากฏในเอกสารอื่น

รูปแบบ

รายละเอียดเชิงอรรถ (footnote) ของเอกสารอันดับแรก./อ้างถึงใน/รายละเอียดเชิงอรรถ (footnote) ของ
 เอกสารอันดับรอง
 ภาษาไทย ให้ใช้ อ้างถึงใน และภาษาต่างประเทศ ใช้คำว่า Quoted in หรือ Cited by นำหน้าชื่อ
 ผู้แต่งและชื่อเรื่องของเอกสารอันดับรอง

ตัวอย่าง

เริงศรี กฤษมาตร. *ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการวัยรุ่น*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: นวการพิมพ์, 2540. อ้างถึงใน
 นรากร ไจหาญ. *การพัฒนาของวัยรุ่น*. กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2538.

Alice, Wallis O. *Introduction to Microcomputers*. New York: Adam Osbarne, 1977. Quoted in
 Hyman Mar. *Automated Library Circulation System*. New York: Knowledge Industry,
 1981.

16) สิ่งพิมพ์ของรัฐบาล และเอกสารอื่น ๆ ของทางราชการ

รูปแบบ

ชื่อหน่วยงาน./“ชื่อเอกสาร.”/วัน/เดือน/ปีที่พิมพ์.

กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า วัน เดือน ปี และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้ Month Date, Year

ตัวอย่าง

มหาวิทยาลัยรามคำแหง. “ประกาศมหาวิทยาลัยรามคำแหง เรื่อง การสมัครเพื่อสอบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษา ปีการศึกษา 2538.” 28 ธันวาคม 2537.

Council of Europe. “The Draft Declaration Norway General Civil Penal Code.” June 26, 2005.

17) จุลสาร แผ่นพับ และเอกสารอัดสำเนา

รูปแบบ

ผู้แต่ง./ชื่อหนังสือ (ประเภทเอกสาร)./ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์./ปีที่พิมพ์.
กรณีเอกสารเป็นจุลสารให้ใช้คำว่า จุลสาร หรือ Pamphlet กรณีเอกสารเป็นแผ่นพับให้ใช้คำว่า แผ่นพับ หรือ Brochure กรณีเป็นเอกสารอัดสำเนาให้ใช้คำว่า อัดสำเนา หรือ Mimeograph

ตัวอย่าง

สุดใจ วงษ์เทศ. *เสภาเพลงขับลำของชาวบ้านสุราษฎร์ธานี* (จุลสาร). พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2550.

Hall, Tea. *The Chinese Art of Tea Drinking* (Brochure). 2nd ed. Taiwan: Shaw Yu-ming, 1990.

18) โสตทัศนวัสดุ และสื่ออื่น ๆ

รูปแบบ

ชื่อผู้จัดทำ./ชื่อเรื่อง (ลักษณะของโสตทัศนวัสดุ)./ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง)./สถานที่ผลิต:/หน่วยงานที่เผยแพร่./ปีที่ผลิต.

ตัวอย่าง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. *แผนที่จังหวัดนครราชสีมา* (แผนที่). พิมพ์ครั้งที่ 2. นครราชสีมา: สำนักงานนครราชสีมา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2529.

Jerlar, Mihalyi L. *Landscape of Zambia* (Slides). Santa Barbara, CA: Visual Education, 1999.

19) การสัมภาษณ์

ไม่ต้องปรากฏในบรรณานุกรม

20) กฎหมาย

ไม่ต้องปรากฏในบรรณานุกรม

21) คำพิพากษา

ไม่ต้องปรากฏในบรรณานุกรม

22) การขยายคำ

ไม่ต้องปรากฏในบรรณานุกรม

การส่งบทความ

การส่งบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มีวิธีการส่งดังนี้

1. ผู้เสนอผลงานสามารถส่งบทความต้นฉบับผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ไฟล์ ดังนี้

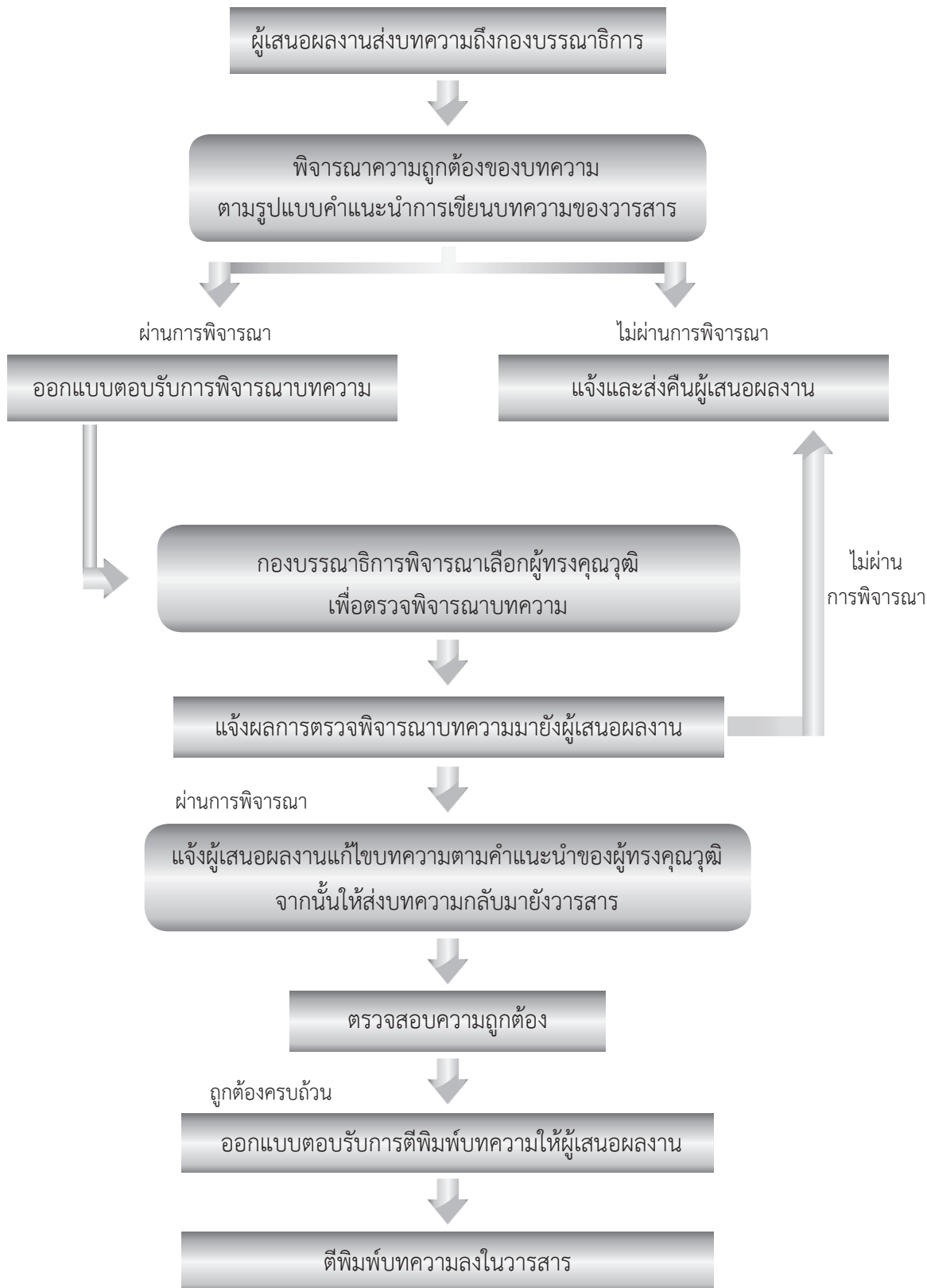
ผู้เสนอผลงานส่งไฟล์บทความต้นฉบับ จำนวน 1 ชุด (เป็นไฟล์ .doc) ผ่านทางอีเมล (Email) และ ผ่านทางเว็บไซต์ (Website) โดยส่งมายัง

Email: ubru_lawjournal@hotmail.com

Website: <http://www.niti.ubru.ac.th/lawjournal>

2. เมื่อกองบรรณาธิการได้รับบทความต้นฉบับแล้ว จะดำเนินการพิจารณาบทความว่าเป็นไปตามรูปแบบที่กำหนดหรือไม่ หากไม่เป็นไปตามรูปแบบที่กำหนด จะทำการร้องขอผู้เสนอผลงานแก้ไขบทความให้เป็นไปตามรูปแบบที่กำหนด เมื่อเป็นไปตามรูปแบบที่กำหนดแล้ว จะออกแบบตอบรับการพิจารณาบทความให้แก่ผู้เสนอผลงาน
3. บทความที่ได้รับการพิจารณา จะถูกตรวจพิจารณาทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญในสาขาวิชาของบทความนั้น ๆ เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจพิจารณาบทความเสร็จเรียบร้อยแล้ว จะส่งผลการตรวจพิจารณาดังกล่าวมายังวารสาร จากนั้นจะส่งแบบบันทึกผลการตรวจพิจารณาบทความให้แก่ผู้เสนอผลงาน เพื่อทำการแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ
4. ผู้เสนอผลงานต้องทำการส่งบทความที่แก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิมายังวารสาร จากนั้นจะมีการตรวจสอบว่ามีการแก้ไขและปรับปรุงบทความครบถ้วนหรือไม่ เมื่อถูกต้องครบถ้วนแล้ว จะทำการออกแบบตอบรับการตีพิมพ์บทความให้แก่ผู้เสนอผลงาน และดำเนินการตีพิมพ์บทความลงในวารสารตามลำดับ
5. เมื่อบทความของผู้เสนอผลงานได้รับการตีพิมพ์ในวารสารเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จะทำการจัดส่งวารสารให้แก่ผู้เสนอผลงานจำนวนท่านละ 1 เล่ม

ขั้นตอนการตีพิมพ์

แบบเสนอต้นฉบับเพื่อลงตีพิมพ์
วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

1. ประเภทของบทความ

- ☐ บทความวิจัย
☐ บทความวิชาการ

2. ชื่อเรื่อง

ภาษาไทย.....

ภาษาอังกฤษ.....

3. ชื่อ/สกุล ผู้เสนอผลงาน

ภาษาไทย.....

ภาษาอังกฤษ.....

4. ข้อมูลผู้เสนอผลงาน

หน่วยงานที่สังกัด.....

ตำแหน่ง/สถานภาพของผู้เสนอผลงาน.....

ตำแหน่งทางวิชาการ/ระดับชำนาญการ/ยศ (ถ้ามี).....

วุฒิการศึกษาสูงสุด.....

ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้.....

โทรศัพท์.....โทรสาร.....อีเมล.....

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้เป็นงานนิพนธ์ของข้าพเจ้า ข้าพเจ้ายินยอมให้สามารถตรวจและแก้ไขต้นฉบับดังกล่าวได้ตามที่เห็นสมควร ทั้งนี้แล้ว ผลงานดังกล่าวไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ผู้อื่น และไม่เคยนำเสนอหรืออยู่ในระหว่างการพิจารณาเพื่อตีพิมพ์ของวารสารอื่นใด

ลงชื่อ.....ผู้เสนอผลงาน

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

จริยธรรมในการตีพิมพ์ (Publication Ethics)

วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มุ่งมั่นที่จะรักษามาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์สูงสุด ดังนั้นทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องปฏิบัติตามหลักการและมาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์อย่างเคร่งครัด โดยมุ่งมั่นให้การเผยแพร่ผลงานวิชาการเป็นไปอย่างถูกต้อง มีคุณภาพ ตรวจสอบได้ และสอดคล้องกับมาตรฐานการตีพิมพ์ ดังนี้ จึงกำหนดแนวทางปฏิบัติที่ดี บทบาทหน้าที่จริยธรรมในการตีพิมพ์ผลงานวิชาการของบุคคล 3 กลุ่ม คือ 1. บรรณาธิการ (Editor), 2. ผู้นิพนธ์ (Author) และ 3. ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ (Reviewer) เพื่อให้ศึกษาและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ดังนี้

1. บทบาทหน้าที่ของบรรณาธิการ

1) บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาและตรวจสอบบทความที่ส่งมาเพื่อเข้ารับการพิจารณาตีพิมพ์กับวารสารทุกบทความ โดยพิจารณาเนื้อหาบทความที่สอดคล้องกับเป้าหมาย วัตถุประสงค์และขอบเขตของวารสาร รวมถึงการตรวจสอบคุณภาพบทความในกระบวนการประเมินและคุณภาพบทความก่อนการตีพิมพ์

2) บรรณาธิการมีหน้าที่ตรวจสอบบทความในด้านความซ้ำซ้อนหรือในด้านการคัดลอกผู้อื่น (Plagiarism) โดยใช้โปรแกรมตรวจสอบความซ้ำซ้อน หากตรวจสอบพบความซ้ำซ้อนหรือการคัดลอกผลงานของผู้อื่นในกระบวนการประเมินบทความ บรรณาธิการต้องหยุดกระบวนการประเมิน และติดต่อผู้นิพนธ์หลักทันทีเพื่อขอคำชี้แจง เพื่อประกอบการ “ตอบรับ” หรือ “ปฏิเสธ” การตีพิมพ์บทความนั้น ๆ

3) บรรณาธิการต้องใช้เหตุผลทางวิชาการในการพิจารณาบทความทุกครั้งโดยปราศจากอคติที่มีต่อบทความและผู้นิพนธ์ไม่ว่าด้วยกรณีใด ทั้งในด้านเชื้อชาติ เพศ ศาสนา วัฒนธรรม การเมือง และสังกัดของผู้นิพนธ์

4) บรรณาธิการต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้นิพนธ์และของผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความแก่ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องในระยะเวลาของการประเมินคุณภาพผลงานวิชาการ และจนกว่าบทความได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่

5) บรรณาธิการต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียหรือผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้นิพนธ์หรือผู้ทรงคุณวุฒิ ไม่นำบทความหรือวารสารไปใช้ประโยชน์ในเชิงธุรกิจหรือนำไปเป็นผลงานทางวิชาการของตนเอง

6) บรรณาธิการต้องไม่แก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงเนื้อหาบทความและผลประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ รวมถึงไม่ปิดกั้นหรือแทรกแซงข้อมูลที่แลกเปลี่ยนระหว่างผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นิพนธ์

7) บรรณาธิการต้องปฏิบัติตามกระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ ของวารสารอย่างเคร่งครัด

8) บรรณาธิการต้องรักษามาตรฐานของวารสาร รวมถึงพัฒนาวารสารให้มีคุณภาพและมีความทันสมัยเสมอ

2. บทบาทหน้าที่ของผู้นิพนธ์

1) ผลงานของผู้นิพนธ์ต้องเป็นผลงานที่ไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่ไหนมาก่อน รวมถึงไม่อยู่ระหว่างขั้นตอนการพิจารณาตีพิมพ์ใด

2) ผู้นิพนธ์ต้องไม่คัดลอกหรือลอกเลียนผลงานของผู้อื่น โดยต้องมีการอ้างอิงทุกครั้งเมื่อนำผลงานของผู้อื่นมานำเสนอหรืออ้างอิงในเนื้อหาบทความของตนเอง และผลงานต้องไม่มีการละเมิดลิขสิทธิ์หรือสิทธิบัตรใด ๆ

3) หากผลงานทางวิชาการของผู้นิพนธ์เกี่ยวข้องกับการใช้สัตว์ ผู้เข้าร่วม หรืออาสาสมัคร ผู้นิพนธ์ควรตรวจสอบให้แน่ชัดว่าได้ดำเนินการตามหลักจริยธรรม ปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด รวมถึงต้องได้รับความยินยอมก่อนการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลทุกครั้ง

4) ผู้นิพนธ์ต้องเปิดเผยแหล่งทุนสนับสนุนการทำผลงานทางวิชาการ และระบุผลประโยชน์ทับซ้อน (หากมี)

5) ผู้นิพนธ์ต้องยินยอมโอนลิขสิทธิ์ให้แก่วารสารก่อนการตีพิมพ์ และไม่นำผลงานไปเผยแพร่หรือตีพิมพ์กับแหล่งอื่น ๆ หลังจากที่ได้รับการตีพิมพ์กับวารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี แล้ว

6) ชื่อของผู้นิพนธ์ที่ปรากฏในบทความต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในผลงานวิชาการนี้จริง

7) ผู้นิพนธ์ต้องเขียนบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบที่วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี กำหนด

8) ในบทความ ผู้นิพนธ์จะต้องไม่รายงานข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ไม่ว่าจะเป็นการสร้างข้อมูลเท็จ หรือการปลอมแปลง บิดเบือน รวมไปถึงการตกแต่ง หรือเลือกแสดงข้อมูลเฉพาะที่สอดคล้องกับข้อสรุป

9) กรณีที่ผลงานเป็นการศึกษาวิจัยและทำการทดลองในคนหรือสัตว์ทดลอง โดยการทดลองในคน อาจส่งผลกระทบต่อศักดิ์ศรี สิทธิ ความปลอดภัย และสุขภาพของคน ขอให้แนบหนังสือรับรองจริยธรรมจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์หรือสัตว์ทดลอง ทั้งนี้ การอนุมัติให้ลงตีพิมพ์ขึ้นอยู่กับพิจารณาจากกองบรรณาธิการวารสาร ถือเป็นขั้นสุดท้าย

3. บทบาทหน้าที่ของผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ

1) ผู้ทรงคุณวุฒิต้องคำนึงถึงคุณภาพบทความเป็นหลัก พิจารณาบทความภายใต้หลักการและเหตุผลทางวิชาการโดยปราศจากอคติหรือความคิดเห็นส่วนตัว และไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์

2) ผู้ทรงคุณวุฒิต้องไม่แสวงหาประโยชน์จากผลงานทางวิชาการที่ตนเองได้ทำการประเมิน และหากพบว่าตนเองอาจมีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้นิพนธ์ เช่น เป็นผู้ร่วมโครงการ หรือรู้จักผู้เขียนเป็นการส่วนตัว หรือเหตุผลอื่น ๆ ที่ทำให้ไม่สามารถให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างอิสระได้ ผู้ทรงคุณวุฒิต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบและปฏิเสธการประเมินบทความนั้น

3) ผู้ทรงคุณวุฒิต้องตระหนักว่าตนเองเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ มีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาของผลงานวิชาการที่รับประเมินอย่างแท้จริง

-
- 4) หากผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบพบว่าบทความที่รับประเมิน เป็นบทความที่คัดลอกผลงานชิ้นอื่น ๆ ผู้ทรงคุณวุฒิต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบทันที
  - 5) ผู้ทรงคุณวุฒิต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความที่พิจารณาแก่ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องในระยะเวลาของการประเมินคุณภาพผลงานวิชาการ และจนกว่าบทความได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่
  - 6) ผู้ทรงคุณวุฒิต้องพึงชี้ให้เห็นจุดแข็งและจุดอ่อน รวมทั้งข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์เพื่อการปรับปรุงแก้ไขบทความนั้น
  - 7) ผู้ทรงคุณวุฒิต้องรักษาระยะเวลาประเมินตามกรอบเวลาประเมินที่กำหนด รวมถึงไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความให้ผู้ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับรู้

“ในฐานะที่เป็นนักกฎหมาย ย่อมมีหน้าที่ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในทางกฎหมาย อย่างที่ถูกต้อง
และในฐานะที่เป็นพลเมืองคนหนึ่ง ย่อมต้องร่วมกันผดุงความยุติธรรมในแผ่นดิน
เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของบ้านเมือง”

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานประกาศนียบัตรแก่ผู้สอบไล่ได้ตามหลักสูตร
ของสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา สมัยที่ 73 และ 74

คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Ubon Ratchathani Rajabhat Law Journal

เลขที่ 2 ถนนราชธานี ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี 34000

โทรศัพท์ 045-352-000 ต่อ 2400 - 2403

เว็บไซต์: <http://www.niti.ubru.ac.th/lawjournal> อีเมล: ubru_lawjournal@hotmail.com

พิมพ์ที่: บริษัท ยงสวัสดิ์ อินเตอร์กรุป เลขที่ 56 ถนนแก้วเสนา ตำบลวารินชำราบ อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี 34190